

ÖNSÖZ

S.35
2017
7 TL

İnsanlığın kurtuluşunu hedefleyen sosyalizm büyük bir eserdir; bu da onun ÖNSÖZ'üdür.

Baharın gelişini ENGELLEYEMEZSİNİZ

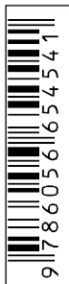
Çizer:Faruk Tarınc

Ruhan Mavruk >> Hypatya / **Temade Çınar**>> Bak Burada Ne Var / **Atila Oğuz** >> Deniz'in ve Adonis'in Aşkı / **Özgür Güven** >> İşçi sınıfını Anlatan Yazar: Orhan Kemal / **Renas Toprak** >> Evcil Kedi Amentüsü **Sıla Erciyas** >> Küba Günlüğü / **Zeynep Türkmen** >> Zafere Kadar Daima / **Avaşın** >> Son Siperine Dek İnsanın / **Röportaj** >> Zindan Türkü Söylüyor / **Dosya:** >> **A.Asya**>> Çağımız Yeni Korçaginler Zamanı / **Elif Can** >> Sabırsızlık Zamanı / **D.Dağlı** >> Sabırsızlık Zamanı / **Kemal Oruç** >> Yeni Başlayanlar İçin "Stanislavski ve Sistem" Rehberi / **Ruşen Avşar** >> Pazar Günü Yazılmış Bir Cumartesi Acısı / **Selah Özakin Röportaj** >> Aperia B. Pradeep (Hindistan Sendikalar Federasyonu Başkanı) / **Ergül Çiçekler** >> Yarım Kalan bir Öykü, İso ve Zeynep / **Sena Şat** >> Daima 2. Bölüm

"Yurtdaşlar, / kardeşler, kızkardeşler, / ordumuzun ve donanmamızın erleri
dostlarım size hitap ediyorum/ Ölümün adamlarına ölüm."

N. Hikmet

iki ayda bir

Yine bir baharı daha Önsöz'le karşılıyoruz. Bahar yeni huzursuzluklara yeni uyanışlara gebe.

Önceki sayımızda başladığımız Ekim Devriminin 100. Yıl dönümü bölümümüz devam ediyor. Ekim devriminin yarattığı kültür sanatı incelemek ve ondan öğrenmek için bundan sonraki sayılarımız için de araştırmayı ve paylaşmayı sürdüreceğiz. Önsöz'e bu konuda da katkılarınızı bekliyoruz.

Yeni sayımızda işçi sınıfını anlatan yazarımız Orhan Kemal hakkında önemli bir inceleme yazısı da var. Küba ve Hindistan'ın sıcak havası yazdan önce geldi sayfalarımıza. Sabırsızlık Zamanı'nın iki farklı açıdan incelemesini de sayfalarımızda bulacaksınız. Zindan Türkü Söylüyor bölümümüzde halen tutsak olan kardeşi Serbülent Sürücü ile ölüm orucu eylemcisi Sibel Sürücü hakkında yaptığımız röportajı paylaşıyoruz.

KHK'larla kapatılan İzmir, Antep ve Antakya Ayışığı Sanat Merkezleri büyük saldırının bir parçası olmanın haklı gururunu buraya da taşıyorlar. Aydınlarla, akademisyenlere, sanatçılara hatta sanat binalarına yönelen gerici saldırı aynı şiddette ilerici bir öfkeyi biriktiriyor. Sanat üretiminin ve sosyalist kültürü yaymanın duvarlara ihtiyacı olmadığını görecekler. Gezi ayaklanması ile ortaya çıkan Gezi sanatı kitlelerin biriktirdiği estetiği sokağa döktü. Kitlesele sanatı, ortak yaşamın kültürünü nasıl yaratacağımızı deneyledik ve gösterdik.

Tüm Önsöz takipçilerinden Önsöz'ün elden ele dağıtıldığını hatırlatarak daha geniş kesimlere ulaştırılması için ellerimizin ulaştığı her yere Önsöz'ü götürmeyi öneriyoruz. Yayınların, televizyon kanallarının kapatıldığı, gazetecilerin tutuklandığı bu dönemde sesimizi yaymanın yeni yollarını hep birlikte bulacağız.

Baharın coşkusu, canlılığı ve verimliliği bütün insanlığı saracaktır.

Önsöz Kitap Dizisi
Sayı: 35 / Mart-Nisan-Mayıs

kültür / sanat / edebiyat

978-605-66545-4-1

Genel Yayın Yönetmeni

Songül Yücel

Yazı Kurulu

Songül Yücel / Ülkü Şeyda

Fatma Yıldırım / Pınar Turan

Ebru Şahin / Gökçe Şahin / Kemal Oruç

Önsöz'e Ulaşabileceğiniz Adresler

İstanbul:

Merkez Mah. Abide-i Hürriyet Cad.
Hasat Sok. Sebil Apt. No: 9 K: 4 Şişli
0 541 223 19 17

Ankara:

Mithatpaşa Cad. 34/20 Kızılay
0543 476 1357

Adana:

Uzunköprü Mahallesi Özler Caddesi
Özdemir İş Merkezi K:3 No:41 Seyhan
553 065 1917

Taksim: Mephisto / Pandora

Kadıköy: Seyhan / İmge Kitapevi / Mephisto

Bursa: Ezgi Kitapevleri /

Diyarbakır: Lilav Kitapevi

Mardin: Leylan Cafe Kitap

İzmir: Yakın Kitabevi / Alsancak

Genel Dağıtım: Emek Dağıtım

Baskı: Mart 2017

Yön Basım Yayın: Davutpaşa Cad.
Güven Sanayi Sitesi B Blok 1. Kat No: 366
Topkapı - Zeytinburnu - İstanbul

www.ekinsanat.org / onsozdergisi@gmail.com

facebook: Önsöz-Dergisi

Yeni Dönem Yayıncılık Basın Dağıtım
Eğitim Hizmetleri Tanıtım Org.Tic.Ltd. Şti.
Adres: Sofular Mah. Sofular Cad. No: 8/3
Fatih - İSTANBUL / Tel-Fax: 0 (212) 533 32 57

İÇİNDEKİLER

>> 04

Ruhan Mavruk

Hypatya

>> 05-07

Temade Çınar

Bak Burada Ne Var

Yabancılaşmaya

Karşı Beyin Egzersizleri

>> 08

Atila Oğuz

Deniz'in ve Adonis'in Aşkı

>>09-14

Özgür Güven

İşçi sınıfını Anlatan Yazar

Orhan Kemal

>> 14

Renas Toprak

Evcil Kedi Amentüsü

>> 15-19

Küba Günlüğü

Sıla Erciyes

>> 20-21

Zafere Kadar Daima

Zeynep Türkmen

>> 22

Avaşın

Son Siperine Dek İnsanın

>> 23-32

Röportaj

Zindan Türkü Söylüyor

>> 33-36

Dosya

Çağımız Yeni Korçaginler Zamanı

A.Asya

>>37-38

Elif Can

Sabırsızlık Zamanı

>> 39-44

D.Dağlı

Sabırsızlık Zamanı

>> 45-46

Bertolt Brecht

Moskovalı İşçilerin 27 Nisan 1935'te
Büyük Metroya Sahip Oluşları

>> 47-57

Kemal Oruç

Yeni Başlayanlar İçin
"Stanislavski ve Sistem" Rehberi

>> 58-59

Ruşen Avşar

Pazar Günü Yazılmış
Bir Cumartesi Acısı

>> 59

Selah Özakın

Şiir

>> 60-61

Röportaj

Aperna B. Pradeep
(Hindistan Sendikalar
Federasyonu Başkanı)

>> 62-71

Ergül Çiçekler

*Yarım Kalan bir Öykü,
İso ve Zeynep*

>> 72-74

İzmir Ayışığı Sanat Merkezi

>> 75

Antep Ayışığı Sanat Merkezi

>> 76-79

Antakya Ayışığı Sanat Merkezi

>> 80

OKURLAR

Onur Abalı

Şiir

>> 81

Haydi Kadınlar Üşenmeyin...
Ertelemeyin...

>> 82-84

Aysel Hoşgit

Rüzgar-Bulut-:Çise

>> 84

Aşkın Sonesi

>> 85

Tan Doğan

hâl-i pür-melâl'imiz âşikâr

>> 86

Sinan Hüseyin

Şiir

>> 87-96

Sena Şat

Daima / 2. Bölüm

HYPATYA

Ruhan Mavruk

karlı bir sokakta bekliyorum seni
yaktığım ateş ölüyor ben ölmüyorum

hera sana kanlı bir ay bağladı dilek ağacına
bu gece gelin oluyor ophelya

al götür beni zeus'un dağından
daha kaç yıl üşüyecek ellerim

buralarda bahar dalları hep çocuk gelin

uçurumdan üç gül havalandı
hoş geldiniz mirabal kardeşler
dominik'te arıyordum sizi

-nehir boylarında bir gece feneri-

ne güzel bir anne olurdu collantai
büyürdü aylan bebek
göğsünün hudutsuz ovalarında

yakut bir kuş kanar gibi ulrike zindanda
bir soluğumu da ona verdim
göğerti can evim

bir kuş uçtu kafdağı'ndan
tan vakti gelir muştusu

uzak ülkelerden yolcularım var
marakeş'ten gelen gemi seni bana getirdi

yağsın yağmur, bir tay süzülün
yüzünün bozkırından ormana

bu gece bir şiir seni yazacak

ne bu zulüm gibi yağın gök
ne ayrılık, ne ölüm

bundan böyle tenini dağlayan
engizisyon yargıçlarının
alevden dili değil
benim sevdam olacak

Hypatya, gülüm!

Bak!

Burada Ne

Var!

Temade Çınar

Yabancılaşmaya Karşı Beyin Egzersizleri

Annelerimizin bizim dikkatimizi başka yöne çekmek için yaptığı bir yöntemdir “Bak burada ne var!” Biz gösterilene döndüğümüzde elimizdeki ustaca alınıverilir ya da ağızımıza bir şey konulur. Biz buna “kandırma” deriz. Unutturma, dikkati başka yöne çekme, çıkarın olmayanı çıkarınmış gibi sunma (yutturma), demagoji, beklentiye sokup umutlandırma, kişinin kendisini haksız olan yerde görmesini sağlama gibi pek çok kandırma yöntemini hemen sayabiliriz. Bunca dolandırıcının akıl almaz yöntemlerle birçok insanı dolandırdıklarını göz önüne alırsak onlardan daha fazla dolandırılanın olduğunu matematiksel olarak hesaplayarak bu yazıya başlayalım.

Kandırma dediğimiz bu kavrama psikolojide algı yönetimi deniyor. Psikolojiden satış-pazarlamaya, reklamlardan moda yaratmaya, çalışma yaşamından eğitime, kişisel ilişkilerden sosyal ilişkilere ve daha da önemlisi politikaya pek çok alanda bolca kullanılıyor. Çoğumuz tıpkı annelerimiz gibi ne yaptığımızın farkında bile değilizdir. Bu sayımızdaki yabancılaşmaya karşı beyin egzersizlerinde aslında hepimizin çok yaşadığı ve belki de egzersiz yaptığımızda kolayca bulabileceği algı yönetiminin küçük bir parçasının üzerinde düşüneceğiz. Manipülasyon denilen bu kav-

ram harekete geçirme, yönlendirme, etkileme anlamında kullanılıyor. Tabii bu konuda yazılıp dökülmüş pek çok kitap ve kaynak var. Akademisyenlerin tezlerinden tutun da Güzin Abla köşesine, burç yorumlarına kadar her yer bunlarla dolu. İkili ilişkilerden devletin en üst kademesine kadar nasıl bir oyununun içinde olduğumuzu hatta bu oyunların birbirinden çok da farkı olmadığını biliyoruz. Televizyonlardan, duvarlardan, çevremizdeki insanlardan her yerden beynimize doğru yönelen kandırma, yönlendirme saldırılarının farkına varmayı ve onları bertaraf etmeyi daha da önemlisi onun yerine gerçeği koyabilmek için bir an önce yola koyulalım.

“Algı yönetimi, genel anlamda hedef kitleye/kamuoyuna verilecek mesajların belirlenen amaçlar doğrultusunda üretilmesi, yeniden üretilmesi ve yönetilmesidir” diyor kaynaklar. Bu yöntem özellikle ABD’de politikacıların almış oldukları kararların ulusal ve uluslararası kamuoyunda benimsenmesi ve kabul görmesini sağlamak amacıyla ilk kez ABD Savunma Bakanlığı tarafından uygulanmaya başlanmış. “Algı/algılamak deyince akla ilk olarak felsefe, sosyoloji, psikoloji gelebilir ama algılama yönetimi deyince akla Pentagon, CIA gelmelidir.”(C.Akyol)

Denilen o ki hedef kitlenin (yani biz) algıları (bilincimiz) belirli amaçlar doğrultusunda (büyük soygunu saklamak ve devam ettirebilmek) belirlenmiş (bunları belirleyen bir sektör var) mesajlarla dolduruyor. Bu konuda pek çok uzmanın oldukça yüksek maaşlarla çalıştığını düşünürsek kandığımız için çok da hayıflanmamamız gerekir.

Onca insanın öldürülmesini nasıl seyredebiliriz böylesine iyi kurgulanmış bir hipnozun etkisinde olmasak. Aslında oyunlar birbirini tekrar ediyor ve kural çok basit. Önce tehdit olarak gördüğün (hipnozu bozan) kesimleri tehdit olarak (terörist vb) ilan et, tehlikenin, tehdidin algılanmasını sağla, saldırı (politik çevirme, tehdit, küçük düşürme, rüşvet vb), saldırılarını haklı kılmak için propagandayı biteviye tekrar et, en geniş kesimin dikkatini dağıt, oyala, saldırıya uğrayanı yalnızlaştır ve baştan başla... Uzun uzun tartışılan programlarda gerçeği açığa çıkarmak için yapıyormuş gibi sürüp giden konuşmalarda hep aynı (subliminal ya da açık) mesajlar yatar. Tüm konuşmalar tek kalemde çıkmış gibidir. Hollywood filmlerinden alıştığımız nasılsa. Rambo'nun Vietkong gerillalarına karşı göz kamaştıran donanımıyla saldırısında kimin tarafındaydık. "KYK ile atılmış ama KCK'danmış." sözleri gerçekten bize mi ait? Polisiye filmlerinde suçlunun vurulmasını "yargısız infaz" diye yargıladık mı, bu çarpışmada hangi taraftaydık...

Politikanın diliyle sınırlarının iyice genişlediği bu dönemde dedikodunun nasıl da toplumca yürütülen bir duygusal saldırı aracına dönüştüğüne tanık oluyoruz. Bir kişinin toplumun "norm" larını aştığı durumlarda hakkında görüş birliği yapmak hatta ona karşı olan kişileri çoğaltmak için oldukça yaygın kullanılır. Kabul görmüş değer yargılarının terazisi kullanılır. Her zaman objektif olmaktan yoksundur. Bunu yapan kişilerin kendilerini aklamak gibi bir yan kazanımı da vardır. Kara çalan kişi ne kadar "namuslu", ne kadar da demokrattır. Çoğu zaman bu saldırının gücünü yükseltmek için iftira da işin içine katılır. "Alttaki daireye öğrenciler taşınmış, giren çıkan belli değil." diyen birisine inanmasanız da ilginiz daireye döner hatta olumsuz bir önyargı oluşturma işi başarılmıştır. Artık o dairedekilerle ilişkiniz sıfırdan değil eksi birden başlar. En iyimser durumda siz öyle olmadığı ya da kötü bir şey olmadığı konusunda ön yargınızı sıfıra çıkarmak için bir tur atarsınız. Algı yönetime girmiştir. "Bir türbanlı bacımızın üzerine işediler!" ya da "Camilere

ayakkabılarıyla girdiler, bira içtiler." sözlerini hemen hatırlarız. Çamur at izi kalsın misali doğrunun açığa çıkacağı aşikardır ama toplumun bir kesimini kandırma, yönlendirme işini yapmıştır bile.

Son günlerde seçimlerde "hayır" oyu kullanıcılara ne olacağına dair silahlı tehditler yapanlar istifa etseler, özür dileseler bile görevlerini başarıyla tamamladılar. Fetö bahanesiyle işten atılan ve intihar eden onlarca kişinin isyanında da bu yatar. Bu kişilerin kendilerini ispatlaması, iş bulması imkansız hale gelir. Toplumdan kovulur. Dost sandıklarını kaybeder. Bir gün aklanır ama tabii ki o badireyi atlatıp ayakta kalabilirse.

Her gün, her an bilincimize yönelen planlı ya da plansız (geleneksel) saldırılarla kontrolün elimizden kaçıp gittiğini hepimiz hissediyoruz. Sorular çoğalıyor. Etrafımızda güvenilir cevaplar verecek insanlar arar oluyoruz. Ne oluyor gerçekten? Temmuz'daki olay neydi? Nedir bu başkanlık denilen şey? Hangisi doğru söylüyor? İyi de neden ben sürekli onların ortaya attıkları gündemi tartışıp duruyorum? İşte bam teli tam da budur.

Biz ne zaman kendimiz hakkında konuşacağız? Bir espri dolaşiyor: "Geçenlerde elektrikler kesildi, evdekilerle biraz sohbet ettik, iyi insanlarmış." "Özgür" olduğunu söyleyenlerin devam eden sözlerine bakın. Hepimiz manipüle edildiğimizi ve aldatıldığımızı kabul etmek zorundayız. Bunca sermaye yatırılıp hazırlanmış olan oyunu bozmaya çalışanlar gözlerimizin önünde bir şekilde ortadan kaldırılıyor. Yayınlar kapatılıyor, aydınlar tutuklanıyor. Yaşamın gerçekleri gün yüzüne çıkıp güven azaldıkça, manipülasyonun dozu da karşıt seslere yönelen saldırı da artıyor. Mesajlar karmaşıklaşıyor, her kafadan bir ses çıkıyor, tehditler havalara savruluyor, koltuklar, makamlar hızla yer değiştiriyor, suni krizler, gündemler şişiriliyor... Tam da bir şeye ikna olacakken "acaba" başlıyor. Gerçekle yalan arasındaki gelgitler, kendimizi ikna etmeye çalışmalar sürüp gidiyor.

Gezi Ayaklanması'yla birlikte eskisinden daha fazla tartışan, soran, yargılayan kesimlerle karşı karşıyayız. Bir tarafın kesinlikle kabul ettiğini diğer taraf kesinlikle reddediyor. Kutuplaşma böylesine keskinleşirken daha büyük bir kesim saflarını aramak üzere soruyor: "Neler oluyor? Önceden bilmiyorduk şimdi karmaşık mesajların bombardımanı altındayız."

Peki ama gerçeği nasıl bulacağız? Manipülasyo-

nun etkisinden nasıl kurtulacağız? Olan biteni tartışmak, sürekli var olan durumu teşhir etmek işe yaramıyor. Ortaya atılan argümanların üzerinde yürütülen uzun tartışmalar da yönlendirmenin, gündem değiştirmenin başka bir yolu değil mi? Oyundan kaçarken oyunun içinde buluyoruz kendimizi. “Adam bak ne diyor, bak ne yapıyorlar, bu ne rezalet, bu nasıl bir aşığılama, dün ne diyordu bugün ne diyor?” O kadar çok saldırı, rezalet, çirkeflik var ki onlara şaşımaktan, tartışmaktan çıkamıyoruz.

Biraz egzersizle bu oyunu bozmanın zamanı geldi de geçiyor.

Daha önce de vurguladığımız gibi birinci görevimiz tarafımızı seçmek. Bunca yaşananlardan sonra hala devletin egemen sınıfın zor aygıtı olduğu gerçeğini görmemiş, anlamamış olanlarımız varsa durum oldukça vahim. Biz anladığımızı varsayalım. Yoksa açıklama bu yazının boyutlarını aşacaktır. Ailenin, özel mülkiyetin devletin kökeni mi diyelim devlet ve devrimi mi diyelim? Bir kaç kitabı üşenmeden okumak gerek. Kapitalist sistemde ve burjuva sınıf tarafından yönetildiğimiz konusunda da hemfikirsek bizim de emekçiler ve ezilen halkların tarafında olduğumuz kesin.

İkinci sorun şu: Sömürünün devamı için mi çalışacağız yoksa kendi sınıfımızın tarafında olup ona karşı mücadele mi edeceğiz? Oyunu bozmayan oyuna hizmet eder. Devletin yanında olmanın ne demek olduğunu bir önceki sayıdaki “sade(ce) vatandaş” yazısında düşünmüştük. Son dönemdeki bol bol silahtan bahsedip göstermelerinden anlıyoruz ki makbul vatandaş kavramı oldukça daralmış durumda.

Tarafımızı seçtik, oyunu bozmak gerçeğe ulaşmak istiyoruz. O zaman diğer aşamaya geçebiliriz. Bu aldatılmadan nasıl kurtulacağız? Birinci ve ikinci aşamayı unutmayacak her gelen bilgiyi bu süzgeçten geçireceğiz. Söyleyen kim, hangi tarafta, neden bunu söylüyor? Tabii ki bunları ayırt etmek için bilgiye ihtiyacımız var. Tarihten öğrenmeliyiz. Yaşadıklarımız ilk değil. Faşizm ilk defa bizde yaşanmıyor. Daha da önemlisi kapitalizmden kurtulmayı başarmış olan halkların neler yaptıklarını bilmemiz gerekir. Bu bilgilerle olan bitene baktığımızda aldatma, yönlendirme çabalarının bizim için geçersiz olduğunu göreceğiz.

Önemli olan bir şey daha var ki burjuvazi bizi yanıltmaya çalıştığı kadar oyalamaya da çalışıyor. Bizi saatler boyunca oyalayabilenler kitleleri yıllarca oya-

layabilirler... Zamanın sahibi kimse yaşamın sahibi de odur. Kitaplar, diziler, filimler, oyunlar, vitrinler... Zamanımızı ne ile geçirirsek biz o oluruz.

Şimdi bütün bunları yine aklımızda tutarak devam edelim. “Bir şey yapamayız” diyen umutsuzları yolumuzdan uzaklaştırmalıyız. Bunu söylemenin yolu uzatmak, yıldırma, korkutma, projeyi büyütme, dikkati başka bir yöne çevirmek, allayıp pullama gibi birçok yöntemi var. Bir bakarız ki biz yapmak istediğimiz şeyi bırakmışız ve yönlendirildiğimiz şeyle uğraşmaktayız. Herhalde biraz örneğe ihtiyacımız vardı. Oysa tarih örneklerle dolu. Tarihin geçmişe övgüler dizen, ezberlenmiş okul kitaplarındaki gibi sıkıcı olmayabileceğini bize kimse öğretmedi. Daha önemlisi geleceğimiz için gerekli olduğunu anlatanlara da biz ulaşamadık. Ya da onlara karşı önyargılarımızın olması sağlandı.

Buraya kadar geldik. Gerçeğin peşinden gidenlerle aramıza örülmüş duvarları yıktıysak şimdi bütün bunları çevremizdeki insanlara, hipnotize edilmiş gibi ortaya atılan her gündeme atlayanlara aktarmamız gerek. Her ses çıkaranın saldırıya uğradığı kitlelerden yalıtıldığı bu durumda gerçeğe ve geleceğe ulaşmak isteyenlerin kendilerine yeni ve yaratıcı yollar bulmaları şart.

Durmayacaklar... Tarih hangi taraf daha hızlıysa onun tarafından yazılacak. Zaman gelişmeden, ilerlemeden, bizden yana... Üretimin gelişiminin, kitlelerin deneyim kazanmalarının önünde hiçbir güç duramaz. Bu kandırılma kısır döngüsünden kurtulmadan geleceğimizi kuramayız. Yoksa aynı oyun tekrar tekrar oynanmaya devam edilecek. Geç kalınan her gün açlıktan, yoksulluktan, savaşlardan, saldırılardan ölen insanları, arkamızda bırakacağımız, en iyilerimizin aramızdan koparıldığı gün olacak.

Yine bir büyük kandırma planının içine düşüverdik. Algı yönetiminin bütün ayrıntıları büyük bir ustalıkla uygulanıyor. Gezi'deki “hükümet istifa” seslerinin yerine “Hükümet bu türlü mü o türlü mü olsun?” sorusu konuldu. Yine önümüzde bir sandık bitiverdi. Tıpkı her seferinde yanlış eşyayı eline alan çocuğun elinden eşyayı almak için yapılagelen gibi “Bak burada ne var?”

Şimdi nereye baksak kurtulamadığımız yine o soru:

Bak! Evet mi hayır mı?

Deniz'in ve Adonis'in aşkı

Atıla Oğuz

Likya'da Eylül yeşil gözlerle bakar
Uranos'un beyaz şeritli bulutlarına
Dallar meyvelerle doludur henüz
Taşlayacak çocukları beklemekte
Sarpedon, kınından çekmiş kılıcını
Güneşi gölgeler düşleri
Börklüce Mustafa'nın silueti dolaşmakta Karaburun'da
Torlak Kemal ve mavelleri ışıldar gözleri Aydın yakasında
Akdeniz boydan boya mavi
Yanık türküler söyler Beydağları ve Toroslar
Ayın şavkı düşer
Kafi Baba'dan gelen suyun üstüne
Bakar ona şair dönen düşler içinden
Tahtacılar Semah döner
Yürekleri güvercin kanadında
Madımak sönmeyen ateş
Sürgün gözler gözetlemekte güneşin doğuşunu
Poseydon'un dalgalandırdığı Pontos'un sularından Anadolu'nun üzerine
Adonis'in Rumca ağıdı sardı dağı taşı
Yaşardı güneşin gözleri ışıdıkça kanlı Anadolu topraklarına
Deniz, tarihin kara kapısını aralayıp
Yeni bir denklem kurdu 1908, 1923 tarihleri arasında
Sonuç, milyonun üzerinde ölümün kara kökü ve tarih kirlendi
Sonra güneş ve insan baktı birbirlerinin gözlerine
Ve insan elleriyle yüzünü kapattı.

İŞÇİ SINIFINI ANLATAN YAZAR
ORHAN KEMAL

Özgür Güven

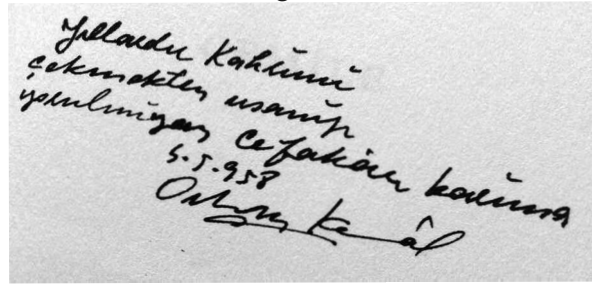

Asıl adı Mehmet Raşit Öğütçü olan Orhan Kemal öğretmen bir anne ile hukukçu bir babanın oğlu olarak 15 Eylül 1914'te Ceyhan'da doğdu. Babası o doğarken Çanakkale'de savaşıyordu. Muhalifliğiyle tanınan Abdülkadir Kemali ile annesi Zehra hanım bu yüzden epeyce zorluklar yaşamışlardır. Abdülkadir Kemali bey bir İttihat Terakkicidir. 1920-1923 arasında Kurucu Meclis'te milletvekilidir. İlk bakanlar kurulunda Adliye Bakanı olarak yer alır. Daha sonra "tayin edilmiş milletvekili" olmayı reddeder, memleketine döner. Bir gazete çıkarıp yazılar yazar. Gazetesi kapatılır ve tutuklanır. Serbest kaldıktan sonra avukatlık yapar. 1930'da parti kurmak serbest bırakılınca Ahali Cumhuriyet Fırkası adında bir parti kurar ve Ahali Gazetesi'ni çıkarır. Ama aynı yıl hem partisi hem de gazetesi kapatılır. Kendisi de gizlice Suriye'ye geçecektir. Yıllar süren sürgün yaşamını Suriye ve Beyrut'ta geçirir. Muhalifliği bundan ileri gelir.

16 yaşında yeni yetme bir delikanlı olan Orhan Kemal de ailesiyle birlikte babasının ardından Beyrut'a gider. Burada bir matbaada çalışır. Eleni'ye aşık olur, ayrılık acısı yaşar. 1932'de yalnız başına Adana'ya dönerek babaannesiyle kalmaya başlar. Bir süre sonra annesiyle kız kardeşleri de Adana'ya döner. Mehmet Raşit, artık bir serseridir. Futboldan başka hiçbir şey ilgisini çekmez. O günlerde oturduğu kahvede "İsmail Usta" ile tanışır. İsmail Usta, onu kendisi gibi sosyalist olan Selahattin Usta, dayı Remzi gibi işçilerle tanıştır. "İkbal Kahvesi"nde o günleri şöyle anlatıyor yazar: "Yirmi yaşındaydım. Kafam bir türlü çözemediğim sorunlarla yara ol-

muştum. Sanki yere basmıyor, havada boşlukta duruyordum... Ve bir gün bir kahve köşesinde tanıdığım bir işçi dostum İsmail Usta... Sonra kitaplar... Bir çoğu İsmail Usta'nın hediye ettiği kitaplar..." O günlerde İsmail Usta onu Emile Zola'yla, Gustave Flaubert'le, Maksim Gorki ile tanıştır.

1935'te annesiyle kız kardeşleri yeniden Kudüs'e gider, kendisi Adana'da kalır. Mehmet Raşit bu günlerde Milli Mensucat fabrikasında katip olarak çalışmaya başlar. Burada çalışan bir işçi kıza, Nuriye Hanım'a aşık olur. Yugoslavya'dan göçüp gelmiş Boşnak güzeline aşkı "Cemile" adıyla kitaplaştırır. Nuriye Hanım'la evlenirler. Bu evlilik 1970'te Orhan Kemal ölünceye kadar sürecektir. Evliliğin ilk dönemini "Dünya Evi"nde romanlaştırır. Zaten romanlarının bir kısmı otobiyografik izler taşıyacaktır. Baba Ocağı, Sokaklardan Bir Kız, Avare Yıllar, Bir Filiz Vardı, bunlarda ilk akla gelenleri.

1938 baharında ilk kızları Yıldız doğar. Nuriye Hanım daha lohusa yatağındaiken Mehmet Raşit'i askere alırlar. Niğde'de askerken tutuklanır. Komünizm propagandası yaptığı iddia edilmektedir. Kendi söylemiyle "Daha komünizmin ne olduğunu bilmediği bir sırada" Nazım Hikmet okuduğu için beş yıl

ceza almıştır. Kayseri hapisanesindeyken yolladığı şiirler yayımlanmaya başlar. İlk şiiri “Duvarlar” Raşit Kemali imzasıyla “Yedigün”de yayımlanır. “Bir hayata el atan, bu imansız duvarlar / Arasında bunalan deliren bir insan var.” Aynı dönem “Yeni Mecmua”da da şiirleri yayımlanır. 1939’da baba Abdülkadir Kemali Türkiye’ye döner. Onun müdahalesiyle oğlu önce Adana hapisanesine nakledilir, sonra da Bursa’ya. Zira babası Bergama’ya ağır ceza hâkimi olarak atanmış, oğlunu ve ailesini geride bırakmak istememiştir. Orhan Kemal’in Orhan Kemal olmasında önemli payı olan Nazım Hikmet ile ilk defa burada karşılaşır ve tanışır. Nazım, Mehmet Raşit’ten bir süre sonra Çankırı’dan Bursa Kalesi’ne getirilir. Orhan Kemal onu karşılar, tanışır ve birlikte kalmaya başlarlar.

Bir gün Orhan Kemal, yazdığı şiirleri Nazım’a okur. Nazım onu şiirlerinde “laf beliliği yapmak”, “hokkabazlıkla” “kendi kendisini komik duruma düşürmekle” eleştirir. Ama ondaki yeteneği de görmüş onunla ilgilenmeye karar vermiştir. Ekonomi-politik, felsefe, edebiyat ve Fransızca dersleri verir. Orhan Kemal, okul hayatının tam tersine kendisini derslere verir ve çok başarılı bir öğrenci olur.

Nazım’ın eleştirilerine bozulsa da şiir yazmaktan vazgeçmez. Hece ölçüsüyle kafiyeli şiirleri 1941’in ilk yarısında “Yedigün” ve “Yeni Mecmua” dergilerinde Raşit Kemali imzasıyla yayımlanır. Aynı yılın ikinci yarısında Nazım’ın etkisi kendini göstermiştir. Şiirleri artık hece ölçüsüyle değil, serbest öl-

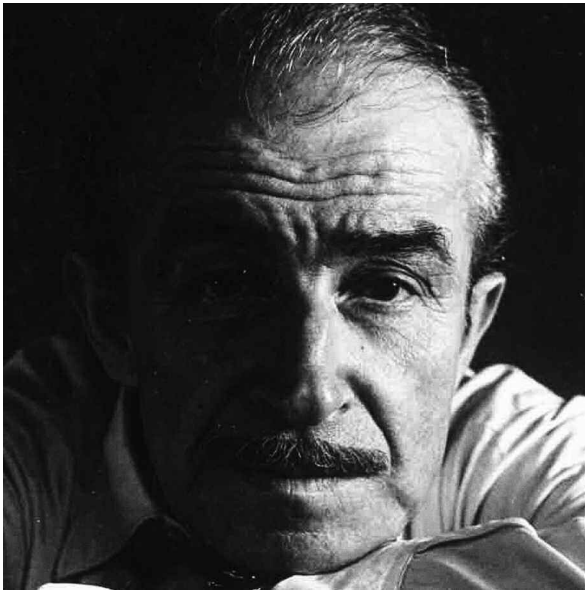
çüyle yazmaktadır. İmzası da Orhan Raşit olur. 1942-1943’te ilk defa Orhan Kemal imzasıyla şiirleri basılır. Aynı günlerde ilk romanına da başlamıştır. Bir bakkal defterine yazdığı bu romanı Nazım bulup okur. Orhan Kemal şiirlerinde olduğu gibi sert bir eleştiri beklerken, Nazım: “Bırak şiiri birader, hikâye yaz, roman yaz sen. Şiirle ne uğraşıyorsun?” der. Zaten daha önce bir öyküsü “Balık” adıyla “Yeni Edebiyat”ta basılmış olan yazar, asıl olarak öyküye Nazım’ın teşviki ve yönlendirmesiyle başlar. Yeni Edebiyat, İkdam, Yurt ve Dünya “1941-1942 yıllarında peş peşe Orhan Kemal öyküleri yayımlar. Yazar ilk düzyazıya romanla başlamış olsa da romanla sürdürmez. Kendi söylemiyle “önce hikâyede pişer.” Tahliye olduktan bir süre sonra romana yeniden döner.

1943’ün 26 Eylül’ünde Nazım’a “Sen / Promete’nin çığlıklarını / kaba kıyım tütün gibi piposuna dolduran adam / sen benim mavi gözlü arkadaşım / kabil değil unutmam seni / 26 Eylül 1943 / seni yapayalnız bırakıp hapisanede / bir üçüncü mevki kompartımda pupa yelken / koşacağım memleket” diye “Veda” ederek tahliye olur.

Adana’ya dönen Orhan Kemal için zorluklarla dolu yoksulluk günleri asıl yeni başlamaktadır. İş bulamaz. Amelelik dahil ne bulursa koşar. Tahliyesinden bir yıl bile geçmeden Nuriye Hanımla bir oğulları olur. Adını Nazım koyarlar. Yarım kalmış olan askerlik problemi nedeniyle fabrikalarda işe almazlar. 1945’te yeniden askere alırlar. Askerliği biter bitmez sürgün cezasını tamamlaması için sürgüne gönderilir. Baba Abdülkadir Kemali bir kez daha müdahale eder, bakanlarla görüşüp serbest kalmasını sağlar.

Yaşadığı bütün zorluklara, imkansızlıklara rağmen yazmaktan vazgeçmez. 1944 sonlarında Varlık dergisi bir öyküsünü yayımlar. Ardından peş peşe Mart, Mayıs, Haziran’da öyküleri yayımlanır. 1945’te Varlık okurları “en beğenilen hikâyeci” olarak Orhan Kemal’i seçerler. Ama yazar şiirden de geçmez, zaman zaman edebiyat dergilerinde şiirleri yayımlansa da artık bir öykücüdür. 1949’a dek onlarca öyküsü yayımlanır.

1949 yılında Varlık yayımları Orhan Kemal’in öykülerinden oluşan Ekmek Kavgası’nın yanı sıra basılan ilk romanı olan Baba Evi’ni de yayımlar. 1950’de bunu ikinci romanı Avare Yıllar izler. Aynı

yıl Seçilmiş Hikayeler Dergisi iki sayısını Orhan Kemal'e ayırır. Öykülerinin ve kitaplarının art arda basılmasıyla cesaret bulan yazar, ailesiyle birlikte İstanbul'a taşınır. Bundan sonra dergiler öykülerini daha fazla bastığı gibi gazeteler de romanları tefrika edilmeye başlar. Ama yine de aile geçim derdinden kurtulamaz. Bu yıllar yazarın en önemli eserlerinin yayınlandığı yıllardır. 1952'de Cemile, 1953'te Bereketli Topraklar Üzerinde, 1954'te Grev, 72. Koğuş, 1956'da Dünya Evi, Hanımın Çiftliği ve diğerleri...

1959'da yayınlanan Arka Sokak nedeniyle yargılanır. Yargıç, neden hep yoksulları yazdığını sorar. Orhan Kemal, "Ben gerçekçi yazarım. En iyi bildiğim konuları ele alırım. Varlıkların yaşayışlarını bilmiyorum, nasıl yaşadıklarından haberim yok." diye cevap verir. Dava beraatla biter. 1957'de Sait Faik Hikaye ödülünü verirler kendisine ve art arda dört kitabı daha basılır. Artık senaryoları film yapılmaya, kitapları başka başka dillere çevrilerek yurtdışında da yayınlanmaya başlamıştır. Ancak yine de borç ve yoksulluk yakasını bırakmamıştır. Bu duruma dair bir mektubu fikir verebilir: "Taksitle iki buzdolabı alıp, yarı fiyatına satarak dört aylık ev kirasıyla uçan kuşlara olan borçları temizledim. Yani yüzde yüz fazla borçları koordine ettim."

1963'te SSCB'de yayınlanan kitapları nedeniyle kendisine ödenecek paraları almak için Dışişleri Bakanlığı'na başvurur. 1964 sonbaharında eline on bin lira kadar bir para geçer. Borçları temizler. Cibali'deki köhne evden Fatih'e daha iyi bir eve taşınır. 1965'te İspinozlar oyunu İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda sahnelenmeye başlar. Devlet Kuşu'ndan uyarladığı bu oyun kapalı gişe oynamasına rağmen politik nedenlerle sahneden indirilir. Oyun aynı yıl kitap olarak basılır.

Orhan Kemal, 1966'da bir kez daha tutuklanıp Sultanahmet Cezaevine kapatılır. Bu sefer otuz beş gün sürer hapishane macerası. Fatih TİP üye ve yöneticilerinden ikisiyle beraber komünist hücre faaliyet sürdürdüğü iddiasıyla yargılandıkları bu davadan da beraat eder. Ama o tutukluken Türk Edebiyatçıları Birliği 30. Sanat Yılı nedeniyle kendisi için bir etkinlik düzenler. 1967'de kitapları basılmaya, romanları tefrika edilmeye devam eder. Yoksulluk

Bir gün Orhan Kemal, yazdığı şiirleri Nazım'a okur. Nazım onu şiirlerinde "laf ebeliği yapmak", "hokkabazlıkla" "kendi kendisini komik duruma düşürmekle" eleştirir. Ama ondaki yeteneği de görmüş onunla ilgilenmeye karar vermiştir. **Ekonomi-politik, felsefe, edebiyat ve Fransızca dersleri verir. Orhan Kemal, okul hayatının tam tersine kendisini derslere verir ve çok başarılı bir öğrenci olur.**

halen sürmektedir.

Bu nedenle hastalıklarına rağmen, hatta kalp krizi geçirmesine rağmen fazla dinlenme şansı bulamaz.

1968'de İspinozlar tebdil-i kıyafet yapar. Yalova Kaymakamı olur. Ulvi Uraz Tiyatrosu'nda bu isimle sahnelenir. Hatta ilk gösterimde Orhan Kemal'in kendisi de küçük bir rol alarak sahneye çıkar. Ama Şubat'ta yeniden hastalanıp hastaneye yatmak zorunda kalır. Martta ameliyat olur, nisanda yine hastanededir. Aynı yıl Maksim Gorki için SSCB'de düzenlenen bir etkinliğe davet edilir. Bir konuşma yapması istenmiştir. Ancak pasaportu olmadığı için gidemez. Aynı yıl, Ankara Sanat Tiyatrosu 72. Koğuş'un 372. gösterimini yapar. Burada kendisine en başarılı oyun yazarı ödülü verilerek onure edilir.

1969 Ocak ayında yeniden hastaneye yatmak zorunda kalır. Bu sefer Cerrahpaşa'dadır. Angina Pectoris ve diğer hastalıklarına Amfizem ve Taşikardi de eklenmiştir. Önce Ekmek adlı öykü kitabıyla Sait Faik Hikaye Ödülüne layık görülür. Ve aynı yıl temmuz ayında yani başvurusundan tam bir yıl sonra nihayet bir pasaport verirler. Aldıkları yeni bir davet üzerine eşi Nuriye Ögütçü ile birlikte SSCB'ye giderler. Hastalık orda da yakasını bırakmaz. Eylül ayında Yazarlar Hastanesi'nde yatmak zorunda kalır. Çocukların parası yok diyerek tedaviyi yarım kesip İstanbul'a dönerler.

1970 başlarında sağlığı biraz düzelir. Eşiyle beraber Bulgaristan ve Romanya'yı kapsayan bir seyahate çıkarlar. Sofya'da yeniden hastaneye yatmak zorunda kalır. Kan pıhtısı beyin damarlarını tıkamıştır. Doktorların bütün çabalarına rağmen kurtarmaz.

ları mümkün olmaz. 2 Haziran 1970'te yaşamını yitirir.

5 Haziran'da Bulgaristan Yazarlar Birliği'nin düzenlediği bir törenden sonra cenazesi İstanbul'a getirilir. 7 Haziran'da kalabalık bir törenle Zincirlikuyu'da toprağa verilir.

Eserlerinin Konusu Ve Sanat Anlayışı

“İnsanlığın insanlık tarafından, insanlık için yönetilme çabası adına sanat”

“Sanatımın amacı.. Halkımızın, genel olarak da insan soyunun müspet bilimler doğrultusundaki en bağımsız koşullar içinde en mutlu olmasını isteme çabası.”

Yazarın ölümünden sonra, Varlık dergisinin 1 Ağustos 1970 tarihli sayısında yayınlanan röportajında kendisi böyle ifade ediyor sanat anlayışını. Eserlerinde içinde yaşadığı dönemi o tarihsel toplumsal koşullarda yaşayan insanı, özellikle de emekçileri anlatır. 1930'lardan başlayarak 1960'ların sonuna kadar Türkiye'nin sosyoekonomik koşullarını bu koşullarda gerçekleşen değişimi ve bu koşullar içindeki insanı, emekçilerin yaşamını, çalışma koşullarını, sömürüyü; bu koşulların insanı nasıl bozduğunu anlatır. Ama aynı zamanda emekçilerin, insanın özlemlerini, mutluluk arayışlarını, insanca yaşam çabalarını anlatır. Ve esasen bu koşullar değiştirilmeden insanın ne özgür ne de mutlu olmasının imkansız olduğunu gösterir. Bunu yaparken çizdiği karakterler yakından tanıdığı gerçek insanlardır. Yazar diyalektik materyalist bir felsefeyle bakar yaşama ve olaylara. Bu bakış açısıyla insanı, insanları inceler; gözler, tanır ve yazar. Öykülerinde, romanlarında ve oyunlarında aynı mesajı verir: Bu düzen işçileri; gözler tanır ve yazar. Öykülerinde, romanlarında ve oyunlarında aynı mesajı verir: Bu düzen işçileri, emekçileri, namuslu insanları eziyor, sömürüyor. Bu düzenin değişmesi lazım. Nasıl ki, kapitalizm sınıf karşıtlığı üzerinde kuruluysa ve bu karşıtlık temelinde hareket ediyorsa, Orhan Kemal için sanat ve edebiyat da bir sınıf karşıtlığı çizmeli; çözümünü de işaret etmelidir. Onun eserlerinin temel konusu insandır. Ama öyle toplumsal koşullardan kopuk soyut insan değil, özellikle iyi tanıdığı, onlardan biri olduğu işçi emekçi kesimden insan vardır

eserlerinde. Halkın içinde yaşayan yazar, onları gözlem altına alır, inceler, tanır ve anlatır. Üreten, çalışan ve emeğiyle var eden insanların dertlerini, sıkıntılarını, özlemlerini duyumsar; yeraltından gelen gümbürtüleri dinler; gideni ve gelmekte olanı çizmeye çalışır, değişimi, değişimin ayak seslerini duyar ve yazar.

Orhan Kemal, yaşamında olduğu gibi yazdıklarıyla, sanatıyla da işçi sınıfının saflarındadır. Bu sadede fiziken onlarla birlikte olduğu; fabrikalarda, pamuk tarlalarında, inşaatlarda birlikte çalıştığı için değildir sadece. O, işçi sınıfının ideolojisini de savunur, bunu eserlerinde ifade eder. Eserlerinde gerçeği anlatır, gerçekçi olarak anlatır. Ama onun gerçekliği olanı olduğu gibi göstermekle sınırlı değildir. O bir doktor gibi gözleyip, hastalığı teşhis etmekle yetinmez. Olmakta olanı çizdiği gibi onun içinde uç vereni de çizer. Çünkü yazarın asıl derdi, tartışmaya, tartıştırmaya çalıştığı “nasıl olmalı?” sorusuna cevap bulmaktır. Bunu da açık açık söylemekten çekinmez: “Asıl gerçekçilik içinde yaşadığı toplumun bozuk düzenini görmek, bozukluğun nereden geldiğine akıl erdirmek, sonra bu bozuklukları ortadan kaldırmaya çalışmak... Buna engel olanlarla savaşmak...” (İkbal Kahvesi)

Çukurova'nın ırgatları, ameleleri, İstanbul'un varoşlarında yaşayan işçiler, işsizler onun eserlerinde yeniden can bulurlar. Köse Hasan, Pehlivan Ali, İflahsızın Yusuf, Kürt Zeynel, Murtaza ve daha nice-leri... Hepsi de küçük insanlardır. Nazım'ın “büyük insanlık” dediği üreten ve yaratan insanlığa mensup küçük insanlardır. Yaptıkları işi büyük bir ciddiyetle yapan, yaptığına önem veren canlı kanlı karakterlerdir onun kahramanları. Hepsini hayata bağlayan bir ümit vardır. Bu açık ve net gözükmez. Bu ümit uzakta, çok uzakta küçücük bir ışık gibidir adeta. Ama zaten bu durum, onun anlattığı tarihsel ve toplumsal dönemin bir gerçekliği değil midir?

Orhan Kemal'in eserlerinde dram, trajedi ve komedi birlikte yer alır, tıpkı hayatta olduğu gibi. Murtaza bir komedidir, ama sonunda kendi kızının hem de canından çok sevdiği kızının katili olması onun trajedisidir. Müfettişler Müfettişi ve Üçkağıtçı'da çizilen Kudret Yanardağ'ın hikayesinde taşra kentlerindeki bürokrasi yerden yere vurulur; burjuva toplumun iki yüzünlüğü, yolsuzluğu, rüşveti, işgüzarlığı hicvedilir, komedi yoluyla açığa vurulur. Ama

aynı kahramanın, Kudret Yanardağ'ın kendi yaşamıysa tam bir trajedidir.

Eserlerinin bir kısmında otobi-yografik çizgiler belirgindir. Baba Ocağı, Avare Yıllar, Cemile, Dünya Evi, Sokaklardan Bir Kız, Bir Filiz Vardı, hemen ilk akla gelenler. Çünkü Orhan Kemal en iyi bildiklerini yakından tanıdıklarını anlatır, canlandırır öykülerinde, romanlarında. Vukuat Var, Hanımın Çiftliği, Kaçak üçlemesinde o dönemin Çukurova'sında toprak sorununu, türedi burjuva toprak beyini anlattığı kadar, Kabak Hafız'la dinci gericiği, dinin işlevini, emekçi yığınları nasıl uyuttuğunu da anlatır. Aynı zamanda köylülerin toprak işgallerini, işçi emekçi yığınların mücadelelerini, aşklarını, özlemlerini, basit yaşamlarını ve umutlarını da anlatır. Bu mücadelenin bireysel isyan yoluyla çözümediğini çözülemeyeceğini de gösterir.

Bir Filiz Vardı'da kadının toplumdaki yeri gösterilir ve burjuva toplumun iki yüzlü ahlak anlayışının kadını nasıl boğduğu çözümlenir. Aynı konu bütün eserlerinde ele alınır, ama burada özel olarak üzerinde durur yazar. Otobiyografik yanı da olan bu eserlerinde yazar, cinsellik ve ekonomi arasındaki kombinasyonu çizer; iki yüzlü ve iğreti duran burjuva ahlakın yarattığı çevre baskısının kadını içine tıktığı cehennemi başarıyla gösterir.

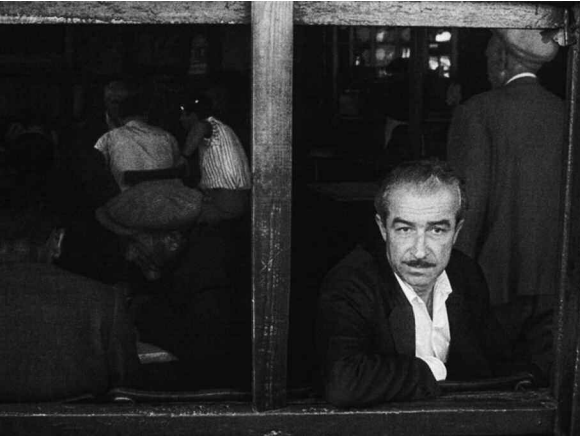
Orhan Kemal'in eserlerinde Çukurova, özellikle Adana vardır; İstanbul vardır. İşçisi, emekçisi, ırgatı, kadını, işsizi, serserisiyle emekçi mahalleleri vardır. Artist olmak için evinden kaçıp Beyoğlu'na gelen Neriman'ı da, çıkarıcı, üçkağıtçı her türlü pislğin üzerine dinle örten yaklaşımıyla Kabak Hafız'ı da bulursunuz. Topal Eskici'yi okurken eskiyen değer yargılarını nasıl dağıttığını; buna karşı nafîle çabaları da görür, tarihsel gelişmenin önüne geçilemeyeceğini de anlarsınız. Proletarya ve emekçi sınıflar için güzel günlerin, mutluluğun geçmişte aranmasının boşunahlığını da gösterilir burada. Kaçak'ta ve öncesinde yani Hanımın Çiftliği'nde hem toplumdaki çelişki ve çatışmaları hem de buna karşı bireysel isyanın çözüm olmadığını gösterir. Aynı zamanda tek çocuklu yalnız bir kadın üzerindeki toplumsal baskıyı da başarıyla çizer: Kadının özlemlerini, umutlarını, toplum bas-

Çukurova'nın ırgatları, ameleleri, İstanbul'un varoşlarında yaşayan işçiler, işsizler onun eserlerinde yeniden can bulurlar. Köse Hasan, Pehlivan Ali, İflahsızın Yusuf, Kürt Zeynel, Murtaza ve daha niceleri... Hepsi de küçük insanlardır. Nazım'ın "büyük insanlık" dediği üreten ve yaratan insanlığa mensup küçük insanlardır. Yaptıkları işi büyük bir ciddiyetle yapan, yaptığına önem veren canlı kanlı karakterlerdir onun kahramanları. Hepsini hayata bağlayan bir ümit vardır. Bu açık ve net gözükmez. Bu ümit uzakta, çok uzakta küçük bir ışık gibidir adeta. Ama zaten bu durum, onun anlattığı tarihsel ve toplumsal dönemin bir gerçekliği değil midir?

kısı üzerinden atıp kendisini azıcık da olsa özgür hissedince aşka nasıl koştuğunu da görürsünüz. Bereketli Topraklar Üzerinde'nin Fatma'sıyla yazar, ister fabrikada, ister tarım alanında kadının hem sınıfsal hem de cinsel olarak nasıl katmerli bir sömürüye uğradığını gösterir. Aynı şey diğer eserlerinde de derinden derine gösterilir.

Özellikle Bereketli Topraklar Üzerinde ve onun devamı denebilecek Gurbet Kuşları, Orhan Kemal külliyatında önemli bir yere sahip. İki kitapta da ikinci emperyalist savaş sonrasında Türkiye'si vardır. İlkinde Çukurova, ikincisinde İstanbul yer alır. Bu iki eserinde yazar, üç-beş yıllık bir zaman diliminde kapitalist gelişmenin yarattığı kırdan kente göçü yeni yeni gelişmeye başlayan sanayi sektöründeki işçilerin durumunu; tarım sektöründe çalışan mevsimlik işçilerin yaşamını başarıyla çizer. Aynı zamanda toplumsal sınıflar arasındaki karşıtlık bunun yarattığı çelişki ve çatışmalar da başarıyla çözümlenir burada. Bu yöntem, o güne kadar Türkiye edebiyatında pek de uygulanan bir yöntem değildir. Toplumsal yapıyı belirli bir tarihsel dönemde bütün gerçekliği içinde, çelişki ve çatışmalarıyla; toplumsal sınıfların karşılıklı konumlanışı ve sınıfların kendilerine özgü sınıfsal davranışlarıyla, karakteristik özellikleriyle ustaca göstermeyi başarır. Orhan Kemal, toplumcu gerçekçi, işçi romanının ilk örneklerini vermiştir denebilir.

Orhan Kemal'in eserlerinde çizilen karakterler, yaratılan tipler, Gorki, Şolohov gibi sosyalist ülkele-

rin sanatçılarının yarattığı tiplerden, kahramanlardan biraz farklıdır. Orhan Kemal'in kahramanları, sosyalist ülke sanatçılarının yarattığı "yeni insan" tiplerine benzemez. Çünkü onun anlattığı Türkiye'nin tarihsel koşulları ve sosyalizm mücadelesinin gelişim düzeyi buna uygun değildir. Bir tarafta proletaryanın iktidarı ele geçirdiği, kapitalist özel mülkiyetin ortadan kaldırılmaya başladığı bir tarihsel gelişim evresi ve buna uygun "yeni insan" vardır. Diğer taraftaysa sosyalizm davasının bir avuç aydının yanında sanayinin henüz gelişmeye başladığı birkaç bölgeye sıkışmış bir avuç işçinin elinde olduğu bir Türkiye vardır.

Gerçi Orhan Kemal romanlarında "yeni insanı" işaret eden, en azından ona yakın bazı tipler çizmiştir. O günün toplumsal gerçeğiyle bağlantılı olarak bu tipler romanlarda öne çıkan başkarakterler değildir. Kendisinin hayatında da önemli bir yere sahip olan hatta yazarı sosyalizm davasıyla tanıştıran "İsmail Usta" gibi ustalar eserlerinde de vardır. Ama bu ustalar gerçek karakterlerden ziyade hayal ürünü tiplerdir. Mesela, Bethoven hayranı bir traktör, patos ustası gibi. Bir de bireysel isyanın ötesine geçmeyen Kürt Zeynel gibi karakterler var, ki bunlar o dönemin ileri insan tipleridir. Bunlar için "yeni insan" değil ama "yeni insan"a uç veren tipler denebilir.

Orhan Kemal, yaşadığı tarihsel kesiti çok iyi anlatır. Eserlerinde feodalizmin çözüldüğü, kapitalist gelişmenin sürdüğü bir Türkiye vardır. Bu dönem sürekli hareket halindeki kitlelerin, toplumsal sınıf katmanların karşılıklı konumlanışı ve mücadeleleriyle birlikte çizilerek tüm gerçekliği içinde gösterilmeye çalışılır. Zaten tarihi yapanlar da aralarında kesintisiz olarak devam eden mücadeleleriyle hareket halindeki bu sınıf ve katmanlardır. Yazar gerçeğe sadık kalarak tarihi yapan bu kitleleri başarıyla çizmiş; çizirken kendi safını, belirterek işçi sınıfının saflarında olduğunu açıkça ortaya koymayı başarmıştır.

Evcil Kedi Amentüsü

Renas Toprak

*akşamların koynunda bıçak gibi soğuklar
el ayak erken çekiliyor yoksul semtlerde
dünyanın bütün çift şeritli yolları işgalindeyken dolmuşcuların
pencere pervazına yaşlı yanağıyla
iç geçiriyor
Raife ablanın alaca kedisi
bir akşam kurulup şöyle çilingir sofrasına
kafayı çeksek gün ağarana dek
kirazın dalına, armudun çöpüne
serseri çekirgeye, atarlı perdeye varana dek
kafa tutsam diye tetik düşürüyor
yüreğinin altı patlarında*

*bütün homurtusunu mahalleye kusan dolmuşa aldır-
madan
tersine rüzgarlar dört dönüyor sokak başlarında
mahpus oğlanların yolunu analar
işçi kadınların yolunu çocuklar beklerken
ter kokusu
küf kokusu
umut kokusu içi içe geçiyor
sabah sisi çekip gidecek yerde
yılan gibi çörekleniyor günün avuçlarına
yaşlı bir Zaza, yüklenip bastonuna
sapsarı hardal tarlalarına göz düşürdüğü zamanları
özlüyor*

*akıp giderken günün eşiğinden anlar
pencere pervazına yaşlı yanağıyla
iç geçiriyor
Raife ablanın alaca kedisi
keşke diyor
ah diyor
"Ah keşke dünyanın bütün sokak kedileri birleşse "
kirazın dalı, armudun çöpü
serseri çekirge, atarlı perde
çın çın gülüyor bu avuntuya*

Küba Günlüğü

Sıla Erciyes

Uzun yılların düşü sonunda gerçek oluyor. Dünya komünistlerinin düşüne yaptıkları katkıyı saymakla bitiremeyeceğimiz Küba'ya doğru uçuyorum. İstanbul'dan Moskova'ya oradan Havana'ya... İki kardeş başkentini eski dayanışması olsa, Moskova düşlerinin ardından gitmek için yoluna devam etseydi, kimbilir şimdi nasıl bir dünya ile karşı karşıya olurduk. Bu soğuk ocak günlerinde belki de dağlarda, şehirlerde silah çatmak zorunda kalmazdı kimse. Ama maalesef dünyanın her yanı kapitalizmin yarattığı yıkımla yaşanmaz hale geldi. Yaşamı yeniden insani temelde örgütleyebilmek için mücadele etmek bir zorunluluk... İşte Küba, zorunluluğun bilincine varmış halkların, işçi emekçilerin, kadınların, erkeklerin ve çocukların özlemlerini, düşlerini besliyor. Kazanabileceğimizi bize gösteriyor.

Yola çıktığımda İstanbul donuyordu. Beyaz sessizlik kenti teslim almıştı. Yaşam durmuştu. Hiçbir planı ve hazırlığı olmayan kapitalist kent İstanbul donup kalmıştı sanki. Uçak seferlerinin çoğu iptal edildi. Benim uçağın kalkıp kalkmayacağı ise belli değil. Ama neyse ki kara kışa her zaman hazır olan Moskova, rötalar olsa da uçuşlarını iptal etmemişti. Beyaza kesmiş İstanbul'dan Moskova'ya doğru uçuşum başladı. Her zaman olduğu gibi bir tek eksikim vardı; kendi dilimden başka bir dil bilmiyor oluşum. Moskova'da aktarma yapacak olmak ve yanlış uçağa binme ya da kaçırma korkusu... Neyse ki hiçbir sorun

olmadı. Şu anda bu satırları Moskova'dan kalkan Havana uçağından yazıyorum. Havaalanında uçaktan inip otobüse geçene kadarki birkaç dakikalık sürede hissettiğim soğuğu anlatamam. Sanki burnumdan aldığım nefes içimi donduracak gibiydi... Soğuğun insanı yalayan, esir alan yanına hiç tanık olmamıştım. Moskova havaalanına indiğimde yalnızca otobüse kadar olan 15-20 adımlık mesafede aldığım nefesin burnumdan nasıl geçtiğini anlayınca kavradım. Havaalandıktan sonra anladım ki Moskova da donuyor. Bütün bir Kuzey donuyor.

Yolculuk okyanusu aşır ABD'nin sınırında devam ediyor. Ufuk çizgisi kıpkızıl... Pamuk tarlası üzerinde sürüyor uçuş. İnsanların kimi uyuyor, kimi yürüyor, kimi okuyor, kimi de film izliyor. Ben de biraz İspanyolca çalışmak için yazıya ara veriyorum.

Merhabalar, vedalaşmalar, temenniler, sayılar üzerinde duruyorum. Hola... Como estas... Gracias... Buenos dias... Nos vemos... Gracias... Por favor... Permiso... De nada... uno... dos... tres...

Küba kıyıları görüldü.

Heyecanım dorukta. Artık yeşillikler içinde orada burada dağınık durumdaki küçük evleri görüyorum. Şehrin dışındaki tarım alanları sanırım. Rüzgar güçlü esiyor. Küçük sayılmayacak bir havaalanına indik. İndiğimde beni bir sürpriz karşıladı. Valizim kayıp. Can sıkıcı bir durum. Şimdi derdimi nasıl anlatacağım.

Benim durumumda olan başka yolcular da var. Rötalar nedeniyle bagaj aktarımlarında sorunlar yaşanmış. Neyse ki kayıp valiz sorunu yaşayan yolcular arasında Türkler de var. Dil biliyorlar. Onların yardımı ile kayıt yaptırdık ve başka bir aksilik ile karşılaşmadan havaalanından beni bekleyen dostlarımın yanına çıktım. Küba'da olabilecek en serin hava vardı dışarıda. Dünya donuyordu Küba yalnızca biraz serinlemişti o kadar.

Küba'da yeni bir güne merhaba...

Sabahın erken saatleri... Dışarıda yağmur ve horoz sesleri... Mutfakta kuş sesi... Mutfaktayım. Ev sahibimiz Lazara ayakta... Ocaktaki kahveden yayılan mis koku her yanı kaplamış... İlginç bir kahve pişirme aracı ocağın üzerinde. Şu anda mutfağında oturduğum ev büyük bir ev. Yıpranmış, boyasız kalmış ama tertemiz, her yanı çiçeklerle dolu tipik Küba evi. Evin dört bir yanından kapı açılıyor dışarıya. Ve açılan her kapının ardında çiçekler karşılıyor. Lazara CDR (Devrimi Koruma Komiteleri)'nde çalışıyor ve parlamento üyesi, yetenekli, Küba'ya, onun değerlerine bağlı bir kadın. Çok konuşkan, samimi birisi olduğu hemen anlaşılıyor. Anlamadığımı bildiği halde sürekli bir şeyler anlatmak istiyor bana. Ne güzel olurdu bitimsiz sohbetler yapabilesek, Küba'ya dair, Fidel'e dair, sosyalizme dair...

Küba evleri bulunduğumuz bölgede genelde bu yapıdaymış. Geniş odaları olan, teraslı taş binalar. Ama uygulanan blokaj öyle hissediliyor ki evlerin bakımı yapılamamış. Tertemizler ama boyasızlıktan kötü görünüyorlar. Ona rağmen özenli ve güzelleştirmek için uğraşılın evler. Teraslar çiçeklerle dolu. Tıpkı bir bahçe gibi. Yerlerde halı yok. Tüm çok sıcak bölgelerde olduğu gibi.

Lazara'nın bir de özel odası var. Bu oda ikonlarla dolu. Afrika yerel inanışlarıyla Hristiyanlığın karışımı bir inanç. İnanç serbestliği var Küba'da... İnanmak ya da inanmamak toplumu, devleti ilgilendiren bir sorun değil. Kişinin kendini ilgilendiren bir durum.

Küba Sokakları

Güzel bir kahvaltının ardından çıktık evden. Gideceğimiz yer eski Havana... Hep anlatılan, Küba'ya ziyaretin ilk durağı olan, kimini umutsuz, kimini hayran bırakan eski Havana... Centro Habana... Sokaklar sessiz... İnsan merak ediyor, nerede Kübalılar diye. Bir anda hepsine dokunmak, hissetmek istiyorsun ama herkes işinde, okulunda. Etrafa baka baka ilerliyoruz. Geniş geniş caddeler. Arabalar az sayıda... Tabi İstan-

bullu olan biri açısından... Ama çok hızlılar... Küba deyince akla gelen 60'lı yılların arabaları da geçiyor yol boyu. Dolmuş ve taksi olarak ulaşım için varlar. Biz de dolmuşa bineceğiz. Laf aramızda dolmuşçular her yer de aynı; güzargah beğenmez, kafasına göre fiyat vermeye kalkar... Can sıkıcı bir durum...

Dolmuşa bindik... İlerliyoruz. Etrafa bakıyorum. Küba sokaklarını zihnime kaydetmek istiyorum. Nerede bir yüksek, büyük bina varsa hastane olduğunu öğreniyorum. En büyük yatırımın, en büyük bütçenin ve önemin sağlık alanına verildiğini bir kez de bu şekilde görmüş oluyorum. Bir de bu tarz yüksek binaların devrimden sonra Sovyetler birliği tarafından yapıldığını söylüyorlar. Sovyetlerin büyük siteler kurma mantığını bir ada olan Küba'ya neden aynı şekilde taşıdıklarını insan düşünmeden edemiyor. Küba evlerinin o güzel mimarisi yanında çok sade ve çirkin görünüyor. Yabancı ve ayrıksı duruyorlar.

Eski Havana'ya ulaştık. Hep söylenirdi Taksim'in Tarlabası'nın arka sokaklarına benzer diye. Gerçekten de doğruymuş. Tarihi dokusu, eskimişliği, gürültüsü, cafeleri, barları ile benziyorlar. Bir tek farkları var o da burada güven içindedir. Kimse kimseyi rahatsız etmiyor. Kimse kimseyi taciz etmiyor. Bir tek turizmin yarattığı satıcı tiplmesi dünyanın her yerinde olduğu gibi burada da aynı. Onların o soyulacak av diye bakan bakışları burada daha da fazla rahatsız ediyor.

Eski Havana, gerçekten çok eski. Binalar yıpranmış, yalnızca cafe, otel, restaurant bir de müze okul gibi kamuya ait yerler yenilenmiş. Bakımlı ve güzeldi. Tüm binaların yenilenmesi, restore edilmesi süreci tamamlansa nasıl bir kültürel doku çıkar ortaya tahmin edebiliyor insan. Bunun için blokajın ortadan kalkması şart. İspanyol sömürgeciliğinin izleri ile dolu her yer. O dönem mimarisi yapılar, meydanlar. Dar sokakların ardından bir meydana ulaşıyorsunuz. Sokaklar turist nedeniyle süs eşyaları satan dükkanlarla dolu. Çok özenli müzeler vardı. Müzik aletlerinin bulunduğu tadilat nedeniyle kapalı olan bir müze... çevrecilik üzerine bir müze... ve daha niceleri... Her girdiğimiz yerde Jose Marti heykeli, Fidel fotoğrafı, Che ve Raul fotoğrafları... Abartılı, şatafatlı değil doğal... Sanki arkadaşlarının fotoğraflarını asmış gibi doğal...

Kadetrain olduğu meydanda, bir köşede Kübalı çocuklar neşe içinde oyun oynuyor. Beden eğitimi derslerini sokakta yapıyorlarmış. Öğretmenleri ile neşe içinde spor yapıyor, şarkı söylüyorlar. Onları görmek çok mutlu etti beni. Videoya aldım biraz. Daha

önce çokça fotoğraflarını gördüğüm Kübalı çocuklar karşımdaydı... Aynı mutluluk ve neşe içinde... Nereye girmek istersen kapı sonuna kadar açık. Okul kapıları da... Kimse sana sormuyor, nereye, diye. Kapıda güvenlik görevlisi yok. Arama noktaları hiçbir yerde yok. Özgürlük bu olsa gerek. Bizim sokaklarımızda özel timler ellerinde kocaman silahlarla kentleri, meydanları teslim almış durumda.

Sokakların bana gösterdiği, eleştirel yaklaşıma neden olan bir durumu burada anlatmadan geçemeyeceğim. Turizmin ve özel işletmelerin Küba sosyalizmine vereceği zararı teorik olarak biliyoruz hepimiz. Sokakları, meydanları dolduran cafelerin, restoranların, dükkanların bir kısmının ışıl ışıl olması bir kısmının ise köhnemiş, hizmet kalitesi iyi olmayan, sanki ölüme terk edilmiş gibi görünen hali. Işıl ışıl olanlar özel kişilere ait olan işyerleri, diğerleri ise devlete ait olanlar. Biri güçlü, diğeri zayıf görünüyor. Zafer kimin olacak, der gibi duruyorlar karşımda. Can sıkıcı bir durum ilk kaydettiğim.

Her yanda dans eden insanlar diye anlatılırdı Küba. Sanki biraz abartmışlar, durup dururken insanlar dans etmiyor orada burada. Müzik olmadan dans ne anlam ifade eder ki, değil mi? O meydan senin bu meydan benim dolaşmaktan yorulduk. Kapanışı İsveçli bir kadının veda eğlencesiyle yaptık. Eski Havana'nın, eski evlerinden birinin labirent gibi koridorlarından, merdivenlerinden müziğe doğru ilerledik. İşte dans eden insanları ilk burada gördüm. Yanaqlara kondurulan tek öpüşle tanıştık odadakilerle... Orada İtalyan, Meksikalı, İspanyol, Türkiyeli ve Kübalılar olarak bir aradaydık. Çekim merkezi Küba bizi o daracık evde buluşturmuştu. Benim dışımda neredeyse herkes eğitim için orada bulunan kadınlar ve erkeklerdi. Müzik ve dansla veda edildi Küba'ya...

Artık gecenin sonuna gelmiştik. Sokaklar ıssız... Evlerden müzik sesleri geliyor... Yalnız başına dolaşan kadınlar var sokakta. Bomboş bir sokakta önümüzde genç bir kadın yürüyor. Arkasında yürüyenlerin kim olduğunu önemsemeden. İzliyorum onu. Davranışlarında hiçbir tedirginlik yok. Oysa bizde öyle mi? Arkamızdan gelen kişilerin kim olduğunu bilmeden böyle rahat yürüyebilir miyiz? Kendi ülkemde yaşanan kadın cinayetleri geliyor aklıma ve dünyanın her yerinde... Ne mutlu sana Kübalı kadın.

Mutfakta üç kadın sohbetle koyulduk kahveler ve çaylar eşliğinde. Lazara Parlamento üyesi. Soruyoruz ona "Bir parlamento üyesi ne maaş alıyor?" diye. Hiçbir ücret almadıklarını, gönüllük temelinde parti militanı olarak çalıştıklarını, ancak profesyonel olanların

maaş aldıklarını söylüyor. Havana sokaklarında dolaşırken gördüğüm özel işletmeler ve devlet işletmeleri hakkında soruyorum. Büyük bir özgüvenle, devletin her şeye yetişemediğini, o nedenle kişi işletmelerine izin verildiğini, bunun parti kongresinde karar altına alındığını ve çok sıkı denetlendiğini söyledi. Ben yine de ikna olmuyor, üsteliyorum, "Ama bu durum sosyalizme zarar vermez mi?" diye. "Vermez" diyor. "Çünkü sadece bizde değil Rusya'da, Çin'de, Kore'de ve Vietnam'da da durum bu" diyor. "Sonuçları ortaya çıkan bu yolu denemek neden? Yok mu başka bir yolu? Zarar vermez mi sizin değerlerinize" diyorum. "Hayır", diyor yine aynı güvenle... Zarar vermeyeceğini düşünmesi beni düşündürüyor. Üç tür işletmecilik olduğunu, birincisinin devlet mülkiyeti, ikincisinin kooperatif mülkiyeti, üçüncüsünün ise özel mülkiyet olduğunu söylüyor. Burada özel mülkiyet alanının genişlemesini büyümesini engellemek için önlemler alınmış. Bir kişinin ikinci bir kafesi, dükkanı ya da her ne yapıyorsa ondan ikincisi olamaz. Zincir oluşturmaz. İlegal yollara başvuranların ise çok ağır şekilde cezalandırıldıklarını ve sıkı takip edildiklerini söylüyor.

Fidel'in Ardından

Her devrimcinin düşlerini süsleyen Küba'da olanın mutluluğu anlatılmaz. Bir tek hüznün var o da Fidel'siz bir Küba da olmak. Ama her yanda Fidel... Yo Soy Fidel... Bir halk hep bir ağızdan, "Ben Fidel'im" diyor.

Onun ölümü adayı hüzne boğmuş, yaşadıkları kaybın büyüklüğünün farkındalar. Bir şarkı duyuyorsunuz her yerde... Fidel'in ardından Küba'lı sanatçıların bestelediği... Onun sözlerinden anlıyorsunuz nasıl bir sevgi duyduklarını Fidel'e... Cabalgando con Fidel şarkının adı... Şarkıyı söyleyen sanatçılardan biri ile tanıştık bugün. Fidel öldüğünde haber duyulur duyulmaz müzisyenler olarak hemen bir araya geldik, o anın duygu yoğunluğu çıktı şarkımız, diyor. Birlikte yeniden dinledik ve sözlerini çevirmeye çalıştık. Hiç kolay değil... Cabalgando con Fidel... Cabalgando'yu bir türlü Türkçeleştiremediki. Caballo at demek. Cabalgando ise atlı, süvari ya da atı kullanıştaki bir tarz ve eda sanki ama bir türlü oturamadık. Belki daha sonra çözeriz bu sorunu. Sözlerinden anlayabildiğimiz, "Sana bugün kumandan demek istemiyorum; ne sakallı ne de heybetli... Bugün sana baba demek istiyorum... Ellerimi bırakma, sensiz yürümeyi bilmiyorum..." Veda etmek istemiyor Küba'lılar Fidel'e... Oysa Fidel halkını yokluğuna da hazırlamıştı... Onsuz

da onurluca yürüyeceklerine güveniyordu. Bu güvenin boş olmadığını Kübalılarla konuştuğunuzda anlıyorsunuz. Değerlerine bağlı bir halk buluyorsunuz Küba'da... Sosyalizme inanan bir halk... Her türlü zorluğa rağmen değerlerine sıkı sıkıya bağlı kalmış ve kalmakta da kararlı bir halk...

Somos Revolucion! Devrim Biziz!

FMC (Kübalı Kadınlar Federasyonu) Etkinlikleri...

İki farklı günde iki ayrı mahallede yapılan Celia Sanchez'in ölüm yıldönümü nedeniyle yapılan etkinliklere katıldık. Etkinliğin yapılacağı alan her ikisinde de sokaktı. Araç geçişini engellemek için çöp konteynırları ile yol kesilmişti. Bizim oralar geldi aklıma. Barikat olarak polise karşı kullandığımız yöntem burada sadece bir trafik önlemi ve kimse "Niye yapıyorsun?" demiyor. Bir tane polis yok, korumak için dahi olsa. Ses sistemi kurulmuş. Binanın çatılarına resimler asılmış. Fidel, Fidel'in sözü, Vilma, Küba bayrağı var. Masanın karşısına sandalyeler dizilmiş. Her iki mahallede de aynı...

Lazara arkadaşları ile tanıştırdı bizi. Türkiye'den komünistler diye. Her biri ile sıcak kucaklaştık. 80 yaşında kadınlar var aralarında ama öyle sağlıklı görünüyorlar ki, inanamıyor insan o yaşta olduklarına.

Temsilcilerin gelişiyi birlikte konuşmalar başladı. Anlık çeviri olanağı zor. Ama anladığım devrim vurgusu, onu koruma vurgusu, Fidel'siz olmanın yarattığı duygu ve sonuç olarak "devrim biziz" düşüncesi konuşmalara hakim gibi. İşte orada öğrendim Somos Revolucion cümlesini. Konuşmalarda Fidel biraz öne çıktığından kadının biri, o yalnız mıydı, Vilma da vardı yanında, Celia'da vardı. Kadınlar vardı, diye atıldı konuşmaya. Güflüşmeler ve alkışlar eşliğinde konuşmasını yaptı. 80'lik kadınlardan birisi, siyah, devrimden önce kadınların fahişe ya da temizlikçi olabildiklerini, devrimin kadınlara çok şey verdiğini gururla anlatıyordu. Kendisi de hukuk eğitimi almış, savcı bir kadın. Eminim çok güzel şeyler söyledi. Bu arada etrafımızda gencecik kadınların sayısı artıyor. Onüç ondört yaşında lise öğrencisi güzel mi güzel genç kadınlar. Siyah, beyaz farklı renkte ve güzellikte... Etkinliğin tam içeriğini bilmiyoruz. O nedenle devrime katkılarından dolayı yaşı ilerde olan kadınlara genç kadınlar verecek ödülleri diye düşünüyoruz. Tek tek isimler sayıldı. Lazara ve başka birçok kadın kürsüye çıktılar. Bu arada genç kadınlar yan tarafta tek sıra halinde öne doğru yaklaştılar. Ne oldu biliyor musunuz? FMC üyesi kadınlar ellerindeki kartlardan isimler okumaya başladılar. İsmi duyan genç

kadın, o güzel Kübalı öpüşüyle örnek olan kadınlardan FMC'ye üyelik kartlarını aldılar. Durumun ne olduğunu anladığımızda nasıl heyecanlandık anlatamam. 14 yaşına giren her kadının FMC üyesi olduğunu biliyorduk. Ama katılımın böyle güzel bir törenle yapıldığını ancak yaşayarak deneyim edebildik. Harikaydı. Bütün bir ömürlerini devrimi korumak, kollamak, güçlendirmek için adanmış kadınlar, yanlarına gençleri de alarak yola devam ediyorlar. Devrim biziz, diyorlar. Somos Revolucion, diyorlar. Etrafta bulunan birkaç erkek ise ses sistemi ile ilgileniyor, sandalyeleri topluyor, yardımcı oluyorlar kadınlara. Tam bir kadın etkinliğiydi katıldığımız. Ve çok güzel bir deneyim oldu. Gracias Cuba! Gracias Fidel! Gracias devrimin tüm sıra neferleri! Gracias bugün hala direnen Küba halkı.. Teşekkürler...

Kübalı Çocuklar...

Kübalı çocuklar için getirdiğimiz oyuncakları bir kreşe vermeye karar verdik. Tek tek dağıtmanın anlamı olmayacaktı. Kaldığımız bölgede bulunan, adını, Sovyet pilot İvan Terentevich'ten almış bir kreş. Öğretmenler karşıladı bizi ve anlatmaya başladılar; 2 yaş ile 4 yaş arasında 78 öğrencinin kaldığını, sabah okula gelip akşam evlerine gittiklerini, becerilerini geliştirmek için uğraştıklarını, üç sınıf olduğunu, sınıfların yaş gruplarına göre ayrıldığını söyledi. Pedagojik formasyon alan kişilerin öğretmenlik yapabildiğini, yardımcı öğretmen olarak ise Federasyonun verdiği eğitimi tamamlayan kişilerin çalışabildiğini söylediler. Devrimden hemen sonra kurulmuş kreşler. Sanchez ve Vilma'nın projesiymiş ve kadınların, ekonomik yaşama dahil olması için düşünülmüş. Her mahalle kendi emekleri ile oluşturmuş kreşleri. Bütün mahallelerde varmış kreşler. Sadece burada, Playa'da 30 tane kreş varmış. Şu an yeterli olmadığını 2 tane daha olsa iyi olacağını da sözlerine ekliyor. Bir de özeller varmış (Partiquela) 6 çocuk sayısı ile sınırlı özel kreşler oluşmuş. Vergi veren kurumlarmış. Yenilerine ihtiyaçları varmış.

Bu sohbetin ardından çocukların oyuncaklarını oyun odasına yerleştirdik ve sınıflara çocukların yanına geçtik. Birbirinden güzel siyahı, beyazı, melezi ile Kübalı çocuklar sınıflarında oyunlarını oynuyor. Çok neşeli ve mutlu görünüyorlardı. 4 yaş sınıfına, öğretmen bütün çocukları topladı ve bizim için bir şarkı söylemelerini istedi. Onlar da hep birlikte Fidel için yapılan Cabalgando Con Fidel şarkısını söylediler. Öyle harika görünüyorlardı ki anlatamam. Onlardan ayrılmak hiç kolay olmadı.

Mujeres Dergisi

Dergisinin ofisi cadde üzerinde, kendine ait bir binanın içindeydi. Kapısında kocaman tabelası vardı. Ve afişler asılıydı. Kapının hemen önüne stant kurulmuş derginin yeni ve eski sayıları bir arada sergileniyor ve satılıyordu. Bizim orada olduğumuz süre boyunca, onlarca kadın standa yaklaştı, dergilerini aldı gitti. Hoş bir görüntüydü. “Kaç tane basılıyor?” diye sorduk daha sonra, 130 bin basılıyormuş. Üç ayda bir yayınlanıyormuş. Fidel, Raul ve Vilma’nın olduğu bir fotoğraf asılıydı duvarda. Benim daha önce hiç görmediğim bir fotoğraf karesi... Öyle güzel ve mutlu bir gülüş var ki gözlerinde anlatamam. Mutlaka çıkış alıp göreceğim bir yere asacağım. Girişte yalnızca bir masa ve bekleme koltukları vardı. İki kadın orada gelenleri karşılıyor, aynı zamanda da stanttan satış yapıyorlardı. Sonra bizi içeri davet ettiler. Ofisleri gösterdiler, editör odası, genç kadınların odası, mizampaj odası ve iletişim odası... bu arada duvarda bir kadın fotoğrafı gördük. Bana tanıdık geldi ama bir türlü çıkaramadım. Sorduk kimdir diye. O da bilmiyordu. Sonra daha yaşlı kadınlardan birine sordu. O da Tanya olduğunu söyledi. Evet şimdi oldu. Çünkü bu kadını tanıyoruz biz. Ve başladık anlatmaya Tanya’ya.

Ayaküstü de olsa iyi bir iletişim oldu. Onlar bize kendilerini, biz de onlara kendimizi anlattık. Kadınların uluslararası ilişkisine önem verdiğimizi, Kübalı kadınlarla da aynı ilişki içinde olmak istediğimizi belirttik. “Hangi yolla bu ilişkiyi sürdürebiliriz?” diye sorduk. Onlar da bunun iki yolu olduğunu, Mujeres’in kadın federasyonunun yayını olduğunu, o nedenle dergi olarak katılımların ancak Federasyon üzerinden olacağını, ama kişi davet etmek istersek, onun için elçiliğe başvurmamızı söylediler. Mujeres’in internet sayfasını kaydettik. Onlar bizim facebook sayfamızı takibe aldılar. Eğer Türkiye’den haber yaparsak onu dünya sayfasında yayımlayabileceklerini söylediler. Önsöz ve Mücadele Birliği’ni anlattık biraz. Olgun ve deneyimli olduğu aklaşmış saçlarından belli olan bir kadın yoldaş, kraft kapağımızı çok beğendi. Severe okşadı kapağımızı. Bu arada ilk sayılarını merak ettik ve sorduk. Birkaç sayıyı hediye ettiler bize biz de onlara... ve vedalaştık.

İşten eve dönüş saati. Küba sokakları kalabalık. Otobüs durağında kuyruklar, insanlar bizdeki gibi kاپıya asılarak binmeye çalışıyor. Dolmuşlar, taksiler dolu. Ulaşım büyük bir sorun... Sosyalizmin devrimin ilk günlerinden itibaren yapmak istediği en önemli işlerin başında gelir ücretsiz ulaşım hakkı. Sağlık ve eğitimden sonra... Küba sağlık ve eğitim alanında

gerçekten bir devrim gerçekleştirmiş. Ücretsiz eğitim ve sağlık tüm Küba vatandaşları için en iyi koşullarda sağlanmış durumda. Ama ulaşım için bunu söyleyemiyoruz. Nedeni ise ortada, blokaj. Otomobil, benzin, yedek parça girişi engellendiği sürece bu alanda kısa vadede çözüm üretmeleri de zor görünüyor. Ulaşımında kooperatifler oluşturulmuş. Yarım otobüsler kooperatifler adına çalışıyor ulaşım alanında. Nasıl bir yoksunluk olduğunu bu alanda araca bindiğinizde görüyorsunuz. O kadar eskiler ki nasıl çalıştıklarına hayret ediyorsunuz. Dikiz aynası olmayan, pencere açma kolu bulunmayan, döşemeleri kırılmış, sökülmüş, kabloları dışarda arabalar...

Ve bir halkın nasıl cezalandırıldığını gösteriyor size. Ama Küba halkı devrimin ona kazandırdıklarının ne olduğunu biliyor ki vazgeçmiyor tüm bu yoksunluklara rağmen. Çünkü onlar asıl zenginliğin metalar değil insani temelde örgütledikleri yaşamları olduğunu biliyorlar. Bazen üzüldüğüm olmadı yaşananları gördüğümde. Kimi durum şaşırttı kimi durum üzdü beni. Sonra kendimi sorguladım. Yaşayan sosyalizmi görmek, düşlerimdeki sosyalizme saldırı gibi geldi. Hangisi doğru... Yaşayan sosyalizm, gerçeğin karşısında düşlerini mi kaybetmiş, yoksa biz onun için hayatlarımızı ortaya koyarken fazla mı düşlere dalmışız? Ama Küba halkı yeni uygulamalar karşısında, bu uygulamaların kendi yaşamına yansımalarına bakıyor. Güçlendirdiği sürece kabul ediyor. Aksi takdirde karşısında duracağını söylüyor Fidel’in yoldaşları. Zafere kadar daima ilkesinden hareketle mücadeleye devam ediyor Küba halkı. Bizden istediği ise onlara lütuflar sunmamız, kalemler, sabunlar, peçeteler hediye etmemiz değil, kendi ülkelerimizde devrimi gerçekleştirmemiz.

Bu günceyi, 16 günlük bir ziyaretle bütün bir halkı anladım ukalalığına dönüşmeden bitirmekte fayda var. Kimi sorularına cevap buldum kimilerine bulamadım. Yeni sorularım oluştu cevabını bulmak istediğim. Ama bir şeyi çok iyi anladım ki, Küba halkı yarattıkları insani temellerde örgütlenmiş sosyalist sistemlerinden vazgeçmeyecekler ve onu korumak için ellerinden geleni yapacaklar. Tüm yoksunluklara dayanmayı bildikleri gibi yaratacakları yeni zenginlikleri de birlikte paylaşmayı bilecekler.

Hasta La Victoria Siempre...

ZAFERE KADAR DAİMA!

Zeynep Türkmen

Bugüne kadar Küba’da yaptığımız tüm röportajlar mutluluk ve huzur içeriyordu. Bu defa ne mutluluk ne de huzur içeriyor. Acı ve hüznün...

Bir yoldaşa veda etmek başka ne hissettirir ki zaten insana?

Sabah 7’de uyandık komşunun su motorunu çalıştırmasıyla. Çayı koyup televizyonu açtığımızda Raul Castro ekrandaydı, başta Devrim Güçleri’nin 60. Yıl Kutlaması mesajı olduğunu düşündük. Sesi açtığımızda kumandanın, yoldaşının, kardeşinin 25 Kasım akşamı saat 22:29’da hayata gözlerini yumduğunu söylüyordu. Konuşmasını bitirdiğinde son sözleri “Hasta La Victoria Siempre” oldu.

Öylece kaldık, algılamak, kabullenmek öyle kolay değil! Ama söyleyen Raul... Ondan başkası söylese belki de asla inanmayacağız zira daha önce de çıktı bu haberler, hiçbirini umursamadık. Ama bu defa Raul söylüyor, Fidel kadar sevdiğimiz Raul, Fidel’in artık nefes almadığını söylüyor.

Zor, çok zor yoldaşa veda etmek.

Şoku atlatıp sokağa çıktığımızda insanlar balkonlarında, kapı önlerinde oturuyordu. O 24 saat kahrata atan suratlar gitmiş, ağlamaklı, asık suratlı insanlar gelmişti. Şehir merkezine indiğimizde sokaklar bomboştu. Küba’da Havana’yı böyle göremezsiniz, 24 saat yaşayan bir şehirdir İstanbul gibi. Birkaç araç, birkaç insan var 23. Cadde’de.

Bindiğimiz dolmuşta müzik yok, müziksiz yaşayamayan bir halktan bahsediyoruz oysa. Şoför ‘günaydın’ bile diyemiyor, nasıl desin ki zaten hiç de aydın bir gün değil.

Gıda, telekomünikasyon ve oteller dışında her yer kapalı. Bayraklar çoktan yarıya indirilmiş, tüm evlerin camlarına bayraklar asılmış.

Sokakta bulduğumuz birkaç kişiye ne hissediyorsun deme gafletinde bulunuyoruz. 63 yaşındaki Maria “İkinci defa babamı kaybettim, acı çekiyorum.” diyor. Batista ailesini katlettiğinde kendisinin hayatta kalmasını sağlayan kişinin Fidel olduğunu söylüyor ve ağlamaya başlıyor, sarılıp mücadele istiyor ve gidiyor.

Bir evin bahçesinde bir kadın ağlayan kızını teselli ediyor. “Ölmemiştir, gidip bakalım diye ağlıyor çocuk. Kalbini gösterip “Burada olan ölmez.” diyor annesi. Çocuk dinlemiyor annesini kapıya götürmeye çalışıyor, annesiyle göz göze geliyoruz, buruk bir tebessümle bana kim yardım edecek diye soruyor, sonra tekrar çocuğuna dönüyor.

Yürümeye devam ediyoruz 25 yaşında Juan adında bir gence ne hissettiğini soruyoruz. “Yaşlandığımı ve hasta olduğumu biliyordum ama bu kadar kötü hissedeceğimi bilmiyordum, daha önce de ölümlere tanık oldum ama Fidel hepsinden ağır geldi.” diyor.

Küba, sessiz ve hüznü bugün, bir yoldaşa veda etmek tüm Küba’da aynı hissi yaratıyormuş meğer.

Uluslararası Basın Merkezi’ne vardığımızda her daim kocaman gülümsemeleriyle karşılayan dostlar, yoldaşlar ağlamaktan şişmiş gözlerini siliyorlardı. Sonra içlerinden biri gelip sarıldı “Daha da güçlü olacağız bundan sonra! Bak burada Kumandan Yoldaş’ın ardından yapılacaklar yazılı, bunu al.” dedi ve bir kağıt uzattı.

Kağıtta Fidel Yoldaş'ın bedeninin vasiyeti üzerine bugün yakılacağı, 28-29 Kasım günlerinde Havana'da Jose Marti Devrim Meydanı'nda bir taziye defterinin açılacağı ardından Fidel Yoldaş'ın küllerinin tüm ülkeyi dolaşacağı ve son olarak 3 Aralık 2016'da Santiago de Cuba şehrine götürüleceği ve orada tutulacağı yazıyordu.

Not olarak da Devrim Koruma Komiteleri'nin talebi üzerine resmi yas süresinin 9 gün olacağı, bu süre zarfında tüm fiesta, konser ve eğlence organizasyonlarının iptal edildiği eklenmişti.

Eve döndüğümüzde devlet televizyonunda tüm ülkelerden gelen mesajlar okunuyordu.

Bir yoldaşa veda etmek tüm dünyada aynı hissi yaratıyormuş meğer. Angola'da ağlamaklı konuşan yoldaşla İspanya'da, Venezuela'da, Kore'de, Suriye'de, ABD'de, Şili'de konuşan yoldaşlar arasında hiçbir fark yoktu. Ardından Küba'nın en eski programlarından biri olan Yuvarlak Masa başladı. Küba Komünist Partisi'nden 3 yoldaşın 1 konuk olarak gündemi değerlendirdiği bir program. Programda hüznün mağrurluğunu korurken yoldaşlardan biri "Fidel öldü diye sevinecek düşüncesizler olacak, Kumandan Fidel'i partinin varlığından bağımsız olduğunu sanan düşüncesizler, bizim burada görevimizin başında Küba'yı ve sosyalizmi savunduğumuzu unutacaklar çünkü düşüncesizler. Buradayız, Kumandan bizimle, biz Kumandan'layız. Devrimi korumaya ve çoğaltmaya devam ediyoruz. Hasta Siempre!" dedi.

Bir yoldaşa veda edilmiyormuş meğer. Zira yoldaşlar yaşıyor ve savaşıyor!

Sözlerini "Hasta La Victoria Siempre" diye sonlandıran Raul gibi.

Teşekkürler Fidel Yoldaş, 90 yıllık hayatına sığdırdığın ve bize kattığın her şey için. Bir yoldaşa veda edilmeyeceğini bize öğrettiğin için. Biz yola devam ederken bizimle olacağın için.

Yaşasın Özgür Küba!
¡Viva Cuba Libre!
Zafere Kadar Daima!
¡Hasta La Victoria Siempre!
Havana 26.11.2016

SON SİPERİNE DEK İNSANIN

Avaşın

Biz, göklerden inmedik yeryüzüne

Tanıktır su tanrısı

Ve Promete isyanı

Biz, dağ doğumuyuz tüm iklimlere...

Biz, dağ öykülerinden doğduk. O ıssız köy evlerinin taş duvarları içinde, ne mevsimler büyüttük. Mesela kışlarımız vardı, uzun ve uzak kışlarımız. Sesimizin duyulmadığı kimsesizlikler çağıydı. Yeminli suskunlukların, bir ustura ağzı kadar keskin bilendiği zamanlardı. Sonra kar yağdı. Hep kar yağdı kışlardan hatırladığım, toprak damlarına çocuk düşlerimin. Dengiza susardı ve kalbimin ilk gerillası geçerci geceden, zaman uzardı...

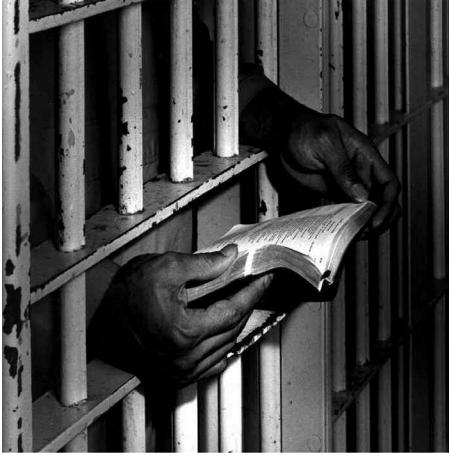
Bir bekleyişin en coşkulu kavuşmasıydı bahar. Dallarna filiz verirdi seveda. Dağlarına gelincik kızılı şarkılar açardı. Aynı memeden düşlerini içen, aynı sulara ömrünü veren tarih koşucuları olmaktı bize yazılan. Toprağa kavuştukça çoğalan tohum gibiydi yaşam. Kurşun seslerinde başlardı akşamın ilk saatleri. Kurşun seslerinden korku yağardı.. umut kadar. Ve gidişler vardı. Meçhule uğurlanan uğursuz bir zamanı da işlerdi öykümüz. Ve gidişler vardı. Ve biz en çok bu gidişlerde büyüyen çocuklardık. Gitmek zordu bazen, kalmak daha da. Bu erkenci vedalara ezgimiz kalsın diye, bu yaralar üzeri acı halinden dönüşürdük zamana. Böyleydik Fikret abi. Kalmak zordu bazen, gitmek daha da. Sen anla beni...

Bozkır sarısında çatlayan bir kuraklıktı yaz. Gölgelere sığınırdu gülüşlerimiz. Sırtımızda güneşin terli elleri, biriktirirdik günleri. Tarla ve ev arası mesafedeydi yaşam. Gecelerde yıldız ve ayışığı toplardık dağlardan. Kalbimizde yasaklı çiçeklerle, konuk ederdik yazıcılarını tarihin. Muhbir suretinde gelirdi bazı sabah haberleri. En güzel yerimizden kırılırdık...

Sonbahar dökülürken gökyüzünden, yüzümüzde ağır ölümü başlardı sevinçlerin. Her solukta hüznü çocuklara dönüşürdü mevsim. Biraz yorgunluğa ve biraz da yeniden doğmaya birikirdi saatlerimiz. Hasrete borçlanan bir yıl daha kazınırdı takvimlere. Bekleyişin acıtan öfkesine geçerdik. Yağmurlarına teslim olurduk karanlığın ve çekerdik perdesini zamanın...

Biz ki; hiç eksilmedik yeryüzü ateşinden. Çünkü, umut yeryüzünden yükselirdi yaratan insanın adıyla. Ve dağlardan doğan kavmin laneti değildi böyle sürüp giden. Bunu bildik. Hiç susmadık. Duvarlarına aşkımızı şiirlediğimiz kentlerden seslendik sonra. Dedik: son siperine dek insanın yürünecek. Bunu da kutsal ayetimiz bildik.

Ey kavmim! Duyun beni! Bu bir ezgidir yaşamak işi. Dili ve rengi çoğul bir ezgidir. Dün köylerimde geçen zulüm öyküleri, bugün kentlerime yerleşmiştir. Ve dün değilse bile bugün; "Tanrı öldü" diyorum size. Bırakın artık o kitabı yalanları. Sığınmayın ezberine soluk alıp vermenin. Bu yaşamak, yaşamak değil!

Zindan Türkü Söylüyor

SİZSİZ BİR YAŞAMI ASLA KABUL ETMEYECEĞİM Röportaj

“Yaşamım boyunca yaşamın anlamını bulmak için çalıştım. İnsanın yaşamasının bir anlamı olmalı, yaşamı anlamlı kılmak üzerine hep düşündüm, neden yaşıyorduk? Nasıl yaşamalı? Çünkü yaşamak, günü birlik, geçici mutluluklar, geçici sevgiler... Nasıl yaşamalının cevabı değildi. Sonra sizlerle tanıştım ve yaşamın anlamını bulmak için elde ettiğim her ilerleme her adım beni mutluluğa daha da yakınlaştırdı. Ben gerçek mutluluğu yoldaşlarımı ve kolektifi tanıdığımda tattım. Ama hiç bir zaman nasıl yaşamak gerektiği sorusunu sormaktan vazgeçmedim. Kendi içimdeki her zaafi, her yüzleşmeyi, her sorunu yoldaşlarıma açtım, yalnızca sizlerle bunları konuştum, başka hiç kimseye açmadım. Düşmanın önünde asla eğilmediğimi biliyorsunuz. Onların karşısında zaaf larımı, sorunlarımı göstermedim. Her ne yaşamışsam, yoldaşlarımla konuşmaktan çekinmedim, geri durmadım. Bu bütünün bir parçası olmaktan aldığım mutlu-

luk ve güçle aştım zaaf larımı, sorunlarımı... Biz dostu da düşmanı da biliyoruz. SİZSİZ bir yaşamı asla kabul etmeyeceğim. Sizden asla vazgeçmeyeceğim.” diyerek mücadeleye ve yaşama olan inancını kelimelere döküyor Sibel SÜRÜCÜ. Elbette Sibel'i anlatmaya ne kelimeler ne sözcükler yeter. Devrim tarihinin en güzel yerine adını yazdırmış Leninist bir kadın savaşçı nasıl anlatılabilir ki?

Sibel'i tanımak, onun mücadeleye verdiği önemi kavramak ve yaşadığı şeyleri en yakınında bulunan kardeşi yoldaşına sormak istedik. Ve bu röportaj ortaya çıktı. Her şeyden önce yoldaşını anlattı bize. Bizde bunları kağıda dökerek bu anlatıya katkı sunuyoruz.

Sibel Sürücü yoldaşı daha yakından tanımak istiyoruz. Sende hem kardeşi hem de yoldaşısın. Önce bize biraz kendinden bahsedersen seni de tanıyalım.

Adım Serdar. Biz üç kardeşiz. İki kız bir erkek. Ben en küçükleriyim. Sibel ablam en büyüğümüzdür. Hepimizin arasında ikişer yıl fark var. Ben şu an 35 yaşındayım. Ve 16 yıldır tutsağım. 19 Aralık katliamından sonraki aylarda tutuklandım. Sibel ablamın 22 Nisan 2001 yılında ölümsüzleşmesinden 1-2 hafta sonra. Mayısta tutuklandım. 11 yıl boyunca yargılanmam devam etti. Ve en sonunda bize “ölünceye kadar” hapis cezası notu düşülerek ağırlaştırılmış müebbet kararı verildi.

Hatırlayabildiğin kadarıyla bize Sibel yoldaşın çocukluğundan, büyüdüğü aile ortamından bahseder misin?

Babamız öğretmendir. 80'lerin ortalarından 90'ların ortalarına kadar OHAL ilan edilen Kürdistan

köylerinde öğretmenlik yaptı. İlk yıllarda biz de beraberinde gitmiştik. Van'ın Çatak ilçesinde Uzuntekne köyündeydik. Bu köy gerillaya karşı korucu olmayı kabul etti. Ve bir gün bu nedenle köyü gerillalar bastı. Korucuları ve babamı gözaltına aldılar. Köy halkı babam için olumlu ifade verince babamı serbest bıraktılar. Babam sonraki günlerde bizi apar topar Tokat'a gönderdi. Ama kendisi uzun yıllarca oralarda kaldı. Bir dönem geldi. Sonra geri gitti. OHAL bölgesindeki memurlara çift maaş veriliyordu. Biz de annem, iki ablam ve ben Tokat'ta kalmaya devam ettik.

Evet hem en küçük çocuk olduğumdan dolayı hem de erkek çocuğum diye ayrı muamele görüyordum. Ataerkil toplumda erkek çocuklar el üstünde tutulur ya bizde de ilk başlarda öyleydi. Ablalarımın ise biraz büyüüp belli başlı şeyleri anlamaya başlayınca toplumumuzdaki her kız çocuğu gibi ev işleri yapmaya koşuluyordu. Annem onları çalıştırıyordu. Tabi beni de şımartıyordu.

Yıllar sonra annem bu nedenden dolayı Sibel ablamın bir gün karşısına dikildiğini ve isyan ettiğini anlattı. Ben de hatırlıyorum bunu.

“Niye hiç oğluna iş yaptırmıyorsun, hep bize yaptırıyorsun? Oğlunun kolu bacağı yok mu? O da iş yap-sın!” diye kızıyor isyan ediyor. “Ama kızım o erkek.” dese de annem, ablam bunu geçerli bir mazeret saymıyor. Ve ailenin ortanca çocuğu Zuhul ablama ve bana da “Haksız mıyım?” diye sormuştu. Biz de “Ama ablam haklı anne.” diye destek olduk. Annem de bu duruma önce şaşırıdıysa da sonra o da bize hak vermişti. Sonra ben de ufak ufak ev işlerine dahil edilmeye başladım. Evi süpürüyor, sofrayı kuruyor, bazen bulaşık da yıkıyordum.

Basit gibi görünebilir bu olay belki. Ama sanırım 8-9 yaşındaki bu isyanı ailemizde büyük bir devrimdi. Ve bunu yaparken kimseden akıl almamıştı. Sadece en tutarlı eşitlikçi, hakkaniyetli olma fikri yetmişti. Erkek çocuğa ayrıcalık saçmalığını yıktı ailemizde. Daha demokratik bir ilişkiye yol açtı bu davranış.

Beni çok severdi, çok ilgilenir, oynardı benimle. Öğrendiği her şeyi gelir bana da anlatırdı. Ben de onu çok seviyordum. Ne derse dinliyordum. Bizim doğal önderimizdi.

Sibel ablam ilkokula 1 sene erken başlamış. Genelde o dönemde okula 7 yaşına girince kaydedilirdi çocuklar. Ama ablam, 6 yaşındayken okula giden çocuklara özenmiş. Anneme de çok yalvarmış, yakar-

mış, “Okula gideceğim.” diye. Annem de kırılmasın diye elinden tutup okula götürmüş müdürle, öğretmenle görüşmüş. “6 yaşında kaydedemeyiz, 7 yaşında getir.” demişler. Annem de o zaman çocuk bir iki gün gelip gitsin hevesini alsın diye rica etmiş, öğretmen ve müdür de “Tamam, olur.” demiş. Ablama bir çanta, bir iki kitap ayarlamış annem. Mahsustan birkaç gün okula gitsin gelsin diye. Ama bir kaç gün sonra okuldan çağırılmışlar annemi. Kızını okula kaydedeceğiz demişler. Derslere olan ilgisini, anlama kapasitesini çok iyi bulmuşlar. Böylece 1 sene erken kendini okula aldırılmayı başarmış Sibel ablam. Gerçekten çok zeki ve çalışkandı. İki ablamda okuldaki her dönem, okul birincisi veya ikincisi oluyorlardı. Bir ben tembeldim.

Bunda kız ve erkek çocukların yetiştirilme tarzının belirleyici olduğunu düşünüyorum. Erkek çocuk şımartılıyor, kayırılıyor, iş yaptırılmıyor, emek harcamak öğretilmiyor, ona emek vermekten kaçmak, annesi ve kız kardeşlerinin emeği üzerinden asalak ve rahat bir yaşam sunuluyor. Engels boşuna “Erkek evin burjuvasıdır.” dememiş. Kız çocukları ise bir büyüüp iş yapma yaşına gelince, doğal bir yükümlülükmiş gibi ev işleri yaptırılmaya başlatılıyor. Annem sevgi açısından çocuklarını ayırmazdı ama geleneksel rolleri de henüz o zaman aşamamıştı. Bu nedenle kız çocuklar emekçi-çalışkan ve duyarlı oluyor. Erkek çocuklar ise sorumsuz-tembel-şımarık.

Sibel ablam bu konuda çok erken olgunlaşmıştı. Ve biz kardeşlerini de hep bu anlamda eğitiyordu. Olumlu etkiliyordu. Peşimden sürüklüyordu. Kötü davranışımızı görse müdahale ediyordu.

Mesela ben sokakta oynarken çevremdeki çocuklardan terbiyesiz küfürler öğreniyordum. Bir gün bunu evde ablamın da olduğu bir ortamda doğal bir üslup olarak kullandım. Benim düşünmeden kullandığım, kadın cinsine hakaret üzerine kurulu bu küfürü duyunca, Sibel ablam çok sinirlendi. “Sen nasıl böyle küfürler edersin?” diye bağırdı. “Sen ahlaksız mısın, terbiyesiz misin?” diye bağırp, kapıyı çarptı. Tabi bu tepki benim utanca boğulmama yol açtı. Ablamdan özür dileyip beni affetmesi için peşinde dolanmıştım. Benim için en büyük ceza benimle konuşmaması, eski ilgisini göstermeyip soğuk davranması olurdu. Sonra bu tür küfürlerden uzak durdum. Bu olay sanırım ablam 12-13 yaşlarında iken olmuştu.

Sibel ablamın şekillenişinde annemin çok büyük etkisi vardır. Bize sürekli en temel ahlaki, kültürel doğruları telkin etti. Sibel ablam da bunları tutarlılıkla uy-

gülatıyordu bize. Aile yapımız özgürdü. Zihnen bir baskılama veya herhangi bir görüşün empoze edilmesi yoktu.

Hatta şöyle bir anımı hatırlıyorum: Bir seçim zamanı mıydı neydi, babam, annem kardeşler toplu oturup yemek yiyip çay içiyorduk. Televizyona bakıyorduk. Babam bir soru sordu “Oğlum hangi partiye oy verelim?” dedi. Ben babamın SHP meyilli olduğunu bildiğimden SHP dedim. Aynı soruyu Sibel ablama ve Zuhâl ablama da sordu. Sibel de Zuhâl de “Hangisi doğru geliyorsa ona verin baba.” dediler. Babam da beni değil onları takdir edince yalakalığın pek doğru olmadığını (babama bile olsa) anlamıştım.

Yani özgür ilkelerle şekillenebileceğimiz bir ortamımız vardı. Düşünün baba böyle, hele anne kızının eleştirilerini bile kabul edebiliyor. Epeyce demokratik bir aile ortamı. Ben de kendimi özellikle bu üç kadın arasında yetiştirdiğim için çok şanslı saydığım bir aile yapısı. Eğer anne ve ablaların, özellikle Sibel ablamın ahlaki-kültürel eğitiminden geçmesiydim, nasıl biri olurdu kim bilir?

Doğa sevgisini bile edinmemizde büyük bir rolü oldu. Bizde hep evcil hayvan vardı. Babam keklik getirdi. Beslerdik. Duygusal bağ geliştirdi aramızda. Bir gün Sibel ablam pencereden bakarken ölü bir serçe görmüş. Çok üzüldü. Kuşa bir merasim, cenaze töreni yapmak için seferber oldu. Kuş için mezar kazdık ve kuşu gömdük. Annem, ablalar ve ben birde saygı duruşu yaptık. Sibel ablam bir de doğaçlama konuşma yaptı. “Canım kuş, ölmene çok üzüldük. Seni çok seviyoruz, rahat uyu.” gibi bir konuşma yaptığını anımsıyorum. Bizi oldukça duygulandırmıştı. Sonra bu olay kuşların öldürülmesine karşı ben de empati geliştirdi. Öyle ki erkek çetemiz sapanla kuş avlardı. Buna muhalefet etmeye ve kuşları avlayamasınlar diye önce taş atıp kaçırmaya başlamıştım. O kuşu mezarında yine ziyaret ettik bir kaç defa, çiçek bıraktık.

Peki Sibel yoldaş nasıl devrimci oldu?

İlk siyasi eğitimimizi babam sayesinde aldık. Bu nedenle biraz babam sayesinde bu düşüncelerle tanıştık. Babam bir gün eve kucağında bir sürü kitapla geldi. Aziz Nesin'in kitap serisini satın almış çocuklarım okusun diyerek. Ablalar özellikle de Sibel ablam bu kitapları yalayıp yuttu. Kitap okumayı çok seviyordu zaten. Bir de babam Ahmet Kaya kasetleri getirirdi.

Çevremiz de; ezilen, emekçi alevî ve demokrat kesimdi. Zaten solcu bir aile ve akraba çevresindeydi.

Hatta bizim sülalede devrimcilik yapmış akrabalarımız da vardı. Ama çoğu SHP ve CHP çizgisinde veya DSP çizgisindeydi.

Sonra bizim mahallede Halk-Der adlı bir dernek vardı. Ablam ilk oraya gidiyordu. Bir de ilçede üniversite vardı. Üniversite okumak için gelen solcu öğrenciler yurdu tercih etmezlerdi. Ve bizim oturduğumuz kültür mahallesinde ev tutarlardı. Bazıları hemen yandaki halamın evinin alt katında oturuyordu. Sibel ablam üniversiteyi de hedeflemiş ve üniversitelerle tanışmayı, konuşmayı çok severdi. Hemen arkadaş oluyordu.

Yani kısaca solcu bir çevremiz vardı. İlçedeki sol çevreler de Halk-Der'e gelirlerdi. Orada her çevreden insanla karşılaşılıyordu. Mesela İbocular vardı. Mahirciler vardı. Dernekte Denizciler etkindi zaten.

Sibel ablamı da her çevre kazanmaya çalışıyordu. Bu nedenle daha en başta çeşitli tartışmalar içinden geçiyordu. Her çevrenin öne sürdüğü teori politikaları tartışıyor, tartışıyor. Sorular soruyor ve doyurucu cevaplar arıyordu. Bir ara Mahirci bir öğretmen vardı. O biraz etkili olmuştu. Evimize de gelip gidiyordu. Dergilerini getiriyordu. Aynı dönem (sanırım 93 ya da 94 olmalı) halamlara içlerinde ODTÜ öğrencilerinin de olduğu bir kaç misafir geldi. Tabi ODTÜ'lü olduklarını duyunca hemen tanışmaya, konuşmaya gitti ablam. Halamın çocukları İstanbul'daydı. İstanbul'da Boğaziçi Ekin Sanat Derneği'nin pikniklerine katılıyorlarmış. Oradan tanıdık arkadaşlar, yol düşmüş, halamlara misafir oldular.

Bizim üniversiteli ODTÜ'lüler de, Leninist yoldaşlar. Tanışıyorlar, sohbet ediyorlar, sıcak diyalog geliyor. Orada kaldıkları süre boyunca gece geç saatlere kadar hoş sohbetler oluyordu. Benim uyku gelirdi yatardım, onların sohbeti daha sürerdi. Bizim evde de misafir ettik. Sonra 2-3 ayda bir tekrar geliyorlardı. Dergi de getiriyorlardı. Hem de uzun sohbetler yapıyorlardı. Sibel ablam siyasi sohbetlerde çok soru sorardı. Bu sohbetlerde aldığı cevaplar, öğrendikleri onu oldukça etkiliyordu. Ve Leninist düşüncelere sempati geliştirdi. Sonra tamamen benimsedi. Yani bilinçli bir tercih yaptı. Diğer siyasetlerin teori-politika düşüncelerindeki çelişkileri eksikleri zaten fark ediyordu. Leninist yoldaşlarla konuşmaları tartışmaları bunu netleştirmişti. Bu da birden olmadı, aylara varan bir diyalog sonucu gelişti. Hatırladığım kadarıyla böyle gelişti.

Bu noktada bir meseleye değinmek istiyorum.

2015 yılı içinde Atılım Gazetesi'nde Sibel ablamın hayatını-devrimciliğini konu alan, örnek gösteren bir yazı yayımlandı. Bu yazıda özetle, Sibel ablamın bunalımlı bir çocukluğu olduğu intiharı düşündüğü ve bir gün üniversiteli öğrencilerle tanışıp konuşunca, yaşamak için bir neden bulup devrimci olduğunu yazıyordu.

Sibel (soldan üçüncü)
Annesi Babası ve Kardeşleriyle.

Böyle bir hikayeyi nerden buldular? Bilmiyorum. Kimden edindiler? Bilmiyorum. Ama doğru değil. Ablam hep neşe doluydu. Canlıydı, araştırmacıydı, benimle ilgilenirdi, kitap okurdu. Okul birincisi olurdu. Üniversiteyi hedeflerdi. Öyle intiharı düşündüğünü hiç hatırlamıyorum veya bunalımlı bir çocukluğu olmadı, yoktu. Bu yazıyı görünce anneme de sordum. O da kızdı-tepki duydu. Bunların doğru olmadığını söyledi. Ben de biraz kızdım açıkçası. Böyle bir yazı hazırlanırken annesi var, kardeşleri, yoldaşları var. Doğrulamaları gerekirdi. Yine de kötü niyetli olmadıkları için çok üzerinde durmadık. Ama bu vesileyle eleştirimizi de duyurmak istiyorum. İyi niyetli dahi olursa böyle yanlış anlatımlar yapılmamalı. Farklı bir tarih yazılmamalı. Yoksa yaptıkları güzel bir şeydi. Kendi hareketlerinden olmasa da bir devrimciyi siyasi kimliğini de ifade ederek, örnek göstermeleri, sahiplenmeleri, devrimci dostluk için güzel bir davranıştı.

Sibel'in Leninist olması ailenizi nasıl etkiledi?

Bizi kısa sürede örgütledi. Sosyalizm ve devrim düşüncelerini bize de taşıdı. Hatta etkisi aile dışına da hemen taşıyordu. Mesela hatırladığım kadarıyla Sibel ablamın fikriyle bir tiyatro hazırlamıştık. Bizi ve ak-raba çocuklarını bir sokak tiyatrosu yapma fikriyle heyecanlandırmıştı. Bunu ise hepimizle hem toplu hem tek tek konuşarak, özendirerek, benimseterek organize etmişti.

Biz çocuklar hevesle tiyatro işine giriştik. Metni başta Sibel ablam ve Zuhul ablam hazırlamıştı. Herkese rolleri, tekstleri verdiler. Provalar yaptık. Sonra kostümleri, sokağa kurulacak sahne ve dekorları hazırladık. Tam tiyatro olsun diye açılır kapanır perde bile tasarladık. Ufak bir itilimin nasıl zincirleme reaksiyona dönüştüğüne ve gerisini her bireyin yaratıcılığının devreye girmesiyle nasıl tamamlandığına güzel bir örnek olmuştu.

Hepimiz hevesle işe koyulduk. Ve hazırlığımız tamamlanınca bir pazar akşamı, evimizin önündeki sokağa tiyatromuzu kurduk. Hatta defter kağıtlarından kesip biçip tiyatro bileti bile yaptık. Öyle ki koçan yaptık ve tıpkı gerçek tiyatrolardaki gibi bilet kestik izleyicilere. Tabi biletimiz çok ucuzdu. Halk tiyatrosu yapıyoruz. İzleyici kitlemizde mahalledeki 10-15 üniversiteli genç ve mahalle halkı.

Tiyatromuzun konusu ise Newroz destanıydı. Bana zalim Dehak rolü verilmişti. Amcamın çocuğu da Kawa rolünü oynuyordu. Ve finalde kafama kepeçyle vurup özgürlük ilan ediyordu. Bana da rolün bir parçası olarak bir tabak yaprak sarma vermişlerdi. Dehak'ın yediği insan beynini temsilen. Dolma yemeye dalınca kafama iki kere vurmak zorunda kalmıştı amcaoğlu.

Çok güzel bir tiyatro gösterisi olmuştu. Biz tabi o zamanlar Newroz'un politik anlamını hiç bilmiyorduk. Ama Sibel ablamın bu seçimi o yaşta tesadüfen de-ğildi. O da lise birde veya ortaokul sonda olmalı o zaman.

Sonra, elde ettiğimiz geliri ne yapalım, diye toplanıp konuştuk. Herkese fikrini sordular. Çoğumuzun gözü dondurma almaktaydı. Ama Sibel ablam bu geliri DETAK adlı bir siyasi tutsak aile kurumuna bağışlamayı önerdi. Özgürlük için, demokrasi için mücadele eden ve hapishaneye düşen tıpkı Kawa gibi devrimcilerin olduğunu bu geliri onların ailelerine bağışlamanın çok daha güzel, anlamlı olacağını aktardı. Gözünü dondurma bürümüş bir iki akraba çocuğu dı-

şında çoğunluk bu öneriyi destekleyince geliri DETAK'a bağışladık.

Tabi bununla beraber giderek daha kararlı ve militan çabalara da girişecekti. Bizim ilçemiz küçük bir Anadolu ilçesiydi. 12 Eylül'den önce Emegün Birliği'nin etkin olduğu bir bölge. 13 Martçıların içinde Tokat'lı bir yoldaşımız da vardı hatırlarsınız. Seyit Konuk. Hatta bazı duvarlarda hala görünen yazılar vardı. "Ah yavrum Emegün Birliği" gibi. Tam bizim yörenin insanının dilinden işte. Sibel Leninist olunca bir süre sonra ilçede ilk yazılamalar görülmeye başladı. Niksar Kalesi'ne pankart asıldı.

Bu aramızın biraz bozulmasına yol açtı. Beni karıştırmadıkları, gizli yaptıkları için çok kızılıyordum, kinleniyordum, kavga çıkartıyordum. Dışlanmış hissediyordum. Tabi annem iş bu boyutlara gelince çocuklarının zarar görmesinden korkmaya başladı. Ve bu çok uzun bir süreç olacaktı. Her aile gibi her şeyi yaptı, her yola başvurdu. Yüzümüze karşı devrim fikrini yerden yere vurduğu da oldu. Ama öğrenmiştik ki arkamızdan da akrabalara eşe dosta çocuklarının ne kadar iyi-akıllı-dürüst olduğunu kültürlerinin ne kadar güzel olduğunu da övüyordu. Tabi bu süreçte ilk kez polis baskısıyla ve gözaltı ile de ailemiz tanıştı.

Sibel'in Leninist olması annemin deyimiyle fırtınaya girmek gibi oldu. Devrim mücadelesi insanı doğru-gerekli-onurlu-insani açıdan en üst seviyelerde sorumlulukla, eylemle yüklüyor ama bunun bedelleri de oluyor, o nedenle zaten herkesin kolay göze alabildiği bir yol değil. Kolay zamanlarda herkes devrimci olabiliyor biraz moda gibi, ama zor zamanlarda, hele ki 12 Eylül faşizminin tüm sertliğinin en ağır şekilde hissedildiği 90'lı yılların koşullarını düşünün. İşte Sibel ablam o kasveti kendi dünyasından yırtan, aşan ve çevresini de bu akışa çeken bir dinamikti.

Kavgasız kardeşlik olmaz kuşkusuz, ama sizin kavgalarınız nasıl olurdu? Özellikle devrimciliğe adım atarken?

Ablamlar devrimciliğe adım atmadan önce, beni güzel döverlerdi. Hatta Zuhall ablam hiç acımadı. Hem döver, hem de ayağının altını öptürürdü. Öperdim beğenmezdi. Tam ortasından öp, derdi. Ama bu da yarı şaka yarı tiyatral bir eğlenceydi bizim için. Ama ağzımı şapırdatıyorum diye de kavga ederdik, tartışırđık. Bana kızarlardı. Devrimciliğe adım atmaya başlayınca abla dayakları azaldı. Yerine daha bir konuşma, ilgi, eğitim girdi. Eleştirii-özeleştiri kavramla-

ryla tanıştık. Yoldaşlık hukukunun kardeşlik hukukundan daha iyi olduğunu, yediğim dayakların azalmasından ve kesilmesinden anlamıştım. Dayağı hak etsem de öyleydi. Zaten ablam "Biz artık yoldaşız, yoldaş yoldaşı dövemez. Senin de eşit hakların var. Aramızdaki sorunları eleştirerek, özeleştiri vererek çözeceğiz." demişti. Devrimciliğin ilk kazanımını böyle yaşamıştık. Yine de bu konuda sonradan, özellikle Sibel ablama ve Zuhall ablama çok çektiğimi itiraf etmeliyim.

Bir nedenle kavgaya başlayınca onları kızdıracak laflar arardım. Bir keresinde "hanımefendi" ithamına ayrıca tepki verip kızıldığını keşfedince sürekli "hanımefendi!" de üstelemiştim. Çok kızılmıştı... Sen bana nasıl hanımefendi dersin ben burjuva kadını mıyım, hanımefendi onlara denir, diye epey kızıldı, köpürdü ve bir hafta ikisi de konuşmadı benimle. Sonra özür dile-dim tabi. Bir daha demeyeceğim dedim.

Yine bir kavgamızda -niye çıktığını hatırlamıyorum- çığırından çıkmıştım ve pencere korkuluklarından tutunup bas bas pis komünistler, pis komünistler, diye dünya alem duysun diye bağırıp durmuştum. Hem de ağlamıştım.

Sonra evimize misafir gelen yoldaşlar oluyordu. Ablam bunu yoldaşlara anlattı. Bir yoldaş da bana "Komünistler pis mi oluyor sence? Ben de komünistim; sence ben pis miyim?" diye kızmadan sormuştu. Tabi ben utanç içinde mahcup yaptığımı ezikliği altında "Değilsin." demiştim sadece... Bana tembihte bulundu o yoldaş. Böyle yapman yanlış deyip bir daha yapmamamı istemişti. Ben de özür diledim bir daha da yapmadım.

Bir keresinde ablamları takip etmiştim. Evde canım sıkılıyordu, ablamlar da arkadaşlarla bir buluşmaya gidiyorlardı; beni götürmüyorlardı. Ben de yanlarında böyle ortamlarına girmeye can atıyordum. Bir gün yine ikisi çıktı. Bana "Gelme." dediler. Ben yine bu duruma kızılıp ablamları 60 metre geriden takip etmeye başladım. Yolda bizim mahallede oturan üniversiteli bir öğrenciyle karşılaştık. O tabi anladı durumu. "Hafiyeye misin sen?" diye kızılmıştı o da. Ama ben de bir yerden sonra izlerini kaybettim. Kaybettiğim yerde epey bekledim. Düşündüğüm gibi geri dönerken onlar da beni fark edince epey kızıldılar.

Bu krizi "Feodal gururuma yenildim." diye özeleştiri vererek çözmüştük, barışmıştık. Tabi feodal nedir bilmiyorum. Duyduğum böyle kavramları da kullanarak daha etkili olur diyordum.

Şu bir gerçek ki zıtlıştığım noktada tam bir bela olabiliyordum başlarına. Ama ablamlar beni kazanmak, eğitmek için eskisi gibi dayak yerine tavır alma yöntemini kullanıyordu ve özeleştirme vermeden de benimle konuşmuyorlardı. Bu eleştiri-özeleştirme yöntemi düzelmemizde çok iyi bir rol oynadı hayatımızda. Değim gibi yoldaşlığın kardeşlikten, abi-ablalıktan çok daha ileri ve iyi, güzel bir ilişki olduğunu böyle böyle anladım.

İlk ev baskınında hem aile hem çevre nasıl bir tepki gösterdi?

Evimizin polis tarafından basılacağını önceden öğrenmiştik. Karakolda çalışan uzaktan akraba bir polis varmış. Karakola şikayet gitmesi üzerine baskın kararı alınca 1 saat öncesinden “böyle böyle” diye haber gönderiyor.

Sibel ablamın bir okul arkadaşı evden kaçıyor. Ailesi de “Kızımızı bunlar devrimci yaptı.” diye abamları polise veriyor. Kızlarının peşine düşüyorlar. Nerede diye bulmaya çalışıyorlar. Evden kaçan kız abamlarla tanışıp arkadaş olunca o da sosyalist düşünceleri seviyor-benimsiyor. Ve devrimci mücadeleye katılmak istediğini, İstanbul'a gitmek istediğini söylüyor. Yani kendi isteğiyle, düşüncesiyle gelişen bir durum. Ailesi de gerici, yobaz bir aile, kızı hem köle gibi kullanıyor, hem de gelecekte mal gibi devredecekleri koca için besliyor. Evden bile çıkartmıyorlardı. Sosyalist görüşlerle tanışınca bu baskı dolu hayat daha bir zor geliyor. Kurtulmak için kaçmak dışında bir seçenek bulamıyor. Ablamdan onu devrimcilerle tanıştırmasını istiyor. Ablam da yardımcı olmuş. Böylece evden kaçıyor. Ailesi de peşine düşüyor tabii.

Baskın bunun üzerine olmuş. Bizimkiler baskını haber alınca evde bir koşuşturma başladı. Evi önce annem ve ablalarım aradı. Dergi, kitap ne varsa saklandı. Zühal ablam çok güzel resim yapardı. 3-4 karakalem büyük boy resim yapmıştı. Denizlerin, Mahir'in, İbrahim'in... İbrahim'in resmini son anda buldular ve o an polis kapıya dayanmıştı. Ablam da 40 parçaya bölüp un ufak etti. Ama polis bu parçaları fark edip kanepenin üzerinde birleştirdi. Resim ortaya çıktı. “Kim bu?” diye sordular İbrahim'in kasketli, köylü resmiydi. Ablamlar, dedemizin gençlik resmi, dediye de polis tanıyordu resimdeki kişiyi.

Arama yaptıktan sonra, abamları karakola götürdüler. Bir gece sorguladılar, evden kaçan kız arkadaşının yerini sordular. Ablamlar biliyordu, sürekli

telefonlaşıyorlardı da sanırım. Ama polis abamlardan bir tek laf alamadı. Sorguda tokat atmış ve tehditler savurmuşlar. Babam da fark etmiş ama polis korkusuna bir şey diyemiyor kimse. Halamlar da seferber, battaniye-yiyecek getirmişler, beklemişler. Dedemler yine abamları kurtarmak için karakola gitti. Mahalleli de merakla izliyordu.

Savcılığa çıkardılar ve ertesi gün bırakıldılar. Dava açılıyor, yanlış hatırlamıyorsam. Sonrasını pek hatırlayamadım açıkçası. Bu mevzuları Zühal ablam daha iyi aktarmış Daima kitabının 1. cildinde. Zaten ben çok ufağım diye bu mevzuları dışardan izler durumdaydım. Sibel'le Zühal pek çok şeyi kendi arasında ayrıca tartıyordu. Galiba sonradan açlık grevi yapımları gerektiğine, devrimcilerin gözaltında böyle tavır aldığını öğrenince açlık grevi yapmadıkları için üzül-müş-hayıflanmışlar. Kendilerini eksik bulmuşlar.

Sibel ablam devrimci kişiliklere çok hayrandı. Onlar gibi kararlı bir mücadeleci olmak istiyordu. Bir keresinde gazetede bir devrimcinin haberi çıktı. Polis o zaman yakalayıp sorguladığı devrimcileri sorgu süreci sonunda yakaladığı silah vb. ile birlikte basına sergiliyordu. Fotoğraftaki kadın devrimci öyle bir işkence görmüştü ki ayakta dursun diye koltuk değneği vermişlerdi. Ve ona rağmen eliyle zafer işareti yapıyordu. Ablam çok hayran kalmış ve saygı duymuştu. Keşke bizim yoldaşımız olsaydı demişti. Ve öyle olduğunu çok sonra öğrendik. İstanbul'a taşındıktan sonra, hapishane ziyaretleri yapmaya başlamıştık. İşte o zaman televizyonda gördüğü bu kadınla tanışmıştık. Ve aynı yolda yürüyen yoldaşlar olduğumuzu o zaman öğrenmiştik.

Gözaltından çıktıklarında, tanıdıklar, akrabalar, komşular geçmiş olsuna geldiler. Yapmayın etmeyin bildik konuşmaları... Üniversite öğrencileri ise “helal size” diye destek oldular, sol çevreden tanıdıklarda abamlara sevgilerini gösterdiler, daha bir destek belirttiler. Yani bu gözaltı onları tanıyanların gözünde daha saygın, olgun, önemli bir noktaya taşımış oldu. Ama hiç kuşkusuz özellikle akraba çevresinde endişeleri de arttırdı, bizden adım adım uzak durmalar da ilerde artacaktı.

Evinize yapılan polis baskınından sonra İstanbul'a göç etme süreciniz başlıyor ama Tokat'taki zamanlarınıza dair hatırladığınız başka ayrıntılar varsa dinlemek isteriz.

Evet var... Küçük il ve ilçelerde devrimcilere

dönük polis ve sağ baskısı oldukça fazla oluyor. Bir kere fişlenmeleri yetiyor. İlk kez pankart asma ve devrimci yazılımlar görülmeden önce, ilçemizdeki dernek çalışmalarına bile yoğun baskı oluyordu. Mesela Halk-Der bir gece düzenledi. Polis ve faşist partilerin yandaşları ise sürekli taciz-tehdit etmişti. Yaptırmamak için her gayrimuşru yöntemi kullanmışlardı. Baskı ve terörle emekçilerle bu türden buluşma yollarının önünü kapatmak istemişlerdir. Önceleri bunu anlamakta zorlandık ama sonra öğrendik, diktatörlük kendini hiçbir yasa ile sınırlamaz. Yasaları da kendini değil, sömürdüğü-ezdiği halkları sınırlandırmak için yapar. Bir nevi sermaye sınıfını savunan kale duvarları gibidir. O nedenle o yasalara göre yapacağın muhalif etkinliklere bile tahammül etmemişlerdir, etmezler. Sibel Sürücü - Aysun Bozdoğan

Geçen günlerde okuduğum bir kitapta çok güzel bir söz vardı. Bir liberal, diyor, yolda dilenci görse, sistem işlemiyor, der. Ama bir Marksist görse, sistem gayet işliyor, der. Kapitalizmin amacı insanların tümünü refaha kavuşturmak değildir. Kapitalist sınıfı zenginleştirmek. Bunu da halkı yoksullaştırarak, daha fazla dilenci seviyesine düşürerek yapacak. Sistem bunu üretecek.

Neyse, çok uzatmayayım. Bizim, ilçede solcu öğrenciler kendini göstermeye başlayınca bir baskı başlamıştı zaten. Bir de bizimkiler yazılama-pankart gibi sistemi eleştiren ses duyurma eylemlerine başlayınca faşistlerin ve polislerin baskı ve tehditleri arttı. Yakın zamanlarda Sivas katliamı olmuştu. Hemen yanı başımızdaki Sivas'ta onlarca aydın, demokrat, alevi, solcu, hunharca katlettiler. Bu tüm ülkedeki alevi, solcu, demokrat insanları oldukça sarsmıştı. Bizim gibi yerlerde bu katliam tehditleri daha açık yapılıyordu. Mesela bize gelen söylentilere göre emniyet müdürü "Talimat versinler, o kültür mahallesini kan gölüne çeviririm." diyormuş. Yine üniversite kampüsünde solcu öğrencileri evlerini basıp öldürmekle tehdit ediyorlar. Bu tehditler çok gerçekleşmiş referanslara dayandığı için ciddiydi. Bunların üzerine üniversite öğrencileri bizim sokakta topluca birkaç gün nöbet tuttular. Sadece onlar değil. Bizler de uyuyamadık. Nöbet tuttuk.

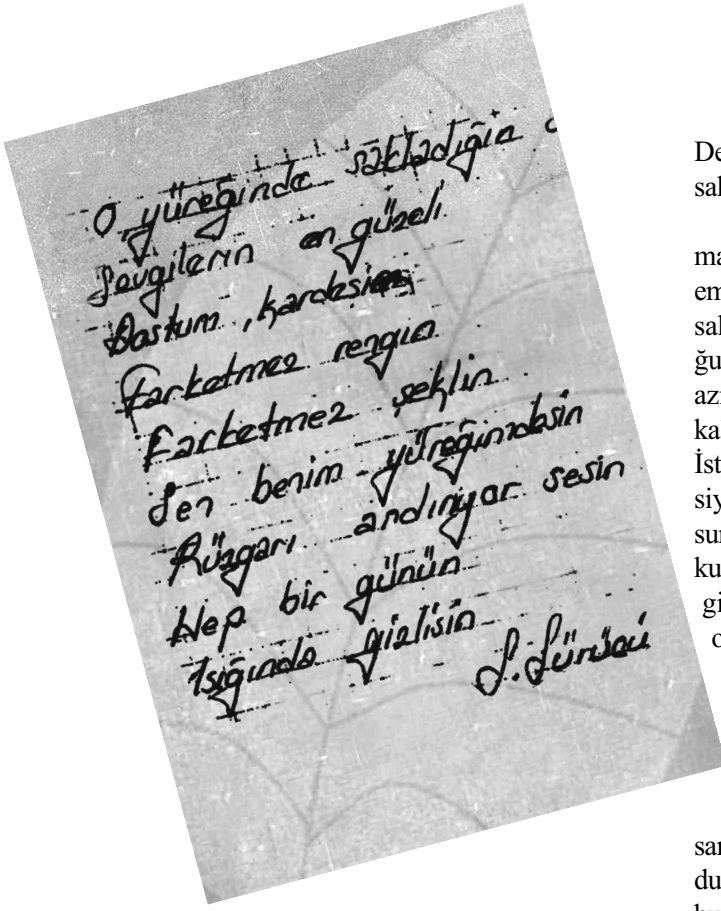

Sibel Sürücü - Aysun Bozdoğan

O dönem bizim evde bir tabanca vardı. Bir akrabamızındı, ama neden bilmiyorum, bizde duruyordu. Sibel ve Zuhul ablam da o silahı alıp öyle nöbet tuttular. Kararlıydılar. Eğer mahalleye saldırı olursa kullanacaklardı. 78 Maraş, Çorum katliamı, Sivas katliamı çok canlıydı. Annem ise endişelendi. Güvendiği bir erkek öğrenciyi çağırıp konuştu. Böyle böyle silah var, sen al bizim kızlardan, diye. Ablamlardan silahı almak için çok dil döktüler ama onlar vermedi. "Bizde kalacak, gelirlere tepeleyeceğiz hepsini." dediler, vermediler. İyi ki de vermemişler. Çünkü polis de 2 kişilik ekiplerle bizim mahallede ellerinde kaleşnikofla gezdi ve öğrencilere "Ne oluyor burada?" deyip kimlik ve üst araması yaptı. Bir tek bizim mahallede yapıyorlardı. Bundan önce görülmüş bir şey değildi. O zaman tehdidin ciddiyeti daha bir anlaşıldı. Camları siyah kaplı bir Şahin araba onlardan önce tur atmıştı mahallede ama bize yanaşmadan uzaktan dönmüştü. Kalabalığı görünce gaza basmıştı. Bu gerilim 2-3 gün sonra dindi. Annem akrabayı çağırıp silahını almasını istedi. Öğrenciler okula toplu gidip geliyordu artık.

Sibel İstanbul'a ne zaman gitti? Zorla mı gönderildi? İstanbul'da yoldaşlarıyla iletişim kurmada zorluk çekti mi?

Hayır zorla değil, kendi de hep İstanbul'a gitmek istiyordu. Evimizin polis tarafından basılması etkili olsa da, İstanbul'a taşınmak için bir neden oldu sadece. İstanbul hayalimizdeki bir yaşam merkeziydi. İstanbul'dan gelip misafir olan devrimciler olsun, epeydir İstanbul'da yaşayan ama yazları tatil için ilçeye gelip giden akrabalarımızdan hep İstanbul'u dinledik. İstanbul

bul bizim için mücadelenin coşkuyla yaşandığı bir merkezdi. İstanbul'a gitmeye can atıyorduk zaten.

Yanlış hatırlamıyorsam 94 sonuna doğru ablamları İstanbul'a önden yolladık. Okulun kalanını orda okudular. Biz de bir yıl sonra İstanbul'a taşındık. İstanbul da bir sürü akrabamız vardı. Biz de onların yoğunlaştığı İkitelli'ye taşındık. 95 Gazi ayaklanması olduğunda biz daha ilçedeydik. Ablam İstanbul'a gelince yoldaşları bulmakta zorluk çekmedi. Zaten iletişimleri, dostlukları hiç kopmamıştı. İstanbul'da da ve mahallede de yoldaşlar çok olduğu için daha geniş iletişim olanaklarına kavuştuk.

İstanbul Sibel'in yaşamını nasıl etkiledi?

İstanbul sınıf mücadelesinin kalbidir, biliyorsunuz. Çünkü sermayenin de en çok toplandığı yerlerden biri. Bu nedenle ülkenin her yanından yoksul-emekçiler de İstanbul'a akar gelir. Emeginden başka geçim aracı olmayan işçilerin de yoğunlaştığı metropoldür. Bu yüzden sınıf çelişkileri de yoğundur. Canlıdır. Bundan doğan devrimci mücadelede oldukça canlı ve yaygın olmuştur. Sürekli işçi grevleri, öğrenci boykotları, mitingler, basın açıklamaları, çatışmalar yaşanır. Her emekçi mahallede mutlaka komünist çalışmalar vardır.

Dernekler, sanat merkezleri. Çok devrimci bir ortama sahiptir.

İstanbul'a gelmek de bu mücadeleye etkin katılmanın alanlarını, imkanlarını bollaştırıyor. Ayrıca emekçisi göçmüş, doğru dürüst işçisi kalmamış, mülk sahibi, esnaf gericiliğinin merkeze toplandığı o boğucu, baskıcı ortamdaki kurtuluyor insan. Orada azınlıksınız, İstanbul'da ise yanınızda büyük emekçi kalabalıklar ve devrimci yoldaşlarınız var. Ablam da İstanbul'da hemen yoldaşları bulmuş. Sibel ablam inisiyatifli biriydi. Kendi inancı ve hedefleri doğrultusunda engel tanımazdı. İstanbul'da da polis baskısından kurtulmak için değil, daha büyük mücadelelerin içine girebilmek isteğiyle gelmişti. Yoldaşlarla yan yana olabilmek istiyordu. İstanbul ona bunu sağladı.

Biz de İstanbul'a taşınınca, daha ilk hafta elimden tutup bana devrimci kurumların yerini öğretmek olmuştuk. Yoldaşlara beni tanıtmak olmuştuk. Her hafta kültür-sanat etkinlikleri oluyordu. Bunları kaçırmıyorduk. Her boş zamanımızda soluğu sanat merkezinde alıyorduk. Dünyamız İstanbul'da oldukça büyüdü. İlçede böyle canlı bir sosyal yaşam da bu kadar devrimci-sosyalist de yoktu. Hele gezilip-piknikler. 1 Mayıs, 8 Mart ve anma mitingleri, halk yürüyüşleri hiç olmazdı. İlçede on yılda bir, bir halk konseri olsa olağanüstü olurdu. İstanbul'da ise günlük yaşamın bir parçasıydı. Gerçekten coşku verici bir devrim merkezidir İstanbul. Bu tabii bilincimizi de, hareketimizi de oldukça destekledi, ilerletti.

İstanbul'a taşındıktan sonra nasıl bir ortam buldunuz? Sibel İstanbul'da karşılaştığı yaşama, insanlara, mücadeleye adapte olabildi mi?

İstanbul'daki yaşama, mücadeleye, yoldaşlara biz gelmeden adapte olup kaynaşmıştı. Biz de komple evi İstanbul'a taşıyınca bizim ev tam bir merkez olmuştuk. Ablamlar akrabalarda kalırken rahat değillerdi. Mesela arkadaşlarını çağırılmazlardı. Ama bizim evi taşımamızla beraber özellikle devrimci öğrencilerin yeni toplanma mekanına dönüştü. Hatta illa özel bir neden, gündeme bile gerek yoktu. Sırf sohbet etmek için, hoş vakit geçirmek için bile her akşam grup grup gelirlerdi. Kimisi bizde kalırdı. Bir kere kalabalığın şenliğini tattık, gelen olmayınca sıkılırdık. Tıpkı ilçedeki gibi gece geç saatlere kadar bir demlik çay eşliğinde sohbetler ediliyordu. Hatta bazı özel günlerde, mesela yılbaşında devrimci öğrenciler anlaşıyor bir evde toplanıp yeni yıla hep beraber giriyorlardı.

Murat Ördemci

Sibel Sürücü

Sibel de bu ortamda, yoldaşlarıyla çok kaynaşmıştı. Hatta bizim o dönemin DÖB'lüleri Sibel ve Zuhale'ye çelimsizliklerinden ve hep birlikte görüldüklerinden çalı-çırpı diyorlardı. Galiba Çalı Sibel'di. Çırpı da Zuhale. Onlar da tabii altta kalmıyordu. Onlarda diğerlerine isim takıyorlardı.

Bu yoldaşlık ilişkilerinde Sibel bilgisiyle öne çıkıyordu. Hem çok okurdu, hem de ilçede kendini zaten epey geliştirmişti. Zayıf, kısa, narin yapılı olmasına rağmen her eylemde, her işte öne atılıyorlardı. Dergi mi dağıtılacak, bildiri mi dağıtılacak mutlaka dahil onlar da olmak istiyordu. Gönüllü olurlardı her işe. İş yoksa kendileri yaratıyorlardı. Hani derler ya 'rahat durmuyorlardı'. Bu kadar zulmün, haksızlığın, sömürünün olduğu yerde zaten, hiçbir şey yokmuş gibi rahat, pasif duranları görünce çok kızardı Sibel. Eleştirmekten çekinmezdi. Daima kitabında yer alan bazı mektuplarında da bu sorgulayıcı, eleştirici yanı görülebilir.

Anneme Ölüm Orucunda iken yazdığı bir mektupta şöyle yazmış: "Sen şimdi bizden çok diğer çocuklarımızı düşünmelisin. Çünkü onlar çok daha zor koşullarda (...) Biliyorum çok yoruluyorsun, sıkıntı çekiyorsun, ama bu süreçte hepimiz en yüksek fedakarlığı göstermek zorundayız. Bu bir ölüm-kalım meselesidir. Önce ya da sonra er ya da geç eğer başarılı olamazsak -ki mutlaka olmalıyız- hepimiz aynı akıbetle karşılaşacağız. Hem de bunun için hiç tereddüt etmeyeceğiz. Sizin de tereddütsüz olmanız ve her şeyi tam yapmanız gerekir.

İşi bir ucundan tutanlar bu dönemde çoğalacaktır ama sonucu belirleyecek olan bütün çabaları birleştirecek bir emek olacaktır. Bir ucundan tutmak yetmiyor. Herkese de bunu söyle. Herkes hep daha fazla yapacak bir şey var mıdır diye düşünürse sonuç alınır. Düşün anneciğim, öyle bir ülkede yaşıyoruz ki, intihar

oranlarında patlama yaşanıyor, insanlar çöpten besleniyor. Veya çok küçük bir miktar parayı bulamadıkları için ölebiliyor. Türkiye'de insanlar çok çabuk yaşlanıp genç yaşta ölüyor. Hem de her gün çile çekerek, aşağılanarak, aldatılarak..."

Böyle narin, zayıf ya da senin deyiminle çelimsiz olsa da Sibel'in devrimci dinamizmi çevresini şaşırtıyor muydu?

Şaşırtıyordu sanırım. Annem bile biraz olsun geri çekip, başlarına iş gelmesin, tehlikeye atılmasınlar diye "Bu boyla mı devrim yapacaksınız?" diye yüklenirdi. Gerçekten de halk içinde de kısa, çelimsiz yapılı insanlara devrimcilik yakıştırılmayabiliyor. Devrim gücü olur mantığı ile "Devrimci dediğin boylu poslu olur. Deniz gibi... Onlar yapamadı siz mi yapacaksınız?" gibi tepkiler aldığımızı hatırlıyorum ya da "Dünyayı sen mi kurtaracaksın?" diye dergi dağıtımlarında çok küçümsendiğimizi hatırlarım. Boyumuza bakıp ciddiye almayan çok olmuştur.

Ama devrimcilik bilinç ve yürek işidir. Koca vücutta akıl, irade, cesaret yoksa neye yarar. Öylesini de çok gördük. Biz de "Vietnamlıların hepsi kısaydı ama ABD'lileri yendiler." diyorduk.

Ayrıca cüssenin gücü temsil ettiği zamanlar teknoloji öncesi çağda kaldı. O zaman 5-10 kiloluk kılıcı kalkanı kaldırabilen savaşırdı. Zayıfı da bu cüssesiyle ezebilirdi. Şimdi öyle mi? Teknoloji cüsse farkını ortadan kaldırarak gerçekten ezilenlerden yana bir devrim yaptı. Devrimcilikte bedensel güç işin en son belirleyici meselesidir. Bu nedenle devrimci kişi bu yolun-davanın haklı-doğru olduğunu anlamışsa artık boyuna bakmadan elinden ne geliyorsa yapar.

Sibel ablam da daha Tokat'ta iken, profesyonel devrimci, yani tüm zamanını bu mücadeleye adanmıştı. Okulu bile gözden çıkarmıştı. Ama yoldaş-

lar onu üniversite okuması için ikna ettiler. Yoldaşların iknasıyla okuluna devam etmeyi kabul etti. Üniversiteyi okursan devrime daha çok katkı olur, demeseler ikna edemezlerdi. Sibel'i liseden sonra üniversiteye gitme konusunda yönlendiren de bu oldu yine.

Sibel İstanbul'dayken hiç gözaltına alınmış mıydı?

Sanırım alınmış, bir halk eylemine giderken. Ben de diğer ablamın anlatımlarından biliyorum. Ama devrimci mücadelede faal oldukları için evimiz defalarca basıldı. Bazen karakol kurup beklediler. Sözde bu devlet düşünce özgürlüğünü, toplanma, örgütlenme özgürlüğünü, eylem, miting özgürlüğünü filan tanıyor. Ama bunları yapanların üzerinde olağanüstü baskı kuruyor. Faşistler toplu linç yapsalar dokunmazlar, iki solcu dergi dağıtsa kurşunlar ya da gözaltı yapıp en hafifi döverler. O dönemde ise elinde kitap olanı bile alıp 15 gün gözaltında işkence yapıyorlardı. 1 Mayıs'ta Taksim'e çıktıkları için arkadaşlarımıza işkence yapılmıştı örneğin. Aysun Bozdoğan yoldaşı Filistin askısına alıp kollarını sakatladılar.

Ablamı da tutuklamak istiyorlardı. Zuhâl ablamı da tutuklayıp bir seneden fazla hapsedtiler. Ama Sibel ablamı o zaman bulamadılar. Faşizmle daha doğrudan mücadele yoluna geçti. En son 99'da bir operasyonda tutsak düştü. Bende uzun yıllar sonra onu zindanda ziyaret edebildim.

Sibel'in bilimle-sanatla arası nasıldı?

Ablam küçüklüğünden itibaren bilime de ilgi duydu. Ortaokuldan itibaren bilim kadını olmak istemişti. Kütüphanelere gidip uzay-fizikle ilgili okumalar yapıyor, notlar alıyordu. Çizimler yapıyordu. Yerçekimi nedir gibi şeyleri bize de anlatırdı. Kuantum fiziğini bile 93'lerde ondan duyduğumu hatırlıyorum. Galiba hapisanede olduğu dönemde de bu konuları incelemeye devam etmiş.

Sanat yönü de epey iyiydi. Şiirlerine de yansımıştır. Şiirleri çok güzeldi. Yeterli zamanı olsa Nazım'a bile yetişeceğini düşünüyorum. 24 yıllık bilinciyle bile yaptıkları, sığırdıkları oldukça nitelikli oldu çünkü.

*“Toprağın zengin sofrasından
Sedirli bahçelerden kovulup
sokaklara atılanlar için
Bir sokak lambası olmak isterdim.*

*İnsanların özlemden eriyeye eriyeye
İnsanların yaşamı araya araya
Yürüdüğü uzun yollar boyunca
Girdim ben de sıraya”*

diyordu bir şiirinde, mücadele kavrayışını, sanatla oldukça içli anlatabilmiştir.

Sibel'i biraz daha tanıyan herkes, onun araştıran, sorgulayan, tartışan biri olduğunu anlatıyor, doğru mu?

Sibel hiçbir zaman dogmatik, tutucu, at gözlüklü bir militan olmazdı. O bir militandı ama savunacağı ideolojiyi anlayarak, bilerek savunur, mücadelesini verir. O Leninist ideolojiyi benimsedik diye artık ne derlerse sorgulamadan benimsemezdi. Anlamak için, doğrusunu yanlışını görmek için tartışır, gerekli gördüğü yerde.

Bir keresinde ablam Devrimci Emek'te bir yazıda yanlışlık olduğunu söyledi. Bunu sorguladı. Ben “Parti yazmışsa doğrudur, niye böyle diyorsun?” diye sözde partizanca bir tepki gösterdim.

Ablam o zaman bana tane tane anlattı. “Kardeşim, eğer bir yanlış varsa bunu önce bizim görüp düzeltmemiz gerekmez mi? Sonra başkası sorsa yanlışını savunalım? Yanlış bir şey olduğunda onu önce bizim görüp düzeltmemiz gerekir. Halka yanlış şeyler anlatmak mı daha iyi olur?” demişti.

Sonra başka yoldaşlara da sordu, tartıştı. Diğer yoldaşlar da Sibel'e hak verdi. O kısımda yanlış bir düşünce olduğu sonucuna varıldı.

Dar grupçu refleksiyle sorgulamayı, düşünmeyi bırakan çok 'devrimci' de vardı. Ancak bunlar dogmatik olurlar. Devrimci tutucu olmamalı. Sürekli gelişmeden yana olduğu için devrimci devrimcidir. Bunun ilk kuralı da sürekli doğruyu aramak, sorgulamaktır. Marx da “Son bir genelleme yapmadan önce her şeyi şüphe altında tut, kendini bile.” diyor.

En iyi devrimci verdiği mücadeleyi bilerek, anlayarak verendir. Eğer doğru bir ideoloji varsa, sorgulamaktan çekinmez. Düzeltmelere de açık olmalıdır. Eleştiri-özeleştiri her şey için gereklidir. Parti ne derse sorgulamadan, anlamadan kabul etmek de doğru bir şey değildir. Sibel'in kültürü örnek bir kültürdü. Ondandır bunu öğrendik. Onda Denizlerin mayası vardı. “DEVİRİM YA RUHUMUZDADIR YA DA HİÇBİR YERDE!”

100. Yılında bir kez daha Ekim Devrimi ve sanat...

Ekimin ışığının bugünüümüzü ve geleceğimizi aydınlatması dileğiyle...

Bir komünistin kendisini, yaptıklarını, fedakârlıklarını anlatması çok zordur. Çünkü o Parti'nin ve gerçekliğin tüm zorlu sınavlarından geçerken “ben”i eritir ve “biz” olarak yaşar. İnsanlık tarihine katkı sunmayı herkes ister ancak anonim kalmayı tercih etmek, uğrunda mücadeleyi göze aldığı düşünceler ve yaşamın gerçekliği karşısında yere sağlam basabilen olmak daha önemlidir. Devrimin biyografi-roman türünde kitaplarını okurken, devrimcileri, olağanüstü varlıklar, kahramanlar olarak görebiliriz. Oysa ki onlarda amaçları peşinde koşan insanlardır sadece.

Ayaklanmalarda, savaşlarda ateşçilerden komutanlar yaratan şey işçilerin kendileri için dövüşmesiymiş. Kaybedecek bir şeyi olmayanların geri adım atması için de bir nedeni yokmuş. Tıpkı Paris barikatlarında savaşırken ayaklanmanın yenileceği fark edildiğinde Lyonlu işçilerin evlerindeki kadın ve çocukları da barikatlara getirerek “Zaten besleyemiyoruz ailemizi, burada öleceğiz. Bizsiz açlıktan öleceklerine, bizimle beraber kazanmak için savaşınlar.” demesi kadar gerçek. Dünyanın her yanında sömürü çarkları en vahşi dişlilerini sırtımıza yüklemişken, Ostrovski size şunu fısıldar “Şafak sökmek üzere.”

Düşünüyordu uzuvları teker teker onu terk ettiğinde “En değerli şeyini mücadele gücünü yitirdikten sonra, yaşamın ne anlamı kalıyordu. Bugün ve yarınki mutsuz günde yaşamasını neyle haklı çıkarabilir, hayatın yaşamaaya değer olduğunu neyle kanıtlayabilirdi? Hayatını neyle dolduracaktı? Yalnızca yesin, içsin, soluk mu alsın? Arkadaşlarının mücadelelerinde ilerlemelerini mi seyretsin? Bunun güçsüz sakat bir tanığı, kendi bölüğüne ayak bağı olsun. Öyleyse ona ihanet eden vücudunu yok mu etmeli? Kalbinin tam ortasına bir kurşun sıksın olsun bitsin her şey birdenbire. Kötü yaşanmamışsa zamanında, çekilmesini bilmeliydi bu hayattan. Koma uykusuna yatmak istemeyen bir savaşçıyı ayıplayan mı olacaktı.”

Hayır, pes etmeyecekti. “Bu güçlükleri yenmek için hiç mücadele ettin mi?” diye soracaktı kendisine. Bolşeviklerle tanışması ve onlarla savaşa katılış anıları geldi gözüne. İşçilerin iktidarı için Sovyetler için dövüştüğü günlerde 17 kez bir kenti ele geçirirken saldırıya geçtiklerini ve sonunda ele geçirdiklerini hatırladı. Silkindi... ve “Hayat çekilmez bir yük olduğunda yaşamayı becer, hayatını yararlı yap.” dedi ve silahını cebine koydu Ostrovski.

Önce omuzları, sağ bacağı, kolları, gözleri ve zamanla tüm vücudu felç olur. Yataktan kalkamaz hale geldiğinde parmaklarını uzatır onu görmeye gelen sevdiklerine, elimde kalan tek hazinem, der. Parmak uçlarıdır yalnızca hareket eden. Yazmaya başlar. Eğri yazmasını engelleyen bir mekanizma geliştirilir, böylece gözleri görmezken de yazabilir. Odasına ilk kez girenler yatağın içindeki zayıf, sararmış, küçücük bir adamı bulur yastıkların arasında. Kollarını sabitleştirmiş ve tek hazinesi parmak uçlarıyla saatlerce yazmaktadır. Ostrovski'nin

sesini duyarsınız. Dış görünüşüyle tamamıyla uyumsuz genç dinamik bir ses. Bolşevik parti, ruhunun ateşi ve gençliğinin sırrıdır.

Tamamıyla felç ve kör olduğu son dönemlerde sık sık gelen ziyaretçilerinden daha mutlu olduğunu dile getiren yazarımız şöyle söyler: “Gerçeği söylemek gerekirse şu anda bile ziyaretçilerimin birçoğundan daha mutluyum. Çoğu beni sadece meraktan arıyor. Ben merak etmiyorum. Sağlıkları yerinde ama renksiz ve donuk bir hayat yaşıyorlar. Gözleri görüyor ama hayata karşı kayıtsız ve bıkkın bakışları var. Bana acıyor ve muhtemelen şöyle diyorlar “Tanrı beni onun gibi olmaktan korusun.” bana göre onlar öyle zavallı yaratıklar ki yemin ederim onların yerinde olmayı istemezdim.”

Nikolay Ostorvski bir yazıncı, devrimcidir. Ülkesinin içinde bulunduğu iç ve dış savaş koşulları onu eğitmiş ve böylesine çelikleştirmiştir. O da bu hayatı yaşatan devrime ve partisine, böyle bir eser vererek katkıda bulunmayı arzulamış. Kitabı çıkar çıkmaz okyanus ötesine dek sıçramıştır. Ama onu en çok mutlu eden, Bölge Komitesinin yazdığı, “Eseriniz çok başarılı, sevinçle kabul edildi. Yayımına geçiyoruz. Zaferinizi candan kutlarız.” yazısıydı. Çünkü artık cepheye savaşamayan Ostrovski bu sefer yeni bir silahla saflara dönüyordu. Kendini, dolu dolu devrime adanmış bir komünist, ağır yaralanma sonucunda umudunu kesip, partiye ayak bağı olduğunu düşündüğünde, parti, o ateşli Bolşeviği başka bir cepheye -yazın dünyasına- çağırılmıştı. Ondan “yeni insanı” tanıtmasını, dünyanın tüm coğrafyalarında tanınacak yeni örnekler yaratmasını istedi. Yaşamak için geçerli bir sebebi vardı hala.

Ostrovski’yi, Bolşevik kişiliğini ve ona bunca fedakarlığı yaptıran partiye bağlılığını, kopmaz bağlarla tutunuşunu, son anına kadar devrime hizmet etmeyi düşünen bu yoldaşı tanıyalım. “5 senem daha olsaydı, sadece beş sene, biliyorum o kadar zamanım yok ama. Pavel Korçagin’in çocukluğunu anlatan bir hikaye yazmalıyım. Fırtına Çocukları’nı bitirmeliyim.” Kitabının yarısına geldiğinde Fırtına Çocukları’nı eleştiri ve önerileri için ilgili yoldaşlara göndermişti ve dönüş yolunda kaybolmuştu. 6 aylık çalışma yeniden başlamalıydı ama o kadar vakti yoktu. Başladı... ama bitiremedi. Bizlere, kitle içerisinde parti çalışmalarını edebiyatçı bir işçi olarak nakış nakış işliyor kitaplarında. Parti, kendi yaşamını anlatıp, gençliği eğitmesi sorumluluğu verdiği Pavel Korçagin oluverdi.

Kendi yaşamını dışarıdan bir gözle kitlelere ulaştırdı ve üstün ödüllerden birini Lenin Nişanı’nı bu eseriyle aldı. Okyanus ötesinden gençleri akın akın komünizm bayrağına çeken bu eseri aynı zamanda Ostrovski’den daha uzun yaşadı ve onun ismini de yaşattı. 21. yy gençliğine de hala ilham kaynağı olmaya devam ediyor. 1945’li yıllarda Sovyet Komutanları savaşın kazanılmasındaki en önemli şeylerden birinin Ostrovski’nin eserlerinin yetiştirdiği gençler olduğunu söyleyecekti.

Yazarımız Ukrayna’nın bir köyünde dünyaya gelir. Yoksul bir ailenin çocuğudur. Yazarımızı tanımak dönemini anlamak için romanı Çelik Böyle Sertleşti’ye bakalım isterseniz. Kahramanımız Pavel Korçagin’in babası mevsimlik işçi, annesi ise zengin evlerine temizliğe giden, çamaşırlarını yıkayan bir emekçi. 9 yaşına kadar köydeki kilise okuluna gitti. Arkadaşlarıyla yaramazlık yaptığı bir gün öğretmenleri onu üst sınıfların dersine sokarak cezalandırmak ister. Coğrafya dersine giren Pavel dünyanın milyarlarca yılda oluştuğunu öğrenince şaşkına döner. Din öğretmenine “Sizin ‘Altı günde kuruldu.’ dediğiniz dünya milyarlarca yılda gerçekleşmiş.” dediğinde çok sert bir dayak ve ardından okuldan atılmak gelir.

12 yaşında tren istasyonunun yemekhanesinde kazancılık yapmaya başlar. Havasız yemekhanede kazanlardaki suyu denetlemek, kirli bulaşık sularını boşaltmak ve ateşi sürekli harlı tutmak ve tüm bunlardan vakit buldukça bıçakları silmek gibi birçok iş onu beklerdi. Sadece çalışma koşulları değil kirli yaşantılar da Pavel’in sürekli sorgulamasını sağlar. Tüm molaalarda açar kitap okurdu. Ve onu dinlemeye meraklı bir genç kız gelir. Bir gün garsonların onu ve diğer göçmen kızları gelen müşterilere pazarladığını ve para vermediğini görür. Kızın hıçkırıkları kafasında birçok şeyi sonlandırır. Bu onu oldukça sarsmıştır. 12 saatlik vardiyası dolduğunda diğer kazancı gelmediği bir gün patron eve gitmesine izin vermez ve bir 12 saat daha çalışmaya başlar. Artık saat gece yarısına geldiğinde uyuyakalır ve tüm vagonları su basınca, garsonlardan, uykusundan uyandırılmadan ağır bir dayak yer. Ne olduğunu bile anlamadan eve gider. Ağabeyi onu tren istasyonunda işe sokar.

Annesi ara ara bende çalışayım dediğinde, hem de Pavel’in aşık olduğu kızın babasının evinde hizmetçi olarak, kabul etmemiş ve yedek işlere de gitmeye başlamıştı. Şehrin en güzel kızı... zengin bir babası ve eğitimi vardı Tonya’nın. Kentin zengin çocuklarından

nefret ediyordu Pavel. Tonya'ya hislerini saklamasının sebebi de buydu. Yırtık pantolon, çıplak ayakkabı ve uzamış kirli saçları ile utanıyordu Tonya'nın yanında oturmaktan. Artem'i zorla cepheye giden trenle götürdükleri için, evde anacığı ile Pavel kalmıştı ve kentnin büyük zenginlerinin yanında kerestecilik yapmaya başlar. İki ay Tonya'yı göremez. Karşısına anacığından rica ettiği ayakkabı ve pantolonu ile bambaşka biri olarak çıkar. Bu kıyafetleri satın almak için çalıştığını söyleyemez tabi.

Kendini tümünden yabancı hissettiği bu evden, Tonya'nın arkadaşlarından nefret eder. Okuyup araştıran genç, zenginlere düşmandır. Anacığının belinin kamburluğuna, elinin nasırlarına baktığında, yıllarca çamaşır yıkadığı zenginler geliyordu aklına.

Dönem birinci dünya savaşı yıllarıdır. Cepheden her gün ölümlerin haberlerinin geldiği, patlama seslerinin her yandan duyulduğu bir çağda genç olmak... Pavel demiryolunda işe başlar. Ancak son zamanlarda demiryoluna her gün gidilemez. Çatışmaların gar çevresinde şiddetli yaşandığı günler.. Amaçsızca arkadaşı Seryojka ile çimenlerde uzanırken atlı bir asker gelir yanlarına ve durumu sorar. Çetelerin sürekli saldırısı altında yönetimi henüz kimsenin almadığından bahseder. Hemen ardından atlı gruplarla tekrar gelir. Kollarında kızıl şeritler vardır. Gençler hemen peşlerine takılır. Lescinskilere malikanesine yerleşen komünistler hemen harita çıkartıp plan yapmaya başlar. Geri çekilme emri gelmiştir. Peşlerinden Alman askerlerinin geliyor oluşunu biliyorlardı. İçlerinden bazı Bolşevikler sitem ediyor ve sürekli geri mi çekileceğiz, diyordu. Bir kişi geride bırakarak devam etmek zorundaydılar. Tren garında işe başlayacaktı yoldaş bir şekilde. Tecrübesi vardı nasılsa. Gar grevi organize edilmeliydi. Askerler cepheden kaçıyorlardı. Devrim oldu demişlerdi ama halkların lehine hiçbir gelişme yaşanmıyordu. Çar devrildi demişlerdi ama çarın sürdürdüğü savaş devam ediyordu. Yerine gelen Kerenski hükümeti dış savaş politikasına devam ediyordu. Cepheden kaçan erleri gar önünde bekleyerek zorla cepheye gönderiyorlardı. Yaylım ateşi altında tutarak zaman öldürüyorlardı. Cephe de yaşam yoktu. Kendi

çıkmasına hiçbir şey vaat etmeyen bir savaşta ölüyordu gençler. Hücum borusu ile iki er bir silahla fırlıyordu yerinden. Elinde silah olan er vuruyor. Yanındaki er ise silahı kapabilmek için yanındakinin ölmesini umuyordu. Tek bir şey için; iki er de yaşamak için saldırıyordu. Silah yetersizliği ve cephedeki birçok düzensizlik, moral bozukluğu ve sürekli gerileme durumu... Bolşeviklerin askerler arasında yaptığı çalışmanın da etkisiyle artık teker teker değil onar onar, bölük bölük dönüyorlardı savaştan.

Bolşeviklerin alması gereken ikinci karar bir evin deposundaki 20.000 silah idi. Bazıları yakalım dedilerse de silahları halka dağıtma fikrini onayladılar. Diğer gün meydana dağıtırlar. Peşlerinden gelen Almanlar sokağa çıkma yasağı ilan eder ve silahları teslim etmelerini söyler. Teslim etmeyenlerin kurşuna dizileceğini duyurur. İnsanlar 16.000 silahı teslim eder. Yani 4000 kişi silahını getirmemiştir.

Pavel'in arkadaşı Seryojka Almanların şehre girişini duyduğunda matbaadaki işinin başındaydı. Yahudi bir arkadaşı gelerek Almanların Yahudileri katledeceğini saklanacak yerlere ihtiyaç duyacaklarını söyler. Ve 3 gün boyunca evleri basarak tecavüz ve ölüm saçar Almanlar.

Pavel gara gittiğinde abisinin tanıştırdığı arkadaşı ile sohbet etmeye başlar. Jurkay Pavel'i dikkatle gözlemler ve "Senin çok kavgacı olduğunu söylüyorlar. Doğru mu?" diye sorar. Ve cevabını beklemeden, "Kavga kötü bir şey sayılmaz yavrum. Hatta zaman zaman dövüşmek insana faydalıdır bile. Yalnız, kime karşı ve niçin dövüştüğünü bilmek şartıyla. Bak arkadaş, diyordu, küçükken ben de sana benzerdim. Nereye harcayacağımı bilemezdim kuvvetimi içim içime sığmazdı. Ama sefalet içinde yaşıyordum. Hani sen bazen, o çıtkırıldım muhallebici çocuklarına bakıp öfkeleniyorsun ya, ele geçirdiğin anda insafsızca döverdün onları. Sonra ne olurdu bilir misin? Babama söylerlerdi o da gelir beni döverdi daima. İstedığın kadar çırpın dögüş, tek başına kaldıkça değiştiremezsin hayatı."

Böylece dostlukları keşişir Pavel ile Jurkay'ın. Bazen Jurkay telaşlı gelir, bazen de günlerce gelme-

diği olur. Bir gün yolda giderken Jurkay'ı görür, elleri kelepeçeli götürülürken. Tam yanlarından geçerken askeri etkisiz hale getirip kurtarır onu. Demek ki dedi kendi kendine, tehlikeyi göze alıp da iyi bir iş yaptın mı, ille de zarar görmezsin. İhbar sonrası evleri basılır Pavel'in. Artık eve gidemeyen Pavel için yeni bir yaşam başlayacaktır.

Pavel Orman mühendisinin kızı Tonya'ya uzun zamandır aşığı. Tonya da ona... Aralarındaki sınıfsal farklılık her daim gösteriyordu kendini. Bir seferinde Tonya, üstüne başına baktığında, yırtık elbiselerinden, yırtık ayakkabısından utandı. İki ay, gece-gündüz, iki-üç işte çalışarak biriktirdiği parayla pantolon ve ayakkabı aldığında çıkabildi Tonya'nın karşısına. Şimdi firarıydı ve bir gece Tonya'da kalmalıydı. Vedalaşması gerekiyordu. "Savaşa katılacağım Bolşeviklerle. Döndüğümde hala bekar olursan seni alacağım, söz veriyorum seni hiç dövmeyeceğim." diyordu Tonya'ya. Ağlıyordu Tonya, gitme, diyemiyordu ama usulca ağlıyordu.

Zaman geldiğinde bir dönem katliamlar yapılan sokaklar devrim meydanı haline gelmişti. Kızılordu düşmanı püskürtmüştü. Her yerde Kızılordu'ya çağıran bildiriler, yazılar görünüyordu. "Sen" diyordu afişteki yoldaş. "Kızılordu'ya katıldın mı?" Düne kadar bedelleri çok ağır olan "yoldaş" kelimesi şimdi cadde ve sokaklarda adımbaşı duyuluyordu.

Yoldaşlar fabrika fabrika gezerek işçileri Kızılordu saflarında mücadele etmeye çağırıyorlardı. Gençler ateşle etrafını sararken, orta yaş üstü olanlar temkinli yaklaşır. Yarın ola ki yönetim değişirse ceza almasın fabrikadan da kovulmasın diye. "Bundan sonra patron yok," diyordu Bolşevikler, "sömürü olmayacak, açlık olmayacak." Ama inanılır gibi gelmiyordu açlık ordusuna bu.

Seryojka o kadar çalışıyordu ki Bolşeviklerle. Bir gün kız kardeşi geldi onu görmeye. "Nasıl ağabeysin sen anacığımızı hiç mi merak etmezsin? Eve dön artık." der. Seryojka ise Valya'ya başka bir şey söyler: "Gel kardeşim saflarımızda sen de savaş nice kız kardeşlerimizle omuz omuza dövüşüyoruz. Görsen ne cengaverce savaşıyor partizan kadınlar." Valya sersemlemiştir beklemediği bir şeyle karşılaşmıştır. "Ya annem?" der. "Anacığımız karşı değildir devrime. Hatta destek bile olur. Sadece kendi çocukları gitmesin başka çocukların canı pahasına koruduğu bir devrim ister." der ve Valya komsomoldaki yoldaşların deneti-

minde çalışmaya başlar.

Kitaptan son olarak Pavel'in sevdiği kadınla ikinci karşılaşmasına değinmek istiyorum. Yaralanmıştır Pavel. Günlerce komada kalır. Tonya onu görmeye gelir. Pavel Tonya'ya döner ve onu çok sevdiğinden bahseder, sevdiği kadını saflarda savaşmaya çağırır. Tonya ağlamaktadır, eve dönmesini ve onunla evlenmek dışında bir şey istemediğini söyler. Pavel ise, benim için önce partim gelir, der. Sonra sevdiceğim.

Ostrovski'nin Çelik Böyle Sertleşti kitabında gözlerinizin önünde yetişen, büyüüp serpilten, halkı için feda ruhuyla dövüşülmesi gereken bir çağda bunu sırtlayabilmiş gençliği göreceksiniz. Ailelerin yoksulluğunu, çalışma koşullarının insanlık dışılığını bulacaksınız. Düşmanla mücadele ederken ki zorlukları, mücadeleye çağıran Bolşeviklerin duruşunu, insanlara yaklaşımı ve kararlılıklarını... Kararlı gençlerini... 22 yaşında kör ve yarı felç olan bir gencin, devrim için daha ne yapabilirim, diyerek, sonuna kadar kendini zorlayışını ve Stalin yoldaşa mektubunu göreceksiniz. "Amansız bir hastalık beni yatağa düşürdü, fakat Lenin-Stalin Partisi'nin bana, genç işçiden yetişen Sovyet yazarına verdiği silahı kullanarak Bolşeviklere özgü büyük heyecan ve kararlılıkla düşmana darbeler indirmeyi sürdüreceğim." Nice değersizce horlanan işçiden komutanlar yaratan, eğiten, dönüştüren on binlerce genç adına söylüyordu Ostrovski bu cümleleri.

Ve daha yazıldığı dönemde okyanus ötelere kadar sıçrayan bu değerli başucu kaynağımız, vahşice saldırıların hiç eksilmediği, insanların teker teker değil, otuzar otuzar öldüğü bugünlerde de onurlu, özgür ve mutlu yaşamamızın yolunu gösteriyor. Stalingrad savunmasının başarısı sonrası cephe komutanının söylediği gibi "Çağımız yeni Korçaginler çağıydı."

Ve cümlelerimi Ostrovski'nin kendi cümleleriyle sonlandırayım.

"İnsanın en paha biçilmez varlığı hayatıdır. Hayat bir kez verilir insana ve bu hayatı öyle yaşamalı ki, hiçbir amacı, anlamı olmadan yaşanan yıllar için insan utanç duymasın, miskin, pis pis heveslerle geçen günler için insanın yüzü kızarmasın ve hiç değilse ölümler için kendi kendine diyebilsin ki; "Ben ömrümü, bütün gücümü dünyada en mükemmel şeye. İnsanlığın özgürlüğe kavuşması için mücadeleye adanarak yaşadım."

SABIRSIZLIK ZAMANI

Elif Can

Gerçek olayların gerçek insanların kurgusal bir bütünlükle anlatıldığı tarihi romanlardan biri; Sabırsızlık Zamani. Yazarı, Yuri Trifonov (SSCB Ulusal Ödülü sahibi) Yar Yayınları. 1989 yılında Nadiye R. Çobanoğlu çevirisiyle yayınlamış.

Roman 1870-1881 arası Çarlık Rusya'sını ve Narodnaya Volya grubunu anlatıyor. Bitmeyen savaşlar, isyanlar yaşanırken halklar hapisanesine dönen Çarlık Rusya'sı, baskı, zulüm ve işkencelerini katmerleştirerek uyguluyor. Savaşın yoksulluğu, acımasızlığı, vahşiliği, halkların sırtına yüklenmiştir her zaman. Kölece toplumu çoktan geride bırakmış olsa da Çarlık, valiler, idari yöneticiler, polis ve askerler, yoksulları, işsizleri, sakatları kırbaç cezasına çarptırabiliyor, topraktan sürebiliyor. Bir yerden bir yere gidiş alınan izinlerle mümkün olabiliyor, yer değiştirmek hiç kolay değil. 1861'de Çar II. Aleksandr hazırladığı fermanla 25 milyon serfi kölelikten azad etse de her yandan kuşatılmışlıkları devam ediyor. Fermanın imzalandığı ilk zamanlar II. Aleksandr "Kurtarıcı Çar" diye anılırken çok kısa bir sürede "Cellat Çar" diye anılmaya başlıyor. Köylü isyanları, askerlik, vergi ve şarbon hastalıklarıyla boğuşan köylünün hak arayışları kanla bastırılıyor. Üniversite gençliğinin (Kadınlar üniversitelere alınmıyor fakat profesörlerden özel dersler alabiliyor.) özgürlük arayışları, üst rütbelilerin zulmünden yılmış deniz subayları, askerler, savaşlardaki hezimetlerin halklarda yarattığı umutsuzluk, köle gibi çalıştırılan işçiler... Dönem koşulları bu şekilde çara karşı öfke her kesimde hızla arıyor. Toplum kayıyor, devrimci durum yaşanıyor ama kurtuluşun rotası çizilememiş daha.

Öğrenciler arasında Rusya köylü toplumu olduğundan köylülere bilinç götürmek gerekliliğiyle hareket edip çabalayanlar var. Toprak ve Özgürlük talebiyle gelişen hareket farklı düşüncelere bölünüyor. Her ne kadar bir devrimci teorisi olmasa da bir avuç kahraman Halkın İradesi (Narodnaya Volya) bayrağını açıp halklara umut taşıyor. (Pandora'nın kutusunda kalan umudu ortaya çıkarıyor.) Baskının, sömürünün, işkencenin son bulması için Çar II. Aleksandr'ın öldürülmesini acil görev olarak görüp harekete geçiyorlar. Örgütün tüm olanaklarını ve yaşamlarını bu uğurda feda etmekten çekinmeyip ileri atılan bir avuç gencin hikayesi anlatılıyor bu kitapta. 1 Mart 1881'de Grinevitski, Çar II. Aleksandr (tam 7 kez suikastten kurtulan Çar) ile birlikte kendisini patlatıyor. Çar nihayet ölüyor, fakat sonuç değişmiyor. Plehanov'un dediği gibi "II. Aleksandr'ın önüne bir direk daha eklendi. Törenle III. Aleksandr yeni Çar oldu. Vahşet, sömürü katliam devam etti. Onların umutları 36 yıl sonra

gerçekleşti. Bugünlerde 100. yılını kutladığımız Ekim Devrimi'yle birlikte.

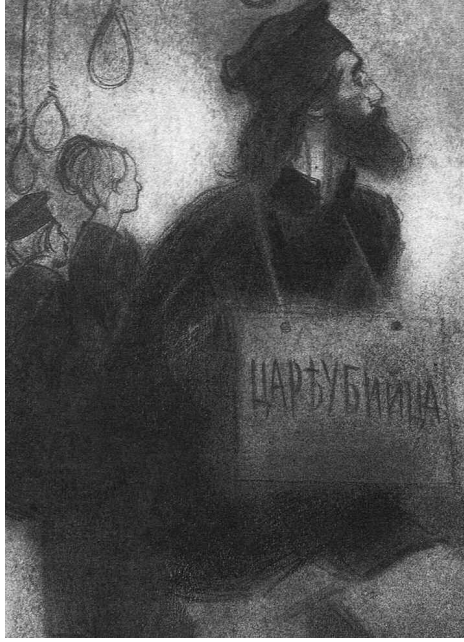
Tarihi romanları okurken, zamanda yolculuk yaparız. Yolculuk hem kişisel tarihimiz, hem de insanlık tarihini kapsar. Geçmiş ve şimdi iç içe geçip öğreticiliği arttırarak yarını biçimlendirir. Geçmişin deneyimleriyle günümüze bakmamızı sağlar tarihi romanlar.

Devrimin ön günleri benzerdir. Baskı artar, özgürlük kuşatılır, toplumun her kesiminin nefes borusu tıkanır, her türlü eylem engellenir, gençlik hareketsiz, geleceksiz bırakılır, işsizlik açlık kol gezer, dış savaşlar hemen yanı başımızda yer alır. İktidarın dokunulmazlığını, bekasını sağlama arayışındadır bunca baskı ve zulüm.

Evet tanıdık değil mi bu koşullar! Yazılan bir cümlelik mesajla bile zindan kapısı aralanır, aylarca dört duvar arasında tutsak alınabilirsin. Çektiğin fotoğraf, haberini yazdığın bir yazı, kullandığın banka, bir mitingde ağzının açık kalması bile tutsaklığa götürebilir. Ağaçlar için yapılan eylem, protesto ettiğin bir maden ocağı nedeniyle öldürülebilirsin. Giydiğin şort katli vacip görülme neden olabilir, anadilini konuşmanın baharın renkleriyle dolaşman, gülüşlerin bile ölüm getirebilir. Gar önünde kana bulanabilirsin. İktidar kendini kutsadığı için bu böyledir.

Romandan da anladığımız gibi neden kişi olmadıktan çözüm de kişi olmayacaktır. Sorumlu sistemin kendisidir. Yeniyi üretemeyince, yenilenmeyince çözümsüzlük kaçınılmaz olur. Çözümsüzlük beraberinde gericiliği de getirir, yeniyi boğmaya çalışır. Yeni gençliktir, gençliğin zekası, yetenekleri geriye değil ileriye gitmek içindir. Dünya devrim tarihinde gençlik bu nedenle önemli bir yere sahiptir. Cesaret, cüret gençliktendir. Başkaldırı gençlerin işidir. Kadını erkeklerle gençlik, enerjisiyle tüm toplumu canlandırabilir.

Sabırsızlık Zamanı'nda idama giden gençleri görürüz. Kendisine işbirliği teklif eden generalin yüzüne inen tokattaki kararlılığı okuruz. İdam edilen Sofiya Perevskaya adlı genç kadınla karşılaşır, kadınların o

yıllarda bu kadar öne çıkmasına şaşarız. Silahının son mermisini kendine saklayan kadın ve erkek kahramanların 150 yıl öteden gelen seslerini duyar etkileniriz. Bu topraklarda da aynı kahramanlıklara, aynı yürek atışlarına tanık oluruz, hatırlarız. Çara suikast için kışlık sarayında çalışmaya başlayan işçinin azmi, sabrı ve öfkesinde zulme bir kez daha tanık oluruz. Denizler gelir aklımıza idam sehpasındaki dimdik duruşlarıyla, Seyitler gelir aklımıza tam yüzyıl sonra üç işçinin mahkeme salonundaki 1 Mayıs selamlayışları, Andrey'in ilk eylem öncülüğünü okurken kim-

ler gelmez ki aklımıza.

Beni en çok etkileyen bölümlerden biri Andrey Jeliyabov'un hareket için hazırladığı programın anlatıldığı bölüm. Andrey'in hazırladığı program yürütme komitesi tarafından onaylanıyor. Ama o zaman için henüz olgunlaşmayan düşünceler var. Halk ayaklanmasına ilişkin yazılan kısımlar, nasıl olacağı kafasında da tam olarak şekillenmediğinden yüzeysel, genel geçer şeyler yazıyor. Ama Andrey ve öteki üyeler rahat, önemli olanın başlangıç olduğunu biliyorlar. Andrey şöyle diyor: "Saldırıya geçelim de hele, nasıl olsa işin içinden sıyrılırız. Suya indirilen sandal akıntıya kapılıp yol alır."

Bu sözler sizlere de Sinan Cemgil'i hatırlatmıyor mu? Nurhaklarda Sinan'a soruyorlar; "Biz böyle silahlı yirmi kişiyle devrim yapabilir miyiz?" Sinan'ın cevabı net, duraksız: "Biz bir meşale yakarız, arkadan geleceklerin yolu aydınlanır."

Sabırsızlık Zamanı'nın kahramanı gibi onlar da benzer duyguyla, benzer adanmışlıklarla ileri atılmaktan tereddüt etmiyorlar. Kendi canını yoksul ve ezilen halklar için sunuyorlar ve böylesi fedakarlık halkların yüreğinde bilincinde yer ediyor. Aydınlatılan yoldu ilerleniyor.

Tarihin öğreticiliğiyle yeniden yaşanmışlıklara bakıp değerlendirmek ve önümüze yeni ufuklar açmak gerek.

İyi okumalar...

SABIRSIZLIK ZAMANI

D. Dağlı

On dokuzuncu yüzyılın yetmişli yılları, Çarlık düzeninin çözümlüp dağılmaya başladığı bir süreci başlatır. Her birey, grup, sınıf, toplumsal durumuna bağlı olarak bunun nedenleri üzerinde kafa yormaya başlar. Ne var ki, yapılan değerlendirmeler, toplumun içinde bulunduğu durumu ve gerçek karakterini açığa çıkarmaktan çok uzaktır. Ortaya konan düşünceler, yüzeyde görünenlere değinmekten öteye gitmez. Oysa o sırada, feodal-otokratik düzenin dağılmaya yüz tutması herkesin gözünün önünde meydana gelir. Toplumun nitel bir değişimle karşı karşıya olduğu apaçıktır. Ama herkesin bunu görebilmesi için toplumun, sarsıcı büyük olaylar yaşamaması gereklidir.

Gelmekte olanla, eski toplum arasındaki çatışma arka arkaya gelen olaylarla kendini açığa vurur. N. Çerņişevski'nin görüşlerinin büyük bir ilgi görmesi, Marx'ın düşüncelerinin özellikle Rusya'daki gençlik arasında hızla taraftar bulması, Naradnoya Volya'nın (Halkın İradesi) yanında, sosyalist grupların ortaya çıkışı, toplumun yeni gelişmelere gebe olduğunun dikkate değeri belirtileridir. Vera Zasulic'in, bir kentin valisinin üzerine ateş açması, gelmekte olan büyük fırtınanın ilk işaret fişegi, ilk sarsıcı olayı olur.

Bu, basit bir gelişme değil, devrim dalgasının Batı'dan Dođu'ya, Rusya'ya doğru kaydığının apaçık göstergesidir. Yazar tam da bu yeni dönemin olaylarını işliyor eserinde. 'Sabırsızlık Zamani'nin asıl önemi de buradan geliyor.

Üniversite öğrencilerinin Çarlık rejimine karşı harekete geçmesi, verilen mücadeleyi desteklemesi, güç ve enerji katması, kitleselleştirmesi ve ileri itmesinin önemi, toplumda baş gösteren sosyal çalkantıları büyütmesinden ileri geliyor. Üniversite öğrencisi Andrey Jolibov'un atılmasıyla başlayan okul boykotu, öğrencilerin her an patlamaya hazır olduğunu gösteriyor. Örneğin bir öğrencinin bir profesör tarafından tokatlanması, öğrencilerin ve başka bir çok kişinin eyleme geçmesini sağlayan bir ortam oluşturuyor.

Kadın olsun, erkek olsun, devrimcilerin yaşamı hep çetin geçer. Ama bazı dönemler daha da çetin koşulları dayatır. Aileler çoğu kez, bu koşulların ağırlığına dayanamaz, dağılır. İşte bu zorlu mücadelenin içinden geçerek yeni bir insan şekilleniyor. Dünyayı değıştirme kavgasına atılan, kavganın çelikleştirici okulundan geçerek değışen insanlar. Sabırsızlık Zamani'nin kahramanları eylem insanlarıdır. Eylemlerden geçerek çelikleşirler.

Otokratik yönetim altında devrimci çalışma ancak illegal temelde yürütülebilirdi. İlegalite devrimci çalışmanın temel bir biçimidir. Bu koşullarda çalışma yapmak, her zorluğa, her sıkıntıya dayanmak kararlı olmayı gerektirir. Andrey'in ve Olga'nın hayatı işte bu koşullarda geçer. Olga'nın durumu, Andrey'den farklıdır. O,

sırf Andrey’i sevdiği için bu hayata “katlanır”. Hareketli gündür. Yurtdışından illegal bildiriler gizlice Rusya’ya gelir, içeride dağıtım yapılır. Ev baskınları, tutuklamalar, zindandan kaçışlar, aynı sırada meydana gelen olaylardır.

Kadınların mücadeleye katılımı ve mücadeledeki konumlanışları, sadece erkeklere yardımcı görevlerde değil, eski toplumsal sisteme karşı verilen mücadelede doğrudan yer alma şeklindedir.

Kadınların mücadelede yer alışı, bilinçli, militan ve özverilidir. Kadınların Narodnoya Volya saflarında olsun, daha sonra komünist saflarda olsun devrimci mücadelede etkin rol oynamaları Rusya’daki sınıflar mücadelesinin öne çıkan bir özelliğidir.

Gelişen mücadele toplumda hararetli tartışmalar ve bu tartışmalarda iki eğilimin doğmasına yol açar. Bir eğilim, sistem içinde kalarak kimi değişikliklerle iyileştirmeler yapmak, yani reformcu bir eğilim, diğeri ise devrimci bir eğilimdir. Bu eğilimin hedefi Çarlık rejimini doğrudan doğruya ortadan kaldırmaktır. Roman kahramanı Andrey, bu ikinci eğilimi temsil ediyor.

Düzeltilmelerin gözünde devrim, isyan, ayaklanma, toplumsal patlamadır. Onlar bunun farkında. Fakat anlamıyorlar ki, bu devrim kaçınılmaz olmuştur. Çarlık düzeni yıkıldı yıkılacak, o artık yıkılmakta olan bir rejimdir. O, düzeltmelerle, onarmalarla, desteklemelerle ayakta kalamayacak kadar eskimiştir, çürümüş ve dağılmaya yüz tutmuştur.

Olayların geçtiği dönem, öylesine çalkantılı ve öylesine dolu dizgin mücadele dönemi ki, bir devrimcinin böylesi bir dönemde kişisel bir hayat yaşaması neredeyse olanaksızdı. Yoğun günlük çalışma, eylemler, zindan, sürgün, sürekli aranma, kısaca soluk soluğa bir mücadele ve yokluk, yoksunluk içinde bir yaşam. Bireylerin “mutlu yaşamı” artık çok uzaklarda kalır. Anı’nın Andrey’e söylediği gibi: “Belki biz de bir gün mutlu oluruz.”

Devrimcileri bekleyen sınırsız bir özveridir. Ama

Eski toplumsal düzene karşı mücadeleyi ilk başlatanlar, genellikle aydınlar oldu. Fakat aydınlar, mücadeleyi aynı kararlılıkla devam ettiremezler. Rusya’da da olduğu gibi, işçiler devreye girer, öne çıkar ve mücadeleyi sonuna dek götürürler. Mücadele az sayıdaki insanla başladı, fakat bir avuç insanla sınırlı kalmadı. Giderek daha çok insan mücadeleye atıldı. Bu önemli bir gelişmedir.

onlar, bunu bir özveri olarak kabul etmezler; her devrimcinin yapması gereken bir görev olarak görürler. Onlar, her şeylerini ortaya koyarak, bu baskı düzenini yıkmak için canını dişine takarak kıyasıya bir mücadele verirler ve insanları yeni bir yaşama çağırırken, bundan sonsuz bir mutluluk ve sonsuz bir sevinç duyarlar.

Andrey gibi devrimci mücadeleye katılan bazı insanlar, ilk zorlukta, kendi durumlarına bir kez daha bakarlar. Kendi durumuna bu bakış ciddi bir sınamadır. Andrey, zindana girdiğinde bir durum değerlendirmesi yapar. Devrimci mücadeleye katılmasında, devrimcilerin etkisi olmakla birlikte, bir Kazak olarak yüzyıllarca ezilmişliği, yoksulluğu ve insanlık dışı koşullarda yaşaması onu bu noktaya getirir.

Bir baskı düzeni olan Çarlığa karşı ayaklanma düşüncesi de Andrey’i etkilemişti. Ayaklanma olmadan, devrimci zor olmadan gerici düzen yıkılmazdı. Ezilen, baskı gören, aşağılanan insanlar, kendilerini sömürenlerin, bölgelerinde adı bilinen bazı mülk sahipleriyle sınırlı olduğunu sanırlar. Ama yaşamın gerçekleri, deneyimler onlara başka bir şey öğretir. Tüm bunları yapanlar mülk sahipleridir ve onlar her tarafta varlar, egemen durumdadır. Andrey bu gerçeği yirmi yaşında öğrenir.

Sonraki yıllarda daha fazla tanınan sosyal devrimci parti (Toprak ve Özgürlük Partisi) bu dönem kurulur. Amaç verilen devrimci mücadeleye bir disiplin ve bir biçim vermektir. Çarlığa, soylulara, eski toplumsal düzene karşı mücadele eden ve zindanlarda bulunan devrimcilerin arasında, ekonomik, politik ve toplumsal bakımdan iyi bir yere sahip, ailelerin çocukları da vardır. Bunların bazıları prens çocuğu, subay çocuğu, toprak sahibinin çocuğudur. Hatta içlerinden bazılarınin ailelerinin geçmişçi Çarlara kadar uzanır. Ama hepsi, o günkü toplumsal düzene karşı mücadele veren, devrimci örgütlerin içinde.

Yazar, onların durumunu değerlendirirken, dik-kate değer bir ifade kullanıyor: Halka karşı olan borç-larını ödemek. Bu anlayış daha sonra komünist hareket içinde varlığını sürdürüyor. Sosyalizm kuru-lurken, eğitimleri boyunca, tüm giderleri halk tarafın-dan karşılanan insanlardan, yazarlar, mimarlar, mühendisler, doktorlardan bu beklenir. Eğitimleri halk tarafından karşılananlar halka olan borçlarını onlara hizmet ederek ödemelidir. Ancak arada ilke ve anlayış farkı vardır. O dönem halkı sömürerek rahat, lüks bir hayat sürdürenlerin çocukları, devrimci mücadeleye katılarak halka olan borçlarını öderler.

Hareketin içinde yer alanlar, toplumsal devrimin hemen olacağını sanıyorlardı. Oysaki dayandıkları güçler, köylüler ve halkçı aydınlar, devrimi başaracak bir konumda değildi. Rusya'da toplumsal devrimi ba-saracak güç, işçi sınıfıdır. Kapitalizmin gelişmesi git-gide işçi sınıfının sayısını artırıyor ve ön plana geçmesine yol açıyordu. Bu sırada 26 yaşında genç bir kadın Vera Zasuliç'in adı ön plana çıkıyor. Vera Zasuliç'in adı, Valiye ateş eden kadın olarak duyulu-yor. Vera Zasuliç, daha sonra, Plehanov'un kurduğu Marksist bir hareket olan "Emeğin Kurtuluşu"nda yer alır. Vera Zasuliç'in adı, Odesa'da da sık sık duyulur. Vera Zasuliç'in eyleminin halk üzerinde bir etki ya-rattığı çok açıktır. Vera Zasuliç'in adı bu yüzden Rus-ya'nın bir çok yerinde duyulmuştur.

Vera Zasuliç olayı ve benzer olaylar, Rusya'da yeni bir döneme girildiğini göstermiştir. O güne kadar, halkı ezen, aşağılayan, sürekli baskı altında tutan ege-men sınıf ve onların iktidar günleri, artık çok sık ola-rak halkın, ezilen sınıfların eylemleriyle, isyan ve ayaklanmalarıyla karşı karşıya gelecektir. Vera Zasu-liç'in eylemi bir başlangıçtır yalnızca. Olaylar arka ar-kaya gelişir ama devrimci grupların, devrimin nasıl gelişeceği konusunda net fikirleri yoktur; kafaları ka-rışıktır. Kırsal alanlarda, köylüler arasında çalışmaya mı ağırlık verilecekti, yoksa kentlerdeki çalışmalara mı? Düşünceleri çok açık değildi. Fakat kesin olan bir şey vardı: YENİ ZAMANLAR BAŞLIYORDU!

Kapışma şiddetlenmişti. Tutuklama furyalarının ve sürgünlerin ardı arkası kesilmiyordu. Devrimcilerin aile yakınları, sosyal çevreleri onları güya tehlikeler-den uzak tutmak için bir dizi öneri getiriyordu. Ger-çekte getirilen önerilerin amacı onları devrimci kavgadan uzaklaştırmaktı. Ama biliyorlardı ki, teklif-leri havada kalacaktı. Andrey gibi sağlam karakterli

devrimciler, arkadaşlarına ve mücadeleye sırt çevir-mezler. Andrey'in gidebileceği yer ancak mücadeleyi sürdüreceği yer olabilir, başka bir yer değil.

Bu yerlerden biridir Odesa. Ekonomik ve politik mücadelenin eşitsiz gelişimi nedeniyle, sınıf savaşı, her yerde, aynı yoğunluk ve derecede geçmez. Ama Odesa, sınıf savaşının, devrimci kavganın yoğun ve başka bir çok yere göre ileri olduğu bir kenttir. An-drey, sosyal demokrat partinin adını ilk kez burada duyar. Sosyal demokratlar henüz gerçek anlamda bir parti değil, henüz bir harektir. Bir parti biçiminde yıllar sonra kurulur.

Her ülkede işçi hareketinin içinde geliştiği belirli koşullar, belirli bir mücadele zemini vardır. İşçi hare-keti bağımsız bir sınıf olarak tarih sahnesine çıkarken bu zeminlerden hareket eder. Vera Zasuliç, bu zemin üzerinden ateş açar valiye. İvan Kovalski, bu zemin üzerinde ateş açar kendisini almaya gelen polislerin ve jandarmaların üzerine. Ve devlet güçlerine, Çarın adamlarına ateş açanların sayısı giderek artar. Açılan ateş yalnızca kurulu, köhnemiş düzenin polisine, jan-darmasına, valisine değildir; açılan ateş, yeni zaman-ların işlemeye başladığını göstermiştir. Yeni zamanlar, emekçi halktan, devrimci güçlerden yana işlemekte-dir.

19. yüzyıl çığır açan bir yüzyıl olmuştur. Gerçek ilişkiler ortaya çıkarılmıştır. Marx, kapitalist toplum-daki gerçek ilişkileri açığa çıkararak böylesi tarihsel bir çığır başlatır. Rusya'da N. Çernişevsky, diğer şey-lerin yanı sıra Rusya'da 1861'de toprak köleliğinin kaldırılmasından sonra yapılan toprak reformunun köylülerin yararına değil, zararına olduğunu açığa çı-karır. Ve sürgüne gönderilir. Yaşamı zindanda geçer. Gerçekleri zaten çeşitli biçimlerde ortaya koyan bir çok yazar, aydın, düşün insanı aynı sonuçlarla karşı-laşır.

Ağır baskılara ve bunun ağır sonuçlarına rağmen, insanlar gerçekleri söylemekten geri durmazlar. Sa-bırsızlık Zamanı'nın kahraman tipi Andrey de ger-çekleri savunurken cesur davranır. İsterse on kişi üstüne gelsin, o yine de gerçekleri söylemeye devam eder.

Roman yazarı Yuri Trifonov'nun üzerinde dur-duğu dönemde, birçok siyasi grup ve anlayış ortaya çıkmıştır. Proudhonculuk, Bakunincilik gibi... Baku-ninciler mücadelede esinlendirici örnek olarak kendi-lerine bula bula Rusya tarihindeki eşkıyaları bulurlar.

Esin kaynağı olarak buldukları, eşkıyadan başka bir şey olmayan Pugaçov'dur. İşçi sınıfına, onun devrimci mücadelesine dayanmayan, zorunlu olarak, geçmişe sığınır, eşkıyalara vb. başvurur. Ama bu kitlelere bir çıkış değil, çıkışsızlık getirir.

Kitleler yalnızca içeriden değil, dışarıdaki teori, politika ve pratik alandaki mücadelelerden de etkilenirler. Bir çok ülkede olduğu gibi Rusya'daki kitleleri de en çok etkileyen Enternasyonal'dir. Enternasyonal'in dünyada öyle bir etkisi vardır ki, birçok ülkede, Enternasyonal'in yapmadığı eylemler bile ona mal edilmiştir.

Düzene karşı yapılan eylemler, halk kitlelerinin başkaldırılarının git gide artması, düşünsel alanda da yankı bulur. Toplumda yoğun ve yaygın tartışmalar başlar. Düzen yanlıları devrimci eylemleri, "mahkum" etmeye kalkarken, düzen karşıtları da kurulu düzeni teşhir eder, bütün ipliği pazara çıkarır. Yapılan tartışmalar son derece canlıdır ve toplumu, iki taraftan birinden yana olmaya iter.

Eski toplumun savunucuları, yeni zamanların gelmekte olduğunu kavrayamadıkları için yeni hareketleri eski olaylarla karşılaştırırlar. Ortaya çıkan devrimci bir sınıfın, işçi sınıfının varlığına bağlı olarak, yeni bir toplumsal hareketin, yeni fikirlerin oluştuğunu göremezler. Ama artık yeni bir durum vardır.

Toplumdaki değişim, sınıf mücadelesinin ilerlemesi, tartışmalar, dünyada meydana gelen sosyal çalkantılar, Rusya'daki devrimcilerin bakış açısını etkiliyor ve onların olaylara, mücadeleye daha olgun ve daha geniş bir ufuktan bakmalarını sağlıyor. Andrey de artık böyle düşünüyor. Tarihin akışını kendi haline bırakmamak, ona bir hız, bir itiş vermek gerekiyor. Hedefe ancak bu biçimde varılır.

Andrey'in illegaliteye geçişi, yeni güçlükleri de birlikte getirir. Kaçınılmaz olarak para sorunu, yeni bir kimlik, barınma, gizlilik kurallarına göre ilişki sürdürmek, bunlardan bazılarıdır. Mücadele, önüne çıkan her engeli aşarak ilerler. Mücadeleye, zengin ailelerden gelen bir çok insan katılır. Bunlar tüm varlıklarını devrimci mücadelenin hizmetine verirler. Bu devrimcilerden birisi Valeri Ossinki ve Andrey Lizagub'dur. Her ikisi de 1879'da idam edilir Çar tarafından.

Sadece bu ikisi değil, bir çok insan devrimin başarısı için köleleştirilen insanların kurtuluşu uğruna yaşamını ortaya koydu. Onların verdiği mücadele başarıya ulaşmadı fakat onlardan sonra gelenler ezilen

sınıfların devrimci mücadelesini başka koşullarda ve başka yollarla zafere taşıdı. Sosyalist Ekim Devrimi bu insanları unutmadı. Bu romanın yazarının yaptığı gibi, onların yaşamlarını, mücadelelerini tüm dünyaya duyurdu.

Yönetici sınıf ve onların güçleriyle çatışmalar giderek şiddetlenir. Aynı sırada tutuklanmalar, suikastlar, takip ve takip atlatma yöntemlerine başvurma, daha sıkı koruma önlemleri alma, karşı tarafın operasyonlarını boşa çıkaracak yeni tedbirlere başvurma vb. dönemin politik durumu hakkında bilgiler veriyor.

Eylemci grupların bireysel şiddete dayalı mücadeleleri ağır darbe almıştır. Çara ve yöneticilerine karşı yapılan eylemler başarısızlığa uğramıştır. Fakat tüm bunlara rağmen kesin olan bir şey var, o da eski dönemin artık bir daha geri gelmemek üzere kapanmakta oluşudur. Yeni gelenler mücadeleyi sürdürecektir. İşte bunu düşünmek onlara yetiyordu. Yeni bir gelecek hiçbir şekilde engellenemez. Çarın kendisine karşı yapılan silahlı eylemin başarısızlığa uğraması, bu işin orada bittiği anlamına gelmiyordu. İnsanlar harekete geçiyordu. Andrey, bunlardan biridir. Bu görev kendisine önerilince tereddütsüz kabul eder.

Otokratik düzenin Çara karşı eylem yapanlara verdiği yanıt idamlardır. Devrimciler bir bir idam edilir. Fakat ne idamlar, ne sürgünler, baskı düzeni için sonuç veriyordu. Tersine yapılanlar halkta büyük bir öfke yaratıyordu. Bu sırada halkın durumu, öfke, hoşnutsuzluk ve patlamak üzere olan bir kitle olarak açıklanabilir. Halk her toprağa düşenin yarattığı sarsıntıda, isyancı ve devrimci bir halk olarak doğuyordu.

Çara karşı yapılan eylemlerin ilk sonuçları ortaya çıktıktan sonra halk kitleleri içinden devrimciler arasında yapılan eylemler, bu eylemlerin yapılış tarzı, yönelimi, sonuçları tartışılmaya başlanır. Bu tarz amacı ikinci plana düşürüyordu. Ve hareket her şey olarak görülüyordu. Dar pratikçiliğin ötesine geçmeyen bu tarz eylemlerin başarı şansı yoktu.

Eylemler iyice artınca ve bunun sonuçları ortaya çıkınca, devrimci gruplar disiplin sorununa daha büyük bir önem vermeye başladılar. Bu, o dönem mücadele veren grupların kendi anlayışlarına uygun bir disiplin anlayışıdır. Onlardan çok sonraları kurulan -1899- Rusya'daki işçi sınıfı partisinin disiplin anlayışından çok uzak bir anlayıştır. Bu işçi sınıfı partisinin disiplin anlayışı, bilinçliliğe, yüksek bir sorumluluk anlayışına ve proleter kitlelerin içinde erime yeteneğine dayanır.

Eski düzen içten içe çürümüş ve yıkılmaya yüz yüze gelmiştir. Mücadeleci gruplar buna katkıda bulunmak için bireysel eylemlere başvuruyorlardı. Henüz bir güç, Çarı devirecek bir güç durumuna, devrimci bir kitle gücü durumuna gelememişlerdi. Onlar öne çıkardıkları eylem biçimiyle bunu başarmak istiyorlardı. Bunu için de koşullar ne olursa olsun mücadeleye devam edilecekti.

Mücadelenin seyri içinden amaç ile araç ilişkisi çeşitli gruplar arasında tartışma konusu olur. Bir grup, Çarlığın yıkılışının Çarın öldürülmesinden geçeceğini söylerken; bunun yerine anayasası olan politik bir düzen kurulmasını önerir. Plehanov ise sosyalizm uğruna mücadele etmek gerektiği ve bu amaca, bireysel eylemlerle, bireylerin “terör” eylemiyle değil, kitle içinde çalışma yapılarak varılacağını belirtir.

Plehanov, diğerleriyle tartışmalarda temelde haklıdır. Çar ancak halkın ayağa kaldırılmasıyla devrilebilir. Plehanov'un hatası ise, bu sonuca ise ancak devrimci mücadeleyle gidileceğini kavrayamamasıdır. Devrimci mücadele, harekete bir itiş verir, onu ateşler. Çarlık düzeni ancak devrimci tarzda yıkılabilir. Plehanov görüşlerinde kitlelerin devrimci zoruna yer vermediği için bu boşluğu bireysel eylem yanlıları doldurur.

Eylem hazırlığı sırasında gösterilen sabır, çıkan her engeli, her zorluğu yenmede ortaya konan çabalar, hedefe ulaşımındaki ısrarın ve kararlılığın göstergeleridir. Andrey ve arkadaşları Çara karşı planlanan eylemi büyük bir sabır ve disiplin içinde yürütürler.

Eylem için tüm olanaklar seferber edilir. Daha doğrusu, tüm bu olanaklar, bir avuç insan tarafından oluşturulmuştur. Bunun için bir araya getirilen kadrolar, bu alanda yetenekli olan kadrolardır. Mücadelenin başlangıcında, örgütün, az sayıda kadroya dayandığı,

kavganın ilk yıllarında, insanlar zorunlu olarak çok yönlü gelişme gösterir ve büyük bir beceri sahibi olur. O büyük işler, işte bu az sayıdaki insan tarafından gerçekleştirilir.

İçeride iyice zayıflayan, yürüyen otokratik düzen, dışarıda yapılan savaşların yenilgisiyle derin bir krize girer. Egemenlere karşı asıl tehdit dışarıdan değil, içeriden gelir. Köylü ayaklanmaları başlar ve bölgelerde yönetime karşı tehditler giderek artar.

Her toplumsal sistem kendi yıkılış öğelerini kendi içinde taşır. Yapılması gereken, devrimci eylemlerle, eski toplumun yıkılışını hızlandırmak, iç dinamiklerini harekete geçirmektir. Çara karşı eylem düzenleyenlerin de yaptığı budur. Daha doğrusu, devrimci iç potansiyelin bu yolla açığa çıkacağını düşünüyorlar.

Bu bilinçle hareket ettikleri için, çok zorlu hazırlıklarla gerçekleştirilen eylemin başarısız olması, onları bundan vazgeçirmiyor. Çara karşı yapılan eylem her defasında başarısız olur, ama ne olursa olsun, bu işi başaracaklardır. Onların ve kavgaya yeni atılan insanların geri dönülemez hedefi buydu.

Çok ağır, çok sert koşullarda mücadeleye atılanların tümünün sonuna kadar gitmesi beklenemez. Bir kısmı sert kavgaya başlar başlamaz safları terk eder, bazıları da uzun süreli mücadeleyi göze alamaz ve mücadeleyi bırakır, çok aşağılık durumlara düşenler de çıkar. Fakat mücadele gelişmeye ve yeni yeni insanlar kavgaya girmeye devam eder. Bu büyük ülkede de öyle olur.

Eski toplumsal düzene karşı mücadeleyi ilk başlatanlar, genellikle aydınlar oldu. Fakat aydınlar, mücadeleyi aynı kararlılıkla devam ettiremezler. Rusya'da da olduğu gibi, işçiler devreye girer, öne çıkar ve mücadeleyi sonuna dek götürürler. Mücadele az sayıdaki insanla başladı, fakat bir avuç insanla sınırlı kalmadı. Giderek daha çok insan mücadeleye atıldı. Bu önemli bir gelişmedir.

Gelişme kendini program tartışmalarında da yansıtır. İlerlemeyi ve gelişmeyi kavrayamayanlar, eski anlayışta ısrar ederken, bunun farkında olanlar, mücadeleyi emekçi kitlelerin toplumsal hareketine dayandırmadan yana bir çizgiyi savunurlar. Rusya'da 1870'ler biterken, bu tartışma şiddetli olarak gündeme gelir.

Çara ve yöneticilerine karşı gerçekleştirilen bir dizi eylem, halk kitlelerinde rejimin uzun süre ayakta kalamayacağına dair bir fikir uyandırır. Rusya'da

küçük grupların verdiği mücadeleyle devrim olmaz, fakat kitlelerin bu yönde harekete geçmesini sağlar.

Rusya'da yönetici güçlere karşı gelişen eylemler içeride başarısız olsa da etkisini içerideki kadar dışarıda Fransa'da, Avrupa genelinde de gösterdi. Avrupa'daki yönetici sınıflar, Rusya'da yöneticilere karşı yapılanların kendilerine karşı da yapılacağını düşünmeye başlar. Rusya'da halk ayaklanmalarının yolu bir kere açılmıştır, artık her tarafta görülebilir.

Eski düzene karşı mücadele eden her siyasal grup, görüşlerini, amacını, hedefini geniş kitlelere duyuracak bir yayın (bildiri, broşür, dergi, gazete vb.) çıkarma gereksinimi duyar. Yayın verilen mücadelenin önemli bir aracı. Kitlelerle bağ kurma, propaganda, ajitasyon rolü oynama, örgütlenme vb. aracı olma misyonunu üstlenir. Narodnoya Volya'cılarının yayın organları olan Halkın İradesi'ni çıkarırken, bu bilinçten hareket eder.

Mücadelenin git gide iyice sertleşmesi, çok ağır baskı koşulları, mücadeleciler gruplara yönelik saldırıların artması vb. yanında eylemci grupların dogmatik ve hatalı politikaları, görüşleri nedeniyle, devrimci saflardan bir çok insan ayrılır. Ama gelişmeler, bütünlüklü olarak bakıldığında, başka yöndeki gelişmelerin kendini göstermeye başlamasıdır. 1861'de toprak köleliğinin kaldırılmasından sonra köylülerin durumunda bir düzelme olmaz, tersine, durumları iyice kötüleşir. Bunun sonucu onlar da her tarafta ayaklanmaya başlar. Böylece ileride eski düzenin yıkılmasına yol açan gelişmeler örülmeye başlar. Devrimin kırsal kesimdeki ayağı bu ayaklanmalar sırasında atılır. Ayaklananlar yalnızca köylüler değildi, fabrikalarda işçiler de ayaklanmıştı. Harekete geçtiklerinde eski düzende taş üstünde taş bırakamayacak güç işçilerdir.

Aynı süreçte iki zıt eğilim yan yana görülür. Bir taraftan mücadele saflarından geriye düşenlerin sayısında bir artış gözlenirken, aynı zamanda yeni katılanların sayısında da gözle görülür bir artış olur. Baskı ne kadar artırılırsa artırılınsın, Rusya devrim yoluna girmiştir. Mücadele devrim hedefiyle sürecektir. Devrim yeni katılımlarla büyümeye devam eder.

Marksizm, Rusya'da hızla yayılmaya, etkisini çeşitli gruplar üzerinde göstermeye başlar. Ama bu, bir etkinin ötesine geçemiyordu. Henüz, Marksizmin ilkelerinin gerçek ve derinlikli bir kavranışı yoktur. Bu dönem kurulan sosyalist devrimci parti

esas olarak köylülere dayanıyordu. Bu partiye hakim olan köylü devrimciliği anlayışı daha sonraları da devam etti. Marksizmi devrimci temelde kavrayan gençlik, işçi sınıfı ve bu sınıfa dayanan gruplar oldu.

Tüm bu gelişmeler, tartışmalar, eleştiriler ortasında harekete geçen gruplarda yer alanlar, yürüdükleri yolun ve yaptıkları eylemlerin yeniden bir değerlendirmesine girişirler. Tartışmalarına, geçmiş ele alışlarına bakılınca, ufuklarının genişliği ve gelişkin bir eleştiri yeteneği kazandıkları görülür. Fakat henüz kendi hatalarını, eksiklerini, zayıflıklarını görececek durumda değillerdir. Çünkü, verdikleri mücadelenin tüm sonuçları pratikte ortaya çıkmamıştır.

Eylemciler, önlerine ne kadar güçlü çıkarsa çıksın, yine de hedeflerine varmaya kararlıydılar. Örgütün bir çok yöneticisinin ve kadrosunun tutuklanmasına rağmen, kalan az sayıdaki insan, bu işi sonuca götürmek için tüm güçlerini, tüm yeteneklerini ve tüm enerjilerini ortaya koyar. Onlar eylemlerinin başarıya ulaşması halinde köklü bir değişiklik başlayacağını düşünüyorlardı.

Eylemci kadrolar sonunda hedefine ulaştı. Çar öldürüldü. Ama yerine yenisi geçti tabi. Ve ardından karşı saldırıya geçildi. Tutuklanmalar, çatışmalar, idamlar arka arkaya geldi. Yöneticilerin tüm bu yaptıklarına tarihsel boyuttan bakılırsa, yapılan gerici saldırı ve baskıların şiddetinde hiçbir sonuç getirmeyeceği çok açık görünüyordu. Yıkılmakta olan ve yıkılması gereken bir düzen baskıyla, saldırılarla, idamlarla ayakta duramaz. Yapılanlar, onun kaçınılmaz yıkılışını biraz daha hızlandırır o kadar. Çarı öldüren altı devrimcinin idam edilmesi, diğerlerinin yakalanması ve örgütün dağılması da köhnemiş düzeni çöküşten kurtaramamıştı ve kurtaramazdı.

Bir grup cesur insanın eylemleri istenilen köklü değişikliklerin olmasını sağlayamamıştı. Fakat bu sürekli eylemler, eski düzeni asıl yıkacak olan halk kitlelerinin mücadelesinde derin izler bırakmıştı. Bu köhnemiş baskı düzenine son noktayı işçi sınıfı ve köylülük koydu. İlkinde 1905 Devrimi'nde sarsılan eski düzen, 1917 Şubat Devrimi'yle tepetaklak oldu. 1917 Ekim Sosyalist Devrimi'nde üretim araçlarının özel mülkiyetine son verildi. Onun yerine üretim araçlarının toplumsal mülkiyeti getirildi. Böylece emekçilerin on yıllardır süren devrimci mücadelesi sonucuna götürüldü.

MOSKOVALI İŞÇİLERİN 27 NİSAN 1935'TE BÜYÜK METROYA SAHİP OLUŞLARI

Duyduk ki: Seksen bin işçi
yapmış metroyu, birçoğu günlük işlerinden sonra,
çoğunlukla geceleri sabahlara dek.
O yıl boyunca hep delikanlıların ve kızların güle oynaya
tünellerden çıktıkları görülürmüş
harca batmış ter içindeki iş giysilerini göstererek gururla.
Aşılmış bütün engeller-
yeraltı suları, çok katlı yapıların basıncı,
dayanaksız büyük toprak yığınları-
Süslemek için kaçınılmamış hiçbir çabadan,
en iyi mermer getirilmiş uzaklardan, en güzel ağaçlar
işlenmiş özene bezene.
Güzelim vagonlar adeta çit çıkarmadan

kaymaya başlamışlar

gün gibi aydınlık tünellerde:
Titiz müşteriler için her şeyin en iyisi.

Şimdi, demiryolu en üstün planlara uyularak yapıldıktan

sonra

sahipleri geldi onu görmeye ve binmeye.
O insanlardı onlar, onu yapanlardı.
Binlercesi oradaydı, dolaşıyorlar
ve inceliyorlardı dev istasyonları.
Trenlerle büyük kalabalıklar geçiyordu bu ara,
yüzleri istasyonlara dönük-
erkekler, kadınlar, çocuklar ve kır sakallılar-
sevinçten pırl pırl yüzleri, tiyatroydaymışlar gibi,
çünkü farklı yapılmıştı istasyonların hepsi,
hepsi başka taştan, başka biçimde;
ışık da her seferinde geliyordu başka kaynaktan.
Sevinçli bir itiş kakışla arkaya itiliyordu her trene binen,
çünkü istasyonlar en iyi
görülebiliyordu önceki yerlerden.
Çocuklar yukarı kaldırılıyordu her istasyonda.
Yolcular her fırsatta dışarı taşıp
sevinçli bir titizlikle inceliyorlardı bitirilen işi,
sütunları elliyorlar ve parlaklıklarına bakıyorlardı,
ayak burunlarını sürtüyorlardı taş döşemeye

anlamak için taşların düzgünce yerlerine oturup
oturmadığını

Sonra vagonlara doluşup yeniden
duvar kaplamalarını inceleyip parmaklarını sürüyorlardı
camlara.

Erkekler ve kadınlar işaret ediyorlardı durmadan-
doğru olup olmadığına biraz duraksayarak-
çalıştıkları yerleri:

Ellerinin izini taşıyordu taşlar.
Her yüz görülebiliyordu açıkça,
çünkü çok ışık vardı,
lamba çoktu, gördüğüm herhangi bir demiryolundan
çok daha fazla.

Tüneller de apaydınlıktı,
karanlıkta kalmamıştı emeğin bir karışı bile.
Ve tek bir yıl içinde yapılmıştı tüm bunlar,
ve dünyada başka hiçbir demiryolu yapımında
bu kadar çok işçi çalışmamıştı.
Ve dünyada başka hiçbir demiryolunun bu kadar çok
sahibi olmamıştı

Çünkü bu yapı harikası, bunca kentte bunca zamandır
kendinden önceki hiçbir yapının görmediği şeyi gördü:
Yapının işçileriydi yapının sahipleri.

Emeğin tüm meyvalarının emek dökenlere düştüğü
nerede görülmüştü?

Bir yapıdan, onu yapanların kovulmadıkları
nerede görülmüştü?

Onları vagonlarımıza giderken gördüğümüzde,
kendi eserleri olan vagonlarda,
hemen anımsadık:

Klasik yazarların bir vakitler hop oturup hop kalkarak
önceden gördükleri o büyük tablo buydu.

Bertolt Brecht

Çeviri : A. KADİR - Gülen AKTAŞ

Yeni Başlayanlar İçin

“Stanislavski ve Sistem” Rehberi

Kemal Oruç

Giriş

Stanislavski'nin, tiyatrodan ve sinemada, hala dünyanın her yerinde kullanılan temel oyunculuk sistemini bu kadar geçerli kılan nedir? Aristoteles'in Poetikası'nda incelediği tragedya ve kısmen komedyadan sonra tiyatro dünyasına en büyük katkıyı Stanislavski'nin sağladığı kuşkusuzdur.

Bu yazıda Sistem'i anlayabilmek için Stanislavski'nin tiyatro yaşamı, genel hatlarıyla da olsa, incelenecek, buluşlarına yer verilecek ve Sistem'in temel öğeleri okuyucuya tanıtılacaktır.

1. Stanislavski ve (Tiyatro) Yaşamı

1863 yılında Moskova'da doğdu. Ailesi Çar'a yakın burjuva sınıfına mensup, varlıklı ve iyi eğitimli bir aileydi. Babası yüzyıllık bir ticaret firmasının sahibi, zengin bir fabrikatör ve tüccardı. Annesi ise sanatla ve yine ticaretle ilgilenen bir aileye mensuptu. Gerçek adı Sergeyeviç Alekseyev'dir. Stanislavski sonradan aldığı sahne adıdır. Biz onu bu yazıda Stanislavski adıyla anacağız.

Stanislavski çocukluğunda birçok temsil izlemişti. Evlerinde yapılan eğlencelerde Stanislavski de perde gerilmiş olan sahneye çıkarılır ve çeşitli roller oynardı. Stanislavski (1992: 27) tiyatroya dair ilk anısını şu şekilde anlatır:

“Ben o zamanlar iki ya da üç yaşlarındaydım, kışını oynadım. Sahne pamuklarla kaplanmıştı; orta yerde küçük bir çam ağacı vardı, o da pamukla kaplıydı. Ben kürke sarınmış, başımda kürkten bir şapka, ikide bir alnıma fırlamak için sabırsızlanan uzun sakalımla, neye bakacağımı bilmez bir halde yere oturmuştum. Sahne üzerindeki bu amaçsız, bu utangaç ve anlamsız varlığıma ilişkin ta o zaman bilinçaltı yoluyla hissetmiş olduğum bu duygu bugün bile içimde capcanlı yaşamakta ve sahneye

çıktığım zaman beni korkutmaktadır. Anımsadığıma göre pek çok hoşuma giden alkıştan sonra, değişik bir pozda sahneye çıkarıldım. Bir mum yaktılar, ateş etkisini uyandırmak için mumu küçük bir çalı demetinin içine yerleştirdiler, elime de ateşe atar gibi yapayım diye ufacık bir odun parçası tutuşturdular. ‘Unutma, sadece atar gibi yapacaksın. Gerçekten atmayacaksın.’ diye de tembihte bulundular. Odun parçasını mum ışığına yaklaştırmam şiddetle yasak edildi. Bütün bunlar bana saçma görünmüştü. Odunu ateşe gerçekten koymak varken ve ben bunu yapabilecek durumda iken, ne diye sadece koyar gibi yapmalıydım? (...) Uzatmayalım, perde kalkar kalkmaz elimde tuttuğum odun parçasını büyük bir ilgi ve merakla ateşe doğru uzattım. Böyle hareket etmek hem kolay hem de hoştu. Çünkü, bir anlamı vardı bu hareketin; çok doğal olduğu kadar akla yatkın bir hareketti de. Hatta öylesine doğal ve mantıklıydı ki, sonunda pamuklar tuttuğu!”

Stanislavski'ye göre bu, azarla sonuçlanan, başarısız bir girişimdi. Elbette bu yaşantının da diğer bütün yaşantıları gibi oyunculuk sistemini oluştururken etken olduğu bir gerçektir.

Çocukluğunda ailesiyle birlikte yılda yaklaşık elli tiyatro oyunu ve opera izleyen Stanislavski elbette evde diğer çocuklarla birlikte kendi tiyatro, sirk ve kukla oyunlarını da kurmakta; biletli oyunları duvara bir battaniye gererek ailesine ve evde çalışanlara sahnelemekteydi. Bu süreç için Stanislavski (1992: 44-45) şu cümleyi kurar:

“Yönetmen olduğum için her zaman en iyi rolleri kendime ayırırdım, ötekiler de buna razı olurlardı.”

Moskova yakınlarında olan Liubimovka'daki

malikanelerinin bitişğinde bulunan Stanislavski'nin iki üç yaşlarında sahneye ilk adımını attığı bina yıkılır ve yerine içinde çocukların oynayacağı bir sahnenin ve seyirci bölümünün de bulunduğu yeni bir bina inşa edilir. Artık çocuklar bu sahnede bolca vakit geçirecek; Stanislavski yönetiminde birçok temsil vereceklerdir. Babası daha sonra Moskova'daki evlerinde bir tiyatro daha inşa ettirdi. Stanislavski on dört yaşındayken kardeşleri, kuzenleri ve arkadaşlarından oluşan ve amatör bir tiyatro olan Alekseyev Topluluğu'nu kurdu. Aynı yıl Liubimovka'daki sahnede "Bir Fincan Çay" ve "Yaşlı Matematikçi" adlı oyunlarda oynadı. Bu oyunlarda beğendiği oyuncuları taklit ediyordu. Oyun sürecinde başarılı olduğunu düşünse de oyun sonunda aldığı eleştiriler canını sıktı. Sahnede yaşadığı sıkıntıları, oyunculuğuyla ilgili analizleri ve çözümlerini bir deftere not etmeye başladı. Bu alışkanlığı yaşamı boyunca sürdürdü.

Yirmi iki yaşında bir konservatuvara girdi; üç hafta kadar devam ettikten sonra, fabrikadaki yöneticilik işleri, derslere katılamaması, zengin olduğu için ona tanınan ayrıcalıkların sınıf arkadaşları tarafından hoş karşılanmaması gibi durumlar sebebiyle oradan ayrıldı. Stanislavski (1992: 82) Konservatuvar sürecini şu şekilde anlatır:

"Bu arada, sınavda bulunan, Imperial Little Theatre aktrislerinden Glikeria Fedotova ile tanıştırdım. Sık sık evine gittim, tiyatro öğrencisi ve aşığı, özellikle drama tutkunu oğlunun arkadaşı oldum. Okuyuşumun berbatlığına karşın okula kabul edildim ve benden çok daha genç birtakım öğrenciler arasında buldum kendimi. Bu kızlı erkekli öğrenciler arasında on beş yaşında ya da o sular da kimseler vardı. Bense, bir fabrikatör, Müzik Derneği yöneticilerinden biri ve birçok yardımseverler kurumunun başkanıydım. Yaşama karşı tutumumuzla yetişme koşullarımızdaki fark, kendimi okulda, öğrencilerin arasında rahat hissetmeme engel olacak kadar büyüktü."

Yimi beş yaşında Fransız okuluna bağlı bir yönetmen olan Alexandr Fillipovich Fedotov tarafından hazırlanan Gogol'ün "Kumarbazlar" adlı oyununda başrol oynadı. Stanislavski (1992: 131) bu süreci şöyle anlatır:

"En son aktörlük yöntemleriyle Paris'ten yeni dönmüştü. Onun yönetimi altında yaptığımız pro-

valar benim için en iyi okul eğitimi yerine geçti. (...) Fedotov'un hazırladığı bu temsil büyük başarı kazandı. Bundan sonra amatör başboşluğuna dönmezdim artık."

Bu süreçte Fedotov tarafından kurulan Sanat ve Edebiyat Derneği'ni (Sanat ve Yazın Topluluğu olarak da anılır.) kişisel servetiyle destekledi.

Fedotov'un Dernek için 1888'de yönettiği George Dandin prodüksiyonu Stanislavski'nin sanatsal gelişiminde can alıcı önemdeydi. Paris'teyken pek çok Moliere prodüksiyonu görmüştü. Provaya biçime sadık kalarak, bilinen her klişeyle, bütün olası basmakalıplarla, Fedotov'un deyimiyle "orkestrasyon"la gelmişti. Küçümsenerek alaya alındı. Fedotov bütün bunlara izin vermeyecekti. Genç oyuncuyu parçalara ayırdı. Stanislavski'nin kendisi bunu yaşlı adamın tüm saçmalıkları kesip attığı cerrahi bir müdahale olarak tanımlar. Eninde sonunda iyi bir performans sergilediyse bu Fedotov'un her hareketi, her jesti göstermesinden kaynaklanmaktaydı. Stanislavski'nin önünde, sadece biçimde değil; yaratıcı oynayış ya da oyuncunun içsel yaşantısı anlayışı açısından da özgün ve hakiki olan bir model vardı. Ancak, performansın oluşum sürecini anlayamadığı gibi, Fedotov da bunu ona açıklamadı. Aslına bakılırsa, bunu ona açıklayabilecek hiç kimse de yoktu. Ama başkalarının klişelerini kopya ederek değil gözlemlerle çalışmayı öğrendi. Stanislavski, Gogol'ün, temelleri hedeflemek, oyunun anlamını daima akılda tutmak, düşünceler etrafında karakterler inşa etmek derken ne kastettiğini anladı. Fedotov oyunun öyküsünü oynamıştı, ama öykü sıkı bir biçimde psikolojiye, psikoloji de karakter ve yazara bağlıydı (Benedetti, 2012: 33).

Stanislavski, Puşkin'in bir şatoda yaşayan "Açgözlü Şövalye" karakterinde içsel bir şeyler bulmaya çabaladı. Bunun için de kendisini gece boyunca eski bir şatoya kapattı. Aktörün belleğinin bu biçimde, yani gerçek deneyim ev duyguları daha sonra bir rolde yeniden canlandırarak biçimde kaydetmeye gayret ederek işlemediğini keşfetti (Whyman, 2012: 47-48).

Yirmi sekiz yaşında Lev Tolstoy'un "Bilginin Meyveleri" oyunuyla ilk yönetmenlik deneyimini yaşadı. Stanislavski (1992: 180)-181) bu süreci şu şekilde anlatır:

“İmgelemimin sunduklarını oyunculara gösterdim, onlar da beni taklit ettiler. Doğru hissedebildiğim yerlerde oyun canlandı. Becerimizin yalnızca yüzeysel kaldığı yerlerde ise canlanmadı. O zamanki çalışmamın biricik iyi yanı çabamdaki içtenliğimdi. Gerçeği aradım. Yapaylığa gelince, hele tiyatromsu ve ticari yapaylıklar, her türlüşünü yakından tanıdıktan sonra, benim için dayanılmaz bir hal aldı. Tiyatronun içinde tiyatrodan nefret etmeye başladım. Bütün istediğim: Canlılık, gerçek, gerçek yaşam, beylik değil, sanatlı yaşam. (...) Sallonda, yönetmen masasında oturan kişi, sahnedeki sahteliği açık seçik görür. Ben de ilk bakışta gördüm.”

Bilginin Meyveleri Vladimir-Demiroviç Dançenko'nun dikkatini çekti ve Stanislavski'nin çalışmalarını yakından takip etmeye başladı.

Stanislavski otuz üç yaşında Othello'yu sahneledi. Bu oyunda Othello'yu oynadı. Bu süreçte birçok denemede bulunsa da rolün altında ezildi, hastalandı ve başarısız olduğunu düşündü. Oyunun temsillerinden birine gelen Rossi oyunla ilgili eleştirilerde bulundu ve aralarında şu diyalog geçti:

“Tanrı size sahne için, Othello için, Shakespeare için, Shakespeare'in bütün repertuarı için gereken her şeyi vermiş. Sorun avucunuzun içinde-Tek eksisiniz sanat. Bir gün elbet o da...”

“Peki, ama bu sanatı nerede, kimden ve nasıl öğreneceğim?”

“Eğer yakınınızda güvenebileceğiniz bir büyük usta yoksa, size bir tek öğretmen salık verebilirim.”

“Kim o öğretmen?”

“Siz kendiniz.” (Stanislavski, 1992: 247-248)

1897'de o dönemdeki Rus Tiyatrosuna karşı benzer hoşnutsuzlukları paylaştıkları Nemiroviç Dançenko'dan bir mektup aldı. Buluştular. Dançenko Stanislavski'yle ortak bir tiyatro kurmak istediğini söyledi. Birlikte kuracakları tiyatronun edebi ve sanatsal analizini yaptılar. Sonra alan paylaşımı yapıldı. İşin edebi kısmından Dançenko, oyunculuk, sahne yönetmenliği ve idarecilik kısmından da Stanislavski sorumlu olacaktı.

Yaptıkları ilk toplantıda (On beş saat sürmüştür.) sanat ahlakı üzerine şu ilkeleri belirlediler:

“Küçük diye bir şey yoktur, ancak küçük oyuncular vardır.

“İnsan sanatı sevmeli, sanatta kendini değil.”

“Bugün Hamlet, yarın bir figüran, ama figüran olabilmek için de kesinkes sanatçı olmak zorundasınız.”

“Ozan, oyuncu, ressam, terzi, dekorcu, akse-suarıcı-hepsi de bir ek amaca hizmet ederler, bu amaç ise, yazarın yapıtına koyduğu temeli oluşturur.”

“Tiyatronun yaratıcı yaşamına karşı her türlü başkaldırı, bir cinayettir.”

“Geç gelme, tembellik, kapris, huysuzluk, kötü karakter, rolünü ezberlememek, bir şeyi iki kez yineleme ve yineleme alışkanlığı, bunların hepsi de bizim uğraşımıza aynı derecede zararlı olduklarından köklerinden sökülüp atılmaları gerekir.” (Stanislavski, 1992: 257-258).

Birçok toplantı yapıp ilkelerini belirledikten sonra birlikte tiyatro kurmaya karar verdiler. Bu kararla 1897 yılında açılacak olan ünlü Moskova Sanat Tiyatrosu'nun temelleri atılmış oldu. Bu tiyatrodaki sekiz yıl boyunca çok önemli oyunlar sahnelenir. Özellikle Çehov'un Martı oyununun Stanislavski ve Moskova Sanat Tiyatrosu için bir dönüm noktası olmuştur.

Moskova Sanat Tiyatrosu, aynı zamanda bir tiyatro okulu olarak da etkinlik göstermiş, birlikte çalıştığı oyuncularla 20. yüzyıl dünya tiyatrosunu etkileyen bir oyunculuk yöntemi geliştirmiştir. Bu yöntemine göre, oyuncunun gövdesi ve sesi rolün gerektirdiği her duruma uyacak bir esnekliğe uyacak biçimde eğitilmelidir. Oyuncu, gerçek yaşamı ustaca gözlemleyebilmeli ve seçtiği gerçek davranış özellikleriyle rolünü canlandırabilirdir. Oyuncu, rolünü hiçbir yapaylığa düşmeden canlandırabilecek bir teknik edinmeli ve kendini oldukça karmaşık bir psikolojik eğitimden geçirerek canlandırdığı kişinin içinde bulunduğu duruma uydurabilmelidir. Bunun için de duygusal belleği oyunun gerektirdiği değişimleri yansıtacak çağrışımlarla donatılmış olmalıdır. Canlandıracağı kişinin nasıl bir çevreden geldiğini ayrıntılı olarak incelemeli, o kişinin oyunun bütünlüğü içindeki yerini belirlemelidir. Oyuncu bütün bu çalışmalarını oyunun bütünlüğü içinde eritebilmek için bütün dikkatini oyunun akışı üzerinde yoğunlaştırmalı ve sahnedeki eylemin o anda ilk kez canlandırıldığı izlenimi seyirci üzerinde yaratmalıdır (Ergün vd.,

2015: 27). Oyuncunun biricik kaygısı, sanatlı eylem yaratmaktır (Stanislavski, 1992: 342).

Stanislavski ve Dançenko'nun arası sekiz yılın sonunda açılmaya başladı. Moskova Sanat Tiyatrosu'nun Almanya turnesi sonrası Stanislavski güvensizlik duymaya başladı.

1906'da kriz noktasına ulaşıldı. 1906'nın haziran ayında yaz tatili için Finlandiya'ya gittiği sırada, Stanislavski hangi yöne gideceğini bilemeyecek vaziyette, şaşkın ve moral bozukluğu içindeydi. Sekiz yıllık kesintisiz çalışma, Çehov'un 1904'teki ölümü, 1905'teki başarısız devrim girişimi ve onu takiben, Sanat Tiyatrosu'nu finanse etmiş arkadaşı Savva Morosov'un intiharı, duygusal açıdan yıpranmaya neden olmuştu. Hepsinden önemlisi, Stanislavski kendine olan tüm inancını kaybetmişti. Sahnede kendini ölü hissetmekteydi. Bir zamanlar tiyatroya gidip sahneye çıkmayı bekleyemezken, bu şimdi tatsız bir işe dönmüştü. Bu verimsizlik duygusu aynı yılın mart ayında, bir gösteri sırasında -büyük olasılıkla Halk Düşmanı'nda- onu hakimiyetine almıştı. Kasları otomatik biçimde karakterin dışsal görünümünü oluşturuyordu, bedeni önceden yarattığı eylemleri mekanik olarak tekrar ediyordu, ama ne içsel itki, ne duygu, ne yeniden yaratım hissi ne de hayat vardı eylemlerinde (Benedetti, 2012: 42-43).

1906 yılından itibaren altı yıl boyunca oyunculuk sanatı üzerine özellikle kafa yordu; elinde yeterince bilgi olmadığı için araştırmalarda bulundu. Stanislavski bu süreçte sisteminin temellerini de oluşturacak olan çalışmalar yapmaktaydı. Tiyatronun altyapısını oluşturacak oyuncuları yetiştirmek için bir sınıf açıldı.

"Tiyatronun dışında figüranlara, gençlere, öğrencilere Sulerjitski ile harıl harıl benim sistemimi öğretmekte iken, Tolstoy'un The Living Corpse-Yaşayan Ölü'sü geldi. Piyeste sayısız denemek kadar çok kişi var. Tüm figüranlara ve öğrencilere yapma katılmaları söylendi ilk prova öncesinde hiç beklenmedik bir şey oldu; Nemirovich-Danchenko, bütün topluluğa hitaben yaptığı konuşmada, benim yürütmekte olduğum ve tiyatroya kabul edilmiş bulunan yeni çalışma yöntemlerimin bütün aktörlerce ayrıntılı biçimde incelenmesi gerektiğini belirtti. Bu amaçla da yapım üzerinde herhangi bir çalışmaya başlama-

dan önce, 'sistem'im denilen şeyi aktörlere ayrıntılarıyla açıklamam gerektiği görüşünü ileri sürdü." (Stanislavski, 1992: 435).

1912 yılında Birinci Stüdyo kuruldu. Bu stüdyoda Stanislavski Sistemi öğretilmekteydi. Bu süreçte sistem oyuncularca başta kabul edilmedi. Stanislavski (1992: 436-437) oyuncuların söylentilerini şu şekilde aktarır:

"Peki, kendisi neden kötü oynamaya başladı rollerini? Kuramlarından önceki oyunları daha iyiydi. Yalın, düpedüz oynadığı zamanlar daha güzel oynuyordu." (...) *"Kendi yeni sistemine göre hele bir oynasın da görelim bakalım. O zaman kendisini dinler, dediklerine inanırız. Bence Stanislavski, bu kadar bilgili olmadan önce rollerini daha iyi oynamaktaydı."*

Bütün bu söylentiler karşısında Stanislavski çalışmalarını coşkuyla ve büyük bir inatla sürdürdü. Gittikçe sevimsizleşti ve oyuncu arkadaşları ondan uzaklaştı. Stanislavski de çözümü henüz tiyatroya yeni başlamış gençlere sistemi anlatmakta buldu. Gençlerin deneyimsizliği söylenenleri anlamalarını kolaylaştırdı.

"Olgunlaşmış, kendilerinde belirli yöntemler geliştirmiş olan aktörler ise, kişisel inceleme ve eleştiriden geçirmeden yeniyi kabule yanaşmıyorlardı. Bu aktörler, sistem'i olduğu gibi, bütünüyle değil, kendi deneyimlerinin prizmalarıyla sanatsal doğalarının süzgecinden geçirerek benimsediler. Bu nedenle ki, o güne dek sürdürdüğüm çalışmalarda ve alıştırılmalarda oluşumunu tamamlamış olan görüşlerim, ilkelerim onlar tarafından gençlik coşkusuyla değil, fakat ciddilikle, ölçülüp biçilerek ve derinlemesine kabul edilmiştir. Bir kuramı, uzun çabalar ve kendi kendine karşı vereceği savaşımın sonunda gene ancak aktörün kendisinin uygulamaya geçirebileceğini anladılar. Verebildiğim en ufak yardımcı bir ilkeyi bile canla başla benimzediler ve onu sessiz sedasız, geliştirmeye koydular. Öte yandan, sistem'imde olgunlaşmamış, aydınlığa kavuşmamış ne varsa onlar da aktörlerin acımasız eleştirilerine konu oldu." (Stanislavski, 1992: 437-438).

Stanislavski sonraki yıllarda sahnelediği/oyunadığı birçok oyunda çeşitli çelişkiler yaşadı. Çoğunlukla başarısızlık hissine kapıldı; ama yaşadığı başarısızlıkların sebebini araştırmaktan geri dur-

madı. Oyunculuk sanatına dair araştırmaları yaşamı boyunca devam etti. Bütün bu araştırmalar sonucu sistem oluştu.

Benedetti'nin (2012: 17) de belirttiği gibi Stanislavski "doğuştan yetenekli" olsaydı, bir oyuncu olarak yeteneği -kimilerine göre dehası- dolaysız ve kendiliğinden bir çıkış yolu bulmuş olsaydı, 'sistem' diye bir şey olmayacaktı. Büyük yeteneklerini özgürce dışavurmasını engelleyen bariyerleri ortadan kaldırmak yıllar süren ısrarlı ve aralıksız çabasının sonucu gerçekleşti. Oyunculunun "grammar"ine dönük araştırması bu mücadelenin sonucuydu.

2. Sistem'e Yönelik Genel Buluşlar

Stanislavski'nin fark ettiği en önemli şeylerden biri, tıpkı iki üç yaşlarındayken odunu ateşe koyar gibi yapmak yerine gerçekten koymasına gibi, oyuncunun görür gibi yapmak yerine görmesi, dinler gibi yapmak yerine gerçekten dinlemesi gerektiği idi.

Stanislavski metodunun hiçbir özeti, bütünüyle doğru olduğunu ileri süremez ve tüm Stanislavski hayranlarını ve eleştirmenlerini hoşnut bırakma iddiasında olamaz. Yine de temel hatları şu şekilde çizilebilir:

1. Oyuncuların bedenleri ve sesleri tüm gereksinimlere etkili şekilde yanıt verebilmesi için bütün yönleriyle eğitilmelidir.

2. Oyuncular, yarattıkları karakterleri herhangi bir hile duygusu uyandırmaksızın izleyiciye aktarabilmeleri için teknik eğitimi almalıdır.

3. Oyuncular rollerini inşa edecekleri bir temel olarak gerçekçiliği ustaca gözlemleyebilmektedir.

4. Oyuncular "büyülü eğer" ifadesini kullanarak (örneğin "eğer bu durumla karşılaşan kişi ben olsaydım...") ve Stanislavski sonunda yaklaşımın bu kısmını yadsımış olsa da "duygu belleğinden" yararlanarak (yani tanımadıkları bir duyguyu kendi hayatlarındaki benzer bir duygusal durumla ilişkilendirerek) sahnede yaptıkları her şeyin içsel gerekçesini bulmalıdır.

5. Oyuncular metni adamakıllı analiz etmeli ve yalnızca kendilerini oynamaktan kaçınmak için metinde bulunan "verili koşullar" çerçevesinde çalışmalıdır.

6. Oyuncular her sahnedeki motivasyonları

anlayarak karakterin temel "hedefini" veya rolün "eylem çizgisini" tanımlamalıdır.

7. Oyuncular "ilk sefer ilüzyonunu" sunarak sahnede an be an ilerleyen eyleme odaklanmalıdır.

8. Oyuncular kendi egolarını prodüksiyonunun sanatsal gereksinimlerinin önüne geçirmeyerek anlayışlarını ve yeterliliklerini kusursuz hale getirmek için sürekli çaba sarf etmelidir (Brockett, 2016: 383).

Stanislavski'ye göre oyunculuk iki işleme dayanır: "Kendi üzerinde çalışma ve rol üzerinde çalışma." 1925'te Sanatta Yaşamım adlı kitabının Rusça basımında, Stanislavski şöyle yazmıştır: "Sistemim iki temele dayanır. 1. Oyuncunun kendi üzerindeki içsel ve dışsal çalışması, 2. Rol üzerinde içsel ve dışsal çalışma. Oyuncunun kendi üzerindeki içsel çalışması, esinlenmeyi sağlayan yaratıcı havayı ortaya çıkararak psikik tekniği geliştirmektedir. Dışsal çalışma ise, rolü ortaya çıkarmak ve iç yaşamı dışa yansıtmak için beden hazırlanmasıdır. Rol üzerinde içsel çalışma, üzerinde çalışılan oyunun içeriğini sarmalayan çekirdeği incelemek ve böylece hem oyunun hem de rolün anlamını ortaya çıkarmak içindir." Ancak sanatçı, rol üzerindeki dışsal çalışmayı açıklamamıştır (Nutku, 2009: 134).

Stanislavski, içsel mekanizmalara bilinçaltı adını verdi. Karşısındaki sorun ona çözümsüz görünüyordu; ta ki büyük oyuncuları gözlemleyip de bir oyuncunun sahne üstünde ızdırıp çekmek ya da sevinçten uçmak için gerçek bir nedeni olmasa da, esinlendiği zaman hakiki coşkulara sahip olmaya başladığını fark edene kadar. Bu gerçek, Stanislavski'yi şu fikre götürdü: bilinçaltı -coşkuların kontrol edilemez biçimi- bütünüyle erişilmez değildir ve bu içsel mekanizmayı isteğe bağlı olarak "çalıştırabilecek" bir tür anahtar olmalıdır. Coşkuları kasten uyandırma ve bir insanın coşkusal durumundan sorunlu olan psikolojik mekanizmayı dolaylı bir şekilde etkileme ihtimali üzerine çalışmaya başladı. Yıllar süren araştırması boyunca, Stanislavski "bilinçaltına bilinç yoluyla ulaşmanın çeşitli araçları" üzerine deneyler yaptı. Bu araçların hepsi -bunların içinde oyuncular arasında çok popüler olan coşkuları zorlamak da vardı- o dönem için ilerici teknikler olsalar da Stanislavski de hayal kırıklığı yarattılar; ta ki fiziksel eylemler yöntemini

geliştirene dek. Stanislavski bu yöntemi oyuncunun coşkusal tepkilerinin anahtarı, oyuncunun yaratıcılığının temeli, sahne üzerinde kendiliğindenliği yakalamanın yolu, bütün Sistem'in özü ve kendisinin tiyatroya bıraktığı yaratıcı miras olarak adlandırıyordu (Moore, 2009: 35-36).

Stanislavski, insanın psikolojik ve fizyolojik varlıkları arasında kopmayan bir bağ olduğunu keşfetti. Her fiziksel harekette mutlaka psikolojik bir şeyin var olduğunu gördü. Örneğin, kapıyı açmak fiziksel bir harekettir; ancak kapının açılmasında mutlaka psikolojik bir neden vardır. Aynı şekilde her psikolojik davranışta mutlaka fiziksel bir şey vardı. Örneğin, eğer odayı terk etmek isterseniz, kapıya doğru yürürsünüz (fiziksel hareket), orada bulunanlar da sizin odadan çıkmak istediğinizi anlarlar. Bazen dış hareketsizlik bir iç etkinliğin anlamı olabilir. Kötü bir haber duyan kimse hareketsiz kalabilir. Öyleyse, fiziksel anlatımı olmayan hiçbir iç etkinlik yoktur. Kendi iç dünyamızı, başkalarına, gövdemizin hareketleriyle anlatabiliriz (Nutku, 2009: 136-137).

Stanislavski'nin sistemi çağrışımçı psikolojiye derinden bağlıdır. Stanislavski hakkında yazanların onunla Ribot arasındaki bağı kabul etmeleri sıradan hale geldi, ama bu daha önceleri hiç bütünüyle analiz edilmedi. Stanislavski'nin dikkat ve kas gerginliği, uyum, üstgörev ve duygu ortaklığı arasındaki ilişkiye dair anlayışı bu bağlantıdan kaynaklanır; duygusal bellek, zihin, irade, hissediş ise çağrışımçı ve belki de daha eski kökenli psikolojiyle bağlantılıdır (Whyman, 2008: 319).

Stanislavski'nin nörofizyolog Ivan Pavlov'un çalışmaları üzerine araştırmalar mı yaptığı yoksa son keşfinin insan davranışları üzerine onun kırk yıllık çalışmalarının doğal ve mantıksal sonuçları mı olduğu belli değildir. Bununla beraber Stanislavski'nin nörofizyolog I. M. Seçenov'un çalışmaları üzerinde inceleme yaptığına dair kanıtlar vardır. Stanislavski içsel deneyimlerin ve onların fiziksel ifadelerinin ayrılmaz bir bütün olduğunu keşfetti "ilk gerçek şudur: insan ruhunun öğeleri ve bir insan vücudunun parçaları bölünemez" diyordu. Stanislavski'nin tezi şudur: İnsanın psikolojik yaşamı -ruh hali, arzular, hisler, niyetler, ihtiraslar-basit fiziksel eylemler aracılığıyla ifade edilir. Bu tez Ivan Pavlov ve I. M. Seçenov gibi bilim insan-

ları tarafından da teyit edilmiştir (Moore, 2009: 43).

Sistem'in felsefesini çözümlemeye çalıştığımızda çıkarabileceğimiz ilk tespit, onun bir sonuç değil, bir süreç olarak ele alınması gerekliliğidir. Stanislavski'nin "iç yaratıcı davranış" ya da "yaratıcı ruh durumu" dediği şey, bütünüyle bilinçaltına ait bir bölgede yer aldığı için kavranılmaz ve somut olarak ele geçirilemez. Dolayısıyla "sistem", öncelikle yaratıcılığı kısırtacak veya serbest bırakacak araçları keşfetmekle, ikincisi, onun kontrollü ve sanatsal üretime fayda sağlayacak biçimde yol almasını sağlayacak kanalları inşa etmekle yükümlüdür. Ayrıca sistem şunu da iddia eder. Onun aracılığıyla yürütülecek çalışma her zaman bizi sarsacak ya da kendimizden geçirecek bir yaratıcılık ortaya çıkarmasa bile, yine de sisteme uygun olarak oynamak sanatsal açıdan üstün bir performans sergilenmesini sağlayabilecektir. Çünkü, dereceleri farklı seviyelerde olsa da sistemin sonucunda ortaya konan bu, daima "organik yaratıcılığın doğal yasalarına" bağlı kalmaktadır (Karaboğa, 2011: 71).

Stanislavski, üç tip oyuncu olduğunu söyler. Birincisi, alışkanlık haline gelmiş insan davranışının, yüzeysel bir yanını sunar. Bu yorum, başka kötü oyuncuların gözlemlenmesine dayanır. Bu oyuncu, izleyiciye 'aşk'ın, 'öfkenin ya da metnin gerektirdiği duygu her neyse onun basmakalıp bir temsilini sunar. İkinci tip oyuncu kendini metne uyarlar ve benzersiz ve ilginç varsaydığı, sahnede gereken davranışa ilişkin kendi yorumuyla ortaya çıkar; sete ya da sahneye de bunu sunmak için gelir. Üçüncüsü ise, Stanislavski'nin (organik) dediği oyuncudur. Metnin aslında hiçbir davranış ya da duygu gerektirmediğini, metnin yalnızca hareket istediğinin farkındadır; sete ya da sahneye yalnızca sahne çözümlenmesiyle donanmış olarak gelir. Sahnede olup bitene göre her an oynamak üzere hazırlanmıştır; hiçbir şeyi göz ardı etmez ve hiçbir şey keşfetmeye kalkmaz. Organik aktör, yönetmenin her zaman çalışmak istediği oyuncu tipidir. Aynı zamanda o sahnede ve filmlerde en çok hayranlık duyduğumuz sanatçıdır (Mamet, 2007: 82).

'Sistem' diye kabul ettiğimiz şey, Stanislavski'nin bir sanatçı olarak kendi gelişimini analiz etme ve izleme girişiminden, bir oyuncu olarak

kendi ülkülerine erişme, kendi gelişim standartlarını karşılama çabasından kaynaklanır ve somut faaliyetten doğduğu, spekülasyon ya da soyut teori sonucu değil de yaşanmışlıkla bulunmuş çözümler içerdiği içindir ki, bu haliyle çok daha değerlidir. Sistem incelenmiş, sınanmış ve doğrulanmış kendi pratiğidir. Yol boyunca oyuncu ve yönetmenlerden yardım almış olsa da, 'sistem' temelinde Stanislavski'nin kendi yaratımıdır. Çünkü başkaları onun için elde edilen sonuçları tanımlayabilirken, bu sonuçların erişilebileceği süreci tanımlayamazdı. Bunu kendi başına yapmak zorundaydı (Benedetti, 2012:17-18).

Stanislavski'ye yöntemi üzerinde soru sorulduğunda o: "Kendi yönteminizi kendiniz yaratın, benim yöntemimin kölesi olmayın. Kendi oyunculuğunuzu geliştirecek bir şeyler getirin. Ama yalvarırım, alışlagelinen, geleneksel oyunculuktaki klişeleri, kırın atın." 1918 ile 1922 yılları arasında Opera Stüdyosu'nda yaptığı çalışmalarda, Stanislavski, oyunculuğun kimseye öğretilmeyeceğini tekrarlayıp durmuştur. Onun yapabileceği şeyin, yeteneği olan kimseleri kalıplardan kurtarmak ve mekanik oyunculuğun tuzağına düşmekten nasıl korunacağını göstermek olduğunu belirtmiştir. Yönteminin de onun tarafından bulunmuş bir şey olmayıp yaşamda ve tiyatro adamlarından öğrendiklerinin bir özeti olduğunu söylemiştir (Nutku, 2009: 134).

3. Devrim Süreci ve Stanislavski'nin Etkilenişi

Stanislavski zengin bir burjuva ailenin çocuğuydu. Gençliğinde fabrikalar yönetiyordu. Bu zenginliğin nimetlerini yıllar boyu yaşamak varken, o henüz çocukken kapıldığı tiyatro sanatını hayatı boyunca geliştirmek için mücadele etti. Onun devrim sürecindeki tepkisi, gelişimi ve devrimin olanakları elbette tiyatro yaşamını da etkilemiştir.

"Birinci devrim öncesindeki o siyasal huzursuzluk günlerinde toplumun bütün kesimlerinde şiddetli bir protesto rüzgarı esmekteydi. Halk gerçekleri hükümetin yüzüne korkmadan haykırarak kahramanın yolunu gözlemekteydi. İşte böyle bir zamanda Doktor Stockman imgesinin Moskova'da özellikle de Petrograd'da ünlenmesinde şaşılacak bir yön yok. "Halkın Düşmanı" piyesini oynamaktaydık. (...)Seyirci çok heyecanlıydı;

Stockman'ın ağzından çıkan ve özgürlüğü anıştıran çağrıştıran en küçük söze bile hemen yanıt veriyordu. Oyunun hiç beklenmedik yerlerinde bir alkış tufanıdır kopuyordu. Temsil, sanatsal olmaktan çok, siyasal bir havaya bürünmüştü. Bu hava içinde, oyunun durdurulmasını ve de tutuklanmamızı her an bekler olduk. (...) Piyesin son perdesinde, Doktor Stockman, kalabalığın taşlaya taşlaya altını üstüne getirdiği odasını düzene koymaya çalışırken, o karmaşa için de, bir gün önceki toplantıda giymiş olduğu siyah paltosunu bulur. Paltoda bir yırtık görür, karısına seslenir: 'Özgürlük ve gerçek uğrunda savaşmaya giden insan asla yeni palto giymemeli.' Seyirci bu tümceyi, özgürlük ve gerçek uğrunda pek çok paltonun parçalanmış olduğu Kazanski Alanı katliamı ile birleştiriverdi. Bunun üzerine salon öyle bir uğuldamaya ve fokur fokur kaynamaya başladı ki, ayaklanma ha patladı ha patlayacak korkusu ile oyunu durdurmak gerekmekteydi. Seyirci, oyuncu ile kaynaşmış, özdeşleşmişti; sanat kuramcılarının ikide bir sözünü ettikleri kitle hareketi bu olsa gerekti. Salon ayaklandı, ramp ışıklarına doğru atıldı. Bereket, sahne çok alçaktı, önünde orkestra yeri de yoktu; yüzlerce el uzanmaktaydı önümde, hepsini bir bir sıkmak zorunda kaldım. (...) Tiyatronun nasıl bir etkileme gücüne sahip olduğunu o gece kendi deneyimimle öğrenmiş oldum" (Stanislavski, 1992: 318-319).

Stanislavski bu süreçte sanata politika bulaştırmamaya gayret etmiştir. Ona göre politikaya bulaşan sanat işlevini yitirecektir.

"Odessa'daki son temsillerimiz adeta tam bir felâketle sona erdi ve sanatımız politikanın mutfağına tıkdı tıklacak hale geldi. Bu, devrim öncesi kentlin üzerine çöken o bilinen bunalımlı günlerden birinde oldu. Hava gergindi, elektrik yüklüydü. Polis tepeden turnağa göz-kulak kesilmisti. Oyunumuzu bitirip de tiyatrodan çıktığımızda, güneylilerden oluşan ateşli, coşkun-taşkın kocaman bir kalabalığın ortasında bulduk kendimizi. Çevrenizi saranlar, olağanüstü güzellikteki kordona çıkan caddeler, daha sonra otele varan bulvar boyunca bizimle birlikte yürüdüler. Bu yürüyüş, çığlıklar, avaz avaz söylenen şarkılar, birden durmalar ve devrimci nitelikli konuşmalarla sürüp gitti. Yürümekte olduğumuz bulvarın sonunda bir

polis ekibi kalabalığı beklemekteydi. Polislere yaklaştıkça çevremizdeki atmosfer daha da elektriklendi ve gerginleşti. Çıkması olası bir felaketi önlemek amacıyla, biz aktörler, polislerle bir ön-konuşma yapmaya giriştik, kalabalığı zor kullanarak dağıtmadan önce, bizim kendilerini inandırıp yatıştırılmamızı beklemelerini rica ettik. Kabul ettiler. Bize karşı gösterdikleri onurlandırıcı ve bellegimizde uzun zaman yaşayacak olan ilgiye teşekkür ederek kalabalığa yöneldik. 'Bu olağanüstü akşamı vuruşup kırışmakla, karakolda düzenlenecek bir tutanakla, tutuklamalarla istenmeyen bir sonuca yöneltip bize zindan etmeyin.' dedim. "Tatlı anılarla ayrılalım birbirimizden ve evlerimize gidelim." Vedalaştık, ayrıldık" (Stanislavski, 1992: 323-324).

Sanata politikayı bulaştırmak istemese de devrim sürecine girilmiş olması, halkın ayaklanarak iktidara karşı protestolarda bulunması, devrimin ve olumlu değişimin coşkusu elbette Stanislavski'yi ve Moskova Sanat Tiyatrosu'nu da etkileyecekti. Bu sebeple Gorki'nin piyeslerini sahnelemek istedi.

"Şimdi çevremizde ikinci devrimin gümbürtülerini duymaktayız. İkincisinin ardından üçüncü devrim, hepsi de 1917'de. Tiyatroya yeni bir işlev yüklendi, kapılarını, o güne dek kültürel nimetlerden paylarını alma fırsatını ve olanağını bulamayan milyonlara açacaktı. Andreiev'in Anathema'sındaki kalabalığın, milyonlarca aç insanı doyurabilmek için iyi yürekli Leizer'den ekmek isteşi, bu yüzden de onu umutsuzluğa itekleyiş durumu olduğu gibi, biz de tiyatromuza dolaşan büyük kalabalık karşısında ne yapacağımızı bilemez olduk. Öte yandan, böyle bir dönemde üstümüze düşen görevin olağanüstü önemi karşısında kalplerimiz kaygıyla ve sevinçle çarpmaya başladı. (...) Devrimden sonra bir süre tiyatro seyircisinin yapısında şöyle bir değişiklik meydana geldi; salonu dolduranlar artık: zengin, yoksul, aydın, cahil, öğretmen, öğrenci, arabacı, kapıcı, küçük memur, çöpçü, şoför, kondüktör, kadın işçi, hizmetçi ve askerden oluşuyordu. Dekorlarımızla aksesuarımızı Sanat Tiyatrosundan heybetli Solodovnikovski Tiyatrosuna taşıyarak olağan repertuvarımızda bulunan yapıtları haftada iki üç kez bu yeni seyirciye sunuyorduk" (Stanislavski, 1992: 455).

Bu yeni seyirci oyunları gürültüyle karşılaşmış ve oyuncularını rahatsız etmiş olsa olsa da Stanislavski'nin bir gösteride seyircilere yaptığı konuşma sonrasında yapılan bütün gösterilerde seyirci gerektiği gibi izlemiştir. Stanislavski seyircilerin birbirlerini bu kadar hızlı eğitmiş olmasına çok şaşırır.

Stanislavski artık prodüksiyon ve seyirci kaygısına düşmeden donanımlı sahnelerde istediği oyunu sahneleyebiliyordu. Ona bu olanakları sağlayan, başta olumsuz karşıladığı, devrim oldu.

4. Sistemin Temel Öğeleri

4.1. Sihirli Eğer

Stanislavski, oyuncunun sahne üzerindeki olayların gerçekliğine dürüstçe inanabileceğini düşünmüyordu, ama oyuncunun sahne üzerindeki olayların olabirliğine inanabileceğini söylüyordu. Oyuncu sadece, şu soruya cevap vermeyi denemeli: "Eğer Kral Lear'ın yerinde olsaydım ne yapardım?" Stanislavski'nin adlandırdığı şekliyle bu "sihirli eğer", karakterin amacının oyuncunun amacına dönüştürür. İçsel ve fiziksel eylemler için güçlü bir uyarıcıdır. Eğer oyuncuyu imgesel koşulların içine taşır. "Eğer... yerinde olsaydım ne yapardım?" sorusuyla oyuncunun kendisine verili koşullardaki X kişisi olması gerekmez. Eğer bir varsayımdır, bir şeyin gerçekten var olduğunu ima ya da iddia etmez. Eğer sayesinde oyuncu kendisi için problemler yaratır. Bu problemleri çözmek için harcadığı çabaysa onu doğal bir biçimde içsel ve fiziksel eylemlere götürecektir. Eğer imgelem, düşünce ve mantıklı eylem için kuvvetli bir uyarıcıdır. Ve biliyoruz ki doğru bir biçimde icra edilen mantıklı eylem oyuncunun coşkularının içsel mekanizmasını harekete geçirecektir (Moore, 2009: 53-54).

Doğru bir "eğer" cümlesi, oyuncunun hareketini ve karakterin varoluşunu, en azından, oyuncunun ilk adımı atmasını sağlar.

4.2. Verili Durum (Belirlenmiş Ortam)

Belirlenmiş ortam, oyunun olay dizisini, türünü, zamanını, aksiyonun yerini, yaşam koşullarını, yönetmenin ve oyuncunun yorumunu, dekoru, giysiyi, aksesuarı ve sahne efektlerini kapsar (Nutku, 2009: 139).

Verili durumlar aynı zamanda, oyuncunun o verili durumda ne yapması gerektiğini neyi amaçladığını, kiminle çatışmaya girdiğine vs. dair soru-

lar barındırırlar ve bu soruyu ya da sorunu çözmek için belirlenen her türlü istek yönelim doğurur. Yönelimlerin, verili durumla ilişkisinin mantıksal ve organik olması şarttır. Diğer taraftan yönelimlerin her zaman için eylem belirten fiillerle ve isterim kelimesiyle kullanılması oyuncuyu eyleme kışkırtacaktır. Oyuncunun yapması gereken sahnede kendisini bekleyen ödevi yerine getirmek yani yönelimini yaşamla doldurmaya, onu sanatsal olarak biçimlendirmeye gayret göstermektir (Karaboğa, 2011: 67).

4.3. İmgelem

Stanislavski (1992: 87), “Bir Aktör Hazırlanıyor” adlı ünlü kitabında tiyatro eğitmeni Torstov’a, bir arkadaşının tablosu önünde, imgelemeyle ilgili şunları söyler: “Bunu, hayatı boyunca Moskova’nın kenar mahallerinden dışarıya bir kere bile adımını atmamış bir insanın çizdiğine kim inanır? Kışın evinde otururken çevresinde gördüklerinden, okuduğu hikayelerle, karıştırdığı bilim dergilerinden, gözüne ilişen fotoğraflardan bir kuzey kutbu sahnesi meydana getirmiştir. Muhayyelesi (imgelemi) malzemenin karışımından bir resim çıkarmıştır.”

Muhayyele (imgelem), olabilecek veya meydana gelebilecek şeyler yaratır, alışılmamış bir biçimde yaratma yeteneği ise var olmayan, hiçbir zaman var olmamış olan ve de olmayacak olan şeyleri bulup ortaya koyar. Bununla beraber olmayacak şeylerin günün birinde olmayacağını kim bilebilir? Alışılmamış bir biçimde yaratma kabiliyeti uçan halıyı yarattığı zaman, bir gün kanat takılarak uzayda yol alabileceğimiz kimin aklına gelebilir? (Stanislavski, 1992: 88).

Sahne üzerinde yaptığımız her hareket, söylediğimiz her söz, muhayyelemizin (imgelemimizin) ürünleri olarak belirir. Eğer herhangi bir cümleyi, herhangi bir hareketi, kim olduğunuzu, nereden geldiğimizi, niçin, ne istediğimizi, nereye gideceğimizi, oraya varınca ne yapacağımızı tastamam bilmeden, makinemsi bir tarzda söyler ve yaparsanız, hayal etme melekesinden yoksun olarak oynuyorsunuz demektir. O zaman, oynadığımız şey ister uzun olsun, ister kısa gerçek olmayacaktır, sizde kurulu bir makineden, bir robottan öteye geçemeyeceksiniz (Stanislavski, 1992: 110).

Oyun yazarı çoğunlukla karakterlerin geç-

mişine ya da özelliklerine dair bilgi vermez. Oyuncunun işi canlandıracağı karakterin detaylarına ulaşmak, oyunun bütününe bağlı olarak, kendine veriler oluşturmaktır. Oyuncu karakterin geçmişini, fiziksel, psikolojik ve sosyal özelliklerini, yani alt metnini imgelem yoluyla yaratmalıdır.

Stanislavski “Seyirciler tiyatroya alt-metni duymaya gelir,” der ve ekler: “metni evlerinde de okuyabilirler.” (Moore, 2009: 56).

4.4. Konsantrasyon

Stanislavski, bilimsel yasaları takip ederek, sahne dışındaki dikkat dağıtan faktörlerin önüne geçmek için oyuncunun dikkatini sahne üzerindeki yeterince dikkat çekici nesnelere yoğunlaştırması gerektiğini söylüyordu. (...) Oyuncu sahne üzerinde her seferinde yeniden görmeyi, duymayı, düşünmeyi öğrenmelidir. Çünkü doğal psiko-fiziksel bütünü dağıtmıştır ve bu onun becerilerini felç etmiştir. Oyuncular sık sık görüyormuş, duyuyormuş ya da düşünüyormuş gibi yaparlar. Eğer oyuncu sahne üzerinde yaşayan bir insan olacaksa becerileri hayattaki gibi işlemelidir. Oyuncunun gerçekten gören gözü seyircinin dikkatini çeker ve onu nereye istiyorsa oraya yönlendirir. Gerçekten görmeyen gözler ise seyircinin dikkatini sahneden uzaklaştırır. Oyuncu sahne üzerindeki herhangi bir şeyi –örneğin bir vazoyu, bir kitabı ya da bir resmi- gerçekten görmeyi, bu nesnenin çevresine kendisine çekici gelecek bazı imgesel detaylar ekleyerek sağlayabilir. Oyuncu konsantrasyon üzerine ne kadar çok alıştırmaya yaparsa o kadar kısa sürede konsantrasyon otomatik haline gelecek ve sonunda oyuncunun ikinci doğası olacaktır (Moore, 2009: 58-59).

Stanislavski, konsantrasyonun daha güçlü olabilmesi için dikkat çemberleri kavramını ortaya atmıştır. Buna göre *küçük dikkat çemberi*, oyuncunun yanındaki bir dekor parçasını (örneğin masayı) ve onun üzerindeki küçük eşyaları içerir. *Orta dikkat çemberi*, birkaç kişiyi ve sahne üzerindeki bir bölüm dekor parçalarını içerir. *Büyük dikkat çemberi* ise, oyuncunun sahne üzerinde gördüğü her şeyi kapsar. Oyuncu dikkatini sağlamaya küçük bir nesneden başlamalı, daha sonra sahnenin bir bölümündeki eşyalara ve kişilere yönelmeli, daha sonra ise sahnenin bütüne yönelmelidir. Dikkat dağıldığı anda ise yeniden bir nesneye odaklanılmalıdır. Di-

yalog içinde ise konuşulan kişinin davranışlarına, söylediği sözlere, yüz ve beden hareketlerine dikkat edilmesi gerekir.

4.5. İnanma ve Gerçeklik Duygusu

Sahne üzerinde olan her şey inandırıcı olmalıdır. Bir oyuncu sahnede görür gibi yapmak yerine gerçekten görmelidir. Yaptığı nedenli ve mantıklı eylemler hem oyuncunun kendisinde hem de seyircide bir gerçeklik duygusu oluşturmaktadır. Yine de sahne üzerindeki gerçeklikle yaşamdaki gerçek farklıdır. Oyuncu Hamlet'i oynarken gerçekten Hamlet olmadığını bilir, ama yarattığı karakterin gerçek yaşamda olması gerektiği gibi davranmasını, dolayısıyla seyircinin onun gerçekliğine inanmasını sağlar.

Oyuncu yaptığı her şeyi azami gerçeğe sadıklık noktasına getirdiğinde bedenini ve zihnini birbiriyle ilişkilendirdiğinde ve yaptığı şeyi gündelik yaşamda yapıyormuş gibi hissettiğinde rolüyle birleşir ve "benim" durumuna ulaşır. Fiziksel eylemin icrasında ufacık bir sahicilikten uzaklık bile psikolojik yaşamın hakikiliğine zarar verecektir. Küçük bir fiziksel eylemin gerçeğe sadık bir biçimde icrası ise oyuncunun sahne üzerinde olan bitene inanmasına yardımcı olur (Moore, 2009: 63).

Bir oyuncu, her şeyden önce çevresinde olup bitenlere (ve) kendi yaptığı şeylere inanmalıdır. Gerçeklik düzeyinden imgesel bir yaşantının düzeyine geçtiği ve ona inandığı andan itibaren yaratıcı bir çabaya girişebilir (Stanislavski, 1992: 86).

4.6. Duygu-Düşünce Alışverişi

Karşınızda oynayan kişiye söz söylerken, düşüncelerinizin onun bilincine geçtiğine inanıncaya kadar titizlikle kovuşturmayı öğrenin. Ancak buna inandıktan, söze gelmeyi de gözlemlerinizle verdikten sonra lafınızın artanını söylemeye devam edebilirsiniz. Ayrıca siz de, oyundaşınızın sözleriyle düşüncelerinizi, her tekrarlayışında sanki ilk defa duyup işitiyormuş gibi dinlemeyi öğrenmelisiniz. Onun sözlerini provalarda, oyunlarda, tekrar tekrar dinlemiş olsanız bile sanki o anda ilk defa dinliyor olmalısınız. Bu ilişki birlikteki oyununuzun her seferinde yeniden kurulmasını sağlar. Bu da yoğunlaştırılmış büyük bir dikkat, teknik ve artistik disiplin ister (Stanislavski, 1992: 292).

Bir oyuncu replikler yoluyla anlatılanı nasıl ki

kendi imgeleminde yaratabiliyorsa aynı şekilde karşısındaki oyuncunun imgeleminde de yaratabilmelidir. Oyuncular bunun için sahne boyunca etki-tepki yöntemiyle sürekli etkileşim kurmak zorundadır.

4.7. Uyarılama (Adaptasyon)

İnsanlığa özgü iç ve dış araçlar kullanarak, çeşitli durumlar ve ilişkiler içinde insanların kendilerine özgü birbirlerine göre düzenleme ve de bir nesneye etkide bulunmayı sağlama yolunda gösterdikleri çabaya uyarılama (adaptasyon) adını veriyoruz (Stanislavski, 1992: 325).

Adaptasyon veya uyarılama, bir amaca ulaşırken fiziksel bir engelin üstesinden gelinmesidir. Aklında bir amaç olduğu ve ilişkiye girdiği kişinin özelliklerini değerlendirdiği andan itibaren oyuncu, adaptasyonu düşünmeye başlar. "Ne yapıyorum?" ve "Neden yapıyorum?" sorularını cevaplayan oyuncu bir eylemi icra etmek için çeşitli adaptasyonları kullanacaktır. Adaptasyon "Nasıl yapmalıyım?" sorusunun cevabıdır (Moore, 2009: 68)

4.8. Hız-Tartım

Fiziksel aksiyonu sonuçlandırmakta hız-tartım (tempo-ritm) önemli bir noktadır. Yaşamın her anında bir tempo (hız) ve ritm (tartım) vardır. Her ikisi de birer ölçüdür. "Tempo, saptanmış bir ölçü içinde aynı uzunlukta olan vuruşlardaki hızlılık ya da yavaşlıktır. Ritm, hareket ve ses öğelerinin birbirleriyle olan niceliksel ilişkisidir; sürekliliği ve düzeni gösterir." Bir işe giderken başka, o işten dönerken başka bir hız – tartım içindeyizdir. Müzik dinleyişimizdeki hız-tartım, siren sesi işittiğimiz andakinden çok farklıdır. Sahne üzerindeki hareket de yaşamın gerektirdiği hız-tartım ile yapılmalıdır. Fizyolojik yasalar doğru bir hız-tartımın dikkati artırdığı ve dikkatin çelinmesine engel olduğunu göstermektedir. Hız-tartım aynı zamanda mantık zincirini kurmakta önemli bir rol oynamaktadır (Nutku, 2009: 146-147).

4.9. Coşku Belleği

Coşku belleği kavramı, özellikle Stanislavski'nin ilk dönem stüdyo çalışmalarında üzerinde durduğu bir kavram olup, 1930'lardan itibaren çalışma içerisindeki olgusunu yitirse de büsbütün ortadan kalkmaz. Buna göre, oyuncu rol kişinin duygusunu yaşantılandırabilmek ya da bunu inandırıcı kılmak için, kendi öz geçmişinden,

tanık olduğu olaylardan ya da herhangi bir sanat eserinden aldığı izlenimlerden faydalanabilir. Bu anımsanan duygu, onun ruh haline rolün talep ettiği doğrultuda kıskırtır ve öte yandan, oyuncuda yaratacağı gerçeklik duygusu organize ve sanatsal hale getirilebilir. Çünkü, Stanislavski'ye göre, geçmişte yaşanan duygu, zamanın etkisiyle değişmiş bir şiirsel form kazanmıştır. Üstelik coşku belleği de beden ya da beş duyu gibi alıştırmayla eğitilebilir ya da oyuncunun bu konudaki duyarlılığı artırılabilir (Karaboğa, 2011: 63-64).

Coşku belleğinin durumu duyu organları ve algılarla da ilintilidir. Burada devreye “bakmak ve görmek”, “duymak ve dinlemek”, “değmek ve dokunmak” gibi duyu-algısal durumlar girer. Oyuncunun baktığı şeyi algılamış olması onun artık bilinçli bir şekilde görmesini sağlar. Duyulardaki algılar oyuncunun sahne üzerinde işine yarayacak asıl araçlardır.

Sonuç

Oyunculuğa bilimsel bir nitelik kazandıran Stanislavski, Sistem'i tüm dünyaya hediye etmiş ve yine de herkesin kendi sistemini yaratması gerektiğini söylemiştir. Zaten sistemin amacı da bir anlamda budur.

Kendi tiyatro yaşantısındaki verileri; kazanımları ve hataları sistemin yaratılmasında temel etkidir. Bununla birlikte çalıştığı önemli insanlar, öykündüğü ustalar ve dönemin bilimsel buluşları sistemin gelişmesine ve bir biçim kazanmasına hizmet etmiştir.

Stanislavski Sistemi bir soyutlama değildir; bir etkinlik ve uygulamadır. Çalışan oyuncular için bir çalışma metodudur. O bir sistemdir, çünkü tutarlı, mantıklı ve sistemattiktir. Sistemin bütünüyle zihinsel yolla, temel fikirlerinin objektif bir biçimde kavranmasıyla sonuç getireceğini uman herhangi biri hayal kırıklığına uğrar. Sistem teorik bir yapı değildir; o bir süreçtir (Benedetti, 2012: 11). Dolayısıyla, sistem temel alınsa bile her oyuncu kendi yöntemini oluşturabilmelidir.

Stanislavski'nin ortaya koyduğu temel sistemi bilmek ve sonrasında bu temelin üstüne inşa edilen yöntemleri takip etmek oyuncunun kendi yöntemini yaratmasında yarar sağlayacaktır.

Bu araştırmaya kaynak sağlayacak kitaplar şunlardır:

- Bir Aktör Hazırlanıyor / Stanislavski
- Bir Karakter Yaratmak / Stanislavski
- Bir Rol Yaratmak / Stanislavski
- Sanat Yaşamım / Stanislavski
- Oyunculuğun Yolculuğu / Selda Ergün vd.
- Oyunculukta Stanislavski Sistemi / Rose Whyman
- Stanislavski Sistemi ve Metot Oyunculuğu / N. Uğur Özüaydın
- Stanislavski: Bir Giriş / Jean Benedetti
- Stanislavski Okulunda “Oyunculuk Eğitimi” / Rüstem Mürseloğlu
- Oyuncuya / Michael Chekhov
- Stanislavski Sistemi / Sonia Moore
- Aktörlük Sanatı / Stella Adler
- Rol Yapmayın Lütfen / Eric Morris
- Fütursuz Oyunculuk / Eric Morris
- Stanislavski Provada / Vasili Toporkov

Kaynaklar

- BENEDETTI, Jean; (2012), “Stanislavski: Bir Giriş”, Habitus Yayıncılık, İstanbul
- BROCKETT, G. Oscar ve HILDY, Franklin J.; (2016), “Tiyatro Tarihi”, Mitos Boyut Yayınları, İstanbul
- CARTER, David; (2011), “Oyunculuk Sanatı ...ve Bu Sanatta Ustalaşmak”, Kalkedon Yayınları, İstanbul
- ERGÜN, Selda vd.; (2015), “Oyunculuğun Yolculuğu”, Mitos Boyut Yayınları, İstanbul
- KARABOĞA, Kerem; (2010), “Oyunculuk Sanatında Yöntem ve Paradoks”, Habitus Yayıncılık, İstanbul
- MAMET, David; (2007), “Film Yönetmek Üzerine”, Hil Yayın, İstanbul
- MOORE, Sonia; (2009), “Stanislavski Sistemi”, Bgst Yayınları, İstanbul
- NUTKU, Özdemir; (2009), “Troya'nın Tahta Atı”, Şenocak Yayınları, İzmir
- STANİSLAVSKİ, Konstantin S.; (1992), “Bir Aktör Hazırlanıyor”, MEB Yayınları, İstanbul
- STANİSLAVSKİ, Konstantin S.; (1992), “Sanat Yaşamım”, Can Yayınları, İstanbul
- WHYMAN, Rose; (2012), “Oyunculukta Stanislavski Sistemi”, Dost Kitabevi, Ankara

Pazar Günü Yazılmış Bir Cumartesi Acısı

Ruşen Avşar

Yazmayı seven ve bolca öykü yazan ve hatta aramızda onun artık bir yazar olduğu konusunda güçlü bir kanı uyandıran bir arkadaşım benim için, “onu köyünden çıkaracağım” demiş. Bunu, ne zaman yazmaya kalksam, köyden, hayatımdan bir şeyler yazmaya çalışıyor olmamı kastederek söylemiş. Ne güzel söylemiş.

Buna önce sevindim, tebessüm ettim. Ben de artık tamamen kurgu, illa hayatımla, illa köyümle ilgisi olmayan hikâyeler yazabilirim diye umutlandım. Sonra oturmuş bir masanın etrafında konuşurken, Haydar’ın hikâyesini anlatırken buldum kendimi. Yıllar var ki izi bulunamayan Haydar’ın...

Sonra dedim, bunca gerçek acı varken, oturup olmamış acılar kurgulamanın gereği ne? Ben acıdan fazlasını anlatamıyorsam ve etrafımda onca acı varsa, ne diye gerçek olan bütün acıları bitirene dek yazmıyorum? Acı yazmakla bitmez, biliyorum ama yazmadan da bitmiyor. Hikâyesi ve acısı gözler önünde olanlar tamam, ya diğerleri? Falanca memleketin falanca köyünde, kimsenin duymadığı, azaltmadığı acılar... Onlara ne demeli?

...

Haydar İstanbul’a çalışmak için gitmiş. Bir daha da gören olmamış onu. Mafya öldürdü dediler bir zaman köyde. Anası asla ikna olmadı buna. Faili meçhuller arasına karıştı belki. Ama ben hep iyiye vurdum, ölmemiştir, gerilla filan olmuştur, herkesle ilişkisini bu yüzden kesmiştir belki diye düşündüm sonraları, çok çok sonraları. Anası bu ihtimali hiç bilmedi. Bilmeye ömrü yetmedi.

Çocuk yaşlardaydım daha. Aklım kesiyordu, acıyı biliyordum ama elimden fazlası gelmiyordu. Hala da gelmiyor. “Gıdıl Kız” diyorlar Haydar’ın anasına. Gıdıl; küçük, minicik demek köyde. Kısacık boyu, küçük elleri, küçük ayakları ile lakabının tam karşılığı oluyordu bu kadın. Gerçek adını bilmiyorum ben. Lakabı daha fazla anlatıyor hikâyesini.

Kanser tedavisi gören, ağır bir ameliyat geçirmiş babaannemin yanına gelirdi Gıdıl Kız. Her kontrol sonrası, her defasında gelirdi. Başında oturur, derdini anlatır, dert dinler, bolca ağlar, giderdi. Babaannemin öz halası olurdu kendisi. Yeğenin kendisinden önce yataklara düşmüş olmasına üzüldü en çok. En çok buna ağlardı.

Ben okuldan geldiğimde rastlardım ona hep. Yanlarında pek oturmaz, kulak misafiri olurdu az az. Haydar’ı böylesi günlerden birinde duydum. Ağlıyordu yine anlatırken, “aradı” diyordu. “Oydu biliyorum” diyordu. “Alo dedim, Haydar sen misin dedim, sesimi dinledi, ses vermedi ama oydu biliyorum, Haydarımdı” diyordu. “Bir kere ben iyiyim, beni merak etmeyin dese, gözüm açık gitmem” diyordu. Ama Haydar ses vermiyordu.

Gıdıl Kız’ın boyu günden güne kısalıyordu. Acısının ağırlığı altında, yaşarken, öylece diri diri toprağa karışıyordu. Kocasını ne eziyetler ediyordu da gam yemiyordu. Haydar bir gün çıkıp geliyordu, yaraları çarçabuk iyi oluyordu. Her eziyeti bu hayalle ikame ediyordu. Ama Haydar hala gelmiyordu.

...

Cumartesi Anneleri'ni, Ahmet Kaya'nın bir tür-küsüne başlarken yaptığı konuşmada duymuştum ben. Eski bir kasetten... Oğullarını ve kızlarını ya da en azında n onların mezarlarını arıyorlardı. Her hafta, aynı günde, cumartesinde, onların resimlerini ve hayallerini taşıyorlardı. Aklıma Gıdıl Kız gelmişti. Haydar'ın annesi. Haydar'ın Haydar'dan da kayıp annesi...

Haydar neredeydi bilmiyorum ama Gıdıl Kız hep cumartesindeydi. Kaybı, bir meydanda her hafta kayıplarını arayanların kaybına benziyordu. Ama Gıdıl Kız'a kimse ses vermiyordu. O, derdini kanserden yenik düşmüş yeğenine anlatıyordu yalnız, onun yanında oturuyordu her hafta, her ay... Haydar bir gün çıkıp geliyordu, yeğeni kanseri yeniyordu. Her hastalığı bu hayalle ikame ediyordu. Ama Haydar hala gelmiyordu.

Gıdıl Kız, sonunda hatırlamadığım bir günün, hatırlamadığım bir vaktinde yeniliyordu. Bir cumartesi günü gibi bitiyordu ömrü. Durgun bir pazar gününe devrilen bir cumartesi günü gibi... Acısını ve hayalini de alıp, Haydar'dan tek bir haber almadan gidiyordu. Yıllar var ki Haydar'ın uzayan saçını, değişen yüzünü ve bir gün kapının eşiğinde dikileceğini hayal etmişti ama artık edemiyordu. Ölüyordu. Ve üzülüyordu. Haydar bir gün çıkıp geldiğinde onu göremeyecek, bunu bilemeyecek olmasına üzülüyordu. Acısından ebediyen kurtulmak onu mutlu etmiyordu. Ölüm bir şey değildi çünkü. Ölmeye ne vardı? Ama ya Haydar bir gün çıkıp gelirse, ya bir telefonda bu kez kendisine ses verirse?..

Gıdıl Kız bir gün daha yaşamayı isterdi, kendisi için değil, Haydar için. Haydar'ın sesi, bir seslenişi, kapı eşiğinde bir duruşu için... Öyle borçtan da değil, alacaktan. Bu hayattan olan alacağından, bir gün daha yaşamak...

Ama şimdi oğullarının ve kızlarının mezarlarının yerini yıllarca arayan ama bulamayan annelerin acısıyla gidiyordu. Bir gün az yaşıyordu. Hep bir gün az. Bir gün daha yaşasa Haydar geliyordu. Ama Haydar hala gelmiyordu. Haydar artık kimseye telefon etmiyor, kimsenin sesini dinlemiyordu. Gıdıl Kız'ın kocası kimseye eziyet etmiyor, yeğeni iyileşmiyordu.

Haydar hiç gelmedi.

Hiç olmamış acılar, nasıl kurgulanıp yazılabilir?

Gıdıl Kız bana bakıyor.

*ha bitti ha bitecek şubat
az kaldı mor menekşe sevdalar zamanına
gerçi
daha yüzünü göstermedi bahar
ama sanırım
şubatın böyle son günlerinde yazılmıştı Gogol'ün
Ölü Canlar
hani o sıradan insanların ölü sayıldığı müthiş roman
biliyor musun sevgilim
kendimi
o romandaki ölü bir can sayarım zaman zaman
adsız
akılsız sayılan
ama aslında
içinde fırtınalar kopan
işte diyorum ki
bu hiç yerine
ölü can yerine koyulan halk
bir şubatın son sayfalarında
aklımı kullanmayı akıl eder mi
edip de
isyan fidelerini
çiçeklendirir mi acaba
yoksa bu halk
isyanını kısırlaştırıp köleleştirmiş mi hepten
göreceğiz
göreceğiz
ya da görmeyi beklemekten cayıp
isyan bayrağını biz dikeceğiz sarayın burçlarına
martta
ya da nisanda
yıkacağız bu lanet düzeni
bilemedin mayısta
olmadıysa
bin yıl geçse de aradan
ömürümüzdeki herhangi bir haziranda
yıkacağız mutlaka*

01:25
28 02 2017

APARNA B. PRADEEP İLE RÖPORTAJ İFTU (Hindistan sendikalar federasyonu) Başkanı

1-4 Şubat'da Uluslararası Madenciler Konferansı'nda Hindistan Ramagundam'da 16 ülkeden katılan delegelerle birlikte Devrimci İşçi Komiteleri olarak yerimizi aldık. Geri dönüşümüzde buradaki gözlemlerimiz ve aktarımlarımızı Mücadele Birliği Gazetesiyle paylaştık. IFTU bu konferansın Hindistan'daki ev sahipliğini üstlenen bir işçi sendika federasyonu. IFTU'nun başkanı ile yaptığımız röportajı Önsöz okurlarıyla paylaşmak istiyoruz.

DİK: Hindistan'daki sendikal mücadeleden bize biraz bahseder misiniz?

APARNA: Hindistan'da sendikal mücadele 1924'de sömürgeciliğe karşı başladı. Zaman içinde gelişim gösterdi. 1947'den sonra değişime uğradı. İktidar değişiminden sonra güç örgütüne dönüştü. Kızıl bayrak sendikası reformizme kayınca Hindistan devrimcilerinin silahlı köylü hareketi ortaya çıktı. Hindistanlı devrimciler sendikalardan çıkıp silahlı örgütlerin başına geçtiler. 1979'da 1.Konferansla fedarasyon kuruldu. Hindistan'da sendika hareketi kısa zamanda politik partilere dönüştü Farklı devrimci hareketler var.

DİK: IFTU bugün nerelerde örgütlü?

APARNA: IFTU Hindistan devrimci mücadelesinde en eski sendika. 10-11 şehirde faaliyet sürdürülüyor. Maden, inşaat, tütün (bri) işçileri içinde örgütlü. Gençlik çalışmaları var. Özel sanayi sektörlerinde santrallerde NPIC örgütlü. Deri işçileri, bisküvi, tuğla, mermer, çay işçileri, tekstil işleri, hastanelerde, sağlık sektöründe, paramediklerde kadın işçiler, sosyal güvenlik çalışan işçiler ve yapı işlerinde çok büyük bir kitleyle kesintisiz çalışan işçiler AASHA'da örgütlüler.

Burada pek çok sektörde çok düşük ücretler var. Hatta bunlara düzenli bir maaş bile denilemez. Bir ilde hangi sektör varsa orası örgütlü. Kömür işçileri ve gençlik federasyonları var. İnşaat işçileri koordinasyonu var. Aynı sektörlerde farklı farklı yapılar varsa orada federasyon kurulup devam ediliyor.

DİK: Ülkenizde kadınların mücadeledeki durumu nasıl? Kadının özgürlük mücadelesine siz nasıl bakıyorsunuz? IFTU'da kadınların mücadeleye katılımı için neler yapıyorsunuz?

APARNA: Hindistan yarı feodal bir ülke. Patriyarkal ve erkek egemen. Hindistan'da kadınlar feodalizmin ve emperyalizmin yükünü sırtında taşıyor. Kadının gerçek özgürlüğü feodalizmin ve emperyalizmin yıkılması, komünizmin gelmesiyle mümkün olacak. Ancak o zaman özel mülkiyet bitecek. Kadının özgürleşmesi Hindistan devrimci hareketinin güçlenmesiyle başarılacak. Bu yapının yıkılmasıyla kadınların durumu yeni bir aşamaya geçecek. Kadın hareketi yeni demokratik devrim hareketiyle ittifak halinde olmalı aynı zamanda sosyalist komünist mücadele ile de.

İşçi sınıfı içerisinde 1990'da açıklanan yeni ekonomik politikalar düzenli işlerde kadının katılımını çok düşürdü. Aslında en büyük güç kadınlar.

Örgütlerimizi yaparken komiteleri kuruyoruz, bu komitelerde kadınların olmasını sağlıyoruz. Sadece kadın işçi çalıştıran yerlerde kadın mücadelesi sürdürüyoruz. Farklı şehir komitelerinde kadın ön-

burjuva yaşama özentiler başladı. Proleter kültürü kaybetmemesi için çaba harcandı. Ancak revizyonizme katıldı. Bu kişinin sendikadan ayrılmasıyla bir kısım üyemiz de karşıya geçti. Ancak biz ilkelerden taviz vermiyoruz.

Bir broşür yayınladık. Proleter kültürü aktarmak için kadına yaklaşım, feodal görünümü ortadan kaldırmak için bir broşürdü. Hindistan da lider olacaksın burjuva kültüre kayamazsın.

DİK: Türkiye’de kamu emekçisi sendikaları 90’lı yıllarda daha ileri bir programla çıktılar ve mücadelede belli bir dönem daha ileri bir hatta yürüdüler. İşçi sendikaları ise 80 darbesinden sonra işçi sınıfından koptu. Sendika yöneticileri bir işçi maaşının 4-5 katı maaş alıyorlar. Doğal olarak sınıftan ve sınıf mücadelesinden uzaklaştılar. Ülkenizde sendika yöneticilerinin sınıftan kopuşunu nasıl engelliyorsunuz?

APARNA: Hindistan’da çok fazla eyalet var. Her bölge için farklı bir pratik izliyoruz. Biz yoldaşlarımıza işçiler gibi yaşayın dediğimizde hepsine aynı maaşı vermiyoruz. Evinde tek çalışan bir yöneticiye kendi ekonomik özgürlüğünü kazanmış kadına farklı yaklaşıyoruz. Elbette ki hiçbir kaynağı olmayan kadroların da ekonomileri parti tarafından karşılanıyor. Sanayide sendikal mücadele politik bir zeminde geliyor. Sömürgecilik döneminde nasıl başladıysa sonrasında da aynı. Yani her zaman politikler. Çünkü sömürgecilğe karşı verilen mücadele bunun koşullarını doğurmuştur. İngilizler Hindistan’ı 1947’de terk ettiğinde tek bir merkezi sendika vardı. Komünistler hakimdi. Burjuvazinin temsilcileri iktidara gelince (Kongre Partisi) bu sendikayı böldüler ve bu bölünme sonrası kendisini destekleyici bir yapı kurdular. Şu anda beş ana sendika var. Yönelim olarak üç tanesi ülkedeki burjuva partilerin etkisinde yürüyor. (Kongre partisi, BJP) İki sendika da revizyonist hatta yürüyor. En büyük beş sendika bunlar. IFTU daha dar olmasına rağmen etkinliği daha fazla. Büyük sanayi tesislerinde çoklu sendikal yapı var. Bu kenette 55 bin işçi var. Sekiz sendika var, sekizi de hakimiyeti sağlamak için birbirleriyle mücadele ediyor. Aslında çok daha fazla sayıda sendika var ama onlar bu yarışa girmiyorlar. Sendikamızda parti ne derse o olur. Politik yöneticiler ve sendika yöneticileri parti üyesidir.

1- Sendika yöneticilerinin maaşını parti veriyor. Kişinin ihtiyacına göre değişiyor.

2- Kadın çalışıyorsa bağımsızdır. Çalışmıyorsa parti yine ekonomik olarak destekler.

Sihirli bir araç yok herkes yapa yapa öğreniyor. Ülkemizde işçi sınıfının eğitim düzeyi düşük. Diğer burjuva sendikalarda yönetim dışarıdan burjuvazinin müdahalesiyle belirleniyor. Burjuvazi onları satın almaya çalışıyor.

DİK: Bu yoğunluğunuzun içinde bize zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz. Çalışmalarınızda başarılar dileriz.

APARNA: Türkiye ve Kürdistan gündemini takip ediyoruz. Bundan sonra da dayanışma içinde olmak isteriz. Biz de sizleri tanıdığımızı çok mutlu olduk.

YARIM KALAN BİR ÖYKÜ

İso ve Zeyno

Ergül Çiçekler

Onlar yaşlandığında ben çocuktum ve öldüklerinde on dördümdeydim ya da on beş... Şimdi ölümlerinden yirmi beş, otuz yıl sonra yaşananları anlatmak hiç de kolay olmayacak. Onlardan bahsedeceğim, çocukluğumun iki güzel yaşlı insanından, bu insanların gençliğinden ve çocukluğundan yani çok çok eski zamanların öyküsü bu. Bu kentli, bu kaotik, bu facebook, twitter çağına yabancı hatta bunlarla kıyaslayınca plazma tv karşısında mağara duvarına çizilmiş resim gibi duruyor.

Köy dingindir, şehir akıcı. Köyde davul zurna çalınır. Şehirde ince saz, klasik müzik. Şehir özler dinginliği, köy sıkılır bu dinginlikten. Semt pazarlarının, Sirkeci iskelesinin, balıkçı halinin, lunaparkların sesini, şamatasını hangi köyde bulabiliriz? Ya da üstünden vurunca güneş, iki yaka arasında maviden laciverdin tonlarına geçen boğaz sularını... Şafakla çığlık çığığa gökyüzünde binlerce martıyı. Tersinden, çiçeklerin ani bir baskınla ele geçirdiği dağ yamaçlarını, papatya deryalarını ve gelincikleri de bulamayız şehirde. Onlar saksılara sığınmıştır, park köşelerine... Ne boğazda salına salına giden gemiler ne de açmış pankartlarını milyon yürekle yürüyen 1 Mayıslar ve ne de öpüşenler koy boylarında köylerin. Sahilde şarap içenleri de, yangın yürekli çocukları da çok azdır köylerin. O az olanlarda zaten çok kalmaz oralarda.

Ayrı psikolojileri vardır ikisinin de. Köy susar, şehir anlatır. Köy saklar, şehir ifşa eder. Elbette şehirlerin de sırları vardır ama toplasan bir köy evininki kadar etmez. Mesela iyi konuşana şehirde ajitatör hatip derler köyde geveze... Sözcükleriyle etrafındakileri güldürenlere şehirde stand-upçı, komedyen ya da espritüel denirken köyde cıvık... Liste böyle uzar gider, say say bitmez. Şehirde susan ketumdur köyde erdemli vs. vs. vs. Ortak yönleri var, zıtlıkları kadar

olmasa da, çünkü ikisinin de temelinde insanlar var. Bu öykü de amaç şehir ve köy yaşamını karşılaştırmak olmadığı için sadece aradaki “farka” dair bir kaç cümle kurma denemesi yapılmıştır. Ama bu “fark” kesinlikle önemlidir. Hikayenin geçtiği dönemi de düşündüğümüzde olayı ve karakterleri biraz daha tanıdık bildik kılabilir. Yani belki, belki birazcık, bilmem belki de hiç!...

Onlar yaşlandığında ben çocuktum ve öldüklerinde on dördümdeydim ya da on beş... Şimdi ölümlerinden yirmi beş, otuz yıl sonra yaşananları anlatmak hiç de kolay olmayacak. Onlardan bahsedeceğim, çocukluğumun iki güzel yaşlı insanından, bu insanların gençliğinden ve çocukluğundan yani çok çok eski zamanların öyküsü bu. Bu kentli, bu kaotik, bu facebook, twitter çağına yabancı hatta bunlarla kıyaslayınca plazma tv karşısında mağara duvarına çizilmiş resim gibi duruyor.

Eğer son tanıklarından biriyseniz ve onları anlatmazsanız tanıklığa ihanet edersiniz, yaşananlara da vefasızlık. Yeter ki bilinmeyi hak edip anlatılmaya değer olsun... hele de her şeyin hızla eskidiği ve insan yüzlerinin hızlıca aşındığı bu yüzyılda.

Organik tarımın daha icat edilmediği bir zamandan bahsediyoruz. Hormonlu domateslerin olmadığı,

suyu şişeden içmediğimiz, dünyanın küçük değil de büyük olduğu ve keşfedilecek yerler listesinin uzayıp gittiği o günlerden bahsediyoruz.

“Yaşamak nedir ki evladım, nedir mutluluk, ben ne yaşadım ne de mutlu oldum.” demişti bir defasında. Buna bir cevap vermek bir çoğumuza kolay gelebilir. Oysa ben 30 senedir bir cevap arıyorum. Bu cümle öyle derinlerden gelmişti ki öylesine yoğun bir duyguyla söylenmişti ki sanki cevap zaten her harfinde, her hecesinde, her vurgusunda saklıydı ve hiç bir harfinde, hecesinde, vurgusunda. Hani bilmez o turnanın hiç kavuşulamayacak bir sevgili olduğunu. O yoktu. Aslında, cevabı bilmek de bilmemek de önemsizleşiyordu bir noktada çünkü sizi derin bir suskuya gömüyordu. Çünkü bu cevap aklınızda değil kalbinizdeydi ve sözcüklere değil, dile değil, göze ve bakışa dökülüyordu.

Soruyorum hala kendime onun gibi; nedir yaşamak? Picasso olup Guarnica'yı mı çizmek ya da ‘mutlu aşk yoktur’ derken, bir ömür boyu Elsa'ya aşık Aragon olmak mıdır; diri diri yakılırken “en el hak” demek midir, bilmiyorum. Yaşamak belki de Antep çarşısında bakır tozuna bulanmış elleriyle hiç gerçekleştiremeyecek olan hayallerini, hiç gerçekleştiremeyeceğini bile bile bir bakır tepsiye işlemektir. Mardin’de bir Süryani kadının ilmek ilmek işlemesidir bir halıya bir turnayı. Hani sonra çıkar gelir de birileri, gelir de o çarşıdaki o sinideki gül motifine ya da Mardin’de o halıdaki o harikulade turnaya “Ne güzel, ne muhteşem!” der ya. Belki ben abartıyorum belki de gerçekten basit bir cevabı vardır, “Nedir ki yaşamak?” sorusunun. Sonrası mı? Bilmem, herkes kendine bir cevap seçer ve ona inanmayı, ona sarılmayı tercih eder. Ve bir bakarsınız, cevap facebook’ta paylaşılan yeni arabanın fotoğrafı olur. Bazıları ise bu soruyu sormaz bile, ne kendime ne de başkasına... kendi gölgesine hapis olur... ne çıkarsa önüne, ne kournsa tabağma...

Peki o yaşamış mıydı? Yaşamıştı tabi, ama neyi?

Mem İso çocukluğumun kahramanlarından biriydi. O şüphesiz köyümüzün en uzun insanıydı. Eğer beni kandırıyorsa Mem İso'nun boyu rahat iki on

vardı. Sirtında eskimiş gri paltosu, başında sekiz köşeli şapka ve ayağında lastik ayakkabısıyla Mem İso sanki yürümezdi. Sanki hareket eden insan değildi, sanki dev gibi sarı çamlar yer değiştiriyordu. Bu heybetli cüssesiyle tezat oluşturacak şekilde sessiz, sakın ve çok az konuşan biriydi. Hala da onun kadar mütevazı ve sessiz bir insan daha ne duydum ne de gördüm. Bir kez bile bir insan kırdığını, birine bağırıldığını, biriyle kavga ettiğini duyan kimse de olmamıştır. Kimsenin hakkını yememiş, kimsenin arkasından konuşmamış, kimseye de yan gözle bakmamıştı.

Onu bazen bir taşın üstünde otururken görürdüm; etrafında serçeler, sığırcıklar, güvercinler ve başka bir sürü kuş. Çünkü Mem İso'nun cebinde her zaman ya biraz arpa ya da bir dilim ekmek vardır. Kuşların payıdır bu ve Mem İso bunu hiç savsaklamazdı.

Hakkında birçok şey daha hatırlıyorum. Mesela yaylaya çıktığımızda bekçi hep Mem İso olurdu. Yaylaya sadece kadınlar, çocuklar giderdi. Çünkü erkekler köyde kalarak bahçe ve tarlalarla ilgilenmeliydiler.

Durum böyle olunca köylüler cesaretine ve ahlakına güvendikleri birini seçerlerdi. Daha doğrusu aslında üç kişi seçerlerdi, üç yetişkin evli erkek. Bunların ikisi hemen hemen her yıl değişirken biri hiç değişmezdi ve bu birisi Mem İso’ydu. Çünkü Mem İso iki metre boyu ve uzun namlulu tüfeğiyle oradaysa herkesin içi rahat olurdu. Sanırım en çok da ablamın. Ablam o sırada 17 yaşlarında, ince uzun boylu, esmer güzeli, belki de köyün en güzel kadını. O kimseyi istemese de isteyenleri var. Her ne kadar bu şanssız genç aşıklardan hiç birisi haddini ve sınırını aşmamışsa da ablam gene de biraz ürkek, biraz tedirgin... Mem İso her şeyin farkında... bu yüzden her gece bizim yayla evinin yanında bir taşta oturur ve başlardı türküsüne... O türküsüne başlayınca, ablama bir rahatlık gelirdi ve yavaş yavaş kapanırdı gözleri kaygılarından uzaklaşarak. Ama ben dinlerdim Mem İso'nun türküsünü... Hala da hatırlarım bazı bölümlerini, “Ben ölseydim sen kalsaydın, ben ölseydim ben ölseydim.” Sanırım

sözlerini kendi yazmıştı ve çokta güzel yazmıştı. Keşke tamamını hatırlasaydım. Eminim ki bu türkü onu anlatıyordu ya da o bu türküyü.

Hiç kimsesi yoktu eşi Zeyno'dan başka. Bir defasında çocukluğunu sormuştum ve bana "Ben dünyaya gözlerimi öksüz açtım." demişti. O zamanlar savaşlar, ayaklanmalar, katliamlar birbirini

izliyor. Bu cehennem gibi günlerden, bu yangınlardan geriye hasta anasından başka kimsesi kalmıyor. Ne baba, ne amca dayı, ne de kardeş sadece hasta anası ve o. Zaten anası da ölüyor İso sekizine varmadan. Artık dünyanın ortasında yapayalnız ve o dünyanın tüm acımasızlıklarının önünde çaresiz bir yetimdir çocuk İso. Ara sıra acıyıp haline eve alanlar oluyor o da bir iki günlüğüne... sonrası gene yalnız... gene soğuk geceler geçiriyor aç ve açıkta... Neyse ki kış geldiğinde köyün en zenginlerinden biri onu evine alıyor. Evine dediysek herhalde odalarından birine değil, inek ahırına. Bundan böyle bu çelimsiz sıska oğlanın görevi hayvanlara bakıp onların yemini verip, suyunu değiştirip, altını temizlemektir. Karşılığında ne banyo, ne sıcak yatak, ne de temiz elbise... Sadece günde bir öğün yemek... Yani artık horlanan, dövülen, aç bırakılan bu çocuk inek boklarının içinde yaşamaktadır ve abartısız hali içler acısıdır... Ama buna rağmen çevredeki herkes "Adam yetime sahip çıktı. Kolay iş mi? Valla bu iş büyük sevaptır." gibisinden gerçekle uzaktan yakından alakası olmayan yorumlar yapmaktadır. Oysa hepsi gerçeği biliyorlardı. Hepsi görüyordu zavallı çocuğun neler çektiğini. Öyle ki, sahibinin köpekleri bile ondan daha iyi durumdaydı. Çünkü, bey, köpeklerine ondan daha iyi bakıyordu. Ama adam zengin, bu yüzden adam çor dese bu şakşakçılar çan anlıyor, kor dese gül. İki yüzlülük yarışında adeta tüm köy ve gören yok İso'nun halini, daha doğrusu dillendiren.

Altı senesi böyle geçiyor Mem İso'nun. Sapın samanının ve inek pisliğinin içinde... On dört yaşına geldiğinde, "hayırsever" ev sahibi ahırın bir köşesinde tahtadan bir bölme yaptırıyor. Ot dolu bir yatak... Tabi

bu işi de İso'nun kendisi yapıyor. Aslında yetim oğlanın bu koşullarda hayatta kalması bile bir mucizeydi. O iğrenç adam, altı sene boyunca her sabah ahırın kapısını açtığında onun cesedini bulmayı ummuştu. İso'yu en başında evine alırken, 8 yaşına daha varmamış bu sıska, hasta ve zayıf çocuğun, üç beş ay içinde ölüp gideceğine emindi. Canım üç beş gün

sonra ölecek bir çocuğa üst baş almaya, çaputa, çula, sabuna para vermeye ne gerek vardı. Hem zaten ölecek az yese de olur, banyo yapmasa da olur. Hem ne kadar dua etse ona azdı, sayesinde başının üstünde bir çatı vardı. Her ne kadar bu bir ahırın çatısı olsa da. Hem her gün yemek de veriliyordu... dünden, önceki günden... işte nereden ne artmışsa... Artıklardan köpeklerle iki İso'ya bir öğün yemek veriliyordu. Bu büyük lütf için yapması gereken tek şey kırk çift ineğe bakmaktı. İşte elinde kürekle bu zavallı çocuk, sabahdan gece yarısına kadar ahır temizleyip, onlara yem, su taşıyıp durdu ve bir mucize eseri hayatta kaldı. Ve bey ayı çıkaramayacağını sanmıştı ama altı sene geçmiş, ölmemişti. Ölmesi bir yana her yıl daha da uzamış, büyümüş, gelişmişti. Artık ev sahibi için çobanlıkta yapabilecekti, tarlada, sabanda da çalışabilecekti.

On altı yaşına geldiğinde İso'nun boyu bir yetmiş çoktan geçmişti. Çelimsiz oğlan gidiyor yerine güçlü kuvvetli bir genç geliyor. O güne kadar, ite, bite, yerdeki çamura, havadaki buluta kızan, anasına, babasına, her neye ve kime sinirlenirse sinirlensin evin altı oğlunun her biri hıncını İso'dan çıkartmıştı. Ama on altısında bu çile bitmişti. Mem İso, altıncı oğula, o öğleden sonra öyle bir tokat nakşetmişti ki yediği darbeyle yeri öpen altıncı oğul, bir daha da İso'ya beş metreden daha fazla yanaşmayacaktı. Geriye kalan beş kardeş de bu mesajı çok iyi anlamış ve almıştı, artık, ona dokunan, İso'nun kürek büyüklüğündeki eliyle tanışacaktı.

Nihayet on sekiz yaşına geldiğinde ev sahibi onu ahırdan çıkardı ve ona yine kendisi için ahırın duvarına bitişik bir oda yaptırttı. Böylece İso hem hayvan-

lara bakabilecek hem de kapıya bacaya göz kulak olabilecekti. İyilik sever adam demişti ki evdekilere, kapıya it bağlamaktan çok daha iyidir İso gibi bir pehlivanı bağlamak.

Yaş yirmi... askere gidiyor İso... Cebinde bir kuruşu bile olmadan... Dört yıl sonra dönüyor hala cebinde bir kuruş bile yok... Hala yetim, hala yok, eşi, dostu, arkadaşı, yüzüne gülüeni. Üstündeki takım elbiseden başka hiçbir şeyi yok, onu da haline acıyan bir yüzbaşı almıştır. Yani askerlikten sonra bekleyen tek şey gene inek bokuydu, gene tarla, topraktı. Gene it gibi çalışarak ve itten aç yatacağı tek gözlü evinde, ot yatağında... yine yoksulluktan onu karşılayan.

Bir ev vardı yakınında ahırın. Bir ev... iki odalı küçük bir ev... içinde Berfo, iki abisi, ana ve babasıyla bir ev...

Berfo 20 yaşında, İso 24... Herkes için ahırın yetimi iken İso, Berfo için 14 yaşından bu yana yiğit İso'ydü. Önce gözlerini görmüştü... sonra ne kadar çalışkan olduğunu... sonra uzun boyunu... sonra geniş omuzlarını ve bir kez daha gözlerini... Kışın ellerini görmüştü, yazın saçlarını... önceleri yoksul çocuğu görmüştü şimdi sevdiği adamı... Dönüşmüştü İso içinde aleve, kora, kara, yangınlara, dinmeyen susuzluğa... Bilmiyordu Berfo bilmiyordu... Büyüdükçe içinde İso, hayatının anlamı, çocuklarının babası... Büyüdükçe alev içinde, alev alacaklar ve bu onu ölüme götürecek bir tufana dönüşecekti. Elbette İso da boş değildi, seviyordu Berfo'yu... Ama çaresizdi İso... cepte para yok, ev yok, tarlası yok... bu dünyada tek dostu, akrabası yok. Fukara, bu dünyada bir sığıntı. Tek umudu var İso'nun ve Berfo'nun. Bir tek umut... Tapu kadastro memurları gelecekmiş. Halk partisi hazineye ait arazilerin bir kısmını toprağı olmayanlara verecekmiş. İşte aşıkların ellerindeki tek umutta bundan başkası değildi.

Zeyno, yedi kardeşin en küçüğü, altı abiye bir bacı. Sadece bir yaş küçük İso'dan. O da sevdalı... Evleri öteki yamaçta... hatta evleri üç adımlık mesafede... ama arada aşılmaz Çin seddinden beter bir engel var... Yine de seviyor Cemal'i... Cemal de onu... Ama kimse bilmiyor bu aşkı... Ve iki aile düşman... iki aile yasaklı birbirine düşman kentler gibi... Peşinen koşulluydu aile üyeleri birbirinden nefret etmeye. Ama geleneği bozmuştu bu iki gencin aşkı. Ya da yine büyük çıktı aşk düşmanlıktan.

Zeyno, yedi kardeşin en küçüğü, altı abiye bir bacı. Sadece bir yaş küçük İso'dan. O da sevdalı... Evleri öteki yamaçta... hatta evleri üç adımlık mesafede... ama arada aşılmaz Çin seddinden beter bir engel var... Yine de seviyor Cemal'i... Cemal de onu... Ama kimse bilmiyor bu aşkı... Ve iki aile düşman... iki aile yasaklı birbirine düşman kentler gibi...

Dört genç var hikayenin ortasında. Dördü de dupduru, temiz, henüz kirlenmemiş... Hatta hiç kirlenmeden ilerliyorlar birbirine doğru... Ne umurlarında düşmanlıklar ne de yasaklar... Sadece seviyorlar, sadece sevda, sadece aşk... Sadece ve sadece işte sadece bunun için mahvedilecek hayatlar, yıkılıp viran edilecek... hem de en yakınlarıyla... abi ve babalarla...

Uzun ince boylu, kalın saçlı, yoksul evin kızı Berfo, seviyor İso'yu. Ama babası Cemal'in babasıyla çoktan söz kesmiş gizlice... bir çift öküz verilecek başlık parası olarak... Ama haberi yok bundan kimsele... özellikle de Berfo'nun.

Zeyno seviyor Cemal'i... O da esmer, kara gözlü bir güzel. Tesadüf bu ya andırıyorlar birbirlerini. Sırdaşı, arkadaşı, dostu Berfo biliyor elbet Zeyno'nun nasıl sevdiğini Cemal'i. Zeyno da biliyor elbet İso'yu yani Berfo'nun onu nasıl sevdiğini. Cemal düşman aileden ve Zeyno çaresiz soruyor, "Berfo, biz ne yapacağız?" Tereddütsüz söylüyor çıkar yolu Berfo, "Zeyno tut elinden git uzaklara..." Tek yol bu o da biliyor. Cemal de uzak bir yer arıyor kaçıp gitmek için uzaklara... "Ya siz" diye soruyor Zeyno, "Gelecek yakında kadastro memurları, İso'ya tarla verecekler ya o zaman işte isteyecek beni babamdan." Zaten çok sürmüyor gerçekten de geliyor kadastro memurları. Geliyorlar, üç memur bir de müdür dört kişi, iki de jandarma altı, bir de subay yedi. Dolmuşlar iki eski Alman otomobiline. Elllerinde koca koca defterler iniyorlar otomobillerden, hepsinin başı dik onurdan değil küçük dağları kendileri yaratmışçasına bencillikten. Bin yıl geçse de değişmez bu karakter... Amirleri önünde sekiz kat bükülen bu yağ torbaları çok severler tepeden bakmayı köylülere. Yürüdüler arazinin içinde İso da peşlerinde... taşıyor onların defterlerini, çantalarını, metrelerini, ceketlerini hatta zıkkımlana-

cakları suyu, ekmeği. Ölçüp biçilip oracıkta veriliyor tapular yeni sahiplerine bir bir. Tek şartı var, oda kayıtlı olmak köy nüfusuna. İso "Ben" diyor "25 yaşındayım, yaptım askerliğimi, nüfusa kaydım da var ama hiçbir şeyim yok, ne evim ne arazim." Ama duymuyorlar onu. Bir kere daha diyor, sonra bir kere daha ama inatla duymuyorlar. Hatta bir ara batıyor külüstürlerden biri çamura, ilk koşup elveren İso oluyor. Fakat yine de duyulmuyor sesi. Ve çekip gidiyorlar sonunda geldikleri gibi. Dağıttılar hazineden tapusuyla toprakları ama unuttular İso'yu... unuttular defterlerini taşıırken... unuttular 25 yaşını doldurduğunu, nüfusa kayıtlı olduğunu... tıpkı anası öldüğünde unuttukları gibi bir inek ahırında... Bir tek askerlik yaşı geldiğinde unutmamışlardı ve en son bugün unutarak bir defa daha hatırlatmışlardı unutmaması gerektiğini yoksul ve kimsesiz olduğunu.

Umutlar kırılmış, tükenmişti hayaller. Küçük bir tarla demek, köşesinde bir ev demekti. O evde Berfo... Berfo'nun koynunda bebe demekti... Ama işte sırf herkes gibi üç kuruş sıkıştıramadığı için kadastro amirinin cebine unutulmuştu İso... O unutulunca ölmüştü küçük bir tarla ve köşesindeki ev.

Berfo ile İso, yana yana bir çıkar yol ararken ortaya çıkmıştı Zeyno'nun Cemal'e sevdalandığı. Oysa nasıl da saklamaya çalışmışlardı... Nasıl bilinmez... Ama bir köylü şüphelenmişti, ama öteki meraklanmamıştı, ama başka birisi sırf gevezelikten, boşboğazlıktan, ama işgüzarın biri ağız aramıştı, ama ahlaksızın teki takip etmişti ama kim bilir bunlardan hangisi ama artık öğrenilmişti düşman çocuklarının aşkı.

"Kilitleyin odaya!" demişti babası Zeyno'nun abilerine ve bağırıyordu "Ulan senin bana bu reva gördüğünü kapımdaki it yapmazdı." Kilitlemişlerdi onu ve peşi sıra döğmüştü abileri, hem de acıdan bayılana kadar. Öz babası silah dayamıştı Cemal'in kafasına, Aaklını başına al, oğlum demem, kurda kuşa yem ederim leşini, unut oğlum unut..."

Üç ay geçti unutmadılar. Silah dayandı başlarına unutmadılar... Aç susuz bırakıldılar unutmadılar... Olmuyordu bir türlü, bir türlü yenemiyorlardı onları. Daha büyük çıkmıştı düşman çocuklarının aşkı düşmanlıktan...

"Seni bizim şu çulsuza vereyim de gör o zaman!" diye bağırıyordu en sonunda babası Zeyno'nun. Karşı çıksa da altı kardeşi ve anası, adam kararlıydı. "Hiç olacak şey miydi İso kim, bey kızı Zeyno kim?" Tek

bir cevabı vardı ağızından çıkan, "Düşmanıma vereceğime ahır diplerinde büyüttüğüm itime veririm daha iyi. Bana hemen şu çulsuzu çağırın"

"Olmaz beyim." demişti İso. "Hem ben Zeyno'yu bacım bilmişim."

"Yanlışı bilmişsin öyleyse. Hem sen kim oluyorsun ki benim kızıma hayır diyorsun."

"Ben başkasını seviyorum. Zeyno'ya da hiç o gözle bakmadım, bakmam da. Hem Zeyno çok daha iyisine layıktır."

"Başkasını seviyorsun ha başkasını. Peki, o başkasını nerede yaşatacaksın, benim ahırında mı? Söyle nasıl yaşayacaksınız, hangi parayla?" Sustu bey bir kaç saniyelğine ve sonra devam etti konuşmaya, alabildiğine iğrenç bir gülümsemeye "Başkası ha, o başkası bebeni ahırda mı doğuracak, çocuklarını orada mı büyütecek, babası gibi? Benden sana üç gün mühlet ya evet dersin ve sana Zeyno ile beraber bir ev, bir tarla, bir çift öküz, iki de danalı inek veririm. Yok ille de hayır diyeceksen tez elden evimden barkımdan defolup gidersin ona göre."

"Demin de dedim Zeyno daha iyisine layık."

"Sen öyle san. Ben neye kime layık görürsem Zeyno ona layıktır."

"Ama sevdiğim kız var."

"Bana bak çulsuz, o kızı bilmediğimi mi sanıyorsun, bizim pala Temo'nun kızı Berfo değil mi? Zaten fukaralık içinde büyüdü, düşün bir de sana vardığında çok daha büyük yoksulluk içinde yaşayacak. Senin ona sunduğun şey sadece bu işte. Sen ve o, hiç şansınız yok, üç hafta sürmez açlıktan ölürsünüz. Akıllı ol kıza da yazık etme. Hem kimse bilmesede ben biliyorum, ben bu köydeki her şeyi bilirim. Berfo'nun babasıyla Cemal'in babası ikisini evlendirmek için çoktan anlaşmışlar, ne var ki can düşmanlarımız da olsa Berfo'ya senden daha güzel bir hayat sunacakları da aşikar. Bu onun için bir kısmettir hem de en iyisinden. Zamanla unuttur seni. Sevdalım, aşkım herkes kendini Leyla sanıyor herkes Mecnun. Ama ne İso sen Mecnun'sun ne de bizim Zeyno Leyla. Kurtar Berfo'yu, kendini de. Sen burada rahat edersin o da Cemal'in yanında. Bırak sevdiğin kızcağız varlık içinde yaşasın, açlıktan ölmesin senin yanında."

Üç gün süre verilmişti ona. Bu üç gün boyunca bey bir an olsun ayırmamıştı onu yanından. İso, bu eve geldi geleli ilk defa ahırda değil de bey konağında, yün yataklarda üç gün geçirdi. Onlarla aynı masada yemek

yiyip aynı havayı soludu. Askerlikteki ucuz takım elbisesi hariç ilk defa kaliteli kumaştan bir takım elbise giydi ve ilk defa çarık değil, kuzu derisinde uzun punanlı botlar vardı ayaklarında. Nihayet üçüncü gün geldi çattı ve bey ikisini de alıp karşısına, “Evet, kararınız nedir?” diye sordu. İkisi de hiç düşünmeden ve tereddütsüzce “Hayır, olmaz.” dedi.

Güldü bey ve dedi ki “Bana bak Zeyno, bana bir daha hayır dersen Cemal denen iti ölmüş bil.” Adam şaka yapmıyordu. Arkasına dizilmişti boy boy oğulları, hepsi silahlı baştan ayağa. Blöf değildi bu... Bir daha hayır diyecek olsaydı Zeyno, bey, oğul ve akrabalarını yollayacaktı Cemal'i öldürmeye.

Zeyno ne diyeceğini ne yapacağını bulmaya çalışırken bey dönmüş İso'ya demişti ki “Ya sen İso, bana nasıl hayır dersin, bu yaşına kadar kursağından geçen her lokmayı ben sana vermedim mi?”

“O başka mesele beyim bu başka. Hem verdiğin o yarım yamalak lokmaları hayırına vermedin.”

“Bana bak çulsuz, lafını bil de konuş. Son kez soruyorum, evet mi hayır mı? Ama bil ki hayır dersin önce gidip Berfo'nun evini başlarına yıkacağım, sonra da Cemal denen yılanı kendi ellerimle geberteceğim. Bu gece ben size boyun eğeceğime Berfo'yla Cemal'i Azrail'e teslim ederim daha iyi. Siz anlamıyorsunuz, şunu bilin ya köyün imamı ikinize nikah kıyacak ya da yarın Berfo ile Cemal'in cenaze namazını kıldırarak. Şimdi bırakın inadı, hem madem seviyorsunuz o halde buyurun kurtarın hayatlarını. Haydi kızım, haydi çulsuz İso, haydi bana bir daha hayır deyin ben de size göstereyim el mi yaman yoksa bey mi?”

Ertesi gün öğleden sonra şahitlerin huzurunda karı koca ilan ediyordu imam ikisini apar topar. Ömürleri boyunca, birbirlerine kardeş gözüyle bakanlara ve ömürlerinin sonuna kadar da böyle bakacak olanlara, siz artık karı kocanız, deniyordu. Ama onlar asla evlenmediler, ne düğün istediler ne davulcu, sadece Cemal ile Berfo'ya dokunulmayacaktı. İşte bu şartlar altında kendi nikahlarına siyah yas elbiseleriyle gitti-

ler.

Nikahtan bir süre önce öfkeyle bağırarak Zeyno'ya şöyle demişti, “Seni Cemal'e vereceğime ite köpeğe veririm daha iyi. Çünkü sen anca bir ite layıksın.” Zeyno buz gibi bir sesle cevap vermişti, “Aslandan olanı kediye vermezler baba ben de ite layığım işte kimin kızıysam.” Adam deliye dönüp saldırmıştı ona ve tekmelerken onu bir daha bağırması “Sen ite bile layık değilsin.” Bu kavganın ardından, küstah kıza haddini bildirmek için onu beslemesi çulsuz İso'yla evlendirecekti. Zaten fukara olsa da mertti İso. Yalanı hilesi olmazdı. Biraz sessizdi ama korkak değildi. Ol-

gundu, ezik değildi. Hem beyin bir dediğini ikiletmezdi. “Ne var canım?” diye düşünüyordu üstünü başını düzeltip bir ev verdim mi çulsuz gider bey damadı gelirdi. Hem de dalyan gibi boylu poslu, mert. Ha dese üç tane Cemal çıkarır cebinden. Belki ileride birbirlerini de severler, niye sevmesinler ki?”

Kızı için en iyi damat adayı İso değildi elbet ama madem Zeyno ona üstü kapalı köpek demişti bir de düşman aileden Cemal'e vermektense, İso'yu, bir beye üç beş gün içinde damat yapacaktı.

Böylece herkes görecekti beyle oyun oynanmayacağını öz kızı olsa bile. Zeyno'ya gelince zamanla anlayacaktı hatasını ve babasından af dileyecekti. O da öperek kızını gözlerinden bir beye yakışır şekilde affedecekti. Böyle düşünüyor, böyle umuyordu ve sık sık bu yüzden olsa gerek “anlayacaktır, anlayacaktır” diye tekrarlıyordu. Belki işlemek üzere olduğu suçun var olan azabından böylece kurtulmaya çalışıyordu. Hem bakarsın kim bilir daha ilk senesinde bir bebeği olur Zeyno'nun, onunda torunu, sonra bir tane daha, koşup koşup geleceklerdi dedelerine, göstereceklerdi ona torunlarını, hatta bey şimdi den karar vermişti, ilk toruna safkan bir at hediye etmeye. Hem de paha biçilemeyenlerinden.

Peki gerçekten böyle mi olacaktı?

Bey nikah günü her şeye rağmen Zeyno'ya apar topar bir gelinlik getirmişti hem de o devirde. İso'ya da en iyisinden bir takım elbise. Ama nikahta ne telli duvak takılmış ne de giyilmişti en iyisi olsa da o takım elbise. Önce Zeyno reddetmiş gelinliği ve simsiyah

bir yas elbisesi giyinmişti. İso ise “Böyle şeyler bayramlar seyranlar için giyilir beyim eksik olma, ben giymeyeceğim.” demiş ve eklemiştir “Bugün ne bayramdır ne seyran.” Bey öfkesini belli etmek istemedi ve en azından davul zurna getirtmek istedi ama elbet bu da kabul edilmedi. Küstah, çulsuz deyip içinden hemen oracıkta çekip onu alnından vurmak istese de kendine zor bela hakim olabildi. Sonunda imam nikahı kıymış nihayet bu tuhaf şey sona ermişti. İmam çıkınca da ikisini, onlar için dayanmış döşenmiş bir odaya koyup gitti bey ve oğulları.

Bir süre hiç konuşmadan yan yana oturdu yeni evli çift. Öylece bekleyerek... Nihayet el ayak tamamen çekilince İso kalktı ayağa ve “Zeyno” dedi, “Benden sana eş olmaz, ben gidiyorum.”

“Böyle diyeceğini biliyordum kal diyemem ama nereye gideceksin?”

“Uzaklara.”

“Beni de götür.”

“Bir kadının evsiz barsız köy şehir dolaşması olur şey mi? Ayrıca sen ortadan kaybolursan baban Cemal'i de Berfo'yu da öldürür.”

“Doğru, yapar kansız herif.” dedi Zeyno ve sustu. Bir süre düşündükten sonra sorunu çözdüğünden emin bir şekilde “Hani boş ev var ya, eski Ermeni evi...”

“Evet.”

“Sahipsiz, köyün malı, gidip oraya yerleşelim.”

“Kilitli orası.”

“Açarız biz de.”

“Olur mu olur valla, hem hazır ev bakımını da yapmış oluruz.”

“Yalnız bu eve bir daha dönmek yok.”

“Yok, ne olursa olsun.”

“Açlıktan ölecek olsak bile.”

“Aynen, açlıktan ölecek olsak bile.”

“Peki Zeyno buna dayanabilecek misin? Ben zaten alışkınım.”

“Dayanacağım, zaten ölürüm de babam olacak kansızın yanına dönmem.”

“İyi o zaman kalk gidelim.”

Ertesi sabah, yeni evlilerin odasından hiç ses çıkmayınca şüphelenip çaldılar kapılarını. Ses veren olmadı. Girdiler içeri. Oradaydı Zeyno'ya takılan altınlar, hizmetçiler, gümüş kemer, hiç takmadığı duvağının yanında duruyordu ve orada duruyordu İso'ya alınan ama giymediği takım elbise, kundurası. Cebine sıkıştırılan üç beş kuruş parası. Odaya konan yemek-

lere hiç dokunmamış sudan hiç içmemişler. Pijamaları hiç giymemiş ve yatak hiç bozulmamıştı. “Gitmişler.” dedi babası... Haklıydı gitmişler ve bir daha da geri dönmeyeceklerdi. Gelmeyecekti Zeyno düğünde bayramda, babası, anası, kardeşleri ölüm döşeninde olsa bile. Anası hariç tüm ailesi onun için artık çoktan ölmüştü.

Aradan bir ay geçti, bey ayağına çağırttı. “Gel-sin, elimi öpüp af dilesinler. Söz affedeceğim.” Ama gelen olmadı. Bey de farkındaydı ama artık iyice emin oldu; İso eski İso değildi artık ama gene de çağırttığı halde gelmeyişi onu çileden çıkarmaya yetmişti. Bir iki gün zor sabretse de sonunda çağırdı oğullarını “Gidin şu çulsuzu bana getirin!” diye bağırdı. Ama gid-enleri İso ağır sözleriyle karşılayıp geri yolladı. İsrar etmek isteyen olduysa da “Avluya adımını atan mer-miyi yer! Ya ben ölürüm ya siz!” diyerek uyarması yetmişti. “Canım kendi eniştemizi vuracak değiliz ya.” diyerek işi şakaya vuran bey çocukları böylece açıktan açığa korktuk demeden işin içinden sıyrılmaya çalış-mıştı. İso, “Valla orasını ben bilmem, ben sizi vururum ona göre.” deyip atmıştı. Döndüler geri elleri boş. “Ne oldu be?” diyen beye olanları anlattılar ve eklediler “Kendi eniştemizi vuracak değiliz ya baba.” Ama aslında durum hiç böyle değildi. İso'yu vurmaya öyle çok istiyorlardı ki öyle çok.

Bir ay sonra İso nalbantlığa başlamıştı. Böylece çok olmasa da kıt kanaat da olsa geçinmek için para da kazanabilecekti. Tam bu anda köy yeni bir haberle çalkalanıyordu. Berfo ile Cemal evleniyorlardı. Sonunda haber doğru çıkmış ve daha on gün geçmeden üç davulcu birden başlamıştı çalmaya. Üstelik köyün bir ucundan ötekine dolaşmıştı üç davul, üç zurnalı düğün alayı, elbette çıldırtmak için Zeyno'nun babasını. En son düğün alayı Cemal'in kapısına yerleşince başlamıştı iyiden iyiye düğün eğlencesi. Düşmanı oğlunu dillere destan düğünle evlendirirken beyin kızı nikaha yas elbiseleriyle gitmişti. Bey ne tek lokma yemişti gün boyunca ne bir tek söz çıkmıştı ağzından. Sabırla bekliyordu şu düğünün bitmesini ve davulcuların defolup gitmesini. Ama düğün daha üç gün sürecekti üç de gece. Ama elbette olanlar olacak ve düğün daha ilk gecesinde yarım kalacaktı. Susacaktı davullar onların yerini alacaktı ağıtlar.

“Biz yorulduk biraz şu küçük odada dinlenelim.” demiştiler sağdıçlarına. Sağdıçlarından biri de yanlarında girmiştiler odaya. Susadık, deyip yollamışlardı

sağdıç su almaya... Sağdıç kalabalığı yara yara giderken su getirmeye onlar sürgülemişlerdi kapıyı arkasından. Bir iki dakika sürdü sürmedi döndü sağdıç su testisiyle, hafifçe itti kapıyı açılmadı, sonra daha güçlü itekledi yok açılmadı, bir daha denedi daha da sertçe iterek, bir daha, sonra bir daha, yok belli ki kitlenmişti kapı ardından. “Cemal aç kapıyı ne bok yiyorsun orada bu işin şakası olmaz, ayıptır aç.” diye seslendi sağdıç. Seslendi ama cevap gelmediği gibi kapı da açılmadı.

“Cemal!” Cevap yok. “Berfo!” cevap yok. “Bak abilerinizi çağırıyorum.” Hala cevap yoktu.

Çağırıldı sağdıç abilerini, onlar da yokladılar kapıyı, açılmıyordu. Onlar da seslendi onlara da cevap verilmiyordu. Avludaysa üç davulcu ter kan içinde döne döne, vura vura tokmağı davula coşkusuna coşku katıyordu düğün evinin. Kimi halayda davetlilerin, kimi dalmış tabağına yiyor da yiyor. Avluda kalabalık, avluda herkes, sanki hiç yorulmuyor davulcular ve sanki on yıl daha yorulmayacaklar. Vuruyor davulcular döne döne ortada yanan ateşin... Kapılar, camlar titriyor... Direkler, ağaçlar, toprak titriyor ayaklarının altında... Ortada ateş titriyor... Vuruyor da vuruyor davulcular... Dönüyor da dönüyorlar davulcular... Sanki ne gam diye bir şey var, ne dert diye bir şey... Sanki ne ayrılık diye bir şey var ne de ölüm diye bir şey... Tam o anda kırılıyor bir omuz darbesiyle, sonuna kadar açılıyor kapı... Berfo içinde gelinliğinin ve içinde damatlığının Cemal... Pencere camının kenarında konmuş bir kelebek, titriyor kanatları. Davulcu zor vuruyor davula... Tavandan sarkıyor iki kalın organ... Davulcu dönüyor ateşin etrafında... Tililili çekiyor birileri... tTy tey, tey sesleri yükseliyor halaydan... İki organın içinde ikiilmek... İkiilmekte, iki boyun ve iki baş... Gitmişler yan yana kardeş gibi... Hala vuruyor davulcular, hala dönüyor halay... Tam o anda birden havalanıyor pencereye konan kelebek ve gidip konuyor İso'ların camına. Davullar susuyor aniden, ateşler sönüyor, duruyor aniden halaylar, ölüyor cama konan kelebek.

İlk ağıtlar yükselirken İso bakıyor Zeyno'ya; “Gittiler,” diyor “bizden önce üstelik daha cesur çıktılar. Berfo'm öldü.” “Cemal'im de...” dedi Zeyno, “Biz ne olacağız? Sırf onlar yaşasın diye evet dedik babana.” “Biz çoktan öldük İso. Cenazelerine gidelim.”

“Gidelim.”

“Hoş karşılanmayacaktır.”

“Çok da umurumda. İster dövsünler ister vursunlar zaten çoktan ölmüşüz biz boşuna demiyoruz ya.” “Öyle, biz ölüyoruz.”

Katıldıklarında kimse garipsemedi. Zaten artık olup bitenin herkes çoktan farkındaydı.

Birkaç ay daha geçmişti ki bey bir haber daha yolladı, “İkiniz de evladımsınız, burası sizin eviniz, affediyorum sizi, gelin artık evinize.” Ama gelmediler, geçmiş bayramlarda gelmedikleri gibi, hastalıkta gelmedikleri gibi... Ve anlamıştı be; gelmeyeceklerdi. Bu defa bey onlara öküz ve çift yolladı, fakat İso öküzleri ve eşyaları avluya bile sokturmadan beyin kapısına bırakıp döndü. Dönerken peşinden bağırın, çağırın, küfürler eden olduysa da dönüp cevap vermeye tenezzül bile etmedi.

O gün Zeyno'nun abilerinden birini vurdular şehirde. Kumar masasında... Vuran belliydi ama kaçıp saklanmıştı. Cenazeyi köye getirdiler. Zeyno gitmedi abisinin cenazesine. Bahar geldi Zeyno'nun başka bir abisi çarşıda sıkıştırıp güzün vurulanı vurandı vurdu gün ortasında. Kaçmadı, saklanmadı, teslim oldu... Velhasıl üç beş sene yatar çıkar denilen adamı. Ceplerine üç kuruş sıkıştırılan gardiyanlar, tutup astılar müşadiye hücrelerinde ve bir tutanak tuttular intihar diye. Bir yılda iki cenaze geldi beyin kapısına ikisine de katılmadı Zeyno.

Yıllar geçiyordu ve köydeki insanların tavrı bu yıllar içinde tamamıyla değişmişti. İki şeyin farkına varmaları da uzun sürmemişti. Beyin İso ve Zeyno'ya yaptıkları, Cemal'in babasıyla Berfo'nun babasının yaptıkları o anlaşma, İso ile Zeyno'nun sevdiklerinin canlarını kurtarmak için imam huzurunda evet deseler de birbirlerine hiç o gözle bakmadıkları ve daha nelelerin farkına varmışlardı. Geçen on yıla rağmen ikisinin de duygularında hiç bir değişiklik olmamıştı. Aynı

evde yaşıyorlardı ve onca yıl bir defa bile kırmamışlardı birbirlerini. Köylüler ise beye tam olarak karşı durmamışlarsa da her fırsatta İso'yu desteklemişlerdi. Örneğin nalbantlığa başladığında köyde öküz, at, eşek kalmamış hepsi nallanmıştı. Köydeki her toynak yakalanıp İso'nun kapısına getirilmişti ve bu hiç değişmemişti. Ayrıca köye ait olmasına rağmen hiç kimse ikisinin o eve yerleşmesine itiraz etmemişti. Bir başka örnek, her yıl, parasıyla yaylaya bekçi seçmekti. Böylece köyün kayıtlı resmi mavzerini de yanında taşıyabiliyordu. On birinci yıl Zeyno'nun annesi rahatsızlandı. Durumu ciddileşince hastaneye yatırmıştı. Zeyno koştu hastaneye, geceli gündüzlü haftalarca ayrılmadı anasının yanından. Her şeyine o koştu, her ihtiyacını o giderdi. Ama bu anda bile ne abilerinin ne de babasının, kaldırıp başını, yüzlerine bakmamıştı. Anası, maalesef, iyileşmeyi bırakalım gittikçe kötüleşti ve sonunda yaşamını yitirdi. Cenazesini köye getirdiklerinde Zeyno'nun da baba evine geleceğini sanmıştı ama gelmemişti. Hatta cenaze merasimine de katılmadı. Bekledi... herkes ayrıldıktan sonra gidip sarıldı anasının mezarına... gözyaşlarını döktü toprağına... Bu dünyadaki tek akrabası da çekip gitmişti artık. O da aynı İso gibi yetim ve öksüzdü.

Mezarlıktan dönerken babası çıktı karşısına, on bir yıl sonra ilk defa yüz yüze geldi baba ve kız. Yaşlanmıştı bey. Gözlerinde o eski kibirden artık eser kalmamıştı. Ama hala yepyenyidi çizmeleri, paltosu, takım elbisesi, altın tabakasının görünen kenarı. “Kızım,” demişti titreyen sesiyle “yavrum, beni bağışla, büyük kötülük ettim sana, ne olur dön evine.”

“Ben senin kızın değilim. Sen beni o nikahı kıydırdığın gün öldürdün. O gün sadece bana değil üç insana daha kıydın. O gün önce beni, sonra İso'yu, sonra Berfo'yu sonra Cemal'i, en son da babamı öldürdün. Sen o gün herkesi öldürdün. Sen kansız, vicdansız bir katilsin, benim babam değilsin. Benim kardeşim yok, babam yok. Sayende çocuklarım da hiç olmayacak. Bir anam vardı onu da az önce toprağına verdim. Artık kimim kimsem yok. Seni asla bağışlayamam. Seni bağışlarsam Cemal'e, Berfo'ya ne derim? Onlar beni asla affetmez. Senin bu dünyada da ötekinde de yerin yok. Şimdi çekil yolumdan. Ha bir de, bey, senden önce ölürsem gelme mezarıma eğer önce sen ölürsen gelmeyeceğim mezarına.” Hepsini buydu işte... Baba kızın bu hayattaki son konuşmaları...

Bey sarsılmıştı ve sallanarak bekliyordu yerinde, elbette acı sözler duyacağını biliyordu ama bu kadarını değil. On bir sene önce o Zeyno'yu öldürmüştü, şimdi, on bir yıl sonra Zeyno da onu öldürdü. Uzaklaşıp gitmişti Zeyno, bey ise arkasından bakıyordu, bir daha duyamayacaktı sesini, bir daha göremeyecekti gözlerini. Kaldı öylece arkasında, kolları yanında kırık dalları gibi söğüt ağacının. Bir bey yoktu artık, yıkılmış bir kaleydi o kadar.

Zeyno'nun kaldığı ev babasının konağına çok uzak değildi. Rahatlıkla da görülebiliyordu evden. Ama onca sene bir defa başını çevirip de bakmamıştı bey konağına. Babası ise her gün ama her gün bakmıştı oraya doğru bir umutla, belki bir gün Zeyno çevirir de başını, belki görürdü gözlerini kızının. Ama Zeyno bakmamıştı, bakmıyordu ve belli ki bakmayacaktı. Beyin umudu sapı çürümüş hançere dönmüştü, sallasan saplanmaz, geri basar da saplayan eli kolu doğrar. Sapı çürümüş hançer kadar kendine düşman bir umut, sahibini tüketen bir umut. Artık sen kansızın, katilin birisin diyen Zeyno'nun onu affetmeyeceğinden emin olsa da yine de çaresizce bakıyordu her gün kızının evine doğru.

Beş yıl daha geçti. Artık iyice yaşlanan bey bir bahar günü avluda, iskemlede otururken, Zeyno'nun evine bakarken, kıvrılarak sol tarafına düştü. Hiç hak etmediği halde ölümü böyle aniden ve acı çekmeden olmuştu. Gerçi son zamanlarında o şaşalı beyliğinden eser kalmamıştı. Kızı yüzüne bile bakmıyordu, iki oğlu çoktan çürümüştü toprakta, eşi ölmüştü. Köy ise değişmiş traktörlerle patoslarla dolmuştu. Öküzlerin hepsi kesime yollanmıştı yıllar olmuştu. Atların sayısı yüzlerden onlara inmişti. Her köyde ancak üç beş at kalmıştı. O da durumu iyi olanların zevk için beslediği. Onca yıl dedesinin, babasının büyütüp çoğalttığı, ona devrettiği onca tarla, öküz, para, önünde el pençe duran silahlı adamlar. Hepsini dört tekerli bir traktöre yenilmişti. Köylülere gelince ondan eskisi gibi çekinmediklerini yeri geldiğinde korkmadan belli ediyorlardı. “Bırak ya,” diyorlardı “öyle beylik mi olur, öz kızına, şu gariban İso'ya, Cemal ile Berfo'ya yaptıkları allaha reva mıdır?” Yani bey acısız bir biçimde ölse de son on bey yılında ızdırıp içinde, vicdanındaki olmaz durmaz yarayla yaşamıştı.

Ölür ölmez bey, geriye kalan dört oğlu, malı mülkü satıp birer birer İstanbul'a göçtüler. Zaten babasının cenazesine gitmeyen Zeyno hiç biriyle de ve-

dalaşmayı kabul etmedi. Abileri de mirastan ona düşen pay olarak, bir kaç tarlanın tapusunu gelip alsın diye, anahtarını konağın, bir komşuyla yollayıp gittiler. Zeyno önce tarlaları okula bağışladı, sonra hiç ses etmeden gidip bir bidon mazotla konağı güzelce ateşe verdi. Konak cayır cayır yanarken o oturup seyretti, ta ki geriye kül ve yıkılmış duvarlardan başka bir şey kalmayınca dek. Tüm köylü de izlemişti bu yangını, biri bile koşup bir tas su dökmeye çalışmamıştı haklı olarak.

Ağaçlar.

Evin avlusunun sol tarafında iki söğüt ağacı vardı. Üçer metre arayla ekmişlerdi onları, Cemal ve Berfo'nun öldüğü yıl. Onlar sulamıştı her gün, her mevsim onlar okşamıştı. Her yıl onlar havlandırmıştı diplerini ve onlar budamıştı her bahar istenmeyen dallarını. Fakat bir tuhafılık vardı bu güçlü, kuvvetli, iyice boy vermiş söğütlerde. Birbirlerine bakan dallar özellikle budanmıştı bundan dolayı asla dokunamıyorlardı birbirlerine. Ağaçlar, yapraklar, dallar kavuşamıyorlardı. Bu halleriyle yakınken uzaktı, uzakken de yakın... Ne kadar da tanıdık bir öyküydü bu... Yakın ama uzak gibi, kavuşmak ama kavuşamamak gibi... Özlemek ama dokunamamak gibi... 40 yıl boyunca bu bahçede boy veren iki söğütün ağır acı dolulığı...

Kimdi bu ağaçlar? Neyi anlatıyorlardı, neyin öyküsüydü bu ağaçlara yüklenen anlam. İso için Berfo'ydu elbet, Zeyno için Cemal'di. Ağaçlar 40 yıl boyunca susan bu iki insanın diliydi, başkaldırısı, isyanı, belki de pişmanlıkları ama yaprak, titreyen, dal dal uzayan, kavuşan ve kavuşamayan insan kalbi.

Tabi hepsi bu değildi. Bir beddua gibiydi bu iki ağaç... ikisi hatta dördü adına... anaya, babaya, bu köye, hatta bu dünyaya...

İki söğüt bir ceza gibiydi hep acıları hatırlatan.

İki ağaç en çok da bir gönül yarasıydı. Hem de öyle bir yara ki, her gün kabuk tutmasın diye kendi ellerimizle kanatıyorsunuz, köklerinin toprağa ilerlediği her milimetresinin, açtığı her yaprağın, her yeni sürgünün acısını hissediyorsunuz. Olur ya yaramaz bir çocuk bir dalmı kırar ya da minik bir dalı kurur yahut da düşer bir yaprağı, içinizde bir orman yanar, evlatları ölen ana babalara dönersiniz.

Ağaçlar kavuşamaz, birbirlerine dokunamazlar. Zeyno dokunamaz sevgilisine İso dokunamaz. Bayram sabahları ilk onlara koşulur yarım kalan sevinç-

lerde, bitmeyen hasretliklerde koşulur, koşulur da kavuşulamaz hiç. İkisinin cehenneminde cennettir iki söğüt, cennetinde cehennem.

Keşke, keşke uzamasaydı. Uzanabilseydi söğütlerin kökleri toprağın derinlerine... uzanır gibi geçmişe... Yapabilselerdi, çekip geçmişi, yıkıp yeniden yarabilselerdi, arındırabilselerdi, saçlarımızdan, pişmanlıklarımızdan. Keşke yeniden başlayabilseydik o en büyük hatamızdan hemen önce, keşke uzansalardı geçmişe, silerken yanlışları, güzel olanları da milyonlarca kez başa sararak yaşayabilseydik. Neden uzamaz ki kökleriniz geçmişe söğüt ağaçları.

Son bir şey daha...

Son bir şey bu iki ağaçla ilgili...

Söz vermişlerdi birbirlerine asla ağlamayacaklardı yanlarında iki ağacın...

Hiç tutamadılar bu sözlerini...

ve

gölgelerinden bile eksik olmadı gözyaşları söğüt ağaçlarının...

Sterk.

Yıllar yılları kovalarken gün gelmiş onlarda yaşlanmaya başlamıştı. Onca yıl hiç kırmadan birbirlerini ve bir kardeş gibi severek ve bir kardeştan öte bir biçimde hiç sevmeden. Bu dünyada kapıdaki iki söğüt, Cemal ve Berfo'nun mezarları ve sonradan aralarına katılan Sterk dışında hiç kimseleri yoktu ve hiç bir şeyleri, ne mal, ne mülk.

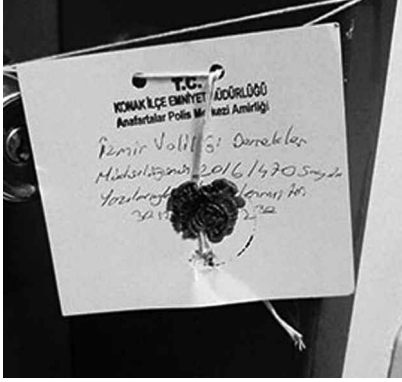
Sterk'in yolu İso'yla o daha yavruyken kesişmişti. Sterk'in annesi doğum yaptıktan kısa süre sonra ölmüştü. Kimse bu koşullardaki bir yavrunun yaşayacağına inanmazken yani elli yıl önce Mem İso'ya dedikleri gibi. Bunun üzerine Mem İso Sterk'i sahibinden satın almak istemiş, sahibi, "Al götür İso, kurtar yavruyu kurtarabilirsen, para ne de istemez." demiş.

İşte bu yavru, Sterk yaşadı. Tıpkı elli sene önce yaşamayı başaran o yetim çocuk gibi.

Sterk 3 yaşına geldiğinde diğer tüm aygırlardan bir karış daha yüksek ve alayından açık ara hızlıydı.

Sterk'le Mem İso'nun ilişkisi, hayvanla sahibi, atla binicisi, koşucuyla joker gibi değildi. Daha çok iki arkadaş, iki dosttu onlar. Onu, bazen, sırtında Mem İso köyün önündeki oavadan geçerken görürdük. Bazen de görürdük sırtında götürdüğü Mem İso'yla yan yan yürüyerek geri geldiğini. Ya da biri önde diğeri arkada avareler gibi sallana sallana, kimi zaman da söğüt

Umudumuz Kavgada, Kavgamız Sanatımızla!

Yola çıktık, uzun yıllardır yürüyoruz
Ve yürünecek daha çok yol var
Emeğimize sahip çıkmak için
O büyük günde hazır olmak için
Anlayabilmek ve anlatabilmek için
Deneyimleri paylaşabilmek,
Öğrendiklerimizi öğretebilmek
Ve öğrenmemiz gerekenleri öğrenmek için
Bilimin ışığından
Sanatın birikiminden
Emeğin kararlılığından ve disiplininden alıyoruz gücümü-
müzü...

Yıl 1992 Boğaziçi Ekin Sanat Derneği kapatıldı

1996 Ayışığı'nın kurucularından Songül Yücel tutuklandı

1996, 1997, 1999 Ayışığı çalışanı ve Müzik Grubu solisti Aysun Bozdoğan tutuklandı

2000 Genç Ekin Sanat Merkezi kapatıldı.

2001 GESAM kapatıldı.

2006 Sarıgazi Ayışığı Sanat Merkezi kapatıldı.

Yıl 2016 İzmir, Adana ve Antakya Ayışığı bir kez daha mühürlendi.

2003'den bu güne Ayışığı Sanat Merkezleri olarak Taksim, İkitelli, Sarıgazi, Gazi, İzmir, Kemalpaşa, Antep, Adana ve Antakya'da onlarca tiyatro gösterisi, etkinlik, anma, konser, grev ziyareti ve yürüyüş gerçekleştirdik. Sempozyum ve konferanslar düzenledik. Saldırıya, baskıya uğrayan sanatçıların, aydınların yanında yer aldık, onlara ev sahipliği yaptık.

Devinim Tiyatro Atölyemiz, Emeğe Ezgi müzik grubumuz, kitaplarımız ve Önsöz Kültür Sanat Derгимizle devrimci kültür ve sanatı yüz binlere ulaştırdık.

Şarkı söyleyen yarınlara olan inancımızla "mücadelemize kilit vuramazsınız" diyerek devam ettik yolumuza. Her saldırı bizi daha da yetkinleştirdi, güçlendirdi.

Bugün bize yönelen saldırının haksız bir saldırı olduğunu söylemeyeceğiz. Faşizme karşı mücadele ederken onun elindeki silahların neler olduğunu ve bize nasıl karşılık vereceğini biliyorduk. "Şarkı söyleyen yarınlara" giden yolun "sevinç işçileriyiz" biz. Biz gücümüzü dört duvardan değil işçi ve emekçilerden alıyoruz. Grev alanları bizim, sokaklar bizim, alanlar bizim... Faşizmin kapımıza kilit vurması onun acizliğinden başka bir şey değildir.

OHAL gerekçesiyle devrimci, demokrat kurumlara, televizyon radyo ve basın araçlarına, akademisyenlere, sanatçılara, aydınlara, sendikacılara yönelik

saldırıların bir parçası bu. Bütün saldırılar bize faşist iktidarın güçten düşmekte olduğunu ve bunu saklamak için elinden geleni yaptığını gösteriyor. Kendi sesinden başka bir sesin çıkmaması için çabalamasını ne kadar da zavallı olduğunu görüyoruz. Asgari ücrette, işsizliğe ve yoksulluğa mahkum ettiği, her geçen gün karşısında göreceği günün kabusuyla uykusunu kaçırarak kitleleri uyutabilmek için saldırılarını sürdürecektir. Faşizmin bizi hedef alması kadar anlaşılır bir şey yok.

Bizler işçilerin, emekçilerin ve ezilen halkların sesi olmaya devam edeceğiz. Faşizmin karşısında onurlu duran sanatçıların, aydınların, demokratların ve devrimcilerin adıyla birlikte anılacak adımız. Faşizmin yanında yer almak için onurlarını satan sanat tüccarları onlarla birlikte tarihe gömülüp gidecek. Tarihe bir bakın, adını bildiğimiz her sanatçı zalimin, ezenlerin, sömürenlerin karşısında emekçilerin yanında taraf olmayı bilerek bu ismi kazanmıştır. Bizler Nazım'ların, Neruda'ların, Brecht'lerin, Victor Jara'ların yolunda yürümeye devam edeceğiz.

Türküleri yapanlar yasaları yapanlardan güçlüdür!

Hiçbir güç bizi yolumuzdan alıkoyamaz.

**Umudumuz Kavgada Kavgamız Sanatımızla!
İzmir Konak ve Güzeltepe Ayışığı Emekçileri**

Umudumuz Kavgada, Kavgamız Sanatımızla! 🎵

Bir gecede 3 tane KHK birden çıkarıldı. 679,680 ve 681 sayılı KHK'lar ile çok sayıda dernek kapatıldı, akademisyenler ihraç edildi.

Kapatılan dernekler arasında geçtiğimiz günlerde faaliyetleri durdurulan İzmir, Antakya ve Antep Ayışığı Ekin Sanat Dernekleri de var. İzmir Ayışığı Ekin Sanat Derneği'nin 29 Aralık günü 20 Ocak tarihine kadar mühürlenmesin ardından 11 Ocak günü tamamen kapatıldı.

İzmir'de de Konak ve Güzeltepe Ayışığı Sanat Merkezi/Ali İsmail Korkmaz Kitaplığı'nın mühürlenmesine tepki gösteren Güzeltepe halkı, herkesi 12 Ocak akşamı dernek önüne çağırdı.

Saat 19.00'da dernek önünde toplanan mahalle halkı ve sanat merkezi emekçileri, Ahmed Arif şiirleri okuyup, Çav Bella ve Gündoğdu marşlarını söylediler ve halaylar çektiler. Kaldıraç okurları da etkinliğe şiirleriyle destek oldular.

İzmir'de Güzeltepe Ayışığı Sanat Merkezi Ali İsmail Korkmaz Kitaplığı'nın kapatılması 15 Ocak Pazar günü saat 15:00'da dernek

Umudumuz Kavgada, Kavgamız Sanatımızla! 🎵

önünde gerçekleştirilen etkinlikle protesto edildi.

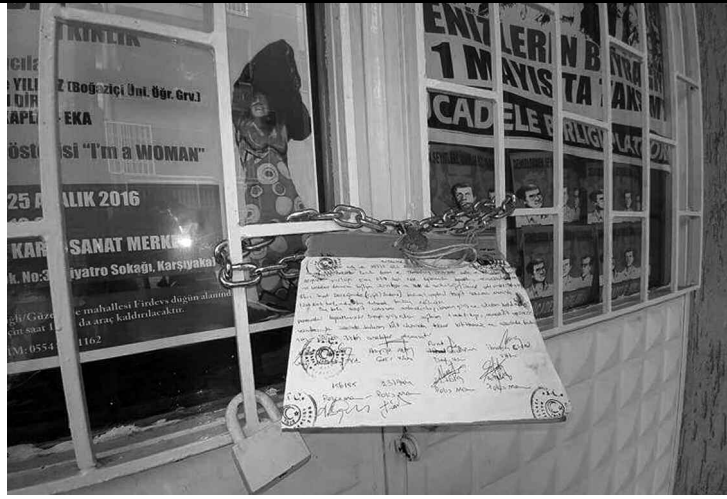
Polisin yoğun güvenlik önlemleri aldığı etkinlikler devam etti. İlk etkinlikte Bertolt Brecht'in Halkın Ekmeği şiiri okunarak "Madem adaletin ekmeği bu kadar önemli, / onu kim pişirmeli, dostlar, söyleyin? / Öteki ekmeği kim pişiren? / Adaletin ekmeğini de / kendisi pişirmeli halkın, / gündelik ekmeği gibi. / Bol, pişkin, verimli" dendi.

Enver Gökçe'nin Dost şiirini okuyan bir işçi "Bizziz Ilgaz'ın çam ormanları güzel değildir. / hayda günlerim hayda / Sırtını düşmana verdikçe / Murat dağları güzel değildir. / Dost dost ille kavgaya! / Gel günlerim gel de dol! / Gel Aydınım, İzmirlim, / Gel aslanım Mamak'tan / Erzincan'dan, Kemah'tan / Düşmanlar selam ister / Gözden, gezden, arpacıktan" dedi.

Kaldıraç okurları da "Güneş doğacak elbet. / Doğacak. / Gök kubbeyi parçalayarak / toprağı eriterek doğacak. / Güneş elbette doğacak. / Güneş yalnız benim için mi doğacak. / HAYIR. / Herkes payını alacak. / Herkes payını alacak diye / güneş herkesin mi olacak. / HAYIR! / Güneş şafakta dövüşenlerin olacak" diyerek etkinliğe destek verdiler.

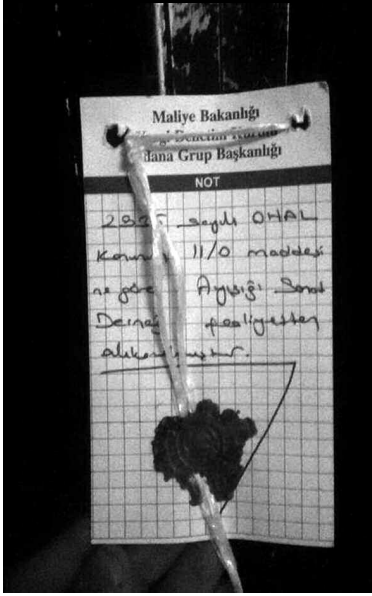
Bu şiirlerin yanı sıra etkinlikte Hasan Hüseyin Korkmazgil'in "Bıçak Kemikte", Nazım Hikmet'in "Onlar Ümidin Düşmanıdır" isimli şiirleri okundu.

Etkinlikler halaylarla ve "Güzeltepe Faşizme Mezar Olacak" sloganıyla sona erdi.

Umudumuz Kavgada, Kavgamız Sanatımızla! 🎵

Antep Ayışığı Sanat Merkezi Mühürlenmesinin ardından 31 Aralık 2016 cumartesi günü Ayışığı Sanat Merkezi tarafından İnsan Hakları Derneğinde bir basın toplantısı gerçekleştirildi

Antep Ayışığı Sanat Merkezi'nde "Hazıranda ölmek zor" adlı etkinlik gerçekleştirildi.

Nurhaklar da katledilen Sinan Cemgil, Alpaslan Özdoğan, Kadir Manga; Gezide ölümsüzleşen yoldaşlar; 3 büyük şair Nazım Hikmet, Ahmed Arif, Orhan Kemal; Karadeniz'in asi çocuğu Kazım Koyuncu ve 12 Aralık Zindan Katliamları sonrası gerçekleştirilen ölüm oruçlarında ölümsüzleşen Aysun Bozdoğan, "Hazıranda ölmek zor" adlı etkinlik ile anıldı.

Ayışığı Sanat Merkezi'nde gerçekleşen "Gençlik Buluşuyor" adlı etkinlikten.

Umudumuz Kavgada, Kavgamız Sanatımızla! 🎵

Antakya

Ayışığı'nın kapısından içeri geçtiğinizde bambaşka bir dünyayla karşılaşsınız. Sanki dışarıdaki dünyadan farklı olarak kendi dünyasını kurmuş. Güneşten aldığı gücü ve ışığı dünyamıza yansıtmış Ayışığı... Kapısında koca bir "MERHABA" yazıyor. Sonradan anlıyorum tabi yeni dünyaya, yeni insana "MERHABA" diyor.

İçeri geçtiğinizde eski bir ev olduğunu görürsünüz. Merdivenleri çıktığımızda ise kitap dolu bir oda ve o odanın yanındaki odayı... Bir iki masa var. Masanın üstünde kitaplar. Tam da kitapların üstüne ışık vurmuş. Sizi büyüleyen bir havası var oranın. Mutfağı var beraber aç midelerimizi doyurduğumuz. Bir oda daha var ki anlatılmaz. Odanın duvarları şiirler, sözler, alıntılar, resimlerle dolu. Hepimizin sevdiği oda genellikle oydu; çünkü herkesin orada bir emeği vardı. Herkes bir yazı bırakmıştı o odaya.

Hepimiz Ayışığı'nın kapısından geçtik mi; eski-kötü alışkanlıklarımızı, bencilliklerimizi, kötü huylarımızı o kapının ardında bırakırdık. Çünkü orası ortak, komünal bir yaşamdır. Her şeyi beraber ürettik. Nice tiyatro oyunları hazırladık, oynadık, nice etkinlikler yaptık, nice şiirler okuduk, nice şarkılar söyledik... Harikalar yarattık biz orada.

Ayışığı'yla tanışanlar eskisi gibi değiller. Mesela kendimden örnek vereyim. Ayışığı'yla tanışmadan önce sadece okula gidip gelen, arada sırada dışarı

çıkan, zamanın çoğunu boş geçiren, amaçsız yaşayan bir insandım. Çoğumuz böyleyiz. Fakat Ayışığı bir amaç taşıyor. Yeni insanı oluşturmak. Yani eski benim tam tersi. Yani düşünen, sorgulayan, araştıran, merak eden bir insan. İnsanların acısını acısı yapmak. Ve bizler doğru olanı savunmayı her daim gerçekleştirdik. Kendimizde yeni insanı oluşturmaya çalışmak olsun, etkinliklerimizde, tiyatrolarımızda olsun; hep doğru-nun, hakikatin yanındaydık.

Ve çalışmalarımız sadece kapısına mühür vurduğunuz Ayışığı binası değil. Sokaklar bizim alanımız. Bu nedenle önümüze ne engel çıkarsa çıksın mücadelemizi vermeye devam edeceğiz, ediyoruz da. Çünkü biliyoruz ki;

DEVİRİMCİ SANAT SUSTURULAMAZ!

Umudumuz Kavgada, Kavgamız Sanatımızla!

AYIŞIĞI SANAT MERKEZİ ÇALIŞMALARINDAN

Bazıları için sıradan bir sanat merkezi, bazıları için ise yeni yaşama “merhaba” dedikleri yer. Sıradan bir sanat merkezi değil, çünkü yaptığı sanatta insanların acılarını, sevinçlerini, umutlarını işleyen, anlatan bir yerde duruyor. Sıradan değil çünkü, başkalarının acılarını acımız, sevinçlerini sevincimiz yapalım, diyor. Amacı toplumcu kültürle, toplumsal özgürlüğe ve mutluluğa kavuşmak. Onurla, sınıfsız, sömürsüz, savaşız, özgür ve mutlu bir dünyayı kurmayı amaçlayan bir kültür sanat merkezi...

Antakya’da geçtiğimiz aralık ayında 8. sanat yılını kutladı Ayışığı Sanat Merkezi. Antakya’da 8 yılda birçok etkinlikle halklarla bir araya geldik. Sizlere bunlardan birkaçını şöyle sıralayabiliriz:

SİVAS 93 ANMASI:

Tarihler 2 Temmuz 1993’ü gösteriyordu. Sivas’ın Madımak ilçesinde Pir Sultan Abdal Kültür-Sanat Festivali düzenlenmektedir. Festivale birçok şehirden aydınlar, sanatçılar, şairler, ozanlar ve birçok misafir gelmişti. Etkinliğin yapıldığı otelde türkü söyleyen gençler, semah dönen kadınlar cıvı cıvı bir insan kalabalığı... Ve dışarı... “Bunlar komünist, din düşmanı... Aleviler dinsizdir... Alevileri öldürmek helaldir...” vs. sözlerle festivalin yapıldığı alana; taşlarla, sopalarla, bıçaklarla saldırmaya başladı dinci faşistler. Oteldeki insanlar ne olduğunu anlamaya çalışıyorlardı, kim bunlar, ne istiyorlardı, bunları daha anlamadan otel ateşe verilmişti. O ateş bu ülkenin her tarafında görüldü ve o ateş bu ülkenin her tarafını yaktı. O ateş oteldi tam 32 şairi, yazarı, ozanı katletti. Metin Altıok, Behçet Aysan, Uğur Kaynar, Hasret Gültekin, Asım Bezirci, Edibe Sulari... ve daha nice insan o ateşte ölümsüzlüğe uğurlandı.

Ayışığı Sanat Merkezi şiir atölyesi bu katliamı, hazırladığı şiirlerle, türkülerle Antakya’daki emekçiler bir anma gecesi düzenlemeyi plandı. Ve çalışmalar başladı. Çalışmalar Antakya’daki mahalleleri, sokak-

ları tek tek gezerek yürütüldü. İnsanlar, konuşarak, sohbet ederek etkinliğe davet edildi. Etkinlik günü yaklaştıkça bu katliamı yaptırın devletin kolluk kuvvetleri çalışma yapan arkadaşların ailelerini defalarca taciz etmeye çalıştı. Ailelere, yapılan bu etkinliğin doğru olmadığını, yapanların ise birer devlet düşmanı, terörist olduğunu anlatıyordu. Ancak ailelerin verdiği cevap belliydi, bizler bu katliamı kimlerin yaptığını çok iyi biliyoruz. Ve bir şeyi daha çok iyi biliyoruz, o da teröristlerin kimler olduğudur, deyip etkinlikte çocuklarıyla birlikte olup, şiirleri, türkülerini seslendirdi.

Antakya’dan sonra bu etkinlik Samandağ’da, Harbiye’de ve Karayay’da tekrar tekrar büyük bir ilgiyle karşılandı.

OĞULLARI ÖLDÜRÜLEN ANALAR:

Bu sefer tarihler 31 Mayıs 2013’tü. İstanbul’da küçük bir park, Gezi Parkı. Parkın içinde çocukların koştuğu, kaydırdan kaydığı görüntülerin olması gerekiyordu. Ancak o gün parkın içinde dozerler, iş makineleri, belediye çalışanlarıyla doluydu. Gezi Parkı’nda bulunan çocukların oyun alanlarını, oradaki ağaçları yıkıp yerine cami, Topçu Kışlası gibi şeylerin yapılması gerektiğini söylüyorlardı. Parkın et-

rafında toplanan doğa dostları dozerlerin önüne geçti ve yıkım gerçekleşmedi. O parka daha sonra polisler geldi ve ülkede daha önce belki hiç duyulmayan Gezi Parkı, ülkenin dört bir yanında konuşulmaya başladı. O gün ülke tarihinin bir dönüm noktasıydı. İstanbul-Taksim meydanında on binlerce insan toplandı, daha sonra İzmir-Gündoğdu Meydanı, sonra Ankara-Kızılay, sonra Antakya-Armutlu Mahallesi, sonra Akkapı, Hopa, Lice... 31 Mayıs 2013 gecesi ülkede bir ayaklanma başladı ve aylarca sürdü. Ayaklanma sırasında 2 Haziran gecesi İstanbul’dan bir haber geldi Mehmet Ayvalıtış ölümsüzleşti. 3 Haziran’da Antakya’dan Abdullah Cömert ölümsüzleşti. Ayaklanmada ölümsüzleşen ikinci insandı ve Antakya’da ölümsüzlüğe uğurlandığı sırada belki de o sokaklar bir daha bu kadar kalabalığı görmeyecekti. 12 Haziran’da Ankara

Yer: Yeni Çarşı Kompleksi(Toplantı Salonu) - SAMANDAĞ
Tarih: 27.06.2015 Cumartesi Saat: 20.00
İletişim: 0553 326 22 62

facebook/Güneşgeçgi
facebook/Antakyaayışığısanatmerkezi

Umudumuz Kavgada, Kavgamız Sanatımızla! 🎵

Kızılay'da polisin açtığı ateşle Ethem Sarısülük ölümsüzleşti. 28 Haziran Diyarbakır'da hem Gezi için hem de Lice'de yapılması planlanan kalekol eylemlerinde Medeni Yıldırım ölümsüzleşti. 10 Temmuz Eskişehir'de 38 günlük yaşam mücadelesini kaybeden Ali İsmail Korkmaz. Gezi Ayaklanması'nın devam ettiği sırada ODTÜ'deki ağaçların da kesilip yerine yol yapılacağı haberi üzerine Antakya-Armutlu'da halk yine sokaklardaydı. 10 Eylül gecesi Armutlu'dan bir ölüm haberi daha Ahmet Atakan. Bu ayaklanmada yitirdiğimiz biri vardı ki daha küçüktü, henüz 14 yaşında olan Berkin Elvan.

Evet bu ayaklanmada yaralanan binlerce insan vardı, belki de bazıları gözünü, bazıları kolunu, ayağını kaybetti. Ama her şeye rağmen bu insan hayalleri için o sokaklardaydı, daha güzel bir yaşam istedikleri için, bazıları ise özgür bir şekilde düşüncelerini söylemeyi, duygularını ifade etmeyi, yaşamdan kovulmamak için o sokaklara çıktı.

Ayışığı Sanat Merkezi de bu ayaklanmada ölümsüzleşen gençlerin annelerine ithaf ettikleri, Oğulları Öldürülen Analar tiyatro oyununu sergiledi. İlk gösterimi 8 Şubat 2014'te Antakya'da sergilendi ve oyun çoğu insanı duygulandırdı, o günlere götürerek ölümsüzleşen insanları izleyicilerle tekrar buluşturdu. İkinci gösterimi ise 12 Nisan'da Samandağ'da yapıldı.

AHMET ATAKAN ANMA GECESİ:

10 Eylül 2013'te Antakya-Armutlu'da Gezi Ayaklanması sırasında ODTÜ'de yapılması planlanan yol yapımı eylemleri sırasında polisin attığı gaz kapsülünün başına isabet etmesi sonucu ölümsüzleşen Ahmet Atakan.

10 Eylül 2014'te Ahmet Atakan'ı ölümsüzlüğe uğurlayışımızın birinci yıl dönümünde Antakya'da

Amfi Açık hava Tiyatrosu'nda yapılan anma gecesi-nin sunumu ve tiyatral şiir dinletisiyle bir araya geldik.

YAŞADIM DİYEBİLMEN İÇİN:

Herkesin hayatında yeri olan biri var bu dünyada; Nazım Hikmet Ran... Komünist şair... Nazımı anlamak, anlatmak hiç kolay bir şey değildir. Şiirlerini okuyan herkes, Nazım'ın aşk, hasret ve ümitle dolu olduğunu bilir. Bir kavgası olduğunu da... Bu kavganın ne olduğu ise hem şiirlerinden hem de bütün bir yaşamından bellidir. Nazım'ı anlatmaya şu an kelimeler, paragraflar yetmez. Bizler de Nazım'ın komünist olmayı nasıl seçtiğini, yaşamında kavganın nerede olduğunu, aşkını, hapishane hayatında neler yaşadığını yaptığımız tiyatro oyunu olan "YAŞADIM DİYEBİLMEN İÇİN" de göstermeye çalıştık. Bu oyun da hem Antakya'da hem de Samandağ'da izleyicilerle buluştu.

1 EYLÜL DÜNYA BARIŞ GÜNÜ:

1 Eylül 2016'da her ilde yapıldığı gibi Antakya'da da bir mitingle işçilerle, emekçilerle bir arada olduk. Ayışığı Şiir Atölyesi de bu mitingde iki şiir seslendirerek yer aldı.

6 MAYIS:

Denizleri Anma etkinliğinde şiir, müzik dinletileri... Ayışığı Sanat Merkezi içerisinde Çağdaş Kışot adlı tiyatral şiir dinletisi, Kiraz Ayları kısa tiyatro oyunu, 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nde şiir dinletisi, 13 Mart Seyitleri Anma etkinliğinde şiir, müzik dinletisi... unuttuğumuz daha nice etkinlikler...

Evet, 8 yıl.. 8 yılda bir sürü etkinlikle bir araya geldik sizlerle. Acımızı, sevincimizi paylaştık; kötü günde, iyi günde hep bir aradaydık. Ve öyle de devam edecek. Şimdi kapımıza mühür vurdular; ancak mühürleri vurmak çok kolay, sanatı susturmak bir o kadar zor. Çünkü 'Sanat, geleceği içinde barındıran bir silahtır.'

Umudumuz Kavgada, Kavgamız Sanatımızla! 🎵

‘Bu umuda çıkmanın öyküsüdür.
Gölgelenmiş bedenlerimizin
Yalnızlığa itilmiş düşüncelerimizin
Bir Ayışığı sayesinde aydınlanmanın öyküsüdür.
Kirlenmiş düşüncelerimize yağmur olan
Körelten gözlerini açıp dünyaya tekrar bak diye haykıran
Ezilmişliğin ne olduğunu, acının ne olduğunu ilmek ilmek gözlerle diktiren
Fakat bir kez olsun umudu çıkarmayan bilincinden
Dar sokaklar, eski binalar, yazılı duvarlardan geçtim umuda çıkmak için
Gözlerim kör, kulaklarım sağır iken
Sevgiyi bencilleştiren duygulardan arınmamışken
Bana dokunmayan yılan bin yaşasın diyerek
Yaşamı bu denli tek düze yaşayarak
Hayatımda bir şiire, bir ezgiye yer etmeden
Maviyi görmeden, yeşili görmeden, denizi, dağı, baharı görmeden yaşarken
Adım attım gerçek dünyaya

Bu acıyı görüp, umudu eksik etmeyenin öyküsü

Bu Ayışığında aydınlanan insanın öyküsü’

Ve Ayışığı gölgesinde anladım ki; yaşamın başka yerlerinde acı çeken insanların, duygularını paylaşmak ve acılarına ortak olmakmış, insan kalarak yaşamak.

Yine yinelediler Che’nin sözüyle “Dünya’nın neresinde olursa olsun başkasına atılan bir tokadı kendi yüzünde hissetmeyenin insanlığından şüphe duyarım.” diye.

Bu bir öykü; sanatın en güçlü silah olduğunu, fabrikada çalışan işçinin, ezilen halkların, “Anne, bana küçük kurşun sıkırlar değil mi?” diyen kızın, oğulları öldürülen anaların, yaşından bir fazla kurşun sıkıldığı için ölen Uğur’un, Denizlerin, Mahirlerin, Che’nin, Fidel’in, Marx’ın, Lenin’in yani ütopyaların dışındaki gerçek yaşamı Ayışında öğrenen insanın öyküsüdür.

Bu öykü asla bitmeyecek. Önümüze gölge olsanız da asırlar boyunca bitmeyecek ışığımız. Mühürlediğiniz bir binadan ibaret. Kavgamız ömür boyu...

UMUDUMUZ KAVGADA KAVGAMIZ SANATIMIZLA

Bir Ayışığı Sanat Merkezi Emekçisi

OKUR

YARIM

*Yanlış anahtarla zorlamışım
Huzurun gümüş kilidini
Siyah anaforunda zamanın
Kaybolmuş bir çılgının tınısı
Bırakmadı peşimi
Çünkü kul teslimiyetiydi
Aşkın son kertesi*

*Oysa şimdi
Karanlıktan korkan bir kör gibi
Duyamadığım bir imge için
Gezegenin bütün sözcükleri
Yağdı üstüme başıma
Alelade bir şehir bulantısıyla*

*Yağmuruna susadıkça erguvan ikliminin
Taş katılığı bir zamanda
Parçalı şiirli bir havada
Seni düşündüm yarım yarım
Yaşam geri gelmişti
Yemek yedim gezintiye çıktım
Unutmadım ama alıştım
Seni düşünmeye yarım yarım*

*Aşka aşık olabilirken
Ve düşünceleri düşünürken
Huzurun gümüş anahtarı için
Senin de senlenmen gerek
İçinden doğru
Benim benlenmem
Ölmeden ölmem*

SEVME BENİ

*Yalanı keşfetmiş bir çocuk kadar
Hiçbir şey değiştiremez suyun yatağını
Dağ çekilir ova bükülür deniz gelir
Öyle şaşırılmış gibi bakmayın yüzüme
Kuzeyde olmaz Güneş kuzey yarımkürede
Ve Akdenizliyiz bu yol bu coğrafyada
Bizi sevmek zorunda seviştığımız
Kadınlar*

*Gittikçe intiharın da panzehiri olur
Kendimize uygulayınca bu keşfi
Ne sevdalar geçtim hepsini pekiyi ile
Benim yaptığım gibi işte!
Çünkü her ateş söner
Güneş'te yanar yeniden
Ve ben doydum Güneşlere
Yağmura uzanmayı düşünüyorum
Düşleyip uyanıyorum*

*Sevgilim, çok konuşalım
Bitirelim sözcükleri
Sevişmeden önce.*

Onur Abalı

Haydi Kadınlar Üşenmeyin... Ertelemeyin...

Resmi kayıtlara göre 51 yaşın ikinci yarısına girmiş fakat ruhu çok genç ve dinamik, uyandığında duyduğum ilk sesin müzik olmasını isteyen, sizlerden, içinizden bir kadını. Her kadın gibi hayalleri, hedefleri olan fakat çocukları ve eşi için kendi önceliklerini ertelemek durumunda kalan bir kadın. Ama farkım, beni birçok kadından bir adım öne çıkaran, hayallerimden asla vazgeçmemiş olmamdır sanırım.

Elbette bu dünyadan birçok beklentim vardı ama içlerinden bir tanesini gerçekleştirmeden bu dünyadan gitmek istemiyordum. Madem insanlar yakarındaki etiketiyle sınıflandırılıyor, itibar görüyor o zaman oyunu kuralına uygun oynamak istiyordum. Bu isteğim; yarım bıraktığım eğitimimi tamamlayıp bir üniversitede okumaktı. Aslında bu konuda bu kadar ısrarcı olmamın tek sebebi, ailemin beni okula göndermemiş olmasıdır. Çünkü ben bir kız çocuğuydum, ne işim vardı oralarda! Bu konu çok ağırımaya gitti fakat o zamanki aklım ve bilgim bu duruma karşı gelmeme yetmedi. Çalışmaya başladım, kısa bir süre sonra da evlendim. Derken çocuk sahibi oldum. Kendimi düşünmek şöyle dursun; bütün zamanım, işim, eşim ve çocuklarım için bile yetmiyordu. Fakat bu süreçte, kadınların okumaları yönünde sürekli etrafımdaki kadınlara telkinlerde bulunuyordum. En yakın örneğim ise ablam.

Ablam benden beş yaş büyük. Liseyi bitirmiş ve evde oturuyordu. Benim zorlamamla sınavlara girdi ve sınavları kazandı. Okul masraflarını çalışarak ben karşıladım. Kendisi Siirt Eğitim mezunudur ve ilköğretmenliğinden emekli olmak üzere ve ne mutlu ki geleceğimiz olan çocuklarımızı eğitiyor. Ayrıca birkaç öğrencinin eğitim giderlerine katkılarda bulundum uzun süre. Şimdilerde özellikle kız öğrencilere koruyucu aile olmaya çalışıyorum. Bunu yapmak bana mutluluk veriyor. Bir insanın hayatına olumlu bir katkıda bulunmak anlatması güç bir haz veriyor bana.

İşimden emekli oldum, çocuklarımı büyüttüm. Artık bana fiziksel olarak ihtiyaçları kalmamıştı. Şimdi kendim için bir şeyler yapma vakti gelmişti. Oğlum liseyi bitirmiş üniversite sınavları için başvurusunu yapmıştı. Son gün sabah erkenden kalktım ve kimseye bir şey demeden evraklarımı aldım, bir başvuru merkezine gittim. İşlemlerimi yaptım, belgemi aldım. Ve işte başvurumu yapmıştım; ben de bir aday öğrenciydim. 33 yıl aradan sonra kendim için bir adım atmıştım. O anki heyecanımı, duygularımı ifade edemem. Tekrar öğrenci olabileceğim fikri bile beni çok heyecanlandırmıştı. Zaman geçti 1. aşama sınavına girdim ve geçtim. 2. aşama sınavını da geçtim. Tercihler yapıldı ve bekleme süreci başladı. Yerleştirme listeleri açıklandığında gördüğüm şey: Çukurova Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu / Makine Bölümü'ne..

YERLEŞTİRİLDİNİZ.

Evet başarmıştım. Sonunda kendim için bir adım atıp başarmıştım. Ben kendime güveniyordum ama sanırım insanlar bunu başaracağımdan pek emin değillerdi. Üstelik hemcinslerimdi bunlar. Tanıdığım birçok kadın hala ve inatla okulu ne zaman bırakacağını soruyorlar. Oysa ki bilmedikleri bir şey var: Ben uzun süredir hiç olmadığım kadar mutluyum. Okulda olmak, okullu olmak, gençlerle birlikte olmak çok güzel. İşin güzel yanı sınıf arkadaşlarım (ki çoğu oğlumla yaşlılar) beni kabullendiler ve seviyorlar, en az benim onları sevdiğim kadar. Okuldaki devamsızlık hakkımı hiç kullanmadım. Her gün okula gidiyorum. Dersleri kaçırmamaya çalışıyorum. Yoksa kaybettiğim 33 yılı başka nasıl telafi edebilirim ki...

Bu arada birinci dönem iyi bir not ortalamasıyla bitti. Kendimle gurur duyuyorum. Başarımdan gurur duyuyorum. Bu başarı bana yeni ufuklara doğru gitmem için bir başlangıç olsun. Şimdilerde geleceğe dair daha güzel umutlarım var. Okul bittiği zaman DGS sınavına girip fakülteyi bitirmek istiyorum. Neden olsun? Bunu yapabileceğimi kendime ve başkalarına kanıtlamıştım, değil mi?

Son olarak diyorum ki, asla ben bitti demeden bitmez. Haydi kadınlar üşenmeyin, ertelemeyin, şimdi ayağa kalkın ve kendiniz için bir şeyler yapın..

RÜZGÂR-BULUT-ÇİSE

Aysel Hoşgıt

Çise, akşam işten eve dönünce her zamanki gibi üstünü çıkartmadan mutfağa girdi. Açlığa hiç dayanamayan sabırsız kocası gelmeden yemeği hazırlamaktı bütün telaşı. Ocağa makarna suyu koydu, kabanını çıkardı, kanepeye uzanıp bir sigara yaktı. Kocasını için “Yine ne halde gelecek bakalım bizimki!” diye içinden geçirerek yorgun ayaklarını biraz dinlendirmeye çalıştı. Onu yoran ne çalıştığı şirketteki yoğun iş temposu ne de ev işleri idi. Yeter ki kocası bir vukuat işlemeden evine gelsin yeterdi.

Kafasında bin bir düşünceyle kalktı. Yemekleri pişirdi. Masayı hazırladı. Hoşluk olsun diye küçük vazoya işten gelirken aldığı karanfilleri koyup ma-

saya yerleştirdi. Yine kocası için aldığı biraları soğuması için buzdolabına koydu. En çok sevdiği şeydi eve yorgun gelince bir şişe buz gibi bira içmek kocasının... Ne kadar kızsız da onun sevdiği şeyleri yapmak hoşuna gidiyordu. Her şey hazır. Sıra en zor kısma, beklemeye gelmişti. Tabi bu saatler sürebilirdi. Öylede oldu. Gece yarısına doğru kulağı kapı zilinde, yüreği ağzında, akli kocasında beklerken bahçeye açılan balkon kapısı büyük bir gürültüyle vuruldu... Koşarak kapıyı açtı... Tanmadığı iki kişinin kolundaydı kocası... Üstü başı kan içinde, kafasında çenesinden bağlanmış beyaz bir sargıyla karşısında duruyordu... Şaşır mı? Tabi ki hayır... Kocaman bir çığlık atıp “Yine ne oldu Rüzgâr!” diye bağırabilirdi sadece... Bu çığlıkla tanımadığı iki adama dönerek “Siz de kimsiniz, nereden getiriyorsunuz kocamı?” Adamlar “Biz onu sitenin kapısına oturmuş ağlarken bulduk.” deyip Rüzgâr’ı bırakıp aceleyle uzaklaştılar... Kocasını içeriye alırken bir yandan da “Bir gün bari şu eve olaysız gelsen ölürsün müsen be adam? Ne yaptın kendine böyle?” diye söylendi... İşin garibi Rüzgâr gayet sakin bir edayla gülümseyerek “Kendine ne yaptın, off kadın, bir kerede sana ne yaptılar demiyorsun, önce sor bakalım bana ne oldu haa!” diye sitem etti... “Evet, Rüzgâr Bey anlat bakalım sana ne yaptılar hadi dinliyorum anlat!” Bakalım nasıl bir hikâye geliyor diye içinden geçirerek yüzüne baktı kocasının... Rüzgâr’ın yüzü acıdan birdenbire asıldı ve öfkeyle bağırarak “Ne olacak çölde kafamı dev ısırdı!” dedi... “Aydaa çöl neresi? Dev kim? Başını niye ısırdı? Yine gitti senin kafa hayal dünyasına, heyy kendine gel Rüzgâr, Bulut yanında değil miydi?” “Bırak Allah aşkına Sanço’yu korkak rezil adamın biri o, varsa yoksa eşeği, ona bir şey olmasında dünya yıkılsın umurunda değil.” dedi... ”Haa anlaşıldı canım, nasıl unuttum, sende Don Kişot’tun değil ya, hadi bakalım merak ettim anlat şu olayı.” dedi Çise sakin bir sesle... Başladı anlatmaya, ama nasıl? Dinleyelim.

Yok çölde bir kantona su ve yiyecek götürecekmiş de, yok bir yığın çoluk çocuk açlık ve susuzluktan orda kırılıyormuş da, üstleri başları yırtık pırtıkmiş, dünyanın umurunda değilmiş, bu, devesi olan bir Arap’tan kendilerine yardım etmesini istemiş, adam “Bana ne,” demiş, “siz de kimsiniz, kendinizi şövalye mi sanıyorsunuz?”

demiş, bizimki de zıvanadan çıkıp saldırmış. İşte olanlar güya o zaman olmuş, deve de sahibini kurtarmak için bunun kafasını ısırması... Bağırarak anlatmaya devam etti Rüzgâr “Ben o devenin boynunu kırmaz mıydım, kuyruğunu kesip atıma yedirmez miydim, kulaklarını kesip Sanço’nun eşeğini doyuramaz mıydım? Parçasını bulamazlardı valla!” diye öfkeden sesi kısılana kadar konuştu...” O aptal Sanço bana yardım edeceğine bir yumrukla yere serdiğim, acımasız, kendi halkını bir nebze düşünmeyen Arap tüccarını ayağa kaldırıyor. Yetmiyor bir de devesinin heybesinde yere saçılan kuru incirleri üzümle, fındıkları toplayıp adamın heybesine geri koyuyor, bir de eline kocaman elma almış, saçılan yemişler arasından geçmiş karşıma çatır çatır yemez mi? Ben ona gününü göstereceğim ama ah Sanço Panza elimden çekeceğin var, hain, aahh kafam! “Tamam” dedi Çise, kocasını zorla kaldırıp banyoya götürdü. Elini yüzünü yıkayıp üstünü değiştirdi. . . “Hadi şimdi karnını doyur.” “Bir şey yiyecek halim mi var kadın? Haa karıcığım atıma bir bakar mısın Sanço ona yem vermiş mi ahıra koymuş mu?” dedi. “Allahım sen sabır ver, ben ne diyorum, sen ne anlıyorsun Rüzgâr? Hiç değilse azıcık çorbadan iç.” “Tamam karıcığım sen üzülme.” diye masaya oturdu. Ne çiçekleri fark etti ne de biralarını sordu. Birkaç kaşık çorbayı zorlanarak içti. Geçip kanepeye uzandı. Çise de yanına oturdu. “Ahh hain Tüccar Arap bir daha karşıma çıkarsan ben sana yapacağımı biliyorum, heybendeki bütün yiyeceklerin hepsini o aç insanlara vermez miyim? Seni bir yudum suya muhtaç etmez miyim? Alacağın olsun senin Sanço, bir elmaya sattın beni!” diye söylene söylene karısının dizlerine yatarak sayıklarcasına uykuya geçti. . .

Çise onun ne demek istediğini anlamıştı “Ah Rüzgâr ahh!” diyerek usulca kalktı. . . Kocasının başının altına yumuşak bir yastık koydu... Üzerini örttü. . . Yanağına hafif bir öpücük kondurup sessizce evden çıkıp yan taraftaki atölye ye geçti. Rüzgâr oturdukları sitenin teknik işlerine bakıyordu. Kendi çabasıyla sitenin sığınaklarından birini atölye haline getirmişti. Bulut da onun yardımcısı idi... Bulut atölyeyi kapatmak üzereydi “Gel yenge gel nasıl Rüzgâr abi uyudu mu?” dedi ve aralarında şu konuşmalar geçti:

“Neler oldu bugün Bulut?” “Sorma yenge yaa... Malzeme lazımdı sitenin kapıları için. Biliyorsun en iyi Rüzgâr abi anlar en iyi ve ucuz malzeme nereden alınır. Bu, ‘Hadi Tuzla’ya gidelim.’ dedi, hem dolaş-

mış oluruz hem de işimizi görürüz. ‘İyi’ dedim ben de. Aldık bizim külüstürü, hem arkasına koyarız aldıklarımızı. Benim içinde değişiklik olur dedim. Tabi bu birasını yanına almayı ihmal etmedi... Koyulduk yola. Yenge, geçti direksiyona, biliyorsun nasıl hızlı kullandığını... Kaptırdı mı E5’te 160, 180 bu külüstürle... Yenge, bir elinde bira şişesi mi, bir elinde sigarası mı, Allaha emanet gidiyoruz. O ara bunun cep telefonu çalmaz mı? Akşam arkadaşları oyuna çağırıyormuş, dördüncü mü ne yokmuş, konuşuyor, Abi dikkat et diyelim var ama ters teper diye korkuyorum. Yenge bizi sağdan geçip önümüzde yavaşlayan bir Mercedes’e çarpmasın mı? Neyse zorla durduk. Aracın içinde izbandut gibi dört adam çıkmasın mı, seninki bir hışım, hem suçlu, hem güçlü adamların üstüne doğru adı gibi gitti. . . Karşı aracın sürücüsü küfürler yağıdırıyor tabii... Arkadaşları zor tutuyorlar adamı, görsen, bildiğin bir dev, biliyorsun abiyi hem affedersen ufak adam, üstelik sinirli, bir de tutan yok. Eyvah yandık demeye kalmadı, bu bir uçtu yenge, adama bir kafa attı ki düşmesine yakın yanındakiler zorla kaldırdılar. . . Adamın ağızından burnundan kanlar gelmeye başladı, tabi Rüzgâr Abi’nin başından oluk gibi kan akıyor. . . Polis çağrıldı. . . Konuşuldu anlaşıldı. . . Sonra Hastaneye gidildi. . . Ya yenge insanın gülmesi geliyor. Adamın dişleri Rüzgâr abinin kafasından çıktı yeminle. . . Dikişti pansumandı gerisini biliyorsun.” “Biliyorum bilmez miyim ben malımı Bulut, iyi geceler.” dedi ve eve döndü.

Geldiğinde Rüzgâr uyanmış muzip gülümsemeyle karısına bakıyordu. Çise oturdu sevdiğinin yanına elini tuttu, gözlerinin içine hüznle baktı. “Şu tatlı gülümsemelerin olmasa sen hiç çekilmezsin Rüzgâr.” dedi. Rüzgâr başını tutarak acıyla “Off karıcığım, arabanın içinden çıkan dev gibi adamı görünce keşke birileri de beni tutsa diye içimden geçirdim valla!” ikisi de kahkahayla güldüler.

Çise kocasına iyi geceler dileyip yatmaya gitti. Bölük pörçük uyudu. Her uyandığında salonun lambası yanıyordu. Sabah kızarmış ekmeğin kokusuyla uyandı. Rüzgâr’ın her olaylı gecelerin sabahında karısına jestiydi bu. Mükellef bir kahvaltı masası onu bekliyordu. Akşam hiç bir şey olmamış gibi neşeyle kahvaltılarını yaptılar. Rüzgâr sabaha kadar neler yazdığını anlattı karısına. Onun fikirlerini sordu. Fantastik öykü çalışmalarından bahsetti. Çise ne okuduğunu hiç sormadı ona. . . Çünkü biliyordu son aylarda Şö-

valye kitaplarına merak sardığını... Hoşlanmadığını söyleyebildi sadece. Yine de konuşmadan duramadı. "Biraz da felsefe okusan, mesela Kant'ı, Lacan'ı, Foucault ve hatta yenileri Antonio Negri, Alain Badiou." "Oo bayan bilmiş konuştu. Hayatım yazmak için bunları okumak şartmış gibi konuşuyorsun, Valla Marks'ın Kapital'ini okudum yetti bana, biliyorsun zor okunur hem de kaç sayfa." "Kocacığım madem fantastik öykü yazacağım diyorsun, mutlaka Ursula K. Le Guin okumalısın." Mülksüzleri okudum ya Çise, sen de beni iyice cahil belledin." "Tamam tamam bir şey demedim. Yalnız dört günde 1500 sayfa Şövalye kitapları okuyorsun, ama Zerzan'ın Gelecekteki İlkel kitabını zorla okudun. Negri'in İmparatorluk'unu da yarım bıraktın hatırlatırım." "Of be kadın amma kafama kaktın şu filozofları, hadi canım hadi işe geç kalacaksın." "Son bir şey sorayım o zaman Yaşar Kemal'in İnce Memed'ini okumuştun değil mi?" "Ooo daha 16 yaşındaydım onu okuduğumda, biliyor musun Bulut da okumuş İnce Memed'i." "Bilmez miyim? Geçen gün de elinde Yaşar Kemal'in Bir Ada Hikâyesi vardı, nasıl sevindim bilemezsin Yaşar Kemal Türk edebiyatının en önemli yazarlarından, benim için de en önde gelir diyebilirim, hadi canım ben kaçtım." İşe gitme vakti gelmişti... Karısını yolcu ederken Rüzgâr "Sen de şu bizim cami imamına söyle de gelsin yak-sın şu benim okuduğum kitapları, demokrasilerde çare tükenmez değil mi karıcığım, sen de kurtul, ben de." diye espriyi patlatıp yine Çise'yi kahkahalara boğarak yolcu etti...

Evet, gamlı baykuş okur... Rüzgar, Bulut, Çise hikayeleri devam edecek... Yok yok en iyisi siz karar verin devam etsin mi, etmesin mi? Ama hatırlatayım acayip komik, hüznü ve garip hikayeler var... Benden söylemesi...

31 12 2015

Aşkın Sonesi

gümüş yılımıza

Ne sözler ne de sözcükler yeter

doğa da katılır aşkıma

Aydınlık içinde gidilen yer

Ayışığı konmuş bakışımıza

Gören gözlere ılık süzülür

aşk aydınlığı dokunur yüreğe

Türküler dizilip ezgilenir

Yağmurun sesi eklenir müziğe

Bahar katılır umutlandırır

Kar altında tutuşan yürekleri

Tüm çiçekler kokusunu salar

Muhtlular ölümsüzleşen aşkları

Güzellikler donanmışsa yaşamda

Bakidir dillerde dolanan aşk da.

5 Ocak 2017

hâl-i pür-melâl'imiz âşikâr

tan doğan

“Acil”den döndük az önce. ‘İnsan’, pek aciz (“İnsanca, Pek İnsanca.”) Acı, ağrı, sancı... Bin bir hâli var hastalığın, hâlimiz yok dert çekmeye. Gücsüz varlığız işte —yalan mı?

Yoktuk önce, ölüme yolcuyuz şimdilerde —az ‘şey’ mi çaresizlik?

Bana karamsar diyen dilber / her ‘an’/n karamsar değil mi!

Öylesine sokaklarda gezinirken yârimle, bir piyangocuyla kesişmişti yolumuz bir öğlen; ikindiye bulana dek söyleşmiştik de, (adını şimdi saymayacaklarım başışlasın) Nietzsche’den girip Schopenhauer’dan çıktığımızda, bana demişti ki efendi, “Siz, kötümsersiniz.” Hayır, dedim, iyimserim, ne ki, ‘karamsar iyimser!’

Annemden geliyor sanırım bu yanım —babamdan mı yoksa? (gerçi pek ‘tanıyamadım’ O’nu!) Tohum-rahim... yetmiş yedi kuşak gerisi... genetik bilim... (bin bir film, falan!) Bu ‘yan’ hep var bu ‘garip’te ve hep ‘kurban’ı oldum-olası! Öyle böyle değil; ‘aptallık’la eş düzeyde/değerde ‘ben’de—ego—öte. Birini düşünün ki, hem onaylasın bu durumunu hep, hem de sürdürsün, ödün vermeden! ‘İflâh olmaz bir hâl’ — iyi mi?...

Diğer yanım, yaşadıklarımın çok, ‘gözlerimle gördüklerim’in kalıtı: Tarih kötü, dünya kirli, ‘hayat’ çirkin, ‘zaman’ yalan, Tanrı kayıp, şeytan bâhâne ve ol şâhâne ‘İnsan’, en zavallı. (Sığ/sınırlı aklıyla kendini yaratamamış; ne bedenini ne beynini ne ruhunu oluşturmuş bir ‘varlık’tan, “varoluş”unu gerçekleştirememesi ne denli ‘doğal’ karşılanıyorsa, ‘zavallı’lığı da, o denli “doğa-dışı değil” deyip, ‘evet’lenmeli artık; hiç değilse, biraz “iz’an sahibi”/ ‘anlayış iyesi’ olanlarca, dediğimde, “düşüncen ve sözlerin yine aynı” demesine rağmen yârim, savaş, açlık, yokluk, yoksulluk, yoksunluk; anamalcılık, yayılmacılık, sömürü; dinsel, siyasal ve ekonomik ‘erk’ oyunları; doğayı, dünyayı, evreni, kirleterek yok etme uğraşı; etik, estetik, mantık dışı akıl ve ruh hâlleri; ‘evrensel kardeşlik’ten öte, dilsel, dinsel, tensel, halksal, insansal ‘öteki’leştirme ve ayrımcılıktan söz açıp da, ‘İnsan’, bu tablonun ‘sözde ressamı’ mı, figürü mü, figüranı mı ya da çerçevesi mi, dekoru mu, malzemesi mi; sesi, soluğu nefesi mi, nesi, ya da bu acı, ağrı, sancı yüklü hayatlarda, ‘insancılık’ nerede? diye, söylendiğimde, pek de haksız bulmamakta, sığ/sınırlı aklımla dillediklerimi ve de son sözümü: ‘İnsan’, en zavallı.)

‘İyimser kişilik’le (huyla-suyla, rahimle-tohumla vesaire ile), ‘aptalım’ diyebiliyorum ancak —‘abdal’ olsaydım keşke, de demiyorum işte. ‘Karamsar karakter’le (‘hayat’ın izleriyle), ‘zavallıyım’ diyebiliyorum ancak —‘Tanrı’ olsaydım keşke, de demiyorum, hâl-i pür-melâl’imiz âşikâr değil de, ne?!...

“Böyle deme” diyor yârim, “bilim var, tıp var, doktorlar var ve her ‘zaman’ umut; her yerde...” “Ey ene’l aşk, âh ene’l hakk!” diyen kim? Yâr ‘ış(1)k’tır yâre, derde devâ, yaraya çâre... Ne ki aşkın gözü kör mü, ne? Nice zavallı ‘gördüm’ oysa, nice ‘aciz’ —sanılmasın sakın sadece “Acil”de!...

“Acil”den döndük az önce —yârim iyi; (‘bilim, tıp, doktorlar’ neyse de!) çok şükür Tanrı’ya. ‘İnsan’, pek aciz (“İşte İnsan.”) —olmasaydı, olmazdı hani fenâ! Acı, ağrı, sancı —yara, bere, sızı... Bin bir hâli var hastalığın —boyun kıldan ince mi, ne? Hâlimiz yok dert çekmeye —‘dert’siz olamaz mıydı acep Dünya? Gücsüz varlığız işte —gücü gücü yetene! yalan mı?...

[Unutmadan bir de: Ya öylesine sokaklarda gezinmemeli âdemoğlu yâriyle ya da “bana çıkmaz!” diye, arada bir ‘piyango’ almazlık etmemeli, ‘kötümserlik’ten öte...]

bir kadının elleri uzaklaşıyor ellerimden

bir kadının elleri uzaklaşıyor ellerimden.
bir kadının elleri,
tütsü kokulu bir kafenin
duvarında asılı duran
Şahmeran'ın gözleri önünde uzaklaşıyor

ve ardından,
dağınık kalıyor her şey.

masada soğumaya bırakılmış bir çay,
pencerenin kenarında Beyoğlu'nun
alkol ve sevişme kokan sokaklarına
dağılan bir sigara,
sandalyenin üstünde ütüsüz gri ceketim,
yerdeki tozun içine düşen
bir çift kesme şeker,
ve gözlerimdeki hüzne bakıp
bir şeyleri anlamaya çalışan
kabarık saçlı bir çaycının simsiyah gözleri...

bir kadının elleri uzaklaşıyor ellerimden.
bir kadının elleri,
sahibi sürgün edilmiş Meryem motifli,
ve mengeneri paslanmış,
bir evin gölgesi altında uzaklaşıyor.

gölgeler büyüyor,
gölgeler göz kapaklarımda,
intiharvari bir karanlığa dönüşüp
Meryem'in yüzünü örtüyorlar.

ah!
Meryem'in o masum yüzü,
azar azar kayboluyor.
gök gürlüyor bir ayazın ortasında.
ve ben kendimi,
korkulu bir sabahın

başlangıcında bulmaya başlıyorum.
eksik,
ve renksiz...

bir kadının elleri uzaklaşıyor ellerimden.
bir kadının elleri,
tükenmiş bir gülüşün ortasından uzaklaşıyor.ve o
kekik kokulu eller uzaklaştıkça,
kirpiklerinin altındaki şişkinliklerin
tılsımı büyüyor gözlerimde.
her gün biraz daha,
biraz daha...

kapılar kapanıyor,
perdeler çekiliyor,
bir kent susuyor
büyüyen bu gözlerin derinliklerinde.

ve yaralar
ayrılıklar devleşiyor,
ömrümün kamburlaşmış yerlerinde.
bir kadının elleri uzaklaşıyor ellerimden.

bir kadının elleri,
binlerce ölünün sureti içinde,
çorapsız bir ceset haline geldiğim
sancılı bir zamanda uzaklaşıyor.

ve yangınlar,
yangınlar sarıyor parmak uçlarımı.
şarkıları, mevsimleri, şairleri
kül haline getiren yangınlar...

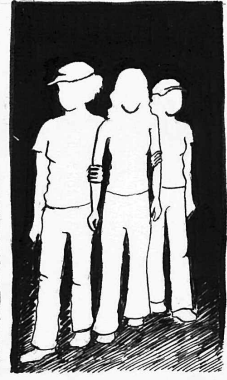
bir kadının elleri uzaklaşıyor ellerimden.
bir kadının elleri uzaklaşıyor.
ve ben tükeniyorum...
...

Aralık 16 / İstanbul

sinan hüseyin

Daİma
Sena Şat

CANIM,
BURADAYIM!

ANNE?

SADACE SEN
MI GELDİN?
BABAM
NEREDE?

BİR AZ RAHATSIZDI
KIZIM, GELEMEDİ...

ANNE, BÖYLE
YAPMA, HALA
BANA KIZGIN
DEĞİL Mİ?

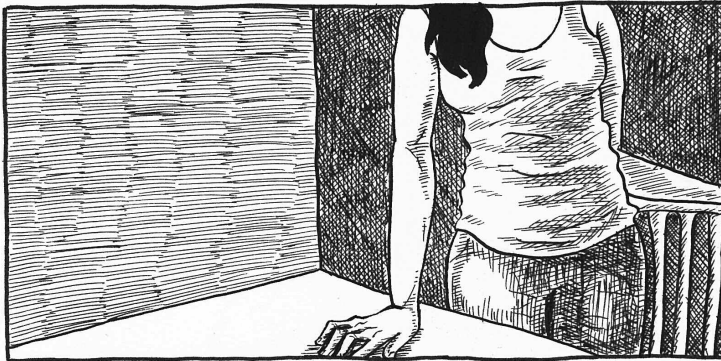

EYÜLL, ONUN
İÇİN DE KOLAY DEĞİL.
ANLA BİR AZ..

BENİM İÇİN KOLAY
MI ANNE? DUVARIN AR-
KASINDA OLAN BENİM.

NİYE GİTTİN Kİ
ZATEN EYLEME ?!!

VETER
AMA, ANNE!
AYNI ŞEYLERİ KONUŞ-
MAKTAN YORULDUM !!

- O YAŞTA, SENİN İÇİN ZOR OLMALI.
- ASLINA BAKARSAŒ, BİR AZ RAHATLAMIŞTİM.
BASKI, BASKI, BASKI ... NEREYE KADAR ?!

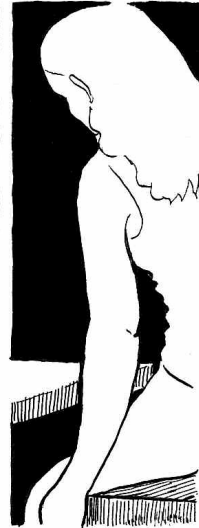

HABER BÜLTENİMİZİN KONU BAŞLIKLARI ŞU ŞEKİLDE...

ADALET BAKANI'NIN YAPTIĞI SON AĞIKLAMA CEZAEVLERİNDE ...

GEL EYLÜL, HABERLER BAŞLADI.

Bİ SORUN MU VAR?

ANNEM GELMİŞ.

BURADA OLMANA ALIŞAMADILAR DILAR DİNİ?

SANIRIM.

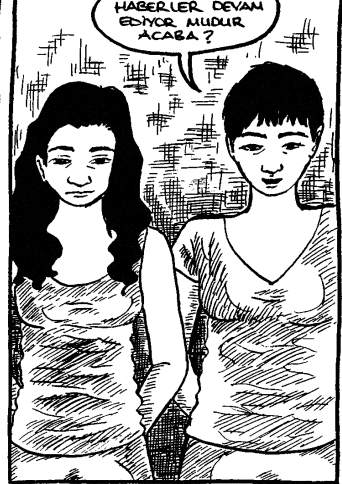

ARKADAŞLAR,
YİYECEK BİR ŞEY-
LER HAZIRLADIK.
İSTERSENİZ
GELİN.

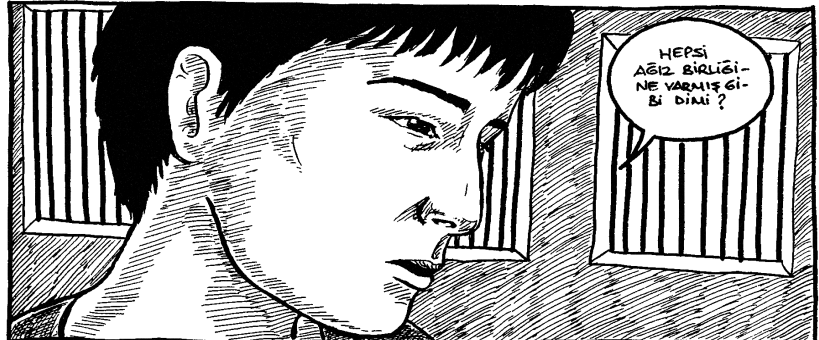
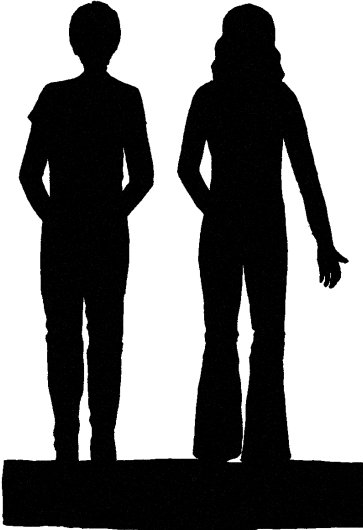

SAGOL,
BIRAZDAN
GELİRİZ.

HABERLER DEVAM
EDİYOR MUDUR
ACABA?

HABERLERİ İZLEMİYİ
HIÇ SEVİYÖRÜM, BU KA-
DAR ŞEY YAŞANIYOR, HİÇBİRİ
TELEVİZYONDA YOK. SANIKI
BİZ BAŞKA BİR ÜLKEDE
YAŞIYORUZ BUNLARI.

HEPSİ
AĞIZ BİRLİĞİ-
NE VARMIŞ GI-
Bİ DİNİ?

NEYSE Kİ
KENDİ YAYIN-
LARI MIZ VAR.

DIŞARIDA AİLE-
LERİMİZ, DOSTLARIMIZ
VAR, SESİMİZ DUYULMOR-
LAR. İNSANLAR TELEVİ-
YONLARINI KAPATSAL
HER ŞEY GÖK DAHA
GÜZEL OLACAK.

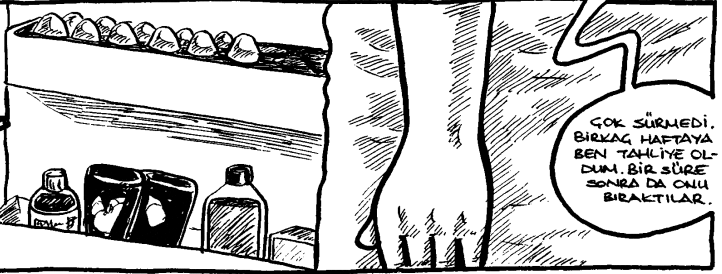

YEMEK DEMİŞKEN, DÜNĐEN KALMA PASTAM VAR, YEMEK İSTER MİSİN?

PASTA? HA... OLUR.

NE KADAR SÜRE BİRLİKTE KALDINIIZ?

GÖK SÜRMEDİ. BİRKAÇ HAFTAYA BENİ TALEHİNE OLDUM. BİR SÜRE SONRA DA ÇALIŞTIK.

AŞK OLAY, BEN EYE DENDÜKTEN SONRA OLDU. AİLEMİN TEHDİTLERİNİN BOŞA OLMAĐINI GÖRDÜM.

AYNI ŞEHİRDE BÖYLE İŞLERE GULAŞAN, ŞEHİR DIŞINDA AİLEMİNİN UZAK, KİM BİLİR NELER YAPAR DİYE DÜŞÜNÜYÖRLERDİ...

KENDİLE KİNCE SİR PLANLARI VARDI.

TABİİ, BENİM BUNDAN HABERİM YOKTU.

EYLÜL 1996

İŞMET,
KONUŞTUN
MU HAYRİ
BEYLE?

BĞLEN KONUŞTUM, YARIN
AKŞAMA GELECEKLER.

YARIN SABAHTAN ALIŞVERİŞE
ÇIKMAK LAZIM O ZAMAN
SEĞ KALMADAN.

HAYRİ AMCALAR
NİYE GELİYOR ANNE?
YILLARDIR GÖRÜŞMÜÇÜ
YORDUNUZ?

Hİİ...
SÖYLE...

HAYRİ AMCANIN
OĞLU EMRE'Yİ
HATIRLIYORSUN
DİMİ? BİRLİKTE
OYNARDINIZ
KÜÇÜKKEN.

SENİ GÖRÜŞ
GEGENDE, BEBEN-
İMİŞ. AKŞAM DA
MİSAFİRLİĞE GEL-
MEK İSTİYOR TA-
NIŞMAK İÇİN.

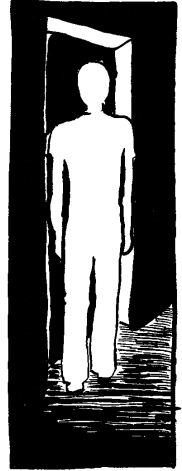
GÖRÜCÜYE Nİ
ÇIKARIYORSUNUZ
BENİ? BANA
NE ZAMAN
SÖYLEYECEK-
TİNİZ!!!??

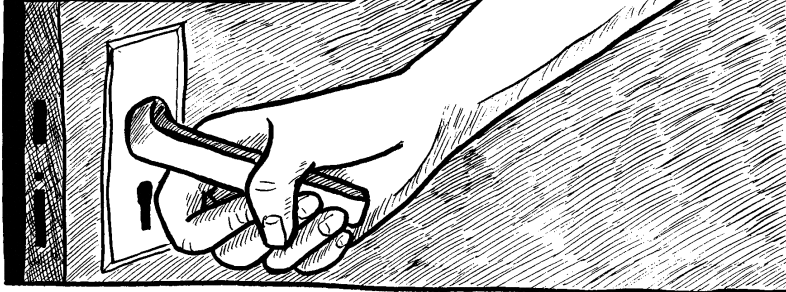
BANA SORMADAN
NASIL YAPARSINIZ
BUNU?!

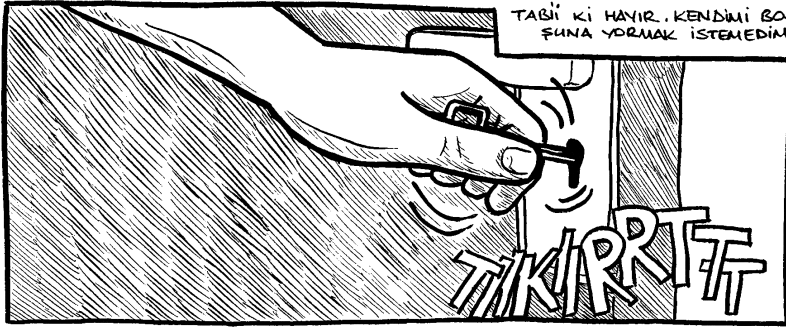
KES SESİNİ EYLÜLÜ SANA
BİR ŞEY DEMENİĞE TEPELİZE
ÇIKIYORSUN, YARIN EFENDİ
SİBİ GİNİN, KUŞAN, BU İŞİ
TATLIYA BAĞLAYACAĞIZ.
BUNDAN SONRA SENLE KO-
CAN UŞAĞINI. BU YAŞTA
DA KARAKOL KARAKOL
GEZENEM BENİ.

BYLECE KABULLENDİN Mİ YANI ?

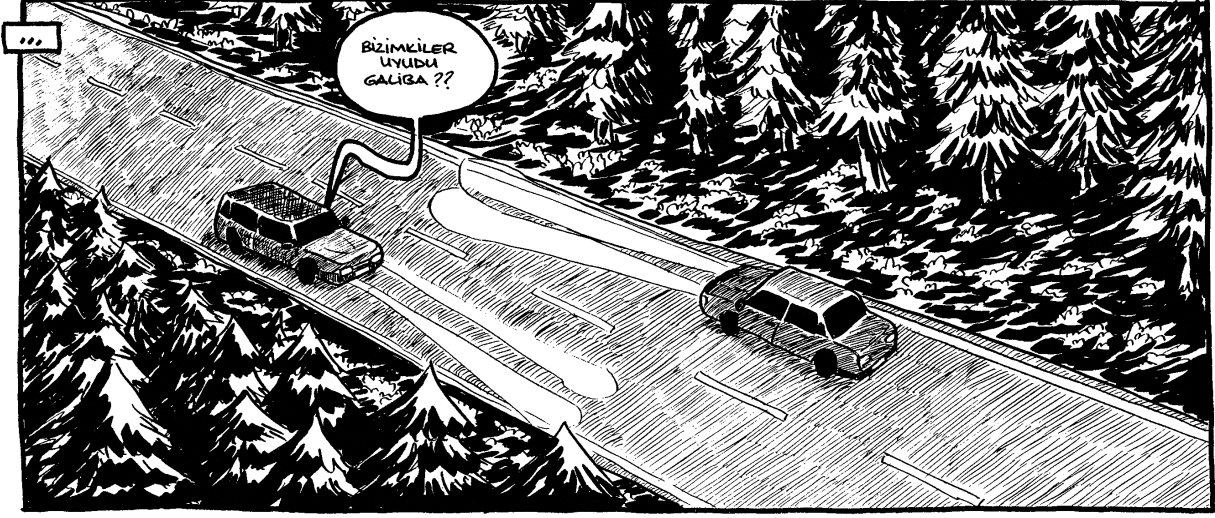

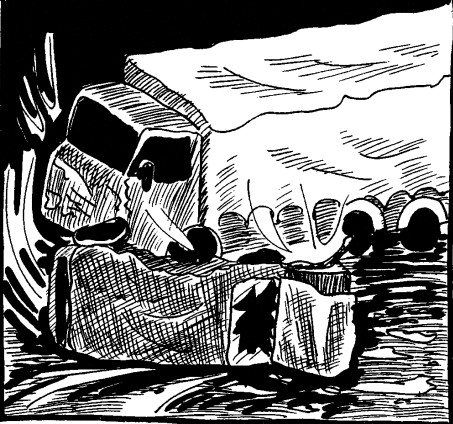
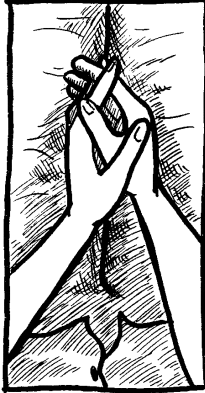
ZATEN OKULU KAZANMIŞTİM, ONLARDAN GİZLİ KANIT DA YAPTIYMIŞTİM. GERİYE TEK BİR ŞEY KALMIŞTI.

TABİ Kİ HAYIR. KENDİMİ BOŞUNA YORUAK İSTEMEDİM.

FİLOZOFLAR BU ZAMANA KADAR
DÜNYAYI YANLIZCA YORUMLADILAR.
OYSA ASLOLAN ONU
DEĞİŞTİRMEKTİR !

GEZİN ÇAPULCU DELİSİ

Aha!.. Bi fikrim geldi!...
Karikatürçüler bu zamana kadar dünyayla
yanlızca deşşek geştiler! Oysa Gezi Mizahı
göstermiştir ki aslolan dünyayı değıştirmek-
tir!.. Hi hi hi hi hi hi

Marx olsa kıstanırdı beee...

L.M.K.

Yeni Evrenin Devrimleri

Setenay Berdan

ISBN:9786056654527

www.mucadelebirligi.com

212 533 32 57

Güncel devrimlerin ve devrimci ayaklanmaların teorik arka planını ortaya koymak, bunların sosyo-ekonomik temelini açıklamak ve buradan hareketle Gezi'yi ele almak gerekiyordu. Bu, son derece hacimli bir görev, zahmetli bir işti. En bayağı fikirlerin büyük bir tantanayla piyasaya sürüldüğü bu işporta aleminde sıradanlaşmış cehaleti paramparça edecek böyle bir çalışma, Setenay Berdan'ın kaleminden çıktı.

"Yeni Evrenin Devrimleri" başlığını taşıyan çalışmasıyla Setenay Berdan, güncel tarihin marksist ele alınışının parlak bir örneğini veriyor bize. Titiz bir çalışmayla olayların hem tarihsel arka planını, hem sosyo-ekonomik temellerini başarılı bir şekilde açıklıyor. Dahası devlet içinde şu an kıyasıya devam eden savaşı ve sınıflar savaşının güncel seyrini anlamak açısından da muazzam bir anahtar rolünü oynuyor. Eminiz ki bu kitabı okuyan her emekçi devrim sürecine çok daha umutlu ve hazırlıklı katılacaktır.

Yayınevimizden ya da genel dağıtımdan temin edebilirsiniz.

**Genel
Dağıtım**

emekkitap

Asmalı Mescit Mahallesi Ensiz Sokak No:3

Tünel Geçidi İşhanı A Blok Kat:2 Beyoğlu-İstanbul

Tel: 0212 245 87 01 | Fax: 0212 671 68 13 | www.emekkitap.com